Cnjierta de Inima liragonurcsm Maniu?»

Fu Log rafia ***da*** **pe copertă:**

Ion Pillat în *332S.* ***acuarelă execuluiă de Marin*** *riU'it*-***Bracs***

Ion Pillat

OPERE

(Poezii 1918-1927)

2

Ediție ingrijil-j. tubei cronologic, tabele sinoptice, note, variante şi comentarii de
CORNELIA PILLAT

1985
Editura Eminescu
BUCUREŞTI, PiAȚ\. SCÎNTEIi ***i***

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

în. arhiva familiei *au* rămas, — în afară de *Testamentul literar,* scris de Ion Pillat la data de 2 sept. 1943 şi reprodus In voi. I al ediţiei de faţă, — şi cîteva proiecte din care-1 surprindem pe poet faţă in faţă cu opera sa. El năzuieşte neîncetat să-şî organizeze opera în concordanţă cu cronologia poemelor, cu atracţia dintre ele, ţinînd seama de complexitatea diferitelor teme, prezentate în desfăşurarea lor completă, toate acestea dezvăluind, pînă la urmă, etapele de evoluţie şi de împlinire a sinelui.

Din ceea ce avem la dispoziţie rezultă că Ion Pillrt începuse repartizarea volumelor, !n vederea alcătuirii operelor complete, la data de 9 aprilie 1910. Poezia originală lusese grupată In modul următor:

Voi. I: PE ARGEŞ ÎN SUS; SATUL MEU; BISERICA DE ALTĂDATĂ; LIMPEZIMI.

Voi. II: CAIETUL VERDE; SCUTUL MINERVEI; POEME ÎNTR-UN VERS; ŢĂRM PIERDUT; BALCIC; UMBRA TIMPULUI.

Voi. III: *Opera de tinereţe:* CASA AMINTIRII; VISĂRI PĂGÎF^E; ETERNITĂŢI DE-O CLIPĂ; AMĂGIRI; GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI; POEME IN PROZĂ *(Povestea celui din urmă s{int; Iubita dfi zăpadă; Lanterna magică. Aneze, note şi variante).* Poemul BĂTRÎNi I tui apare nicăieri. Ordinea editării — răsturnînd cronologia operei — ne sugerează faptul că Ion Pillat ne propunea o lectură a operei sa!" de tinereţe din perspectiva ultimelor volume.

Voi. IV şi V: TĂLMĂCIRI, traduceri din lirica străină.

Voi. VI: AUTOBIOGRAFIE POETICĂ *(Mărturisiri) ;* PORTRETE LIRICE la care se ;idauga studiile despre: *La Fontaine; Rarine; R-Misard* etc, scrise după dala apariţiei volumului.

Vol.VIII:TRADITIE ŞI LITERATURĂ şi PAGINI ALESE DIN CLASICII NOŞTRI [culegerea: RĂSFOIND CLASICII NOŞTRI, formată din prefeţele nr. 1 — 50 ale antologiilor publicate în *Pagini alese,* serie nouă,

volum nepublicat ai cărui cuprins ne-a rămas descris de Ion Filial. Voi. VIII era *doar* indicat prin cifra respectivă, însemnată eu creionul. Voi. IX nu fusese nici el definitivat, fiind notat doar titlul: ÎMPLINIRE.

La 29 dec. 1940, Ion Pillat întocmeşte un alt proiect pentru *Opere'e complete in S volume,* care-1 anulează pe cel anterior şi < arma. ia 29 dec. 194n — 26 mar. — 12 april 1941, îi anexează des netei» amăin'iiliţ :» ,\ reloi trei volume de poezii.

în primul volum de poezii (1906- *Vil* 8) era cuprinşi» - dipa rum urmează — opera sa de tinereţe:
începuturi (1006—1907); Casa amintirii (19UB-1910): VISĂRI PĂGÎNE (1910-1912); ETERNITĂŢI DE-O C.LIPĂ (1912-1914); AMĂGIRI (1914 -19Î6); GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI (eu *Porumbieii morţii)* j!91i-1910j, POEME ÎN PROZĂ: Povestea celui din urmă stînt (1911; poemele din volumul Iubita de zăpadă (1915); poemele publicate sub tilliii: Oglinda ruaşică (1018) si cele formînd Jucării pentru tini; (1918).

în POEZII, voi. I (1906-1913), ediţia definitivă, tipărită i. 1944 Ia editura *Fundaţia regală pentru literatură şi artă.* Ion Piliat schimbă titlul ciulului începuturi eu Prima Vorba şi renunţă la anexarea POEMELOR ÎN PROZĂ.

1» volumul 1 al ediţiei tip fa*ii, — date fiind condiţiile tmbliearii ţi ue-fiind posibil să se tipărească *Operele complete* în trei volume pe. hîrtio de ţigarc. după cum recomandase poetul in *Testartuntul său likrar,* — am considerat necesar să alcătuim primul volum, respectînd întocmai edilia definitivă, adăugind însă POEMELE ÎN PROZĂ.
Vel. II (1918—19281, conform Planului din 29 de:;. J«40—26 martie-12 april 1941, ar fi trebuit să fie format din l'K ARGEŞ ÎN SUS-, SATUL MET'; BISERICA DE ALTĂDATĂ iar Ia addenda tUtRÎMI si ţwuwl *Călătorul,* in. prima vri-siime, publicată în VLwisfa *Lamura,* in 1920. De u ţi a aceasta ne-am lăsat conduşi de *Teslair.eni':l literar,* adică ani rrprodas aicătuirca volumului II de POEZII, ediţia definitivă clin 1944 eu poemul BĂTRÎNII, in forma sa integrală, plasat, imediat după PE ARGEŞ î\ SUS, ea poemul *Ctitorii* ea începui, iar varianta sa. *Calatorul,* dată integral la note, şi air. adăugat la sfirşit LIMPEZIMI,

In planul din 1911, LIMPEZIMI firesc ivparîizat ia w lumi:; al lU-'ea '1926 .1940), împreună .a CAIETUL VERDE; ŢĂRM PIERDUT; 1!_M,-C1C. Volumul al lV-!ea de POEZII (1933-1941) era ferm:,; din SCUTUL MINERVEI; POEME ÎNTR-UN VERS; UMBRA TIMPULUI; ÎMPI.I-MRE, iar la addenda *Inscripţii pentru cărţile mele.* cele iă i atre ne publicate in *Universul literar.* L (1941), nr. 14, din 29 martio.

Volumele V şi VI erau deslina'e TĂLMĂCIRILOR, grupate în felul următor:

1. traducerile din *Poeziile lui Georg Trakl* (cu O.W. Cisek); *Poezii alese dîn Francis Jammes* (eu N.I. Herestai); *Stanţe de Jean Moreas* (13 Ia număr); *Poezii din Bav-dclaire ; Din poezia germană* (o antologie); din *West-osilieher Divan aliniGocthe; Trei imnuri Urzii de HSlderlin; Sonete d\i Slwkespeare, Ransard. MallarrrJ şi Valery; Poeţii de T.S. Eliot (Ţarăpnntie; Animi.la; Marina; Dnuni.l magilor); Sonetul lui Ronsard; L;-i Jose Măria, Placido de Antonio Machado; Zimbrul de Alfred Sperber.*
2. *Cornetul de Rniner Măria Rilke* (cu O.W. Cisek); *Anabasis de Sainl-John Perse; Prietenia Prinţului de Saint-John Perse; Centaurul. Baccanta de Mar.rice de Gr.eri/i; îngerul a vestit pc Măria de PaiU Glandei.*
in afară de cele însemnate do Ion Pillat, numărul traducerile iacuie de el, este mai mare ţi te vom publica la locul cuvenit în cadrul acestei uJilii.

La 20 iunie 1942, Ion Pillat anulează acest plan in favoarea altuia, absent însă din arhiva familiei, şi pe care nu l-am găsit înregistrat nici în litierele Bibliotecilor de stat.

în ediţia *Op/'relor lai Ion Pillat* care va apare la editura Emines''u, POEZIA este reoailizată în trei volume, fiecare din ele coivspunzînd celor trei etape: 1. parnasiană simbolistă 11906—1915): 2. tradiţionalistă (191K — 19271: 3. iift.'dfiiif ă şi poezie pură (1927 — 1941), respect ind alcătuirea celor trei volume de poezii, ediţie definitivă (1944) dar cu următoarele adăugiri: în afară dc POEMELE în proză pe care le-am anexat valumuhii 1, ele fiimi scrise in aceeaşi perioadă de timp ca şi poemele respective, ura ampiii'ica volumul al treilea eu poemele aduuate de Ion Pillat pentru DRUM LĂUNTRIC, aşa cum el o dorise în *Testament,* apărute doar in reviste şi <lte\a din ele selectate in antologii, unde au fost ttrupate sub titlul CUMPĂNA 1 iREAPTĂ (vezi *Antologiile* lui Aurel Rău si Dinu Piilat).

Volumul IV, destinat traducerilor va purta titlul indicat de pect: SUFLETUL ALTORA — *Exerciţii de echivalenţe,* iar !a wldenda proiecte de antologii din poezia străină.

Volumul V: PROZA va cuprinde: MĂRTURISIRI, PORTRETE LIRICE, eseuri ţa conferinţe nepubUcale despre literali;!a străină; TRADIŢIE Şt LITERATURĂ; RĂSFOIND CLASICII NOŞTRI: *lhrir-,-.n jurnal de varii;* TEATRU, iar la addenda proiecte de atit- legii din irr/.ju *rnw.îwîx.*

Volumul VI va sLringe *Corespondenţa lui Ion Pillat.*

Fiecare din volume va fi numerotat şi va purta titlul dorit de poet.

în primul volum al ediţiei de faţă au fost expuse tabele mareînd diferitele faze prin care au trecut ali.ătuirea şi ordonarea definitivă a poemelor

din CASA AMINTIRII; VISĂRI PĂGINE; ETERNITĂŢI DE-O CLIPĂ; AMĂGIR[şi GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI, preientlndu-se in prealabil cronologia poemelor din fiecare volum, aceasta din cauză că pe parcursul timpului, diversele grupări sau mutări ale poemelor dintr-un volum într-altul arată mişcarea gîndirii lui Ion Pillat privitoare Ia unele motive şi teme, preocupare ce-a dăinuit pînă la slîrşitul vieţii. Unele din poemele volumelor citate mai sus apar de sine stătătoare dar cete mai multe sint grupate in cicluri. Dislocarea poemelor, independente unele faţă de altele, din înşiruirea lor iniţială se datora faptului că poetul se lăsa condus do atracţia lor asociativă, generată de o atmosferă şi esenţă poetică asemănătoare. în privinţa ciclurilor, ele au fost reduse sau amplificate de la o editare la alta, căci, *In* primul caz, unele din poemele, carele formau, au fost scoase din locul cele fusese destinat la început, fiind atrase în orbita altor teme iar în al doilea cac numărul lor a fost amplificat deoarece concentrarea unor preocupări obsesive nu fusese încă istovită. Un studiu fundamentat pe schemele de alcătuire a volumelor ar oglindi procesul propriei deveniri, a desăvirşirii personalităţii lui Ion Pillat, pe parcursul operei sale şi ar fi interesant pentru istoria şi critica literară, dacă s-ar putea stabili cronologia poemelor şi modul de alcătuire a volumelor tuturor marilor noştri poeţi. Privitor la felul în care poetul Ion Pillat îşi considera opera, fiul său, criticul Dinu Pillat mărturisea: „Un volum publicat nu era şi pe dată uitat, cum se înttmplă. celor mai mulţi autori. Cu timpul, In perspectiva de ansamblu a operei mereu sporite. Ion Pillat înrepoa să aibă impresia că volumul în cauză nu mai corespunde pe deplin ca organizare ciclică. Aceasta îl făcea să treacă la o grupare nouă, combinind adesea serii de poezii din volume separate, pe hain, unei similitudini de rog tiv sau atmosferă" (în *Mozaic istoriw-literar, Secolul £X.* Ed. a Il-a, revâr.utâ şi adăugiţi, p. 25?.).

Constituirea volumului al II-lea dc POEZII (1918-1927], ediţie definitivă (1944), este într-un anuma sens mai puţin spectaculoasă. Conştientizarea propriei sale personalităţi şi opţiuni îl îndepărtează pe Ion Pillat de proteicii? căutări alo tinereţii care-1 puseseră faţă în faţă cu acţiunea erodautâ a timpului, obsesie ce va deveni una din teuiBlo principale ale poeziei sale. Creaţia poetică va exprima, de la al doilea volum pină la sfîrşitul celui de al treilea, o viziune proprie asupra perisabilei şi mereu innoitei frumuseţi a vieţii, privită nu ca o perindare de spectacole şi trăiri experimentale, ci simţită intens şi nostalgic, iubită profund in decurgerea ei pieritoare şi mereu renăscindă.

Analizlnd cronologia poemelor din volumul al II-lea, format din PE ARGEŞ ÎN SUS; BĂTRlNfl; SATUL MEU; BISERICA DE ALTĂDATĂ şi LIMPEZIMI se obssrvă că piennle din BĂTRÎN11 şi PB ARGEŞ IN SUS alternează între ele, căci regăsirea tradiţiilor culturii naţionale rit şi deşteptarea dorului de atmosfera patriarhală a copilăriei, reactualizată prin amintire, aparţineau aceleiaşi Iermecătoare redescoperiri şi trăiri, cu atît mai acute cu cît trezirea a fost în bună parte provocată de anii zbuciumaţi ai primului război mondial. In afară de SATUL MEU, ale cărui scurte poeme au fost scrise toate între 11 — 17 sept. şi 30 sept. — 1 oct. 1923, se va observa, în continuare, cum zvonul fiecărui volum răsună în chiar răstimpul creşterii celui anterior. Astfel poemele din BISERICA DE ALTĂDATĂ sint scrise aproape concomitent cu cele din LIMPEZIMI ceea ce înseamnă că acest ultim volum nu marchează începutul unei noi etape a poeziei pillatiene. Neoclasicismul nu are deci o apariţie bruscă, ci pluteşte permanent deasupra Întregii sale opere ca o atitudine de viaţă şi ţinută în gtudire.

Poemele sint grupate omogen, ele corespunzînd organic unei limpeziri sufleteşti şi găsirii unor repere certe ale existenţei.

Tudor Vianu observase că „Ion Pillat şi-a întocmit totdeauna volumele în aşa fel, incit prin unele din motivele- lor, ele se leagă cu cele trecute, pe cînd altele anunţă pe cele viitoare" (în *Poesia lui Ion Pillat* din *Portrete ţi studii literare...* p. 81)

Cîteva din poeme, după cum se va arăta—sînt atrase din volume mai vechi pentru a li se da noi valori în cuprinsuri ce păreau că le aşteaptă anume. De pildă poemul *Aci sosi pe vremuri,* scris în 1918 şi publicat în GRĂDINA INTRE ZIDURI — deci cu eîţiva ani Înainte de a ti conceput volumul PB ARGEŞ ÎN SUS — a fost scos în anul 1S23 din angrenajul iniţial şi plasat printre ullimile poeme ale volumului PE | ARGEŞ ÎN SUS, dlndu-i-se, în acest nou context nu numai o minunat de potrivită fncadrare ci chiar menirea de a exprima, firesc, sensul filozofic al întregului volum.

În genera) insă nu s-a mai socotit necesar să se arate schimbările de la o editare Ia alta, mai puţin spectaculoase decit acelea din volumele de tinereţe. Structurarea delinittvâ a volumului al II-lea de POEZII (ed. 1944) — interesantă cu toate acestea, fn măsura în care poetul ne permite să surprindem fluctuaţiile pe care le urmează devenirea gindirii sale, tinzfnd spre o organizare cit mai perfectă a operei — va reieşi din compararea ultimei alcătuiri, definitivată In acest volum, cu aceea desfăşurată in manuscrisele respective şi apoi cu ediţiile originale, descrise la locul cuvenit. Pentru o completă edificare au fost reproduse şi recomandările ulterioare, făcute de poet în diferitele proiecte de ordonare a operelor complete.

O ediţie ştiinţifică, obiectivă, destinată unui clasic, nu poate fi începută decît dacă are fundamentul unei bibliografii exhaustive. Opera lui Ion Pillat beneficiază do un asemenea instrument dc lucru prin strădania Georgetei Oniscu, autoarea lucrării *„Ion Pillat, bibliografie,* Iaşi. Biblioteca Centraift-Universitară „M. Eminescu'*. Serviciul bibliografic, 1980, lucrare de uz intern.

Datorita acestei bibliografii am putut avea o vedere panoramică asupra operei lui Ion Pillat. Neam permis să reorganizăm lucrarea, în rubrici speciale, folositoare cititorului, în felul următor: 1) *Descrierea volumelor originale* constituie bineînţeles baza de la care 3e porneşte; 2) *Descrierea antologiilor postume* arată nu numai interesul cresclnd al publicului dar şi personalitatea autorilor acestor selecţii, corespunzătoare într-o oarecare măsură gustului societăţii la un moment dat; 3) *Poemele alese in antologii şi volume colective* evidenţiază filtrul prin care operă lui Ion Pillat a trecut de-a lungul timpului, rubrica, avînd prin aceasta o importanţă istorică; 4) *Periodicele în care au fost publicate poemele in ordine cronologică* indică contactul poetului cu publicul, răspîndirea operei sale pe cuprinsul întregii ţări; Ion Pillat nerămînînd cantonat în limitele unei singure grupări literare, unui curent sau unei singure reviste. (A se vedea în arest sens-lucrarea Prof. Dumitru Drăgoi, *Universul poeziei IM Ion Pillat,* capitolul *Repere,* teză de doctorat, în mss., Bucureşti, 19$1, care se află sub tipar). 5) *Frecvenţa publicării fiecărei poeme tn periodice, volninefi volume colective* este relevantă pentru' cererea marelui public, reprezentată de critică, în sensul că avem de-a face cu o adevărată selecţie, prin concurs, a pieselor.-Adesta nu este un criteriu absolut întrucît multe poeme strălucite rămase încă în umbră îşi aşteaptă intrarea In lumină. 6) *Bibliografia selectivă* a fost prezentată în ordinea cronologică pentru a se putea urmări evoluţia receptării critice a fiecăruia din volume. Studiile referitoare la ansamblul operei lui Ion Pillat vor fi incluse la ultimul volum, ele fiind semnate de nume dc prestigiui'Şerbân Gioculescu, Ion Biberi, Bazil Munteanu, Al. Pini, Aurel Martin, N: Balotă ş.a.

în primul volum, apărut în anul 1983, Ia editura Eminoscu, şi care cuprinde, opera de tinereţe a lui Ion Pillat, am optat pentru prezentarea ştiinţifică-obiectivă, luind ca model —. după cum recomandase poetul în *Testamentul literar* —, aşa numita *„Ediţie critică ineoţitA ou,un Studiu introductiv, notesşi variante?* pe care a făcut-o Tudor Vianu, in anul 1939, pentru opera lui *Alexandru Macedonski* şi apărută la *Fundaţia.pentr» literatură ţi artă „Regele Carol al II-lea".* Ori această ediţie nu are şi o selecţie de comentarii critice. Deoarece Ion Pillat dorea ca opera sa să aibă şi o bibliografic adusă la zi, am luat ca model şi felul in care sînt îngrijite operele scriitorilor francezi in colecţia *Pleiade,* îmbogăţite cu bibliografii, grupate în diverse feluri cu scopul de a se arătă astfel nu numai receptarea operei respective dar şi pentru a răspunde întrebărilor publicului şi cercetătorilor.

în alcătuirea decupajului critic de la sfirşitul acestui torn referitor la fiecare volum şi la fiecare poezie în parte, am respectat pe cît a fost posibil — criteriul cronologic — in receptarea poeziei lui' Ion Pillat. în considerarea opiniilor critice, am urmărit originalitatea ideilor, omlţind textele care repetă aceeaşi viziune. în felul acesta se remarcă o aprofundare progresivă a operepiliatiene, in răstimpul anilor 1923-1983. Am evitat să luăm din prospeţimea textului critic, mtcrpretîndti-1 cu propriile noastTe cuvinte şi dc aceea, fie l-am redat ca atare prin citate, fie am căutat să reproducem cu fidelitate originalitatea ideii, după mm a procedat Dinu Pillat fn volumul *O constelaţie a poeziei române modeme.* Bucureşti, Cartea romanească, 1974. Contribuţia noastră constă în orchestraţia acestor voci critice, nuanţînd pe alocuri interpretarea.

Am insistat insă asupra poemului BĂTRÎNII, deosebit de important penl.ru dezvoltarea ulterioară a eseistului Ion Pillat şi, de obicei, prea trecut cu vederea.

în general insă, receptarea primelor volume de poeme, aparţinînd perioadei parnasiene şi simboliste, aţinut seama de vechea critica pe care George Muntean în articolul *Ion pillat şi criticii vremii lui* din *Orizont,* XXII (1971), nr. 7, iul., p. 63-611, o caracteriza astfel: „Deşi aparent contradictorii şi uneori în fapt astfel dispuse, opiniile critice enunţate în timpul vieţii Iui Ion Pille.t atesta efortul dc cuprindere a poeziei acestuia, de situare în contextul literaturii noastre moderne. Cum însă nici un enunţ critic nu atinge substanţa ultimă a unei scrieri, toate cele menţionate mai sus continuă a coexista în linişte completmdii-se reciproc şi fulgerînd din cînd în cînd cerul poeziei pillatiene"... • '

Parcurgînd, Ia rindui nostru, critica dintre cele două războaie mondiale am fost plăcut, surprinşi de sensul pe care Alexandru Ciorănescu îl dă operei de tinereţe, într-un articol scris imediat după moartea iui Ion Pillat: „Scriitorul crezuse că viaţa e o simplă aventură care poate fi trăită pe planurile multiple alo tuturor meridianelor şi epocilor pe care ne poate duce închipuirea, poezia fusese o continuă evadare, menită să-I scoată din monotonia fisaţiunii şi să-i pună la indemlnă cadrul larg al fugii, ar cavalcadelor nesfîrşKc, al navigaţiilor fără popas, al migraţiunilor cu orice preţ"... (Alex. Ciorănescu: *Ion Pillat* în *Universul literar,* LIV (1945), nr. 14 — 15, 20 mai, p. 6 — 7).

Ne-au oprit dc asemenea, în mod deosebit, consideraţiile lui Ion Vinea:

„N-a făcut parte ion Pillat din generaţia poeţilor noştri care s-au etichetat -simbolişti» după citirea maeştrilor postromantici francezi [...] A ocolit şcoala de importatori ai simbolismului şi revistele de contrafacere a acestei mărfi şi în literatura fardată de după 1908 a irumpt ca un curent de aer aspru prin ferestrele deschise ale unui bal îmbîcsit.

[...] Poezii sonor sprijinite pe rime viguroase şi întrueîtva căutate, în ritmul amplu al versului alecsandrin care desfăşura fraza av!r\ată, cuceritoare, a unei simţiri şi a unui cuget Înnobilat de ţeluri antice. Verbalismul său abundent şi fondul străin al poemelor sale 11 apropiau de poeţii Pleiadei moderne: de de l'Isle, de Heredia; cărţile lui Alexandru Macedonski i-au înlesnit întrebuinţarea şi cunoaşterea limbii române liberata de restrîngerile

Academiei şi de piedicile poporanismului. Excesele discipolilor lui Minulescu, pe de altă parte — lipseau. Dintru început Ion Pillat a fost o excepţie şi o protestare în lumea literară uniformizată de la noi". (Ion Vinea: *Publicisticaliterară — Grădina Intre ziduri,* versuri de Ion Pillat, în *Adevărul* [XXXIII] 1920, 30 aprilie)

Am socotit de aceea că receptarea critică a primelor volume de poeme (1906—1918) trebuie făcută din perspectiva ultimilor volume, deoarece ideile incipiente în prima fază a poeziei sale se desâvirşesc în ultima etapă. Propunem astfel lectura circulară a operei, tn continuă devenire, lectură sugerată chiar de autor în planul *Operelor complete din 9JIVI1940,* unde plasează poemele sale de inţeput, după ultimul volum.

Din această cauză receptarea primului volum va fi integrată vederii de ansamblu asupra întregii opere poetice a lui Ton Pillat. Ea va fi iittlusă în aparatul critic ce va Însoţi cel de al Hl-lea volum de poezii.

Stabilirea textului.'

Poemele au fost numerotate în continuarea volumului I, nu pentru a aduce la cunoştinţă numărul de poezii scrise de Ion Pillat, ci pentru a putea fi urmărite — la nota cu acelaşi număr datarea poemului respectiv, transformările prin care a trecut, observaţiile şi comentariile critice la care a dat naştere.

Cuvintele alese de Ion Pillat, In poemele sale, ar putea constitui subiectul unui captivant studiu căci nuanţele create prin chiar această opţiune, conferă, fiecărui volum, Sn parte, atmosfera dorită de poet. De pildă, in poemul BĂTRÎNII, atunci cînd, Ion PUIat evocă poeţii evului mediu, pe un. Dosoftei Mitropolitul sau Ghenadie- Cozianul, el introduce cuvinte vechi, unele din ele adaptate din vechea slavă, strbă, bulgară sau rusă. Atmosfera sfirşitiilui epocii fanariote este. colorată de cuvinte în care. se recunoaşte originea turcă şi neogreacă, iar vocabularul devine din ce în ce mai modernizat şi fluent in poemele unde este vorba de scriitorii epocii *Revoluţiei de la 184$* şi *Unirea Principatelor,* cei care au format limba literară românească. Explicaţia vorbelor învechite şi a celor clteva regionalisme a îost dată la notele poemului respectiv.

Ion Pillat asociază cuvintele cu eiguranţă şi măsura unui adevărat cunoscător al graiului românesc, attt popular cit şi cult. împletirea cuvintelor populare, uneori chiar cu neologisme, nu provoacă nici o disonanţă căci este pusă în slujba expresivităţii şi integrată cursivităţii versului.

Pe parcursul intregjj. sale opere poetice Ion Pillat reţine forma veche a unora dintre cuvinte, de pildă: *chihlibar,* cuvînt sugerlndonomatopeic o transparenţă inai luminoasă decît *chihlimbar,* formă pentru care optează,;

în antologiile respective, Aurel Rău, Alexandru Piru, Dinu Pillat dar nu şi Cornel Ungureanu şi Ioan Adarn (vezi poemele: 184 (v. 10); 222 ţv. 35); 318 (v. 10). Noi am preferat să păstrăm *chihlibar* cu excepţia poemului 370 (v. 9), unde poetul impune *bob de chihlimbar,* referindu-se nti atît la transparenţa pietrei cît la conturul şi forma mărgelei. Am redat de asemenea *mtnăstire* în loc dc *mănăstire* ca o particularitate a vocabularului pillatian, respectată de Dinu Pillat, Cornel Ungureanu şi Ioan Adam. Am păstrat de asemenea *mini* pentru *mtini, ctrd* pentru *eîini,* toate acestea nu numai ca preferinţe impuse de poet dar şi pentru a respecta rima, de pildă: 201, v. 10 *mini* cu v. 11 *săptămlni;* 230, v. 18 *stlni* cu v. 19 mint; idem 253, v. 1 cu v. 3; 236, v. 6 *mini* cu v. 8 *etni;* idem 336, v. 9 şi v .11; 312, v. 26 *măU.nii* cu v. 29 *mtnii;* 371, v. 1 *etnii* cu v. 2 *biilrlnii;* idem 374, v. 1 şi 2. Am optat pentru forma veche dată lunii *septemvrie,* păstrată şi de antologiştii de mai sus. S-au respectat de asemenea următoarele cuvinte vechi preferate de poet şi cerute uneori de rimă: 189, v. 6 *desfericl* cu v. 8 *biserici;* 206, v. 1 *zăvorită* cu v. 2 *viscolită* (idem în antologii); 222, v. 41 *razimi* cu v. 42 *azimi;* 231, v. 69 *fiare* cu v. 7 *gkiare;* 232, v. 30 *r&mlne* CU v'. 40 *mine;* 236, V. 2 *rai* cu v. 4 *vrai;* 275, v. 1 *braţă* cu v. 4 *raţă;* 278, V. 2 *nicăieri* cu v. 4 *ceri;* 290, v. 3 *poenii* cu v. 1 *mătănii* (idem Dinu Pillat); 308, v. 13 *cămeşii* cu v. 15 *lieşii;* 313, v. 33 *poenele* cu v. 36 *genele;* 212, v. 45 *şchioptndu-l* în loc de *şchiopăttndu-l* transformare cerută de ritmul versului; 222, v. 65 *coloare* (idem Anto-

(piraele) (213, v. 33); *caietul* (vactul) (22?, v. 6); *Proiect* (Proeel) (329); *IU.'-temsihoză* (metemsii ozâ) (217, v. 7); *radele* (răsfețe) (188, v. 0); *îndrăzneală* (îndrăsneală) (216, v. 16); *ibate* (sbate) (186, v. 12); *zboară* (sboari) (190, v. 14; 196, v. 15; 203, v. 8; 2(14, v. 10, 213, v. 2; 215, v. 5; 225, v. 55 şi v. 62; 231, v. 9 si V. 1B; 315, v. 4; 323, y. 23; 33S, v. 4; 375, v. 12); *zbîrnhtar* (sbirniilor) (233, v. 54); *zbucneşte* (sbucneşir) (204, v. 10); *zburdalnic* (sburdalnic) (185, v. 1); *zdravăn* (sdravăn) (180, v. 26); *zgomotos,* (s^omotos) ,(215, v. 12; 224. v. 2); *zvelte* (sveltc) (222, v. 27)- *zvlrlâ.* (svîrlft) (253, v. 7); *azolrleau* (asvîrleau) (226, v. 39; 229, v. 20; 312, v. 19; 322, v. 6); *zvîcnit* (şvîcmt) (213, v. 88; 219,'v. 13); *zvon* (svon) (222, v. 11; 224, v. G6; 352, v. 52); *dezbrac* (desbrac) (190, v. 10; 220, v. 2); *dezgropate* (desgropate) (186, v, 11; 224, v. 31); *dezleg* (desleg) (183, V. 4); *dezmierd* (desmierd) (223, v. 16); *dez-văluieste* (desvăluioşte) (375, v. 10); *dezvelesc* (desvelesc.) (186, v. '•; 197, v. 9; 220, V. 1; 276, Y. 6); *cezură* (cesură) (216, V. 37); *lisă* (lissă) (197, V. 8); *rasă* ţrassă) (224, v. 7); *îneca* (Inneca) (193, v. 10).

Am rămas consecvenți optînd pentru, forma *slnt* a verbului *a ji* la pers. I sing., timpul prezent şi pers. III plural, timpul prezent, atitudine adoptată de AI. Piru ţi Dinu Pillat in antologiile lor şi spre deos-etiire de Aurel Rău, Cornel Uugureanu şi loan Adsm care păstrează forma *sunt.* (Vezi pocruele: 223, v, 37; 234, v. !; 238, v. 1; 240, v. 1; 245, v. 3; 238,, v. 3; 250, v. 1; 255, v. 2; 259, v. 1, ,263, v. 3, 26", v. 1). Mai alea pentru că.sin* (respectiv *sunt)* apare şi io riml, l'orrorad pereche cu *vini* (296, v. 2 cu 3.).

Nu au fost modificate: *ascunzâ,* în.loc de *ascundu,* pentru a se păstra rima cu *frunio* (19G, v. 2 ţi 226, v. 8); *pătrunză,* în loc de *pătrundă,* pentru a forma perechea cu *fnmză* (219, v. 25). *dedesapt* (186, v. 3); Dar s-a transformat *as ii* n *as* (187, v. 15 şi v. 16); dela în *de la* (190,, v. 5; 213; v. 42, 216, v. 48); in *de odată.* în *deodată* (213, v. 43); *de miât* în *demult* (217, v, 3); *pe semne* In *pesemne* (209, v. 9).

Apostrofai a fost păstrat în cazurile: *pîn' la* (226, v. 9); *lăr'na* (323, V. 77).

Au fost făcute următoarele corecturi tacite, în cazul unor greşeli de tipar strecurate in ediția definitivă: *urcindu-şi* (uroînduş-i) (182, v. 2); *codrii* (codri) (189, v. 7)

CORNELIA PILLAT

ţ

I.

PE ARGEŞ ÎN SUS

1918-1923

FLORICA

179. *Ctitorii*

Acolo unde-n Argeş se varsă Riul Doamnei
Şi murmură pe ape copilăria mea,
Ca Negru Vodă, care descălectnd venea,
Mi-am ctitorit viaţa pe dealurile toamnei.

Prin viile de aur ca banii dintr-o salbă
Pe al colinei mele Împodobit pieptar,
închis-am fericirea in strimtul ei hotar
De nuci bogaţi In umbră, umbrind o casă albă.

Acolo-n pacea nopţii, pe drumuri de podgorii,
Am mers tăcut alături de carele cu boi,
Clnd neaua lunii ninge pe sălcii In zăvoi,
Cînd şopoteşte valea de clntecele morii.

Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun
Clnd alb Negoiul, toamna, de ceruri se atinge.

Şi tot vislnd la vremea clnd înfloriră'teii,
Pe clnd Îmbracă ţara al iernii alb suman,

Să desluşesc cum piere trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunindu-şi clopoţeii.

Să stau, pe cind afară se stinge orice şoaptă,
Privind cenuşa caldă din vatra mea, de-acum
Şi să aud deodată cu-nfiorare cum
Trosneşte amintirea ca o castană coaptă.

180. *Închinare*

Privelişte menită să-mi fie o psaltire,
întlia mea credinţă şi ultimul meu scut,
Moşie aurită de-amurg şi de-amintire,
Deal albăstrit de lună, de dor şi de trecut.

Floncă, înflorită in Mai ca o mireasă,
Tu, care legi în toamnă un rod de orice ram,
întinde peste mine un văl de frunză deasă,
Primeşte iar la sinu-ţi copilul ce eram.

Aleea mi-o deschide cu braţele de mamă
Ca să mă culc în casa din deal, la pieptul tău.
Fii pentru mine Sfînta Icoană ce din ramă
Alină Jin feciorul risipitor şi rău.

Am rătăcit pe piatra cetăţilor haine
Şi rn-am jucat cu anii cum alţii zvirlâ mingi...
Tu numai, păstrătoare a zilelor mezine,
Mai poţi cu-a lor lumină pierdută să m-atingi.

Fii pentru regăsitul o mînăstire vie
In care amintirea aprinde luminări

Şi unde, pe o timplă de umbră, reînvie
Ochi cunoscuţi, luceferi ieşind din înnoptări...

Nn vezi suind poteca pe dealul din Dorica,
Cu ochi de tinereţe şi păr frumos de nea,
Cum trece spre mormîntul bunicului, bunica,
Ţinînd ca ieri de mină copilăria mea?

N-auzi, atît de-aproape. dar parcă-n altă ţară,
Şi risul meu zburdalnic şi glasul ei blajin?
ÎNu simţi sporind dorinţa şi dulce şi amară
De-a reveni mai iute la cel dinţii cămin?...

Cu ochi de altădată, cu degetul pe buze,
— Aşa cum se cuvine in preajmă de mormînt
Vă voi urma, curate şi albe călăuze,
Spre cel mai drag, mai tryinic şi sufletesc pămî

181. *Florica*

Aici îţi ingropară bunicii mei copila,
In loc ferit de-arsiţă, de viscol şi de vint,
Colinei închinară iubitul ei mormînt,
Leglnd de dealul rodnic şi numele şi-argila

Şi vremea prea fugară şi fragedul destin
Al celei ce fusese — abia o zi — Florica...
Azi, de fetiţa moartă noi nu mai ştim nimica;
Dar clnd acum Florica în soare aprilin

Etern relnfloreşte, ceva în piept mă doare,
Privind cum prinde raza cu fermecatu-i fir
O faşă de bobocul plăpind de trandafir
Şî-un zimbet de lumină de fiecare floare.

Lin zimbet ce odată trăia pe buza ei...
Şi mă-nfior la gîndul păgln şi la credinţa
Că trebuie naturii săi altoieşti fiinţa —
Pămlntul să palpite ca inima, de vrei.

182. *Mormîntul*

De n-ar fi muşchiul crucii, vedeam un pat de flori,
Gătit sub bolta verde şi vie a pădurii:
Ai adormit In raiul din slovele scripturii,
Tu, ce-odihneşti la umbră de codri şoptitori.

Te-ai cununat cu moartea ca-n basmul Mioriţei,
Păstorule de oameni, bunicule. Acum
Eşti zumzet de albine şi-mpflâştiat parfum
în via Îmbătată de Înflorirea viţei.

Te-a biruit pămlntul, dar l-ai Însufleţit
Şi l-a pătruns iuhîrea-ţi de ţară, ca seminţa.
Stejarilor prieteni le-ai dăruit fiinţa
Şi sîngele, ce curge cu seva înfrăţit.

Orice copac din juru-mi, H simt că mi-e părinte,
Cu cea din urmă iarbă, de mult am legămînt.
De dincolo de oameni, de timp şi de mormlnt.
Un ram se-apleacă tainic să mă binecuvinte.

183. *Virful dealului*

Cu-o gingură sforțarer-ncordind vînjoeu-i umăr
— Un uriaş urcind.u-şi poverile ce-l strîng —
Pletosul deal, din vaie sui cu vii şi crîng
Ca să-şi revadă țara cu sate fără număr,

Cu casele: mioare şi turlele: păstori,
Ce-au coborit pe verdea cîmpie argeşană,
Cu drumul ce-nsoțeşte înceată oaravană
De sălcii plîngătoare..si • plopi: prihegitori;

Ținutul unde seara din lunci şi din zăvoaie,
Ca şi argintul sprinten, viu apele sclipesc,
Şi unde clarul cîntpc de clopot, creştinesc
Apropie colina de-a, cerului văpaie.

O, vîrf de deal! O, capăt liniştitor de drum I
Opresc aicea pasul şi îmi dezleg privirea,
Cind prin amurg se-nalță, visînțî nemărginirea,,
Din fiecare casă un crin Înalt de. fura.

184. *în vie*

Tot mai miroase via a tămiios şi coarnă,
Mustos a piersici coapte şi crud a foi de mic... .
Vezi, din zăvoi sitarii spre alte veri se duc;
Ce vrea cu mine toamna, pe dealuri de mă-ntoarn

Nu e amurgul încă, dar ziua e pe rod •
Şi soarele de aur dă-n pîrg ca o gutuie.
Acum — omidă neagră — spre poama lui se suie
Tiriş, un tren'de marfă pe-aL Argeşului pod.

Cu galben -şi cu roşu Îşi coase codrul iia.
Prin foi lumina zboară ca viespi de cbihlibar. .
O ghionoaie toacă intr-un agud> şi rar
Ca un ecou al toamnei răspunde'tocălia...

S-a dus. Şi iarăşi sună... şi tace. Dar aud
— Ecou ce adormise i$i-a tresărit deodată —
In inimă cum prinde o toacă-ncet să bată
Lovind în amintire ca pasărea-n agud.

185. *Castanul cel mare*

Se zbate Strimbă-Lemne cumplit in pomul zdravăn,
Cu brațe noduroase şi cu atletic trunchi
Ințelenit în vie, deşi.pîn-la genunchi
I a-a urcat cu-ncetul pămlntul gras şi' reavăn.

Dar toamna, sub rodire încununat cu spini,
Şi-n noapte plin de pace, de păsări şi de stele,
Ca grindina sloboade castanele lui grele
Şi-nseninat, primeşte pe'creştetu-i lumini.

Castanul între struguri şi-a înțeles menirea:
Ce-am căutat pe drumuri, găseşte stind pe loc,
Şi, adlncind pămlntul aceluiaşi noroc,
Cu zeci de ramuri ține- in brațe (fericirea.

Mă simt, Florică,-n preajmă-i atîta de sărac!
De ce nu poate pasta-mi să prindă rădăcină, ,,
Şi să rămîn al viei ca pomul *pe-* colină,
Şi să mă string de tineca vița de arac...

186. *Rădăcini*

Nod de năpîrci, şerpi vajnici cit brațul şi cit cotul,
Trunchi negru de balaur încolăcit şi rupt,
Ciorchine de şoplrle — pămlntul dedesupt
Surpindu-se, in taină se dezvelesc cu totul.

Dar vraci vicleni cu barbă de iască şi de muşchi,
In nopți cu lună nouă plesnindu-i cu nuiele,
l-au înlemnit deodată umflați aşa în piele
De le-au rămas sub coajă tntârîtații muşchi.

Frunzarele deasupra, imbelşuglnd colina,
îşi leagănă seninul cu vîntul In văzduh —
Cum să cunoască iadul în care trup şi duh
Se zbate dezgropată, sucită, rădăcina?

Stau şi privesc la şerpii ce scormone-n pămînt
Şi la pămlntul care le fuge de sub pîntec...
Copaci, moşie, vreme — neîndurat descîntec...
Şi eu cu tot frunzişul şi rădăcina-n vînt.

187. *Cireşul*

Voi înhăma măgarul, ca-n vremi, la cărioarâ
El ce priveşte toate cu ochi dc înțelept —
Şi voi urma poteca de mult, suişul drept
Prin via verde-n tactul copitei ce-o măsoară.

Şi Iulnd prăjina lungă şi coşul împletit,
O fată-n vilnic roşu va merge înainte,
Am să opresc măgarul din mersul lui cuminte
Sub un cireş, de roade şi de ani mulți boltit.

Cireşul va fi roşu ca şi-n copilărie,
Cireşele pe rsfmurî vor atîrna cercei,
Cu brațe goale, fata va' prinde-n şorțul ei,
La fiere prăjină, o sută şi o mie.

Şi cînd, tirziu, lungi umbre se vor culra pe lunci,
Cînd gol va fi cireşul iar cerul plin de ste'le,
Bunicii i-aş aduce acasă coşuri grele...
De-as mai avea bunică si sufletul de-atunct!

188. *Spre Izvorani*

Las povirnişul viei să cadă-n praf *de* soare,
Şi-ntr-un tunel de frunze umbrite, brusc pătrund,
Atît de dreaptă fuge cărarea pînă-n fund
Că văd, ca prin ocheanul întors de-o vrăjiLoare,

Căsuțele răzlețe din satul Izvorani
— Mici capre cățărate pe-o rlpă de lumină
Prin nuci proptiţi ca-n biță în strîmba lor. tulpină,
Sub sarică frunzoasă de girboviți ciobani —

Şi — arătări din țară in stampe japoneze —
Ca o furnică neagră ce-mpinge albu-i ou,
O fată cum zoreşte, greu de urnit, un bou,
Nemaiputînd pe coastă cireada s-o urmeze.

Pe cînd din zarea serii ca namile, cu rost
Răsar, rănind amurgul ceresc cu cornul frunţii,
Pe rînd: albaştri, vineţi,, de aur-verde — munţii
Păzind de-acolo basmul copilului ce-am fost.

189. *Pădurea din Valea Mare*

O simţi deodată toată, cu o cutremurare,
Cum stăpineşte peste micimea ta de om,
Cu mii de trunchiuri albe şi cu un singur dom
Fremătător — pădurea de fagi din Valea Mare.

Aicea omenirea te lasă pie cu pic:
începi de traiu-ţi silnic şi strimt să te desferici,
înveţi, uimit, să intri in codrii ca-n biserici
Şi că mai sfint pe lume nu poate fi nimic.

Decît această pace în razele-nserării,
Clnd se Urăsc, alături de netede tulpini,
Din arborii aievea alţi arbori mai senini,
Sub frunzele cu glasul dumnezeiesc al mării,

Şi cînd, leglndu-ţi paşii de cale, te-ai oprit
Sub fagii-nalţi, in templul adevărat al firii,
Ca un bolnav de suflet redat tămăduirii,
La jgbiabul care curge cu şipot potolit.

190. *Cucul din Valea Popii*

In zori, ca poteraşii, din văi şirag ies plopii.
Ascult de la răscruce cu suflet de haiduc
Cum cucu-n codru verde mă cheamă să mă duc
S-opresc la drumul mare norocu-n Valea Popii.

Pe flori, ca pe-o velinţă, stau de la cîntători,
Ptndind cu ochii lacomi din răsăritul rumen
Cum soarele soseşte rotund ca un egumen
Şi numără pe ceruri mătănii de cocori.

Pe cînd în calea-i lungă se roagă la toţi sfinţii,
Eu II dezbrac de raze sub frasin şi anin.
In luminosul cîntec de cuc, mă insenin
Pe valea-ntineririi şi a făgăduinţii.

Dar cucul, pană sură, nu s-a-ndurat să stea.
— Cii-cu! aci în vale... Cii-cu! sub dealuri zboară...
— Oi-cu! şi iar îmi scapă în zări o primăvară...
— Cu-cu! şi mai departe, copilăria mea...

191. *La zăvoi*

Mă-ntorc la tine, Argeş, o, rîu de-odinioară,
Pe drumul de fineţe ee fuge printre clăi,
Dar unde mai sint astăzi, să ţie-aceleaai căi.
Tustrei copiii veseli, de-atunci, din cărioară?

Şi unde-i scăldătoarea In care ca un vrac
— Zăvoi cu păr de sălcii şi ochi de apă vie'
Schimbai nisipu-n aur, cu varga de magie
A razei pogorite pe cerul porumbac.

De două ori acelaşi nu m-oi scălda in ape.
Căci zilele de-a valma cu valul tău se scurg,
Şi vacile bălţate de soare in amurg
Nu beau acelaşi Argeş clnd vin să sc adape.

în cipciit, in clipot şi-n şopot ne-ncetat,
Alt rlu,' din clipă-n clipă te-a zămislit izvorul;
Nebănuit ca dinsul mă naşte viitorul —
Dar tu te chemi tot: Argeş, eu tot: Ion Pillet.

192. *în luncă*

Tu, care treci cu carul sub dealul din podgorii
Ducînd la cimp şindrilă sau sus la munte grlu,
Te-abate-n lunca 'veche şi mină pîn' la rîu.
Amurgu-n văi se lasâ cu eîrduri do prigorii.

Cu-apusul luna albă căzu In heleşteu:
Pe floarea-i ca pe-un nufăr se-aşează brotăceii,
Şi cîntecul lor straniu, prin umbrele aleii,
Cu zile descintate nVar urmări mereu,"

De n-ar incepe-acuma ca-n amintiri să sune
Lung clopotele-ncete ce vin de la zăvoi,
Dar vacile în noaptea albastrulm trifoi
Treptat se depărtează prin vis şi prin păşune.

Opreştc-mă la Argeş, pe plaja care-o ştiu,
Să-i ţin în mîini nisipul, în cupe efemere,
Şi să visez — cum fuge prin degete şi piere —
Trecutul şi talanga şi'soarele tirziu.

193. *Parcai Goleştilor*

Am aşteptat amurgul ca zările să fie
Altare largi suflate in aur preacurat,
Iar sălciile, care pe drum au tremurat,
înspre Goleşti să-nşire albastra lor stafie.

Am stat bătînd la poartă prelung — şi s-a deschis;
Şi iată casa-n iederi şi parcul in paragini,
Și iată-mă ca unul ce-ar răsfoi imagini
Dintr-o călătorie pe jumătate vis.

Aleele — e toamnă — duc toate către moarte.
Răzoarele se-neacă în bozii şi-n urzici...
Și, inimă*ncăreată de amintiri, Imi zici:
Va trebui odată Florica ta să poarte

In ea pustietatea de care mai boleşti...
Dar m-am oprit cu mina sfios la pălărie,
Căci m-ajungeau, lungite de-amurg pe bălărie,
Mari, umbrele-nfrățite a fraților Goleşti.

I.C Brâtianiijîn anul 1858 (Cabinetul de Stampe B.A.R.S.R.).

194. *Lumina, iarna*

A nins. In soare codrul cu trunchiuri de cărbune
întinde umbre-albastre pe proaspătul omăt
Şi mă visez la geamuri cu anii îndărăt:
Văd dealul alb, tirlia şi vremurile hune.

Ies, scîrţiie zăpada ca ieri sub pasul meu,
Şi atîrnind marame subţiri de promoroacă
X)p ramurile joase, lumina goală joacă
Azi numai pentru misie şi pentru Dumnezeu.

Apoi îşi dă pe spate tot părul de beteală
Şi sare Invirtindu-şi al razelor hanger
Şi unde talpa-i roză atinge albul ger
Fulgerător ecinteie pe nea cîte-o petală.

Crra... trece pe sub soare vislind, întiiul corb.
A stat din joc lumina, pe brînci se face mică...
Crra... stolu-ntreg — şi-n umbră rămin privind cu frică
Trei picături de singe pe-o ramură de sorb.

195. *Biserica lui Horia*

Mai stai vislnd la munții, ce șoimi și aur poartă?
Pe vale Arieșul șoptind îl mai auzi?
Pribeagă lingă Argeș, vădană printre duzi,
Biserică pustie și fără brazi la poartă.

Cioplită din puterea molidului și din
Credința strămoșească legată-n blrna dură,
Ce meșter vechi de țarfi, cu greaua lui secură
Ți-a hotărît altarul lui Horia, destin?

In jurul tău cresc duzii cu fragedă verdeață
Și iarba crudâ-ntinde la soare plase verzi
Să prindă rlndunele de umbră. Tu îți pierzi'
Deasupra lor, In frunze, clopotnița-ndrăzneață.

Pe Moții tăi zadarnic ii mai aștepți, și nici
Un preot nu-ți mai clntă, bătrln, din psaltichie.
Dar azi, cu primăvara, cerească și pustie,
Slujești botez la granguri și nuntă la furnici.

196. *Căsuța din copac*

Se leagănă și astăzi, cînd vîntul suflă-n frunză.
Sus pe stejar-nălțata căsuța din copac.
Cu gazda mea bătrînă ce bine mă împac!
ti duc boinavu-mi suflet, de oameni să-1 ascuuză.

Un suflet ce să uite trecutul nu putu
Și care jalnic bate mereu la altă poartă,
Un suflet ce iubirea nehotărît își poartă
Din loc m loc, zadarnic... 0, vindecă-mi-1 tu!

Tu, sora cea mai bună cu aripa și ramul,
Primește-1 la fereastra de cer cu ckwJrUi.
Tu, nelcgată încă prin grele temelii
De țarina prăfoasă,, dă-i să-și serbeze hramul:

Pădurea ș» văzduhul și vîntul, la un loc —
Și ruptă din pîrjolul apusului de soare,
Făcînd din creangă-n creangă, viu, flacăra-i să zboare:
0 veveriță roșie cu coada ei de foc.

f

197. *Casa din deal*

Prin ochelari de geamuri privea cu ochi de lampă
Ca o bunică bună la nepoțelul mic.
Pe-atunci știam că-i vie; azi nu mai știu nimic:
Apăs cu nepăsare de om pe-a ușii clampă.

Sub coperișul, care ii sta ca un bonet.
Glicina ei pe timple cădea ca o șuviță.
Și, mirosind a floare de tei, a lămîiță,
A cantalup, a lisă de chitră, a șerbet,

In fiece odaie dezvăluiam cu frică
Alt glnd din veehiul suflet eurat și românesc...
Ce nu-mi cuprinde mintea, deși imbătrlnesc,
Pe-atunci trăia in voie in inima mea mică.

Pendulele bătrlne mai bat același ceas,
Prelung, ca o dojana, în liniștea sonoră,
Dar timpul intră-n casă trintindu-i altă oră,
Și inima i-o sparge, tic-tac, sub al meu pas.

198. *Cămara de fructe*

Deschid cu teamă ușa cămării dealtădată
Cu cheia ruginie a raiului oprit,
Trezind in taina mare a poamelor, smerit,
Mireasma și răcoarea și umbra lor uitată.

Mă prinde amintirea in vînătul ei fum,
Prin care cresc pe poliți și rafturi ca pe ruguri,
Arzind In umbră, piersici de jar și-albaștri struguri
Și pere de-aur roșu cu flăcări de parfum.

Șovăitor ca robul ce calcă o comoară
Din basmul cu o mie și ,una nopți, mă-ncbin:
Văd pepeni verzi — smaragde cu miezul de rubin —
Și tămîioșii galbeni ca soarele de vară.

Se-aprind fantasmagorie caise și gutui:
Trandafirii lampioane și lămpi de aur verde...
Dar părăsind cămara ce mințile îmi pierde,
Tot rodul vrăjitoarei cu lacăt îl încui.

199. *Odaia bunicului*

Nu s-a clintit nimica și recunosc iatacul
Bunicului pe care, viu, nu l-am cunoscut.
Rămase patu-i simplu și azi nedesfăcut;
Și ceasul lui p. masă și-a mai păstrat tic-tacul.

Văd rochia bunicii cu șal și malacov,
Văd uniforma veche de «ofițir» la modă
Pe cînd era el Junker — de mult — sub Ghica Vodă
Cînd mai mergeau boierii în butcă la Brașov.

Și lingă bățu-i rustic, tăiat în lemn de vie,
Văd putina lui unde lua băi de foi de nuc.
A scîrțlit o ușă... un pas... și-aștept năuc
Să intre-aci bunicul dus numai plnă-n vie.

Un ronțăit de șoarec sau ceasul mă trezi?
Ecou își fac, în taină, ca rimele poemii...
Și ceasul vechi tot bate, tic-tic, la poarta vremii,
Și șoricelul roade trecutul zi cu zi.

200. *Ochelarii bunicii*

Pe scrin, păstrind privirea ei vie, au rămas
Pe galbena gazetă ce-neremenește anul.
Odaia de-altădată mi-arată talismanul:
Iau ochelarii moartei șUi pun sfios pe nas.

Prin abureala vremii nu s-a schimbat nimica,
Doar pozele din rame vechi au întinerit...
Dar din adine de-oglindă, in față, mi-a zimbit
In jilțul ei — ca-n vremea cînd eram mic — bunica.

La geam foșnește plopul sau pașii au foșnit?
Prin ușa zăvorită «ei» intră în odaie.
E o fetiță: Pia, cu bucle: Niculaie...
Dar cine e băiatul acela liniștit?

Bunica-i dă pe frunte, blond, păru) la o parte...
De ce se uită astfel la mine? Nu-I mai știu...
Nu vreau să-1 știu... nu pot să-1 știu... E prea tirziul
De omul chel și rău, rămîn legat pe moarte.

201. *Capela*

De ce te-au dus, bunico, intr-p chilie rece
Şi te-au lăsat cu toţii sub lespezi de cavou?
Cînd lunca e un ctntec şi dealul un ecou
Crescind mereu pe vreme ce primăvara trece,

Cînd giza' cea mai mică din soare ia un strop
Şi clnd lumina calcă prin aurite ganguri
în crlngul plin de cintezi, de mierle şi de granguri...
Te-aşteaptă .iasomia şi-albastrul heliotrop;

Albi, trandafirii-n floare Întreabă toţi de tine.
De ce nu vii ca-n vremuri cu secatoru-n mini?
Grădina te doreşte de-atitea săptămîni!
Dar nu mai vii... chiar ziua s-a stins... şi noaptea vine.

O pulbere de lună albeşte pe livezi —
Şi iar se face iarnă ca-n ziua îngropării;
Florica ta se pierde in umbrele uitării,
Capela ta rămîne pe dealuri de zăpezi.

202. *Odihna tatii*

Bunicul meu aicea se odihnea odată.
Pe banca de lemn rustic aşează-te şi tu,
Fetiţa mea, pe locul In care-n vremi stătu
Şi mama — *o* fetiţă ca tine — cu-al ei tată.

Priveşte dealul unde trăirăm în trecut,
Şi capul drag pe braţu-mi proptit, aşa, ţi-1 lasă.
încape toată via şi vechea noastră casă
în sufletul tău tinăr din alte vremi făcut.

Departe pe zăvoaie un tren îşi pierde fumul
Ca o năframă, care se schimbă-n porumbiei...
Nu fumul, viaţa piere — şi paşii mei mai grei,
Ecou de-acum, urmează pe-ai tăi uşori pe drumul

Pe care şi bunicul cu mamă-mea venea.
N-auzi cum sună paşii lor de odinioară?...
Pe sub castanul mare, în seara ce coboară,
Să-i aşteptăm să vie cu noi, fetiţa mea.

203. *Străinul*

Pe bancă, sub castanul din vie, te aşează,
Străine, ce venit-ai priveliştea s-o vezi —
Florica e acolo, cu casă, parc, livezi,
Şi peste drumul mare: zăvoiul. Inserează.

Clmpia e albastră şi-n zare norii ard.
Sclipeşte Rlul Doamnei Înspre apus, o clipă...
Un taur muge; puţul cu lanţ şi roată, ţipă;
Şi vrrr... un zbor de vrăbii zbucneşte dintr-un gard.

Te-apleci mirat, străine, pe-amurg ca pe o ramă
Ce-ar străluci din umbra muzeului pustiu,
Şi crezi, pornind aiurea rănit de-un, dor tîrziu, •
Că ai cuprins Florica... Dar n-ai zărit, ia seamă,

Pe-albastra depărtare a luncii de demult,
Trecutul meu ce arde sclipind în Riul Doamnei —
N-ai auzit, deodată ruplnd tăcerea toamnei,
Vrrr... timpu-n zbor, pe care cutremurat l-ascult.

204. *Comoara*

Pe Argeş lingă luncă, un deal se-nalţă-n chipul
Urciorului de-argilă al vechilor olari
Şi pomeneşte zeii uitaţi de ţară, cari
I-au plămădit făptura şi lutul şi nisipul.

Pe rotunjimea formei, din vale pînă-n cer,
Se suie impletindu-şi lumina ce adie,
Frunţi verzi de nuci şi trupuri de arămita vie
Cu frunza zugrăvită ca pe un lăieer...

Şi-n galbena lumină a toamnei argeşene
Cu mere care zboară şi berze care cad,
Am luat în palmă dealul: un ou încondeiat,
Ca să-1 dezmierd mai bine cu somnoroase gene.

Şi m-am zărit atuncea sub bolţile de vii,
Copil ducînd la gură un strugur de rugină —
Dar mă păli deodată durere-aşa haină
Că îmi scăpă din mînă comoara şi pieri.

205. *Adio la Florica*

Acum trăsura trage Ia scara amintirii
Şi de plecare sună in curte zurgălăi.
Acum, din mine, ceasul temut al despărţirii
Şi-întinde umbra sură stăpinitor pe văi.

Pocneşte biciul: casa se dă în laturi, piere;
întregul deal coboară — si iată-ne pe drum.
Amurgul ne petrece eu razele-i de miere,
Tămîia înserării inaltă-albast-u fum.

O, surugiu, opreşte l Stai locului, trăsură!
Prin plute seculare să văd cu ochiul plîns,
Sporind pe ceruri, dealul în flori ca o răsură,
Ce-n poala lui lumina trecutului a strîns.

înfrină-ţi caii-n spumă, o clipă să văd încă
Mormintul şi Capela şi via cu castani:
Privelişte rămasă aceeaşi ca o stîncă
Domnind pe risipirea atitor zeci de ani.

Din Valea Popii, cucul mă strigă pe-a sa limbă...
Şi Argeşul şopteşte: De ce ne părăseşti?
De ce iţi schimbi căminul, nimic cînd nu se schimbă
Din deal do la Florica la parcul din Goleşti.

— Rămîi la noi! un clopot din Izvorani mai plînf
Şi tot aud în urmă: la noi — la noi — la noi...
Opreşfe-ţi telegarii cu nările în sînge,
O, surugiu, năprasnic gonind ca un strigoi.

Ra nu. Dă bici mai bine şi drumului ii lasă!
Nu-mi părăsesc căminul, în suflet cînd îl duc.
îmi voi zidi-n oraşe intimplatnare casă —
Dar de averi, de lume şi de huliri uituc,

Ca Argeşul să-şi mine murmurătoare ape,
în cringul de-altădată iar cucul să-1 ascult,
Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape —
Şi voi găsi în mine Florica dc demult.

TRECUTUL VIU

206. *Copil de-odinioarâ*

Prin iarnă din cămara zăvorită
Se furiază cald miros de mere,
Readucind în vremea viscolită
Iar toamna cu trecută mîngliere,
Cînd sufletul împovărat venise,
Cu Urna lui de poame şi de vise.
In casa amintirilor închise.

Şi-n inimi amorţite de-a lor strajă,
Străbat adine, Imbălsămlnd gîndirea,
Cu seva lor fierbind din nou sub coajă,
Copilărescul dor şi amăgirea...
Şi-n inimi, viu ca şi întHa oara.
Te scoli din somn, tu, cel de-odinioar?,
Din somnul tău, copil de-odinioară...

207. *Septemvrie*

în zare cine-nscrie al berzelor triunghi?
In inimi cine-nfige trecutul ca un junghi? ,

Vezi Toamna şi-Amintirea — surorile divine
Cînd una ne soseşte şi cealaltă, revine-

Zadarnic cred ca vremea cu anii a crescut.
In fiecare toamnă reintru în trecut.

Copilăria-mi toată dă buzna la uluci,
Cînd stă la poartă coşul cu struguri şi cu nuci.

208. *Septemvrie*

O foaie se desprinde din crîng şi calendar:
De-un an o aşteptase Septemvrie ca dar.

Tot ce legat fusese, de-acuma o să zboare.
Lumina e mai caldă, deşi e mai"răcoare.

Culorile învie pe moartea frunzaturii,
Dind farmecu-nfloririi declinului naturii.

Şi tremurînd în vîntul ce-o smulge şi-o ridică,
O pasăre de aur e frunza cea mai mică.

209. *Septemvrie*

Din bulgării vin care cu vinete' şi verze.
Se-afundă-n zări, departe, un unghi obtuz^de berze.

Am întilnit o fată cu tufânele-n braţe.
Un vînător la iazuri a tras cu puşca-n raţe.

Aud prin porumbişte chelălâind ogarul.
Loveşte rar şi ritmic • butoiul gol, dogarul.

Azi n-a lăsat poştaşul ziarele din tirg;
Dar mere poleite ca-ir basme dau In pirg.

Pesemne-n coşul nopţii vrea soarele să cadă;
Au început de-o vreme şi zilele să scadă.

La lampă, şi clnd ziua.cu totul s-o umbri,
Voi reciti „Pasteluri" de V. Alecsandri.

210. *Cina cea de taina*

Prin ulmii de sub, yie, pe deal, mai ştii tu casa
Ce-alheşte caşioul *in* cuib sfios de foi?
Mai ştii tu cerul serii cu fețe ca mătasa
Și clopotul cirezii venind de la zăvoi...

Iți mai aduci aminte pridvorul prins de viță
Și cina cea de taină, tacim, lingă tactm,
Și masa presărată cu Mori de lămîiță,
Şi carele spre noapte gemînd pe caldarim...

Și cum stăteam alături, noi doi. cu fericirea,
— Doar greierii ținlndu-i isonu-n depărtări -
Și noaptea clmpeneaseă albastră ca iubirea
Și vorbele-ngînate mai dulci ca sărutări.

Intîia stea prin frunze creştea tremurătoare
Cînd licuriciu-n umbră trecu rătăcitor...
Prin ulmii da sub vie^-mai ştii tu casa oare
Şi umbra ca un suflet, Şi'steaua ca un dor'!

211. *Toamnă*

Au vuit prelung că vîntul păsările migratoare
Peste''casa părintească unde ieri m-am regăsit
Singur cu lumina, care galbenă venea din soare,
în odaia de-ăltădată sâ-mi ureze bun sosit.

Toamnă, iata-ne-mpreună, gdspodină ce porţi cheia
Ruginită ca o frunză, a trecutului meu mort.
Toamnă,' iată~ne alături, noi cu visul, pe aleia
Nucilor ce ancorează pentru iarnă-n al tău port.

Precum seara, pe cimpie cînd fişii sc prinde ceața,
Tot auzi sunind vecernii şi nu ştii de unde vin,
Sub frunzarele rărite amintirea cheamă viața,
Dar trecutul îi răspunde ca un clopot in declin.

Zile albe, zile negre... ce străine, ce departe,
Buclele în care dorul meu de cer l-am îngropat...
Toamnă, lasâ-mă să mtngîi părul tău de frunze moarte,
Părul tău de aur roşu şi de soare întrupat.

212. *în cramă*

Peste mirişti lung răsună chiote de vînători...
Să intrăm în crama veche... Printre butii-nalte-ascultăl
Cum in pivniţe boltite, zăvorit cu grijă multă,
Numai vinul nou mai cîntă spumegînd prin zăeători.

Au tăcut sub neaua vremii ale patimilor goarne.
Dar ne fierbe Uică-n inimi al dorinţelor pelin...
S-aşteptăm să se prefacă mustul fără preţ în vin
Şi cotnarul amintirii in pahare să ne toarne.

213. *Timpul*

L-a trezit, vorbind în vînt, o tocălie,
Din căpiţa de fin proaspăt şi curat
Unde Timpul aţipise noaptea-n vie —
Dar ciudos pe lemnul- prost, a scuturat
Ca un praf de aur zorii pe moşie,
Toţi cocoşii din podgorii au cîntat...

Un văitoi sări, zbucnind, dintr-un tufiş.
Iar un pui de rîndunică dintr-o şură—
îi privi, o clipă, pe furiş:
Iepurele, dintr-un hop trîntit pe-o rină,
Amorţi inghemuit in arătură:
Pasărea pică din zbor înalt — bătrînă
Ii căzu, ca frunza, Timpului in mină.

Dar el, şiret, nu s-a mirat
Că plugurile negre ies toate la arat,
Şi mici — de-aici —
Cu boi greoi.
Dau zor:
Sînt nişte coropişniţi pe răzor —
Şi-un car cu coviltir, pe iarbă dejugat:
Un vierme alb pe-o frunză de frasin, nemişcat...

I

Mari lanuri au crescut de grîu bogat;
Cu seceri de lumină, viu, fete-au secerat,
Şi roşii testimele In soare-au mişurtat
— Gîndaci aprinşi,
Zişi «Boi ai Domnului» in sat —
Şi stoguri ca bătrîne pe clmp ţinură sfat...
Şi morile de apă, sortite de noroc
Să-şi Invîrtească roata, călătoreau pe loc...

Şi cum aprinse toamna in codri-ntîiul foc,
O bună zi, din Iezer, Păpuşa şi Negoi,
Se scurseră pe drumuri, umflate-n • valuri noi
Cu spuma lor de lină, pîraiele de oi...
Şi frunze-n viaţă printre atltea moarte foi,
Sitari pestriţi porniră cu toamna din zăvoi...

far Timpul a rămas uimit
Cînd primul fulg de nea a fulguit:
Un fulg căzut '
Din stolul călător ce s-a pierdut.

Atunci a rătăcit prin vii,
Şi fără teamă
A poposit în larma de la cramă.

Tăcerea deodată şi-întinse împrejur.
Auitor şi veşnic, golu-i sur...
Pe **Bub** bolţile pustii
A ţesut păienjenişul,
Prin geamuri sparte da frunzişul,

Şi din pereţi
Creşteau bureţi,
Pe butii goale — mucegaiul...
Viaţa îşi pierduse graiul,
Cojită ca o tencuială.

Lung Timpul a căscat de plictiseală.'..
A plecat.
Cu un sărut, din drum, schimbă în babă-cloanţă.
Schiopînd în băţ şi fără dinţi —
O fată, dreaptă ca o lahţă,
Mlădietoare !n catrinţi...
Şi luîndu-i piersicile din obraz,,'
Lăsînd smochini uscate — făcu haz.

Acuma dasc brumă timpurie
Şi carele grăbeau spre teascuri.^-.,
Zări pe deal, bogată-n rod, o vie
Şi-n ea — cu limbi de şerpi, un.foc de,.vreascuri.
Pîndarul, cu suman şi puşcă veche,;.
Vrăjea la jar şoptindu-î la ureche,
Plndind şi umbra nopţii să nu fure.

Simţi cum Timpul calcă prin pădure,
A bubuit lung puşca lui cu cremeni...
Dar Timpul, luind In palniâ pindar şi deal şi vie.
A rîs, a rls... sufltnd uşor:
— Un fulg de păpădie
Ce-n vînt îl semeni —
Se depărta priveliştea nălucilor;

Se făcu mică... mică — aşa cum
Ai fi privit-o la «panopticum»,
Sau încrustată-n tine, in rama anilor.

Şi Timpul o porni la deal, la vale,
Sub stelele cit pumnul...
Şi nici un sat nu-i mai ieşea in cale,
Nici un rumân nu întSlnea, nici unul.

Singur un bordei — pitit şi chior —
C-un ochi roşu de opaiţ la fereastră,
Pe clmpia îngheţată, mai adastă
Aşteptind pe călător...
Timpul de perete tvinti uşa
Şi intră stăpînitor.
Focul stins nu şi-a zvlcnit cenuşa,
Luminarea sub icoană n-a clintit,
Şi pe pat '
Omu-ntins nu s^a mişcat,
Cu obrazul ca in piatră dăltuit —
Omul galben şi cu braţe-nerucişate...

Timpul, mort şi el, căzu pe spate.

214. *Chemare*

Stă casa bătrinească sădită printre nuci,
In vîrf de deal. E toamnă. Pe gardul de uluci,
Atirnă în ciorchine, grei, strugurii ***şi-n*** vie
Poteca înserării te-nibie — şi te duci.

215. *înapoiere*

Pe soarele-nserării văd plopii nalţi din zare.

Pe drumurile strimte, chenyane-n şiruri rare
Mergeau Învăluite de pace. Mori de vint,
Cu aripe deschise izbite de pămint,
Păreau un cîrd de berze zburînd stîngace. Line
Ca valurile mării, călătoreau coline —
Şi lanuri de secară, de grîu şi de porumb,
Fugeau şi ele-n urma văzduhului de plumb.
Şi casa străjuită de anii mei, deodată
In suflet şi sub plopii din zare, mi se-arată.

In pocnete de bice şi-n tropote de cai,
Intrai în amintire cu zgomotos alai. -

216. *Jucării*

Dar ce m-a pus în seara tihnită de Crăciun,
Să iau in mină lampa, sa dau în lături uşa?
în faţa mea stă calul de lemn şi stă păpuşa
Cu suflet de tărîţe, nevinovat şi bun.

Stă micul tren mecanic în gara lui prea mică,
Stă, cimp de luptă, masa soldaţilor 'de plumb
Şi, galbene ghiulele, stau boabe de porumb,
Stricînd orînduiala oştirii fără frică,

Şi tot închis de-atuncea albumul de imagini,
Ce deschisese ţara de fantasmagorii.
Azi chipurile şterse sint numai mărturii,
Ca ochiul nu revede la fel aceleaşi pagini.

Căci unde-i trenul fulger pentr-nconjurul lumii?
Armatele pornite spre stăpînirea ei?
Păpuşile sfioase în rochii de femei,
Primindu-ne iubirea sau îndrăzneala glumii?

Cu primul dor de ducă ee-n mine izvorît-a,
Azi unde-i calul Vinteş să sufle foc pe nări?

Aceste biete lucruri, ce fură imbătări,
Să fie mai reale cînd moarte-s intr-atita!...

In faţă am doar calul de lemn, am doar păpuşa
Cu suflet de tărițe, nevinovat şi bun...
Şi mă giftdesc in seara pioasă de Crăciun,
In care-mbătrinirea şi-a strecurat cenuşa,

Că va sosi şi ziua cînd fără ochi şi. mină
Voi reveni — do ce mu? — in vechiul meu iatac,
Spre a simţi cu milă cum toate se prefac
In jucării menite străine să-mi răminfi.

Ca-ntotdeaupa; sta-vor şi tocul şi caietul
Şi fila îjicărcată **JJU** colb de poezii.
Intr-un pahar mixandre uitate-or putrezi,
Şi cucul din ceasornic îşi va urma tabietul.

Şi versurile mele îmi vor cerşi oprirea.
O, strofele pe eare, ani lungi, ca un zaraf
Le-am strins cu şîrg in suflet, le-am cîntărit în vraf,
GSndind cu vorbe de-aur să cumpăr nemurirea.

Dar sfintele silabe cu rimă şi. cezură,
Ce-mi sint acuma: cîntec, icoană şi parfum,
Nu vor pătrunde pînă in visul meu postum
Descătuşaţi din steiul de pămîntească zgură.

Voi recunoaşte totuşi, pe poliţa unică,
Doar cărţile ce-ncuie perfecte amăgiri...
Şi fata mlădioasă cu coapsele subţiri,
Ce-n palu-mi doarme goală, în ghem ca o pisică.

Le-oi recunoaşte toate, nepriccplad nimic
Din cite aslăzi omul cel nou iubeşte-n ele,
Şi le-oi privi cu-aceeaşi mirare ca pe-acele
Relicve moştenite de la copilul rnic.

217. *Drum de noapte*

Caleaşca, drum de noapte, păduri adinei de fag
Şi prin frunzişe lună cernută-n ceaţă fină,
Poiene necosite de mult şi miros vag
De flori de fin in floare, de fragi şi de sulfină...

în pace sufletească ti>pîndu-se, te-alină
Realitatea vremii pe al naturii prag,
Prin ce metempsihoză revăd obrazul drag
Al fetei"dealtădată în albă crinolină!

Aceiaşi ochi sălbatici, acelaşi zîmbet trist,
Din care făurisem a dorului povară,
Şi eu acelaşi tinăr şi palid Bonjurist...

Cînd ea înfăşurată în vălul de percal
îmbălsămat de vîntul pădurilor, în vară,
Visa la iarnă baluri la consulul musca).

218. *Aci sosi pe vremuri*

La casa amintirii cu-obloane şi pridvor,
Păianjeni zăbreliră şi poartă şi zăvor.

Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
De cfnd luptarâ-n codru şi poteri şi haiduc.

în drumul lor spre zare imbătrîniră plopii.
Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.

Nerăbdător bunicul pîndise de la scară
Berlina legănată prin lanuri de secară.

Pe-atunci nu erau trenuri ca azi, şi din berlină
Sari, subţire-o fată în largă crinolină.

Privind cu ea sub lună cîmpia ca un lac,
Bunicul meu desigur i-a recitat «Le Lac».

Iar cînd deasupra casei ca umbre berze cad,
Ii spuse «Sburătorul» de-un tînăr Eliad.

Ea-l asculta tăcută, cu ochi de peruzea...
Şi totul ce romantic ca-n basme se urzea.

Şi cum şedeau... departe, un clopot a sunat,
De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

Dar ei, In clipa asta simţeau că-o să rămlnă...

Demult e mort bunicul, bunica e bătrinâ...

Ce straniu lucru: vremea! ~ Deodată pe perete
Te vezi aievea numai In ştersele portrete.

Te recunoşti in de, dar, nu şi-n faţa ta,
Căci trupul tău tc uită, dar tu nu! poţi uita...

Ca ieri sosi bunica... şi vii acuma tu:
Pe urmele berlinei trăsura ta stătu.

Acelaşi drum Le-aduse prin lanul de secară.
Ca dinsa tragi, in dreptul pridvorului, la scară.

Subţire, calci nisipul pe care ea sări-
Cu berzele într-insul amurgul se opri...

Şi m-ai găsit, zimbindu-mi, că prea naiv eram
Cînd ţi-am şoptit poeme de bunul Francis Jammes.

Iar cir.d in noapte cimpul fu lac întins sub lună
Şi-am spus «Balada lune»» de Horia Furtună,

M-at ascultat pe ginduri, eti o<"hi de ametist,
Şi ţi-am părut romantic şi poate simbolist.

Şi cum şedeam... departe, un clopot a sunat
— Acelaşi clopot poate — in turnul vechi din sat,..

De nuntă sau de moarto, în turnul vechi din sat.

219. *Acuarelă*

Nu cuvintele purtate ca argintii
Vînturați din mînă-n mînă pe tejghele,
Ar putea să mi te cheme-n ochii minții,
Riu muntean, cu limpezimi de acuarele.

Cum să dau cu slove negre și tocite,
Jocul fraged: numai apă, numai soare.
Și frunzișul: spumă verde pe răchite,
Și lumina: aur sprinten sub picioare;

Naltul cer primăvăratic care mină
Sus la munte, pe ulmet și pe arîniști,
Norii albi și le adapă turma pină
Vine seara oale umbrelor neliniști;

Ridicîndu-se in noapte: vajnic taur,
Dealul care paște cer de stinjenei;
Și zvicnindu-și bobul mic spre cloșca de-aur,
Stelele zvîrlite-n zare — pumn de mei;

Casele eu prispă scundă, stind pe labe,
Suri zăvozi legați de drumurile-funii;

Toate morile-n genunchi ca niște babe
Ce albesc pe prundul glrlei pinza lunii...

Cit aș vrea să uit de tot abecedarul.
Din tăceri să pot urzi păienjenișuri
Sa prind stele licărind pe-ntreg hotarul
Apelor incremenite-n luminișuri.

Și, in zori, In vorba-mi nouă să pătrunză:
Ceru-n aripi care clntă arăturii.
Glasul apei, tactul morii, vintu-n frunză,
Cucul, ritmic, ca și inima pădurii.

220. *Inscripție pentru nucul din vie*

Cînd toamna şi amurgul îşi dezveleau tot glnduJ
Şi dezbraclnd iar dealul de străluciri străine,
Mă înălțau pe-altarul colinelor latine —
Străbunul şi bunicul şi tatăl tău, de-a rindu],
Suiră sa se-nchine la umbra, mea de zeu...
Opreşte-ți paşii, vino şi tu cu darul greu
De struguri şi-I agață de ramurile joase:
Curat să-ți fie duhul şi viile mănoase.

221. *Inscripții pentru o țintind*

De unde vezi Piteştii şi Argeşul şi țara
Zăvoaielor albastre cînd le îmbracă vara,
De unde prinzi lumina jucind pe Riul Doamnei
Prin luncile de aur sub cerurile toamnei,
Acolo unde casa-şi înalță alh pridvorul,
Prietene, te-aşează să-ți murmure izvorul
Şi ca Florica toată în suflet să-ți rămină,
Mai stai s-auzi trecutul cum cintă în finttnă.

Tu ce iubeşti Florica, stai să-mi auzi toptirea,
Pe gura mea de piatră, apleacă-te smerit —
în zvon de apă vie îți cintă amintirea
Şi casa iar răsună de glasuri ce-au trăit.

Apleacă-te o clipă pe unda tremurată,
Pe-oglinda vremii-n care cu apa toate pier —
Sint rîsul şi sint plinsul din casa de-altădată
Pe dealul din Florica, la margine de cer.

BĂTRÎNII

1918-1922

222. *Aşteptîndu-i*

Pădurea arde-n toamnă ou flăcări vegetale...
Şi plopii pinâ-n ceruri ca facle rituale,
Şi ulmii lui Virgiliu, eminescanii tei,
Cifeşii — roşii focuri cu foile scîntei —
De la vînjoaul carpen la frageda ferigă.
Pe limba frunzei sale in faţa noastră strigă
Durerea anuală şi grea de-a veşteji.

A ă inţeleg eu singur aprinse elegii.
Colori sfîşietoare ca note muzicale,
Şi inima-mi se strînge pe pietruita cale
Din via de pe dealuri la casa de la cramă,
La sunetul dramatic al frunzelor dc-aramă.
Aud cum suîlă-n luptă, trufaş, din tibicină
Stejarii, legionarii cu coiful de rugină,
Cum fagii, albii Cimbri cu păr insingerat,
înalţă-n agonie peanul lor curat.
Vîjiitor vibrează un vuiet viu de coarde:
E vaietul de ducă al galbenelor hoarde.
Şi frasinii, arinii, alunii ^i gorunii
în vint îşi lasă coama să fîlfîie ca Hunii...
Iar plute cu frunzişuri argintuite par
Că-n fiecare frunză ascund un strop lunar:
Un clopoţel ce sună, slab clinchet de cleştare,
Trezindu-ne în suflet nocturna tremurare,

Melancolia vagă a nopţilor de vară...
Alăturea mesteceni subţiri se profilară,
Zvelţi căluşari ce-n raze ţesute mai revin
Cu zurgălăi de aur şi în cămăşi de in...

Dar drumul brusc coteşte: în Ochii mei cimpia
Cu petici de-arătură şi-mbracă sărăcia —
Văd Argeşu-n zăvoaie, cu case mici Piteşti.
O, deal de la Florica, In toamna, drag imi eşti,
Cind, fumuriu, Brumarul îşi lasă-n văi tămiie,
Cînd, scorburoşi, cu foaia lor lueie-iamiie,
Stau la răsptr.tii nucii cu trunchiul centenar
Păzind butuci de viţă şi rod de chihlibar —
Cînd văd din deal, sub mine, albind pe sub trei plute,
Prietenoasa casă a zilelor trecute,
Cu streaşină ei lată, cu plopul ce nu ştie
Că, de aici, e-o până pe-un vlrf de pălărie...
Privelişte totală, pe amintiri te râzimî —
Te-ai copt încet în suflet ca miezul unei aziml., '
De cind privi copilul la tihe-ntîia oară.

Şi pas cu pas şi drumul şi seara se coboară...

Şi iată că pe dealul copilăriei mele
Trecutul ancorează cu-albastrele-i viutrele-.-
în inima vrăjită şi-înfige vechiul ghimp:
Privirea mea din spaţiu alunecă în timp,
Şi, străbătînd prin lucruri ca printr-un clar cleştar
Lărgind cu vremea toată al clipei strimt hotar,
îmbracă ce atinge cu stranii prelungiri...
Şi nu ştiu, văd cu ochii sau văd în amintiri,

M-am îmbătat cu vise sau cu seminți de mac,
Pe drumuri cunoscute de rătăcesc buimac.

Sub pasu-mi, somnoroase, ca potirnichi iau zborul,
Din ierburi, zile moarte zărindu-şi viitorul.
Eu stau, plndind cu teamă, zorit şi nedibaci,
Cu sutletu-n ochire şi-un deget pe trăgaci:
Ah! una după alta se-nalță-n vînt ai zboară...

Şi pas cu pas şi vîntul şi noaptea se coboară. —

In liniştea odăiei tot mai visez la lampă:
Pădure, deal şi vie s-au şters ca-ntr-0 estampă,
Dar ochiul meu lăuntric de magică lanternă
Le dăruieşte viața în forma ei eternă...
Şi beată de coloarea frunzişului barbar,
Clnd, inimă, descoperi al versului ierbar —
Simțind doar foi uscate, te miri şi te fereşti...

223. *Do&oftei Mitropolitul*

Afară luna plină brumează pe fereşti...
Din ce stihii venită pe-a stelelor potecă
Să-mi scotocească plnă şi în bibliotecă?
Cercetătoare Juna, cu mîna ta de var
Ştergi, pe furiş, pe rafturi un prăfuit slovar.
Domneasca întărire, pecetea mi-ți pun stăvili:
Pe zapise aluneci, pe condici şi pe pravili,
Te vîri prin Letopiseți, pătrunzi în (Jricari.
în legături de piele şi lemn mîncat de cari,
Stă vorba ce deschise al cerului hotar:
Te razemi de-o Cazanie sau de-un Penticostar.
De tine dăruite cu argintate muchii,
Străfulgera din umbră un univers de buchii.
O, lună, nu le-atinge şi lasă-le **Bă** doarmă:
întorci o foaie numai — şi-un veac uitat se dar
Abia dezmierzi *o* filă — şi-un suflet îl răscoli.
Ce odihnea In tihnă prin galbenele coli,
Păstrat ca micşuneaua din dragoste culeasă.
Din fiecare carte un mort va da să iasă
Cu glndul lui de-atuncia şi haina lui de ieri.

Dar lunei cărturare zadarnic e să-i ceri
Să-şi curme dorul slovei şi setea de cetire.
Apleacă fruntea albă pe vechea mea Psaltire,
Urmlndu-i stihuirea c-un deget diafan;

Scandează versul tainic in ritmul unui an
Şi veac de veac se-ncheagă pe pagini...
Cine oare
— 0 simt — şi-ascunde, vie, privirea arzătoare?
Ce suflet de pe vremuri a revenit stingher?
Ce umbra se-ntrupează in umbra din ungher?
Din razele de lună au scăpărat scintei:
Patriarhal, în cirjă, se-nalţă Dosoftei.
Păinjenişul vremii cu miioi uscate rumpe;
Se-aprind, ca nestemate,' odăjdiile-î' scumpe,
Şi barba pieptănată pe piept i se desface,
Şi dreapta şi-o ridică ih biblie semii de pace...
Şi pacea şi vecia şi luna sint cu el-

— Ai fost «deplin,călugăr şi blind ca şi un miel;
Adine din cărţi ştiut-ai», dar azi ţi-e moartă Blova,
Păstorule de inimi efi-ai păstorit Moldova.
Pentrp-ai tăi fii nemernici nu-ţi părăsi tu raiul:
Noi ţi-am uitat credinţa, şi sufletul şi graiul. ,
Jelim goniţi departe de .ţara Doronului,
Ca-n valea blestemata a Vavilonului.
Vă pHngetn .datini, sfinte şi, tu, cinstită ţară,
Pe care o credinţă şi-un neam le inălţară...
Pămlnt sfinţit cu moaşte în fieoare cută
Şi — pomenind mîn&ria. şi jertfa lor trecută —
Cu cruci pe la răspîntii,în lanţ ca şi^ul salbii...
Bătrhia ţară,- ujide-n a riurilor albii,
Ca pietre aruncate prin vad din loc In loc,
Găsea truditul suflet metoc Ungă metoc,
Şi unde mînăstirea, precum o cloacă bună
Sub aripa ei caldă toţi puii îşi adună
Cînd vede dă se-apropie hrăpăreţul erete,
Iţi găzduia credinţa cu neclintit perete...

In Probota, — cetatea simbolică şi vie,
«Cu zid înalt de pace şi turnuri de frăţie» —
Şi ca o luminare de ceară de albine,
îţi mistuiai fiinţa să luminezi mai bine.
Curat ca şi dimia bătutâ-n riu la piuă,
Senin la glnd ea raza clnd stă să fie ziuă —
Creşteai cuprins de rugă şi plin de Iftine mari,
Şi-n sfintele amurguri, prin brazii seculari,
Oriunde-ţi duceai paşii dădeai de Dumnezeu.

Şi văd iar primăvara, cetite Do'siteu,
Şi cerul dimineţii lucind: cristal de apă,
Cu norii: turturele ce-n'soare se adapă...
Şi simt iar clipa clară a visului tău, cînd,
Ca un izvor de munte din stlncă îzvorind,
Din ritmul unei inimi şi-argintul dintr-o zi,
Intiiul vers, psalmistul, pe buze iţi trezi...
Cu limpezimi sfioase de Început de lume,
Suna in tine versul şi Încă n-avea nume.
Creştea tăcut cuvîntul eu rost şi cu răgaz.
De ce ai rupt, Părinte, al rimelor zăgaz?
Nu-i nici o poezie sa fie ca tăcerea...

Atunci grăi cu glasul mai dulce' decît mierea:
«Eu am adus în ţara ta rumânească limbă
De bun neam şi ferită de Ia' o cale strîmbă»

Şi cum pieri cuvintu-i aşa pieri şi el —
Doar luna prin hrisoave umbla încetinel.

224. *Ghenadie Cozianul*

Redobindind trecutul, tăcuse-a lui voroavâ
Cind se-auzi afară un zgomot de potcoavă.
Sub picurarea lunii prin frunze de salcîm,
Pe-un cal mărunt de munte venea, pe caldarlra,
Cu barba de zăpadă a Sfintului Nicoară,
Ghenadie Cozianul la mine-ntîia oară.
Desprins din ce icoană, cu monahală rasă,
Cu ochii supţi, ca faţa lui palidă şi trasă,
Curatul, cuviosul şi cărturarul stareţ,

— Părinte, veacul nostru-i viclean şi pismătareţ,
Prin alte vremi mai bune credinţa ta Iţi plimbă.
Cu stihuri scoase de pe „moscovitica limbă",
Cu lumea de-azi, bătrine, sa lupţi nu eşti în stare
Cind un copil de şcoală ca tine cărturar e.
„Frurooasă-ţi fu voroava şi cuvioasă foarte",
Dar nu uita că «vremea — o spui — aduce moarte».
Dar nu; nu.poţi pricepe. Atît de tare crezi
încît, pleeînd în veacu-ţi, mă binecuvîntezi.

Te văd în soare-apune ieşind de prin chilii
Cînd toaca toacă vremea de a te umili,
Şi cind o rază cade ca o Bună-Vestire
Să poleiască crucea din virf de minăstire.

Pe ceruri porumbieii albesc spre porumbar...
Dar tu, visînd la aripi ce-n ochi nu mai apar,
Presimţi in juru-ţi cerul: al stelelor năvod.
Biserica ţi-arată pe vechiul Voievod,
Ce-o ctitori In umbră de munte şi de brazi:
Ce mică odihneşte pe palma lui!... Dar azi
Vezi în văpsea gheena pe zidul schitului,
Cum urlă blestematul in gura chitului, —
în flăcări cum se zbate, de draci înfipt în furcă,
Acel ce sfintu nume al Domnului îl spurcă, —
Scrlşnind din dinţi, păgînul în foc cum Be prăvală,
Cum verzi şi roşii demoni sfi-l prindă dau năvală
Şi cum îi fierb trufia smintită în cazan...
Şi crezi In sărăcia acestui iad umanf

Acum de slujba serii cucernic te găteşti:
Ai sărutat cucernic icoane-mpărăteşti
Şi stai In strana-naltă cetind la MolifteJnic
Dar ce nălucă-n tine revine-n zbor sfielnic,
în tine ce iubire se-nalţă ca o iazmă
Şi-ţi umple anii searbezi cu-a nopţilor mireasmă?
Prin afumata boltă transpare cerul veşnic,
Un licurici palpită in fiecare sfeşnic,
Tămîia abureză ca pajişti de păduri,
Făcliîle-s mesteceni cu stele-n frunzături...
Şi iată-te pe scoarţa-nflorită a poienii,
Purtînd la gît colanul de braţe al Ilenii.
Simţi vălurindu-i părul molatec, ca o girlă,
Simţi tremurlnd tot trupul ei tînăr de şopîrlă...
Şi te fereşti cu groază şi faci o cruce mare;
Mă scapă de ispită, Prea Sfintă Născătoare! —
Şi vezi în straiuri albe, la dreapta Domnului,
Pe cei ce lepădară dulceaţa somnului

Şi aşternutul moale şi trupul de femeie,
Ca la altar pe lespezi îngenunohiaţi să steie,
Pe cei în care crucea ca un copac crescu,
Pe cei în care oaia Iui Dumnezeu păscu,
Toţi Binecuvlntaţii ce adormiră ca să
Se scoale din ţărînă, în rai la ei.acasă
Pe iarba luminată de pene de arhanghel... i.
Şi-ţi adînceşti nădejdea din nou în Tetravanghel.

Vesteşte „aleluia" un dangăt larg de clopot,
Răspunde „aleluia" al .Oltului lung şopot,'
Şi „aleluia" piere pierdut din stincă-n stlncă...
De-i stins in zare zvonul, în inimi cîntă încă
Şi ca un zbor de aripi sc suie cum suia
Vuind prin inserare „ale... aleluia!"

Şi te închini în tine slăvind*făgăduinţa,
„Căci silnică-i iubirea, dar tare e credinţa".

225. ***lenâchiţâ Văcârescu***

Lăsind In vremea veche şi stareţ şi vlădică,
Lin, ca un vas-fantomă ce ancora-şi ridică
Şi navighează noaptea culuna: protector,
Avindu-mă pe bordu-i ca singur călător, ,,
Tăind cu prora timpul mai neted ca un lac,
Mi se oprise casa pa ţărmul altui veac.

In jurul meu nimica nu se schimbase,., dar
Sosea cu zarvă mare, r.ădyan de Hospodar,
Cu arnăuţi Ia scară, cu mumbaşiri călări,
Cu cai din Crim, in goană, suflînd foc viu pe nări...
Plesnesc cu trosnet bice şi surd pocnesc pistoale.
In ţărnă cad cu fruntea,ţărani cu piepturi goale,
A tras în dreptul casei rădvanul sub. copac.
Coboară Banul Mare, pe cap cu-nalt calpac,
Cu faţa sa prelungă, cu ochiul lui deştept,
Şj barba-i castanie îi fjlfiie pe piept.
La nimeni nu se uită, posomorit, mahmur,
Şi de sub blănuri scumpe de jder şi de samur,
La briu îi vezi hangerul smălţat cu pietre rare. .
II suie slugi plecate ţinîndu-1 de subeuoare.
Ii trag cu grijă cizma, papucii ii aduc,
Ii pun în mîna-i albă mătănii şi-un ciubuc
Cu imameâ de fildeş şi lemn de iasomie,
Şi pînă-n filigene cafelele să vie, •
Smerite îl aşează pe un divan turcesc.

— Plecat mă-nchin în faţa-ţi, slăvite Văcăresc,
Tu, ce-ai lăsat in ţară ca sfîntă moştenire,
Urmaşilor: o pildă — si patriei: cinstire.

In Mai, cînd luna nouă îşi strecura caicul
Prin pomii mahalalei, privea mirat calicul
La calul tău cel negru trec'md trufaş, in trap,
Cu şea suflată-n aur pe verdele-i valtrap.
Doi robi arapi, In urmă, fugeau cu beţe-n miini
Să-ţi apere pulpanul caftanului de cîinî.
Descălecai, in grabă, sub un umbrar de nuci,
Loveau cu palma robii In'naltele uluci,
O mină nevăzută, din dos, trăgea zăvorul,
Şi te găseai In raiul grădinii, pe pridvorul
Cu lună ce pe masă îţi întindea ca dar
De borangic de raze un nepătat ştergar...
O fată, lingă tine,-n şalvari şi fermenea,
Cu ochi de căprioară şi obrăjori de nea,
Pe cari In dungi de umbră juca al genei fir,
Purta in pâr surgiucul cu piatră de safir.
Părea, ţintnd o roză In mină, sub turban,
Sultana rătăcită a unui vers persan...

Şi tu, Arhon vel Bane, cu degetele-n barbă,
Mai grav ca mortul care se scoală de sub iarbă.
Asculţi oftlnd cum cintă de-o biată turturea.
Taraful, melodia in taină o reia,
O-nalţă ca o minge vrăjită şi o lasă
Să cadă !n tăcerea grădinii ca-ntr-o plasă.
Pe rînd lăuta, cobza şi naiul, o desclntă...
Şi dragostea ş-aleanul iubitei care cintă,
In vis ca într-un scutec te-nfăşură treptat...

Din somnul tău de piatră, de ce te-ai deşteptat?
Ce vrei la mine, spune, ce dor ţi-a dat viaţă
Căci cine mult iubeşte, în groapă nu inghiaţă,
Şi cine mult suspină, şi după moarte-i viu!

Şi el, ca pentru sine, răspunde: Nu mai ştiu
Departe mi-este veacul şi vremea ta mi-e grea...
Dar, alb, mă urmăreşte un zbor de turturea,
Şi-n umbră dacă piere zăresc ea o lumină
O floare — numai una — ce arde în grădină.
E turturea, e floare, nălucă e?... nu ştiu
De n-o culeg, se strică —• şi moare, de o. ţiu.

O lacrimă, prelinsă pe mătăsoasa-i geană,
Ii turbură privirea picind în filigeană...
Şi glasul lui se stinse ca glas de muezin
Prin somnul cel mai dulce clnd zorile revin
Din drumul lor în noapte...

226. *Dinicu Golescu*

.Glnd iată, fără* veşti, • >
A şi intrat in '-casă Dinicu din- Goleşti,
Cu barba-i de cărbune şi ochii lui de jar;
Păşise pragul vremii ca un uşor hotar.

— Boiere, drept)a cuget şi bun la Dumnezeu
Bine te văd aicea.
Şi'el'imi spusegreu':
— Deşi sintem cu inimi şi cu moşii vecine,
Am colindat Evropa şi moarte*, pin'la tine.
Să m-odihnesc, mă lasă, de-atîtea ţări şi mări;
De nu-s poet, în brîu-mi, port totuşi călimări.

— Poet nu-i cel ce scrie, poet e cel ce-a mers.
E pasul care sună scandat ca şi un vers
Pe drumuri pietruite şi pe poteci de lut,
Voios că merge singur drept spre necunoscut;
Pribeagul, ce porneşte cu soarele de mînă
Şi bea, în palmă, cerul, plecat pe o fîntînă;
Milogul care n-are în traistă nimic,
Doar foamea lui cea mare şi un coltuc prea mic,
Şi-şi taie cu privirea, ca dintr-o jimblă bună,
Felii de cîmp cu soare, sau miez de codru-n lună.
Poet e cel ce naşte cu pasu-i universul.

Pe lingă-un drum-tovarâş, ce preţuieşte versul!
Şi orice cale-i dragă de poţi găsi In ea
în zori: o rază nouă — şi seara: altă stea...

Golescule, tu care întîiul ai deschis
Ca un copil cămara Apusului de vis,
De ce nu .pot culege cu inima ta nouă
Lumina dimineţii ca un polei de rouă
Pe-oraşele străine eu nume greu de spus,
Cînd iarăşi diligenta porneşte spre apus?...
De ce nu pot că tine să intru la «Şenbrunft:
„Flnttna cea frumoasă" — cum zici în graiu-ţi bun —
Păşind sfios nisipul greblatelor alei...
De portul tău exotic se minunau femei
Cu pălării de paie şi şaluri de mătase,
Rîdeau cu ochi albaştri sau negri, curioase,
Şi la plecare fete nebune, in caretă
îţi azvirleau, ca păsări, volane din rachetă,
Sau întrebau, în grupuri, mirate, cine eşti...
Tu, le zîmbeai, cu gîndul la parcul din Goleşti.

— Grăieşti, mi-e tare- teamă, ca un stihuitor
Nu te-nţelege, iartă-1, bătririul călător...
Mă întrerupse dînsul în chip «polîtefsit»,
Şi-am priceput din vorfca-i ce mult 1-am plictisit.
Uitasem Sn avlntu-mi că, Mare Logofăt,
Cu poezia nouă erâ cam îndărăt
Şi, înghiţindu-mi versul' de-acuma fără rost,
Priveam cum mă priveşte Golescu ca p-un prost...

— Eu Constantin, boierul cinstit de la Goleşti,
De-am străbătut întinsul cetăţilor crăieşti,

T

N-am părăsit pămlntul iubit al ţării mele
De dorul altui soare, de dragul altor stele.
Cind am văzut nevoia şi jalea de la noi,
Am fost în lumea largă să aflu gînduri noi,
Să-mi altoiesc un suflet rămas din vechiul RIm,
Sălbăticit de vremuri pe rodnicu-i tărîm.
N-am căutat, mă iartă, ca un poet nebun
Văzduhul şi pămlntul în ochii mei s-adun.
De m-am purtat prin ţara atîtor împăraţi,
E ca s-aduc în mine un suflet bun la fraţi.
Văzindu-mi stingăcia a rls străinul tot,
Batjocorindu-mi chipul de hîd fanariot.
Şi de s-au strlns în juru-mi, pa pieţe, ca la urs,
Ce-am învăţat rămîne şi risul lor s-a scurs
Ca Argeşu-n zăvoaie cu apele lui mari.

Am adormit în pace la umbră de vlăstari
— Vlăstarii poartă umbra căzutului copac —
Aţi isprăvit voi oare ce-am început să fac?

Aveţi, e drept, Apusul întreg în pălărie,
Aş vrea mai bine-n creier şi-n cugete să fie.
De ce ai vrut, urmase, din groapa mea să vin
De ai nemţească haină, dar suflet bizantin?
Pe mine de sta moda Fanarului, visam
Un suflet ca o floare ascunsă dup-un ram,
Un suflet proaspăt, dornic de roade ca pămlntul.
Strămoşii-i dăruiră, cu legea lor, cuvlntul;
De mic îl botezară cu lacrimi şi amar
Ca greu să cintărească pe-al cerului clntar;

L-a-mbâlsămat cu cimbru şi flori de busuioc
Pămlntul ţării mele, sâ-i fie de noroc,
In el clmpia, lunca şi munţii să se-ascunza; ^
Ca un păstor ce zice doar codrului din frunza,
Cit il atingi, un sunet fremătător sa dea;
Un suflet nou şi totuşi bătrîn ca ţara mea...

227. *Anton Pann*

'Tot mai priveam prin veacuri domnescul lor rădvan
Unei, nas în nas, Ia poartă, dădui de Anton Pann
Purta, ca-n moda veche, giubea şi antereu,
Pe jos urcase dealul şi gîma din greu

— în casa ta azi versul Protipendadii-a fost,
îngăduie s-o calce şi snoava unui prost.
Te miri c-0 ştiu şî pe-asta? Nepoate, le ştiu toate.
Ş-apoi de vin ca sania pe tălpi şi nu pe roate
E că-ntilirii de vale pe Ban... şi arnăuţii
Lui m-au ferit, luind-o, de grijile eăruţiî.
De astfel de belele la noi nu scapi nici mort,
Cînd te-a născut norocul la gura unui cort.
DaT să lăsăm necazul la uşă cu tichia,
Şi află că din groapă de ies să-ţi turbur via
E că aici mă cheamă o judecată mare.

— O îi cea de pe urmă? rostii cu-o tremurare.
— N-ai grijă, din cer Domnul cu-arhangheli n-o să iasă,
Ci nobila Gutuie, a poamelor crăiasă,
Trimis-a după mine să stau dovadă vie
La cearta dintre Ceapă şi Strugurul din vie.
Am în „Povestea vorbei" cu de-amănuntul spusă
Şi pricina şi jalba şi jalea lui nespusă
Cind fu „bubosul Strugur de lemne spînzurat".

Prea cruda lui pedeapsă pe-atunci m-a bucurat,
Dar, de etnd în mormîntu-mi beau veşnic numai ap
{Ş-aceasta doar cînd ploaia, binevoind, m-adapă)
Am început să judec mai dulce vin şi must.
— Morala după moarte e-afacere de gust,
(L-am întrerupt), eu totuşi nu te credeam beţiv.
— Nepoate, veacul nostru eră mai milostiv,
Şi darurile viţei au fost blagoslovite.
La voi, zimbiri şi bufii le văd cam istovite
De cind pe vechea vorbă aţi pua o haină nouă.

Am şi strigat, strîngindu-1 de miinile-amîndouă:
— 13ine-ai venit! Pe finul isteţ al lui Pepele,
De ani l-aşteaptă casa copilăriei mele.
Am găzduit intr-însa, pe rînd, pe toţi poeţii,
Ca plată mi-au pus lacrimi în ochii tinereţii.
Din fagurii iubirii mi-au dăruit durerea,
M-au învăţat, nătîngii, s-o preţuiesc ca mierea.
Mi-au îngrădit simţirea în ţarc sărac de spin,
Ei miau schimbat stejarii în sălcii plîngătoare,
Mi-au smuls din ceruri pină şi zborul ciocîrliei
Ce înfipsese-n soare săgeata veseliei.
O, Anton Panne, oaspe ce-n ţară n-ai pereche,
Tu singur poţi cu gluma ta — floare la ureche —
Să înfloreşti în inimi de plîns amar şi ură,
Pe mărăcinii vieţii a rîsului răsură.
Povestitor al vorbei, calif peste silabe,
Şedeai, ca într-o mic şi una nopţi arabe,
în mahala, sub părul bătrln, Ia cafenea,
Istorisind zăbavnic cum vorba îţi venea
Cu boaba de mătănii ce deşirai în mînă.
în ochii tuturora te-ntîmpina stăpînă
Aceeaşi bucurie ce-n gituri hohotea,
Şi pilda snoavei tale nu se nesocotea.

La țară, cu Moş Albu oprit Ja şezători,
Zvirleai la fete-n poală un pumn de ghicitori,
Şi cum, prin grlu, chiar Domnul a rinduit cicoarea,
Sădit-ai, printre oameni să fie zicătoarea.
O, «music» bllnd, ce-n strană cîntai smerit la Îngeri,
Cînd isonul căzuse armonios de pllngeri,
Doar tu, suiai la ceruri cu rîs de melodie...

- Nepoate, vorba multă la om e sărăcie
Pe Nastratin ascultă-1, deşi a fost păgln,
Căci dacă versul trece, proverbele rămln.

Şi, pe clnd glasu-i încă auzu-mi stăpîneâ
Se îndreptă spre uşă, făcînd o temenea.

228. *Eliade, Clrlova şi Alexandrescu*

Dar roate uruiră şi bice au pocnit...
A cui caleaşca-albastră de lună s-a oprit?
Ce veehi poet se-ntoarce cu cai înaintaşi
Ca să revadă țara umililor urmaşi,
Şi părăsind în groapă a oaselor speteze,
A hotărît la noapte la noi să ospăteze?
M-am repezit la scară... Nu-i un poet: sint trei,
Şi-un ciine e cu dinşii. O fi?... da, da, sint ei!
Eliade mă priveşte cu ochi de Sburător,
Alexandrescu vine cu clinele Azor,
Şi prins în uniformă ca-ntr-un corset de fată,
Sfios, îmi dă Cirlova o mină inspirată.

în anul una mie opt sute şi trei zeci,
Cu patru cai ce-noată în praful lunei reci,
Pornirăți din Tîrgovişti ca să-mi sosiți acum —
Vă rog, poftiți-năuntru să v-odihniți pe drum.

Eră, ca azi de albă, aceeaşi noapte-n țară,
Gînd zurgălăii voştri de ducă se-nălțară.
Colinele muntene păleau în şir pe cer,
Mijea ca o nălucă un munte grănicer,
Argintul viu în jghiaburi cursese cu susur,
îşi poleiau toți plopii destinul lor obscur,

Și sate in lumina aceasta uimitoare,
Se vămiau deodată ca pentr-o sărbătoare...
Un han din vreme-n vreme, cu streașină în lună,
Visă că Grigpreșcu pe ploză o sa-l pună.
Se iconeau o clipa: hangița-n rama ușii,
Pe Jîngă focuri joase, ca umbre, cărăușii,
Și, dejugați, plăvanii greoi schimbați 3n piatră...
Piereau apoi in zarva dulăilor ce latră.
Prin ramuri revărsată încolo și încoace,
Pe drumul mare, luna vă născQcea, băltoace
Și vă stropea trăsura cu picuri argintii...
Dar voi, pâstrind în suflet, ruinele pustii,
Și urmăriți de gindulj, trecutului unic
Din cîmpenescul farmec neculegind nimic,
Vedeați numai ruine domnind voievodale...
Și bolți in surpătură pe necioplite dale,
Și tainițe zidite pe vremi de meșteri mari,
Și clopote de-aranià turnate,, de-alămari,.

Și curți domnești cu turle, qlopotnițî, paraclis —
Vă răsăreau vedenii in lună și în vis.
teri: stemele domniei — azi: un sâlaș de stine...
Au înfruntat năvala urgiilor păgîne,
Cină buciumul străjerii chemau la metereze
Tot ghioage nestrujite in brațe pururi treze,
Și-n piepturi tari,, mlndria de a muri român.
Azi unde sint vitejii, cînd pietrele râmin
Ca semne că aicea fu Scaunul și scutul?-.. .

Tirgoviște, adiol Te-ntuneci cu trecutul.
Toți trei pe-aceeași liră, eetate-ți cîntă slova.,
Eliade-Rădulescu iutii, și tu, Cirlova,
Rostirăți la porunca despotică de-a spune:
„O, ziduri, rezidența vegherilor străbune..."
„O, ziduri întristate, o, monument slăvit..."

Și iată că, pe gânduri, deodată ai șoptit,
Alexandrescu-n mină *cu* fruntea ostenită:
„Culcat p-aste ruine, sub care adincită
E gloria străbună și umbra de eroi../' ,

Ș-aceeasi poezie se tînguia în voi.

La masă beam acuma ceai blond din samovar.
De n-ar Fi fost obrazul ca laptele de var
Și ochii deodată ca sticla, n-ai fi zis
Că și-au cernut țarina prin cel din urmă vis.
Erau atit de tineri că mă simțeam bătrîn.
Smerit ședeau ca-n strană. Am inceput ^a-tigln'
Zărind prin geam tot tâmpul sub lună' revărsat:
„Și apele dorm duse și morile au stat."
Dar cum tăcea Eliade privindu-mă, tăcui.
De versurile vieții să fie-așa sătui?
Și lui Alexandrescu strigai cu glas ce bate:
„A turnurilor umbre pe unde stau culcate.
Spre țărmul dimpotrivă se-ntind, se prelungesc."
Iar el, nedindu'mi vreme nici stihul sâ-1 sflrșesc,
Mă întrebă de cine-i, cari nu gindise'irică
Puternica poemă cu rimele de stîncă,
In care ritmic Oltul lovește val cu val...
Și cînd i-am spus de cinci — o, visul triumfal
Ce-i străluci în ochii înfrigurați la vestea'
Că pentru veșnicie va scrie, el, acestea...

Dar noapte...
Nor pe ceruri...
Cînd te făcu lumină
Pieriseră cu umbra lăsîndu-și ceașca plină...
Și buchisea iar luna pe raftul meu de cărți
Prin tomuri brăcuite, prin stampe și prin hărți.

229. *Bolintineanu*

îmi aşteptam poetul de mult ce nu mat vine...

Un ornic miezul nopţii bătu cum se cuvine;
De vale cîini urlară, la moarte cum se urlă;
Ţipă o cucuvae pe a capelei turlă;
Neliniştit perdele foţniră-n luna plină,
Şi-n strania, spectrala şi palida lumină,
Mă întrebam, cu versu-mi ce mort o să dezgrop...

Ce ne-nţeles de-aproape ai răsunat, galop!
Şi totuşi, cît se-ntmde !n lună drum de deal,
Nici nor de praf nu suie, nici călăreţ, nici cal.
L-aud in curte parcă şi nici In zare nu-i...
Au cine-aleargă astfel purtat de ritmul lui?
Ce blestem, din mormintul cu cruce pusă strimb,
II mînă ca vîrtejul pe şes, pe deal, pe dîmb?
Ce babă cu descinde de moarte l-a împuns?
Nu-l prind cu ochii încă şi-n suflet mi-a ajuns...

Flămlnzi cu dinţii muşcă din lună, vircolacii...
Afară, ca de viscol, se clatină copacii.
Castani şi plopi de spaimă au frunzele crispate
Şi-n groaza lor şi-azvîrlâ, lungi, crengile pe spate,

Căci iată-i: Mihnea, calul şi fuga — negru bloc —
Pe drum bătut In cremeni, ţişnind din limbi de foc,
Potcoavele tus-patru cînd cad deodată, grele...
Şi-n urmă-n transparenţa ce duce pln-la stele
— De lună zugrăvită şi de Raffet gravată,
Alunecind piezişă prin nori de plumb şi vată,
Desfăşurlndu-şi friza de oase şi strigoi —
Tăcută cavalcadă a morţilor spre noi.

Am tresărit ca omul, din somn, cînd se deşteaptă:
O mină-mi atinsese, de gheaţă, mina dreaptă
Şi utngele in vine îmi îngheţa de ger —
Căci parcă rupt din ceata stafiilor din cer,
Stătea Bolintineanu In faţa mea, aici,
Cu fruntea: .zid de umbră, cu ochii: licurici
Ce-şi aprindeau din beznă scinteia de fosfor,
Străluminind obrazul livid din jurul lor.
Un semn făcu — se şterse, cu calu-i, călăreţul...
Ca aburele bălţii cind suflă băltăreţul,
Se risipiră morţii, se prăbuşirâ-n groape...

Tăcerea mă cuprinse, o pipăiam aproape.

Sus «ca un glob de aur» blînd luna strălucea
Pe nori, Înalte corturi cu plnzele de nea.
Ce Domn semeţ le-ntiose sub steagu-i neînfrînt?
Dar tabăra-nălucă se clatină în vînt,
Şi iată se încheagă sub raza lunei pline
O legendară armie de umbre şi lumine,
întregul cer se umple cu oastea lui Mihai.
Sclipeşte coiful, scutul, zăbala de la cai;
Străfulgera prin noapte baltagul şi topuzul;

Şi cum în toamnă creşte pe şesuri cucuruzul.
Aşa răsar în umbră, sporind in rînduri mute,
Vitejii de-altădată, hotar nedrept să mute...
Credința lor e-aceeaşi în cea&ul bun sau rău:
Sint mari Căhigârenii, dar sffnt e MirăslăuL.
Eroică legendă, eşti Muma Iui Ştefan.
Destinul cind ne frînge sub pumnul lui avan,
De la fereastra-rialtă a vechiului castel
Ne dai puteri, legendă, să ne luptăm cu ci,
Căci visul tău rămîne pe vremi biruitor.

Se-ascunde iarăşi luna in vimfc giulgi de nor.
Trecutul se des&ramă şi negurile cresc
Şî-nchid cu-a lor perdele luriorul dom ceresc.'

Bolintineanu unde-i? Sint singur în odaie.

Caso *din deal,* locuința de la Florica a b de poet în poemul intitulat astfel.

Veranda de la etaj a cosei de *io* Florica.

PE ARGEŞ IN SUS : *Lumină* iana (Cabinetul de Manuscrise B.A.R.S.R).

230. *Mureşanu*

Un zgomot surd de ropot, tăcerea o-ntretaie —
Din depărtări afunde se-aud mulţimi în mers,
Atîtea mii de şoapte nu fac decît un vers.
Se umflă ca un fluviu, crescînd din om în om,
Cum freamătă furtuna prin frunzele de pom.
Acum răsună totul în aspră vijelie.
Ca tunetu-n pădure, un glas adînc învie
Şi norii dă să spargă — şi norii grei se. sparg.
In faţa-mi ca pe-o hartă deschisă-n lung şi-n larg
Se-arată tot Ardealul cu munţi şi cu coline,
Dezvăluindu-şi codrii şi apele lui line,
Ogoarele, cîmpia, păşunile bogate,
Cetăţile de piatră şi albele lui sate
Ca miei priori pe iarba cea verde-a primăverii...
Ardealul! Tot Ardealul în soarele-nvierii!

Ca un puhoi de apă ce după ploi s-a scurs,
Din Retezat vin bacii în sarică de urs.
Mioarele, cîrlanii, rămas-au sus, la stîni —
Azi bîta ciobănească e-ghioagă-n a lor mîni
Şi doina pastorală e chiot groaznic azi,
Ca-n vremi bătrîne-nvie pădurile de brazi?
Pe plaiuri iar se mişcă în mers greoi stejarii?
Nu — din Parîng coboară în haită Poienarii.
Prin stînci rostogolite, pe rîpe şi poieni,

Călări vin falnic Moții din munții Apuseni
Să prindă — ei, vulturii — regescul corb, în plisc.
Și buciumul lor sună prelung din pisc în pisc,
Din vîrf în vîrf se-alungă ecoul pînă tace,
înmormîntînd chemarea din vremurile dace,
Trezind năvalnic visul ce n-a murit de-atunci...
Și iată visul crește pe lanuri și pe lunci,
Pătrunde viu în case și-n inimi fără frică,
Cu mic și mare, sate de-a valma se ridică;
Pornesc bărbați, neveste și fete și flăcăi —
Se umflă de mulțime potecă, drumuri, căi;
Pămîntul tot îl spală înfricoșate ape,
Rostogolind în ele topoare, furci și sape...
Dar preoți blinzi, cu cîrjă și cruce merg în cap —
Păstori albiți de vremuri sub negrul lor potcap.
Cu Domnul călăuză, ei duc poporu-ales
Spre zarea libertății și-al Blajului drag șes,
Lucind, ca pentru Moise, pe-Horeb, ținutul sfînt...

Atuncea Mureșanu ieși ca din pămînt,
în ochi purta el singur a lor priviri ce ard
Și graiul tuturora în glasul lui de bard.

— Avînd drept bronz, toți munții, iar limbă, neamul meu,
Și-o singură credință în el și-n Dumnezeu,
Turnat-am cu-al meu suflet în al iubirii clocot
Să sune mîntuirea Ardealului, un clopot.
El sună clar pe Crișuri, el sună pe Tîrnave,
Să scoale inimi moarte și suflete trîndave;
El cîntă sus pe Someș, el cîntă jos pe Olt,
Unirea să-nflorească ca rujile în volt...
Pe Cîmpul Libertății obezile sînt sparte —
„Deșteaptâ-te Române, din somnul cel de moarte!"

M-am deșteptat din somnu-mi? — doar luna umblă vie
Prin paginile roase din vreo antologie.
Legende naționale! An patruzeci și optl
Cu versuri împlinite cum este fructul copt...
O, lună, pentru cine te-mbeți cu mustul lor,
Cu-avîntul și nădejdea înaintașilor...
In patria de astăzi credeau ei, în trecut —
Azi nu mai cred urmașii în ceea ce-au făcut.

231. *Alecsandri*

Bătu din nou pendula pe marmura consolii, —
Şi dezgropîndu-şi fruntea de fildeş din «in folii»,
îşi înălţă lin luna albastru-i lampadar:
Parc-aşteptâ sosirea cuiva...
Şi ca un dar
De raze ce s-ar frînge în picături de cîntec,
Se revărsă-n odaie un luminos descîntec
De zurgălăi ce sună în trap vioi de cai...

Să văd pe cel ce vine, pe geam mă aplecai:
în chiote, ca vîntul făcînd opt murgi să zboare,
Pe-un drum bălţat de lună sub crengi tremurătoare,
Goneau căruţa postii, trei surugii călări.
Nici n-apucasem bine să mă cobor pe scări
Şi-n faţă-mi sta poetul senin: Alecsandri.
Cum îl pofteam în casă, cu mina mă opri:
Nu — vreau să vii cu mine pe lună pînă-n luncă.

Dorinţa-i mă cuprinse cu tainică poruncă.
Se clatină pămîntul sub roate şi fugi...

Zburam acum alături mînaţi de surugii.
în vînt veneau miresme de fîn — şi tot mai bine

Se desluşea o apă cu zumzetul de-albine
Ce-n negru nor şi-adună întărîtatul roi.
Intrasem sub frunzişul bătrînului zăvoi—
Şi sălcii se-nchinară cu fruntea la pămînt,
Cînd se opriră caii sforăitori, în vînt
Tot scuturîndu-şi salba de sunet rînd pe rînd.

— N-auzi — îmi spuse bardul — Şiretul meu cîntînd?
El duce jalea «doinii» in valurile-i greje;
El înfloreşte spuma-i cu «mărgăritarele)),
Sădite de iubire şi rupte de noroc;
El strînge «lăcrămioare» la piept .şi-n crudu-i joc ,
Le zvîrle veştejite de dor, să se resfire:
Ca-n lacrimile limpezi fcă crească «suvenire»—
Pe el lăsîndu-mi versul să cadă,c$ o plasă,
Am prins Moldova toată în mreaja-i de mătasă.
Păduri de brad, fineţe şi lanuri mari de grîu, .
Foşnesc, nălucitoare şi vii, în al meu rîu.
Apleacă-te — pătrunde vrăjita lui oglindă:
Privelişti se alungă şi altele colinda,
Din zori de-argint şi pînă în aurit amurg
în rama lui de sălcii, «pastelurile» curg, ,
Dezvăluind privirii obrazul, ţării .drag.

Se-nfiorase lunca la glasul lui de mag
Şi Argeşul, sub lună, se-nfioră şi el, -
Mişcîndu-şi solzii lucii pe-al undelor inel.
— Biet rîu de munte, care nicicînd n-avuse parte.
De un poet să-1 facă nemuritor în carte,
Rîu bun al cărui nume răsunător şi dulce
Pe nimeni nu găsise în vers slăvit să-1 culce.
Şopti: Şiretul nu e, sînt eu — dar cînd vorbeşti
Zăvoiul din Florica e lunca din Mirceşti.

Simt apa-mi curgătoare şi zarea-mi că se schimbă,
Şi valu-mi glăsuieşte moldovenească limbă.
O, graiul cel mai dulce din ţările române,
De cînd pe lira de-aur l-ai înstrunat, stăpîneL.
Şi-o salcie pe maluri: Aşa e... a şoptit...

Alecsandri acuma de braţul meu proptit,
— Sub plute argintate lăsînd poştalionul
Să-şi risipească umbra şi să-şi destrame zvonul —
Porni pe o potecă tăind de-a curmeziş.
Sub frasini mari, prin frunze ne tot bătea pieziş
O minunată ploaie de lună-amestecînd
Zăvoiul meu aievea cu lunca lui din gînd...
Atunci, în plină toamnă, simţii că luna Mai
îmbobocea de dorul iubitului său grai.
Năluca primăverii deodată prinse viaţă:
Se-acopereau vlăstarii cu-o tînără verdeaţă;
Parfumurij pădureţe, sălbatice, adînci,
Se ridicau din ierburi şi-n noapte îşi dau brînci,
Se înălţau pe vînturi şi se lungeau ea fiare
Să prindă iar pămîntul bătrîn în a lor ghiare —
Şi păsări cîntătoare au' izbucnit în vers...
Alecsandri prin lunea urma tăcutu-i vers,
Cu capu-n piept, pe gînduri, cu mîinile la spate —
Şi tremura natura de vis şi voluptate
Gînd umbra lui regească, trecînd, o atingea.
Melancolia clipei fugare mă-nvingea,
Cu toată primăvara domnind izbăvitoare...
Se auzi departe, clar, o privighetoare.

E-aceeaşi care cîntă pe groapa lui uitată:
Pe morţi numai natura nu-i uită niciodată.
Pe-aceeaşi creangă-n leagăn aceleaşi păsări vin
Ca să-i împărtăşească, în Mai, în cînt divin,
Şi dacă omu-i lasă sub iarba lor pustie,
Ca să-o-nflorească singur liliacul nu-ntîrzie.
Poete, faima minte şi bîrfitorii mint.
Steluţa doar anină o lacrimă de-argint
De ramura plecată pe cruce ca o soră...
Tu, care eşti pierdută în alba auroră,
Stea dulce şi iubită a sufletului, tu,
Redă fiorul vieţii acelui ce-l pierdu!...
Dridri de mult uitat-a iubita-i siluetă,
La piatra lui nu vine, azi, nici o «biondinettă».
Dar cînd secerătorii, sub ulmi, se-ntind de-amiază,
în umbra fermecată Rodica îl visează,
Strîngînd la sîn copilul din flori, cu păr bălai...
Şi toamna, cînd coboară pe un picior de plai,
Din Vrancea, din Moldova şi din Ardeal, lungi turme,
Mioriţa năzdrăvană, uitînd de-a lor urme,
Lăsînd suspin din fluier în zare să se frîngă,
Rămîne nemişcată Păstorul ei să-şi plîngă...
Şi meşterul Manole, care-şi zidi iubirea
Să crească peste veacuri în soare mînăstirea,
Nemaigăsind prin lume, ca s-o jertfească, alta —
Rapsodului închină mistria grea şi dalta,
Lui ce-a-nălţat în ţară, mai trainic să rămînă
Ca zidul sfînt: Balada şi Doina română.

Alecsandri sub sălcii se depărta încet...

232. *Cel din urmă*

Mă părăsise bardul venit de pe Şiret.
Pe drumuri împietrite de-al nopţilor polei
Suna tot mai departe un rîs de clopoţei...
Mă re-ntorceam spre casă eu singur. Raza lunii
Sculpta cu dalta vie în relief alunii,
Făcînd din steiul umbrei să scapere scîntei.

— Vei răsări în cale-mi, din noaptea de sub tei
Tu, dureros de dulce poet, să mi te-apropii?...

Şi teii troieniră şi tremurară plopii.
Glicina de pe ziduri, măceşul din pervaz
Legară liane scumpe şi roze de Şiraz,
Iar casa mea bătrînă reînălţă prin veacuri
Castelul singuratic la margine de lacuri...
Şi ca o lipsă mare ,m-atinse nemurirea
Acelui ce-n luceafăr îşi îngheţă privirea.
Şi ramurile toate bătură lung în geam,
Iar codrul şi cu mine alăturea plîngeam.

Pustiul şi urîtul mi-erau din nou stăpînii —
Pieriseră în noapte şi în trecut Rătrînii,
Lăsîndu-mă mai singur şi mai stingher pe lume...

Le mai plîngeam plecarea şi-i mai chemam pe nume,
Cînd, prin ferestre, ziua lăsă pe-al meu covor
O floare de lumină zvîrlită din pridvor —
Şi soarele deodată aproape îmi erâ,
Şi-n faţă-mi Grigorescu şezînd pe canapea.
Da, i-am văzut bastonul de lemn de corn, surtucul
Şi pălăria moale păstrată-n cap (uitucul!)
Şi zîmbetul acela şi mina lui şi ochii,
Ce-au dezbrăcat natura cum alţii fură rochii
Ca să privească goală pe fata ce-o iubesc.
— Nu te jeli, îmi spuse, poeţii-mbătrînesc.
Cuvintele de aur menite sînt pieirii:
Ca gîze efemere în raza amintirii
Revin, sclipind în juru-ţi, din ce în ce mai rar,
Şi-o bună dimineaţă le vezi într-un sărtar,
în acul unui critic uscînd pe-o filă ruptă...
Cu legile uitării umane nu da luptă.
— De moare, ce e sunet, culoarea ta rămîne
— L-am întrerupt — Maestre, e azi şi va fi mîne,
Eterna că natura, din care tu o iei,
în spaţiu: pe-a ta pînză — şi-n timp: în ochii mei.
Poeţii pot să plece cînd ţinem vrăjitorul:
Tu singur le-ai fost fapta, lumina şi decorul.

Dar el zărind o schiţă de-a lui cum sta-n perete,
Surise arătînd-o: De-aş mai trăi, băiete,
N-aş mai picta cu pensule de păr, ci aş privi
în rama lor firească priveliştile vii.
De ce să strici o pînză cînd ai un cer de vară?
...Şi se sculă şi ochii păliţi îi scînteiară:
—închide casa, trage obloanele şi vină...
Ne-aşteaptă drumuri albe şi-o ţară de lumină.
Te suie-n carul rustic cu paşnicii lui boi,
Te culcă în sulfină, în fîn şi în trifoi,

Căci pentru tine cîmpul ți l-am cules drept pernă,
Și, drept umbrar albastru, ți-am împînzit eternă
O boltă pe sub care de-acum ne-om adinei.

Se mîntuise casa cînd vorba își sfîrși...

în legănarea lină a roților de lemn,
Călătoream agale sub magicul îndemn
Al pictorului care crease România.
Mai mică, tot mai mică, se depărtase via
Și-n urmă dispăruse...
Mergeam acum, nu știu:
Pe Topolog, pe Trotuș, pe Mureș sau pe Jiu,
Căci apa lor tot una de limpede rămîne,
Cînd oglindește vraja colinelor române
Cu procesiuni de sate prin lungi livezi de pruni
Pornite din îndemnul uitaților străbuni.
Nici muget, nici talangă, nici cel mai slab ecou...
Părea tăcuta vale un liniștit tablou,
O pînză zugrăvită de razele de soare
în care orice linie trăia nemuritoare,
Și-n calma ei lumină de vis și de amurg
Privit-a Grigorescu cu ochi de demiurg.

Și se făcu deodată un drum, sus, pe muscele...
Veneau domol — ca blocuri de nea ce mișcă grele —
Rumegători, plăvanii cuminți, și-n vîrf de car
Țăranul care poartă pe umeri cerul clar.
Și — praful înserării cădelnițînd albastru,
Alături de căruțe trecură în buiastru,
Purtînd în mină plosca de nuntă, călăreții...
Am întîlnit, pe-o coastă, cu șatra lor lăieții

Cu trup de bronz, cu zdrențe, cu urși și cu măgari,
Și, la popas, cu boii ei pilcuri prin stejari.
Cu albe coviltire o tabără de care...
Și am văzut iar hanul pustiu la drumul mare
Și sub umbrar de șiță de ierni dărăpănat,
Drumeți, ce-și beau necazul, și-un murg de stîlp legat...
Și iată casa veche cu nalbe la ferestre,
împodobit, pridvorul cu scoarțele de zestre,
Copila gînditoare, ce coase la gherghef,
Cu ochi de peruzele și mînă de sidef...
Și iată, cu căpșorul lăsat în mîini pe spate,
Mlădie ca o creangă în soarele ce-o bate,
în vîlnecul ce-o strînge ca trasă prin inel,
în mers de ciută, fata cu vaci și cu vițel...
Și iată, sub cireșii din deal, cu mîna goală,
Șezînd sfioasă fata cu flori căzute-n poală:
Prin înflorite ramuri privește-n vale țara.
Rodica e? Ileana? sau poate Primăvara?...

Dar dealuri povîrnite se împingeau spre munte,
Cînd am zărit cioporul de oi albind și-n frunte,
Cu bîta după spate și cu căciula sură,
Ciobanul ce coboară pe plai ca din pictură,
Ca să înșire-n suflet — mărgele laolaltă —
Priveliștile toamnei din munte pîn-la baltă...
Atunci, din mari, ascunse și ne-nțelese legi,
Același sus la Rodna, același pe Bucegi,
Cu dacică opincă și piept de legionar,
Stînd viu în fața noastră și totuși legendar,
Puternic ca o stîncă și verde ca un brad,
Trăi păstorul mitic și ultimul nomad...
Deasupra lui: doar cerul, ca temelii: Carpatul,
Jur-împrejur: o țară de-a lungul și de-a latul...

Proptit tăcut în bîtă, cu ochi pierduți în gol —
Din pusta lui Petofi la stepa lui Gogol,
Zvîrlea piezişa-i umbră pe dealuri şi cîmpii.

De pretutindeni glasul pămîntului grăi:

— In zori de zi te-nalță la cer cu eiocîrlia,
Cu soarele ce-apune să-mbrățişezi cîmpia,
Te-aşterne pe podgorii ca umbra unui nuc,
Deschide-n codru verde cărare de haiduc,
Pe plai să paşti alături de stele printre oi,
Să-adormi cu gîrla leneş sub plute de zăvoi,
Să fii un măr de aur în mărul plin de mere,
în clopot să fii cîntec şi în amurg tăcere,
Să creşti în grîu cu grîul şi-n inimi cu iubirea —
Ca vorba ta să chame în noi nemărginirea,
Şi-n țara Cosînzenii ce-aşteaptă încă-ntreagă
Un gînd s-o cucerească şi-un suflet s-o culeagă,
Ca să păstrez în tine, ca-ntr-un imens muzeu,
Cu floarea cea mai mică de crîng, pe Dumnezeu...

233. *Ursul lui Donici*

Dar luna, greu, cu ochii-mpăienjeniți de somn,
Lăsînd în urmă steme şi chipuri vechi de Domn
Şi praful să se cearnă pe hornic şi ceaslov,
In raza-i, ca-ntr-o mînă, luă cartea lui Krîlov...
— Nu vreau, ia seama, luno, azi versuri muscăleşti.

Un glas glumeț, de-afară strigă: Te păcăleşti!
Şi uşa o deschise larg Donici, dînd cu palma,
Şi după el intrară, înghesuiți, de-a valma,
La mine, ca-ntr-o casă pe care-o calcă hoții,
Mugind, zbierînd, lătrînd şi miorlăind cu toții,
Tîrîş, pe brînci, în salturi, pe labe, sau în zbor,
Puhoi grozav, ce creşte din tindă-n foişor
Şi greu se, strînge-n scară şi-n sală se desface
— Rămaseră afară doar «două boloboace» —
Val viu de blăni şi pene, cu ghiară, plisc sau colți,
Strivindu-se de ziduri, lovindu-se de bolți —
Pe mobile, pe scoarțe, uşor sau anevoie,
Se revărsase Arca potopului lui Noe.

De groază înlemnisem şi păru-mi sta măciucă,
Privind la Rac, la Broască, la săltăreața Ştiucă,
La Leul ce vînează, la Ursul din priseci,
Cum Şoarecele iese cu un Guzgan din beci,

Momița cum se strîmbă la chipu-i din oglindă,
Cum Veverița, sprinten sărind din grindă-n grindă,
Pe scrinuri și pe mese răstoarnă toate cele,
Și cum își taie zborul Liliac și Rîndunele,
Zăream doi Cîini: o javră de casă și-un dulău,
Vulturul și Paingul sosiți de pe Ceahlău,
Pe stîlpul etajerii un Șarpe incrustat
Cu ochii de rubine și trup de matostat,
Și printre oi bîrsane, doinind «oiță bîr»,
Pe bățul păstoriei proptit: un Lup nazîr.
Un Greer și-o Furnică pe-un șal zoreau cît pot;
Rîdea Bursucul, Vulpei «cu pufișor pe bot»;
Măgarului, cu ifos cînta Privighetoarea;
Și ca-ntr-un bloc de stîncă sculptîndu-și nemișcarea,
Un Elefant, de tronuri și de măriri sătul,
Mai măsura vecia cu-al trompei lung pendul...

Neputincios, în jîlțu-mi de spaimă zgribulit,
Țintеam cu deznădejde acest potop cumplit
Și-n gîndul meu tot una de greu afuriseam
Și fabula și luna ce iscodea la geam...
— Ce vreți, cinstite fiare? abia putui să-ngîn.
Pe Donici dînd de-o parte, răspunse-un urs bătrîn,
O namilă cît ușa, cu șaptele-i cojoace,
Crescut în fund de codri și neștiind să joace.

— O, fiule, n-ai teamă, la tine mult n-om sta,
Căci, oricît de bogată ar fi odaia ta
În colb de cărți uitate pe rafturi în șirag,
Un fagure de miere ne este mult mai drag,
Cules în zori, pe rouă, din guri de buturugi:
Un fagure din care lumina zilei sugi,

Pe cînd se-nalță zornic prin ramuri, ca un nor,
Surorile albine în roi zbîrnîitor...
Oricît ar fi de moale, mătăsuri și covoare
Nu sînt ca iarba verde în răsărit de soare,
Cînd raza e arcușul ce-atinge într-o doară
Pădurea ce răsună ca lemnul de vioară,
Cînd codrul tot tresare să-și scoale cîntăreții...

Noi am venit la tine să judecăm poeții.
Nu te-ngrozi, căci fabuli — știu bine — n-ai scris încă;
De fabuliști ne plîngem: obrazul ni-l mănîncă;
Găsiră, vezi, cu cale să ne prostească neamul.
Răbdarăm toate: lanțul și jugul greu și hamul —
Nu vrem să ne-altoiască cu sufletul lor mic.
Ne-au învățat brașoave și fapte de nimic;
Ne-au judecat pesemne cu proprie măsură,
Căci numai Omul minte, blestească, strică, fură,
Slugarnic cu cel tare și bici cu cel mai slab...
Ce inimă întrece pe-a calului arab?
Ce mînă țese pînza mai fin ca un paing?
Credința unui cîine nici sfinții n-o ating!
Și nu cunosc pe lume neveste sau fecioare
Să aibă ochii galeși ai bietei Căprioare...
Deși nu-s «doctor» încă și n-am urmat vreun curs,
Pe voi nu-mi schimb năravul și pielea mea de urs.
Nu vrem — poetul fie maestru cît de mare —
Să rîdă toți ștrengarii din clasele primare
De vorbele neghioabe ce ne șoptiți cu tîlc...

Privi urît la Donici ce tot tăcuse mîlc,
Se scarpină la ceafă și mormăi-nainte:

— Vezi, fiule, voi oameni, nu ştiţi decît cuvinte.
Ga şi copiii care prind fluturi vii pe pagini,
Le-aţi ţintuit în suflet cu zboruri de imagini
Şi jocul lor de aripi nebun şi ne-ntrerupt
V-ascunde noaptea sfîntă ce doarme dedesupt.
Noi ascultăm — stăm zile la pîndă, nopţi întregi,
Ga să culegem glasul ce tu nu-l înţelegi;
Stăm, urmărind tăcerea ce vrea să ni-l ascunză
Sub fiecare piatră, sub fiecare frunză;
Adulmecăm pădurea, poiana, iarba-naltă,
Sămînţa care creşte şi muşchiul ce tresaltă,
Şi muntele ce-nalţă spre cer a lui spinări,
Şi cîmpul care fuge sporind din zări în zări.
Vezi, peştii-ascultă apa — şi păsările vîntul,
Sobolii orbi, cum bate ca inima pămîntul...
Fiinţa noastră toată e-o vastă ascultare:
Urechea ne lărgeşte fireştile hotare
Şi ni le duce pînă în cap de univers...
Ce cată-n van poeţii subtili cu al lor vers
Cu ritmuri jucăuşe şi cîntec de silabe —
Găseşte trupul nostru greoi în patru labe...

Scurt se opri cu ochii holbaţi la luna plină,
Ce prelingea pe geamuri o miere de lurriină,
Şi ursu-n două labe şi cu priviri aprinse,
Spre galbena comoară tot botul îşi întinse.
Dar supărată, luna, făcîndu-se văpaie
Şi măturînd cu raza-i întreaga mea odaie,
Îmi şterse ca fantasme lighioanele lui Donici...
îşi potoli mînia, şi se-adînci în hronici.

SATUL MEU

1923

234. *Harta*

Sînt satul strîns în punct pe o hîrtie:
Paing în drumuri negre, ea-ntr-o plasă.
Privindu-mă şcolarul o să ştie
Ce nume port, în ce judeţ şi plasă.

Atîta tot; căci oameni, vetre, locuri
Şi cîmp şi crîng şi brazdă şi livadă
Şi cerul minunat cu mii de jocuri
De raze şi de umbre — n-o să vadă.

235. *Lumina*

Te întîlnesc şi-aici — Ce drag mi-e ceasul!
M-am aurit acuma de chindii.
Iţi măresc umbra, sufletul şi pasul
Spre satul unde trebuiai să vii.

Te duc pe tălpi de soare pînă-n noapte
Şi vei păşi-n condurii lunei noi,
Cînd răsărind din lanurile coapte
Bătrînii nuci vor întreba de noi.

236. *Moş Gheorghe Jitarul*

1 —Sîn Pătre, moşule albit de soartă,
Deschide poarta, lasă-mă în rai!
— Amu, vezi, satul nu mai are poartă,
In el, Cucoane, poţi intra cînd vrai.

3 Cei patru cai n-o să-i struneşti, jitarul
Să-ţi iasă-n cale cu căciula-n mîini,
Cu mine lumea şi-a pierdut hotarul —
Boierii-s duşi şi satu-i fără cîini.

237. *Proprietarul*

1 Am fost, cîndva, stăpînul de pe lanuri...
Azi stăpînesc un parc — nu mi-e destul.
Am dat cu drag terestre oceanuri
De pămînt drag şi negru, prea sătul*

5 Ţăranii azi îmi stau pe arătură...
Eu îi socot de buni, ei mă cred rău,
Ne înşelăm, mă-ntreb, în oe măsură?
Să fii stăpîn pe inimi e mai greu.

238. *Vlad Plugarul*

Sînt un plugar, mă cheamă Vlad Nicoară;
Am fața aspră şi tăiată-n lemn,
De satul meu mă leagă strîns o sfoară
De țarină şi sapa mea de lemn.

Eu nu cunosc sub cer decît pămîntul
Mai negru ca o pîine de secară.
Dă-mi, Doamne, să-mi călească legămîntul
Un plug, doi boi şi brațul care ară.

239. ***Ilie Baciu***

Proptit în bîtă stă cu trei picioare,
In sarica lățoasă cît un urs —
Aicea de cînd țara e sub soare,
In juru-i oi şi veacuri i s-au scurs.

Şi l-a pălit un gînd în noaptea lungă:
E poate şi acolo un oier
Ce-şi mulge toate stelele în strungă,
De curge Calea Laptelui pe cer.

240. *Vasile Bultoc*

Sînt gospodar în satul meu Miorcani.
Muiere, prunci, nevoi belşug: o casă —
Şi floarea rea a soarelui, de ani,
Pe zidu-i alb o umbră-albastră lasă.

Icoanele s-au afumat puţin
Cu sfinţii lor cei mari cu barba-n spume.
Dar, viu — pre Domnul Sfînt — în grajd îl ţin:
Un bou, bou bun, nădejdea mea pe lume.

241. *Ion Pescaru*

Vecinul Vlad nu ştie decît griul
Şi păpuşoiul, care-s din ţărîni —
Eu secer, treier şi culeg tot rîul
Strălimpede de-l vezi pînă-n plămîni.

Ilie Baciu ştie numai tîrla
Şi oaia neagră cea cu mielu prost —
Eu mulg undind cu undiţa mea gîrla,
Şi ştiu povestea mrenei pe de rost.

242. *Secretarul Primăriei*

M-am născut într-un sat cu case albe,
Albe ca laptele neted din oală...
Pe-atunci mergeam şi eu în straie albe —
Părinţii m-au trimis în tîrg la şcoală.

Azi port surtuc nemţesc, ştiu legile agrare
Şi buehia Codului Silvic dezleg...
De toate ştiu — de ce nu sînt în stare
Doar oamenii de-aici să-i înţeleg?

243. *Flore a Herghelegiu*

Ca bradul şi cu pletele pe umăr,
Spătos, strîns haiduceşte în chimir,
M-ai pomenit călare — fără număr,
Mînîndu-mi herghelia la ceair.

Cînd învîrteam harapnicul odată
Şi dam un chiot straşnic în amurg,
Ca din pămînt ieşea, se făcea roată,
Vîrtej venea: cu şarg, cu roib, cu murg.

244. *Ilinca lui Ion*

Cu mina stau la gură -—şi tăcută,
Desculță şi cu părul stib basma.
Nu te uita la fața mea trecută —
Pe vremi la horă înflorea şi ea.

Necazuri de muiere, cum sînt sute...
De-o vreme-ncoace-mi umblă omul beat.
Vițica e bolnavă... cin's-ajute?|
Pe cel mai mic, de Paşti ltam îngropat*

245. *Anisia*

Boierul tînăr m-a-ntîlnit la iaz,
Cînd soarele pe deal scăpa-s-apună —
Şi soarele mi l-a oprit pe iaz.
Şi nu ştiu cînd mi l-a schimbat în lună.

Boierul tînăr a plecat de mult.
Că voi fi mamă, n-am vreo bucurie...
Şi multe spune satul — şi le-ascult
Şi-mi dau cu bobii-n inima pustiei

246. *Joldea Contrabandistu*

Cum mi-ați gonit, voi. granița la Nistru!
Stă Prutul singurel, şi e păcat.
Pe Joldea din Miorcani, contrabandistu
II ştie un județ, din sat în sat.

Tu n-ai pindit, cind luna-n nori răsare,
Cazacul şi-a lui suliță pe cer.
N-ai înotat cu sacul la spinare
Prin plescăit de glonț de grănicer.

247. *Popa Breaza*

Mi-ascund în guler părul de muiere,
Mi-arăt doar barba roşie de ovrei.
Sînt preot — ştiu, dar sufletul n-o cere.
Am seminaru-ntreg, mai mult ce vrei?

Sint popă — da. Ți-am arendat moşia;
Plătesc cinstit; am vite pe islaz.
De-i anul bun, din plin beau bucuria
De-i râu, imi beau şi ciudă şi necaz.

248. *Părintele Niculai*

Am barba ninsă ca un Sin Nicoară
Şi faţa suptă ca un mucenic.
Ca miine trupul no să mă mai doară
Pe sub salcimi, în ţintirimul mic.

Citesc cu greu bucoavna din psaltire,
Stind slab şi gîrbov, în pridvorul scund.
N-am strîns averi, am strlns doar mîntuire —
Şi-n inimi, ca-n altarul sfînt, pătrund.

249. *Baba Visa*

Sint manca morţilor din sat — mă cheamă
Doar ei să h; spăl trupul, n-am copii.
De faţa lor adevărată nu mi-e teamă —
Cu mina mea pe rînd ii primenii.

Ije fac coliva ai-i veghez la noapte
Cind primul somn le e aşa stîngaci...
Vezi — să n-o spui — ei tot mă strigă-n şoapte,
Cu sila s> adorm ca pe sugaci.

250. *Iliuţ, orbul satului*

Stă desfrunzit pămîntul de imagini
Şi numai sunetele mă proptesc:
Araci uscaţi prin via in paragini —
Şi printre ele-n mine dibuiesc.

Nu poţi privi grozava mea pupilă:
Gadranu-i alb n-arată nici un ceas
Şi totuşi ochii-mi te ţintesc cu milă,
Căci tot în suflet calcă al meu pas.

251. *Meşter Toader*

— Din moşi strămoşi, ai tăi au fost la stîni;
Din tată-n fiu. la păpuşoi săpară,
Ce te-a făcut să iai mistria-n mîni,
Moş Toader, omule cu vorba rară?

— Din băligar, nuiele şi din lut,
Prin foi de brustur şi prin flori de nalbă
Ca o făptură vie mi-a crescut
Mioriţa satului: căsuţa albă.

252. *Ulița satului*

Un drum de care mi-a dat brînci în sat —
Şi am pornit să văd pe-aici cum este.
Cind plouă sui costişul apăsat,
Şi vara colbăit mă urc pe creste.

La han, la primărie, fac popas
Şi la biserică, sub țigle roşii.
Căruțele îmi zvîrlă prafu-n nas,
Dar mă iubesc purceii şi cucoşii.

253. *Curtea boierească*

La mine-odată, cum vii la bunică,
Veneau în cîrd căsuțele din sat —
Cu şorțul lor de var pe prispa mică,
De rochia mea de parc s-au agățat.

Acuma sint bătrina ce tot toarce
Şi mormăie, uitată, a pustiu,
Căci, vezi, ce-a fost odată, nu se-ntoarce
Şi-obrazul nou al satului nu-l ştiu.

254. *Parcul*

Aici se-nchide cercul unei vraje:
L-ai Început de mic copil, — sint ani!
Mi te-ai oprit tirziu pe verdea plajă
De ulmi bătrîni, de nuci şi de tufani.

Şi-n parcul adumbrit pe inserate,
Cind rătăcind in el, te regăseşti —
Iţi culci pe trunchiuri un obraz de frate,
îmbrăţişat de ramuri omeneşti.

255. *Copacii din sat*

De ce-ai sădit in satul nostru case
Şi garduri vii, căruţe şi plugari.
Cînd singuri stăm — răzeşi cu crengi pletoase
Şi-I străjuim de vinturile tari?

Şi omului de ce i-ai dat fiinţă?
Azi e aici şi mîine in vecini,
Cind noi sîntem un loc şi o credinţă,
Ai satului — din frunză-n rădăcini.

256. *Biserica*

M-am înălţat in turn — cum se ridică
în bltă un cioban, culcat la oi,
Să-şi numere cu ocbii turma mică —
Şi-acolo m-am trezit rămas cu voi.

La Sin Mării, cînd clopotele sună,
M-apucă dor de sttnâ şi dulăi,
Dar anul trece, lună după lună.
Şi-mi tot pasc satul pe aceleaşi văi.

Cu-acelaşi glas de e botez, de-i moarte,
în dangăt lung şi larg, cînd plin, cind frlnt,
De peste zări, din cer, de mai departe,
Eu vă aduc tot satul pe pămlnt.

Voi, drept răsplată, m-aţi legat de turlă
Strlns, ca nebunul oe-şi ia lumea-n cap.
Dar limba-mi geme, blestemă şi urlă,
Cind de frînghie trageţi să nu scap.

258. *Cimitirul*

Sint satul cel adevărat, cel unde
N-au casele nici poartă, nici fereşti.
Mă calci — şi pasu-ţi dă să se cufunde,
Şi timpul sună-a gol, cînd mă găseşti.

Salcîmii mei îi văd prin rădăcine —
Nu-i mai cunoşti de cer şi vînturi goi?
Nici fraţii tăi n-o să-i cunoşti în mine
Cînd trupul ca o haină îl despoi.

259. *Crîşma*

Am streaşina-ntr-o parte, cum se cade
Să-ţi porţi căciula cînd de ani tot bei.
Holerca-i rea şi naşte-n oameni sfade—
Mi-e sufletul vîndut unui ovrei.

Dar tot păstrez ca lacrima sub geană
In pivniţa boltită — ca un dar
Din timpul vechi cînd nu eram dugheană,
Un poloboc pecetluit de la Cotnar.

260. *Hora*

Mă nasc la han odată-n săptămlnă,
Mi-e pîntec cobza, fluierai rai-e os.
Nu pot trăi de nu mă țin de mină
Flăcăii dîrz sau fetele sfios.

Ce chiot dau cind ies prin bătătură!
Tot calc şi bat în tact ş-alerg pe loc...
Spre seară amețesc de băutură*
Dar nu mă las — că mor de nu mai joc.

261. *Rateşul vechi*

Acolo unde-a fost popas şi clntec
De lăutari şi sfat de cărăuşi,
Tăcut pătrunde-al lunei lung deseîntec
In hanul fără geam şi fără uşi.

Şi-acolo unde ți-aducea odată
Hangița vinul roş în cofftel,
Lung țipătul buhaiului de baltă
Mă cheamă-n noapte moartea după el.

Ţ

262. *Iazul*

Mă uit la cer prin gene lungi de stuf;
Ridic, în zori, un dimb ca o sprinceană:
Sint ochiul mort In ziua cu zăduf
Şi ochiul viu în seara pămînteană.

Clnd rațele sălbatice cad stol
Şi flşîind prin trestii se strecoară,
Se-aprinde dorul lunii pe-al meu gol
Şi plopii se sărută lîngă moară.

263. *Morile de vint*

Cu penele de şiță, o aripă
Fantastică se-nalță din coceni —
Din brațe dăm să te opreşti o clipă
La morile de vînt din Crâîniceni.

Surorile de apă pllng cu Prntui,
Surorile cu abur sufla greu.
Noi ne iubim, în cer, cu nevăzutul
Şi vtntul ne ia-n brațe ca un zmeu.

264. *Pădurea de la Stinca*

De ce-ai tăiat copacii de la Stinca?
Ca să mi-i vinzi cu carul, ce-am făcut?
N-aveam izvorul clar ce-l naşte sttnca,
Şi umbra mea în tremur peste Prut?

Toporul ce mi-a despoiat mărirea,
Nu-n trunchiuri ci-n trecutul tău, lovi.
Azi umbră nu-ţi mai dă nici amintirea
De clnd Îmi smulse ramurile vii...

265. *Prutul*

De ce nu vii cu mine la Galaţi,
Biet sat olog, împotmolit pe maluri?
Şi voi, căsuţe proaste, de ce staţi
Tot !n cămeşi — sau teamă vi-i de valui

Eu merg mereu, voi staţi mereu pe loc,
Şi totuşi ne-ntîlnim tot faţă-n faţă.
Ce vrajă-o fi, că nu pricep de loc?...
Dacă-aş porni mai dis-de-dimineaţă I

266. *Pirîul*

Sint risul clar al satului — într-una
Mi-arăt la soare dinții albi de prund.
Cind vine noaptea, lacrimi imi dă luna,
Cind crește norul, plînsete ascund.

Dau oamenilor jimbla aurită,
Dar morile cu roata lor mă bat...
Ștrengarii zvlrlă-n mine, ca într-o vită,
Cu bolovani — cînd fața le-am spălat.

267. *Stîlpii de telegraf*

Am pironit în cuie nalte drumul
Să n-o pornească razna-n porumbiști
Catarge ancorate cu duiumul,
Ce toate fug cind numai tu te miști.

întindem rămurișuri de rețele
Și in amurg rodim cu soare-aprins...
In toamnă Înfrunzim cu rîndunele:
Un fel de frunze negre cu piept nins.

1

268. *Oile*

Pe cîmpul neted, ca pe-o masă verde,
Un joc de domino s-a resfirat
Pîn-ce amurgul — jucător ce pierde
îl strînge grabnic şi-l aruncă-n sat.

Pe mirişti stă o strachină cu lapte,
Şi laptele tot picură din ea...
Sub luna plină va dormi la noapte
Un ţintirim turcesc pe o vilcea.

269. *Rindunelele*

Pe pagina de cer senin, de-o oră
Un Dumnezeu — pe semne caligraf —
Ne-ncurcă-n scriitura lui sonoră
Şi taie zarea-n dungi de telegraf;

Apoi ne prinde-n ele cite una
Ca bucbiile dintr-un alfabet, ,
Şi-n cerul vînăt de amurg ca pruna,
Clnd le citeşti — te pomeneşti poet.

270. *Stupul*

Port o căciulă, galbenă, de paie
Din gură-mi ies cuvinte cu aripi,
Şi-mi zumzăie pe buze o văpaie
De miere, din belşug să te-nfiripi.

Eu sint poetul satului acesta
Nu e, cum crede el: Ion Pillat,
Nu cat înțelepciunea-n Zend-Avesta
Şi-o sug din sucul florilor din strat.

271. *Glştele*

S-au dus in vlnt şi prin văzduh albiră
Prostirile întinse pe zaplaz?
Ce petice de-omăt ciudat se-nşiră
Sub soarele de vară, pe islaz?

Şi ce pietroaie albe-ncep să mişte
Pe albia secată de pirîu?
— Nu, drumu-i plin de-un clrd răzleț de gişte
Ce umblă după boabele de griu.

272. *Brotacul*

O frunză verde a sărit din iarbă
în apă — sperie stelele din lac
Ce tot clipesc din ochi şi se întreabă
De dă iar toamna-n foi... E un brotac.

Un brotăcel cam beat de-atita vară,
De-atît parfum de flori cam uluit,
Ce se tot saltă pe a lunii scară
Şi vrea s-ajungă-n ceruri negreşit.

273. *Iepurele*

Pe cîmpul alb ca foaia de hlrtie,
S-a zugrăvit ca-ntr-un abecedar
Un iepure dînd razna pe moşie
Şi, fugărindu-i urma, un ogar...

Şi-un vînător de lemn cu şapca verae
Ca-ntr-un album ocheşte fără ură —
Şi puşca scoate foc, fum alb se pierde,
Mînjind cu sînge negru o pictură.

274. *Vînâtorul*

Pierduşi ***o*** zi ca să împusti o raţă
Din zbor pieziş pe ceruri şi pe iaz?
— Nu, iată-mi-le incă vii în braţă
PriveJiştelc dragi ca un obraz.

Ţi-aduc amurg şi apă laolaltă,
La hanul vechi, cu cuşma pusă strîmb...
Ia-mi asfinţitul galben de pe baltă
Şi cerul clar şi verde de pe dimb.

275. *Amurşui*

Oprit pe muchia dealului din zare,
Ard focuri printre clăi în umbre mari,
Podesc cu aur drumul strimt de care
Şi scot lumini din sat ca din amnar.

Pe cositorul apelor coclite
întind subţiri şi lucii foi de-argmt,
Şi-acum în umbra nopţii dezvelite
Doar ochii verzi ai miţelor i-aprind.

276. *Umha*

1 Cind soarele e sus, m-ascund in sinul
Tufanilor cei mari de lingă Prut,
Dar cind porneşte peste clăi, hapsinu),
Tîrîş ies tainic şi sporesc tăcut.

2 Poporul meu il leg de-orice făptură...
E străveziu şi-albastru ca un fum.
Cu pasul tău păşeşte pe-arătură,
Şi chipul lui eşti tu culcat pe drum.

277. *Tăcerea*

1 Cobor pe c)mp odată cu-nnoptarea,
Sint pretutindeni şi nu-s nicăeri,
Mă prinde pitulată nemişcarea;
Dar pier, cu glasul tare de mă ceri.

â Mă sfişie cucoşii, clini mă latră,
La iaz mă joc cu luna plină-n stuf,
în jurul lămpii aţ pesc pe vatră,
Şi satul doarme-n mine ca-ntr-un puf.

278. *Luna*

Pe cimpul asfințitului răsar
— Potir de crin pe-un. lujer nevăzut —
Şi-o stea de aur viu. ca un bondar
Din alba mea petală a căzut.

Şi-acum, spre zori. cum tainică pălesc
în chipul unei flori de păpădie.
De-mi suflă vintut fulgul meu ceresc,
Pe iaz — priveşte-1 Însorit Învie.

279. *Noaptea*

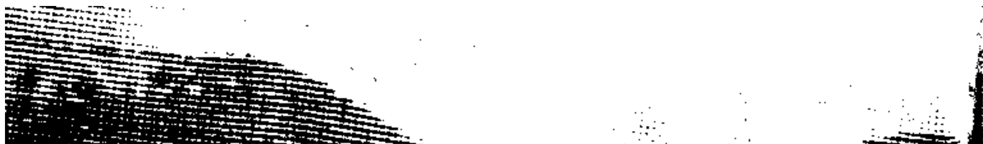
Am mers călare pe planeţi zi lungă
De vară, cale lungă pînă-n seară,
Ca pe pridvor albastră să te-ajungă
Din zări iubirea mea crepusculară.

Desfă-mi uşure vălul prea subțire
De nori, sărută ochii mari de stele
Şi-n poala mea îți lasă in neştire,
Iţi lasă fruntea grea de ginduri grele.

280. *Stelele*

Pfi-nn drum de oi, ce-n mirişte colindă,
Tăcerea nouţii a pornit spre sat,
Şi nori uşori in slavă stau să-ntindâ
Marama tor de borangic curat.

Dar le străpung penumbra mii de ace
Sclipind lumini ca piatra de olmaz.
Şi vălul tainic cerul şi-1 desface
Şi satul îl priveşte in obraz.

fntr-o excursie >la tîrgul de fete de pe muntele Găina, unde Ion Pillat şi pictorul Ştefan Popescu au plănuit întocmirea volumului FLORICA, La dreapta : Ion Pillat ; în prim plan lone! Brâtianu ; in fund Ştefan Popescu purtînd pâlârie cu borul răsucit ; intre cele două femei din primul plan, poetul Ion Minulescu.

281. *Primăvara*

Un cuc glumeț mi s-a pitit sub frunză?
îmi strigă: *cu-ca,* să-l găsesc în crîng —
Și iarba mi mai vrea să se ascunză
în inima pămîntului năting.

Și cum nori albi clădesc pe ceruri schele
Și ape vii îmi cintă pe la mori,
Am săgetat in sat cu rindunele
Și-ncondeiez poienile cu flori.

i
j

282. *Nori de vară*

Suflaţi In aur ruginiu de soare,
închipuim pe ceru-n asfinţit
Icoanele împărăteşti pe care
Nu le mai vezi lucind în nici un schit.

Şi noaptea cuvioasă ce coboară
Pe inimi şi pe holde şi pe sat,
în pomenirea zilelor de vară,
Cu-argint de lună plină ne-a-mbi-ăcat.

283. *Toamna*

M-au presimţit in zare plopii — iată
Ca morţii galbeni au rămas si goi...
Şi apa cerului o mai curată
în tremur lung sub bărcile de foi.

Iar tu, păşind pe frunzele uscate,
Simţind că viu hoţeşte peste tot,
Te-opreşti şi scapi din mlini Înfrigurate
O inimă de aur, ca un rod.

284. *Iarnă*

Ți-aduc omătul liniştit ce-apasă,
Cu fulg uşure, ca o piatră grea
Pe țarină, pe suflet şi pe casă —
Ţi-1 las pe geamuri preschimbat In stea.

De-acum cimpia va fi foaia nouă
Pe care sănii-nseamnă stranii dungi,
Şi-n tine, călătorule-o să plouă
Cu zurgălăi, cu amintiri, cu doruri lungi...

285. *Poetul*

Nu sint al lui, dar satul e în mine;
Trăieşte-n sufletu-mi cu toți ai săi.
Simt cum mustesc în sîngele din vine:
Copaci şi case, oameni buni şi răi.

Amestec fără seamăn: cer şi glie,
Iubiri, dureri şi chiot şi blestem —
Tot universul strîns într-o moşie...
O, Doamne, fă să-1 deapăn ca pe-un gheml

286. *Darul*

In pumni, un pumn de-alune ți-am cules
Prin crlng, din zori şi pină-n Seara sură —
Din miezul lor nimic n-ai Înțeles,
De nu le-ai spart cu dinţii-ntli In gură.

Un coş de mere aurii ţi-am dat —
Pripitul, lacom l-a golit Îndată.
Dar gospodarul bun şi l-a păstrat
Să-1 aibă pentru masă iarna toată.

BISERICA DE ALTĂDATĂ

1923-1926

DRUMUL MAGILOR

287. *Biserică veche*

Biserică, in noaptea albă cu zarzării-mprejur in Iloare
Şi cu poleiul lunii pline pe aripe de heruvim,
Uitată-n fundul mahalălii — in liniştea-ţi mintuitoare
Primeşte, din grădini de vară şi patimi, singur să revin.

Pe turla ta luceşte luna cu bruma ei ca o beteală...
Copil sfios mă lasă, lainic, să-ţi calc pe prag ca pe-un hotar.
Să piară dorul de femeie, viclean, sub sfinta zugrăveală
Şi inima mi-o fă să fie pe-altare limpede pahar.

Dar dacă sufletul din mine, bolnavul suflet, n-o să prindă
Ca tencuiala ta curată un rai de proaspete văpseli —
Cu barba ninsă, bunul preot se roagă pentru el în tindă
Şi vede îngerii în preajmă-i cu pene lungi de rlndunel.

Şi dacă birji imi duc prin noapte, ca-n negre bărci de voluptate,
Iubirea trecătoare-n care mi-am otrăvit vecia mea
Tuşind, mai stă paracliserul bătrîn, cu mîini cutremurate,
S-aprindă la icoane cerul: sfint lingă sfînt, stea lingă stea.

288. *Drumul Magilor*

Poiana din pădure strînsă-n clăi
Ne-aţine drumul cu miros de fin.
Culegem banii soarelui pe căi...
E vîntu-n foi sau curg pe sus flntîni?

Amurgu-şi scoate stelele din sin
Şi boabe de sclipiri s-au risipit.
Luceafărul a pogorit pe stîni —
Zărim păstor şi staul, desluşit.

Poiana aburită de-nnoptări
Primeşte. Îngeri albi în loc de miei.
Pe cai de munte împietrim, călări,
Urmînd uimiţi luceafărul tustrei.

De păcură se lasă noapte grea...
Nechează-n ceruri caii speriaţi.
La focul stinii am atins o stea
Şi-n para flăcărilor, îmbrăcaţi,

In aur şi-n argint semteietor,
Au cine sintem cerem în zadar,

Şi-naintăm cu-alaiul Magilor
Purtind în palmă raza ca un dar.

Iar gingul schitului, la cruci oprit,
Vesteşte împlinirea semnelor,
Căci baciul dacă-n tlrlă ne-a poftit,
Măria lui născuse un fecior.

289. *Spre schit*

Mcsteacănii, în vînt, pe dealuri bat mătănii
La trâiţa cu nori de aur învechit —
Poteca i-a lăsat pe marginea poenii
Şi împletind lumini dă fuga pîn-la schit.

Egumenul bâtrin de pe pridvor priveşte
La apele din stinci scăpînd argintul viu,
La turma, sus pc plai, ce iarba-n flăcări paşte,
La omul, în amurg, pornit la drum tlrziu.

Clopotniţa de lemn pîndeşte peste curpeni
Şi clopotele vechi înalţă glasuri mari
Sa cheme prin păduri, cu sufletul in cumpeni,
Pe călătorul stind la crucea din hotar...

Dar drumul povîrnit, la vale duce umbră
Cînd, pilcuri, mieii albi pe culmi mai duc zăpezi —
De-acum e foşnet lung ce-a fost sclipiri de undă,
De-acum tu simţi adînc ce nu mai poţi să vezi.

290. *Minăstire*

Pe zări străvechi ca scoarțe oltenești,
Țesute-n flori și păsări de-amurgire,
Pe culmi te înălțai, să Împlinești
Logodna cerului cu țara — minăstire...

Și valea ca o carte s-a deschis
Și-ntlia stea citi In ea prea bine,
Și ce-a fost trup de om s-a făcut vis
Și ce-a fost dor s-a împăcat cu sine.

Și-n mine și-n poiană și pe drum
Deodată s-a întins atita pace
Că Dumnezeu plutea ca un parfum
De fin cosit, cind claia se desface...

Și-aş fi crezut că totu-i zugrăvit
Și că privesc, copii, o stampă veche,
De nu-mi venea — cind șters, cînd deslușit —
Un zvon adine de clopot la ureche.

291. *Arhondaricul*

Arhondaricul alb e un potir de nalbă,
în jurul meu deplin, de noapte, s-a închis —
Mi-e gindul un gîndac în liniștea lui albă,
Gîndac vrăjit de somn și amețit de vis.

Tăcerea, stea cu stea, pe minăstire pică.
Smerite umbre lung se-nchină sub molizi.
Vezi, Sfîntul Duh, porumb tăcut și plin de frică,
Se lat:ă alb din zbor pe pacea din firizi.

Și, miel prior, Iisus, pe iarba moale, iată-1
Sugînd_ nevinovat tot cerul din fîntini
Și lingă el, oprit din mers, Dumnezeu Tatăl,
Monah bătrîn, ținlnd o toacă mută-n mini...

Tăcere... Pentru veci călugării muriră
Și clopotele-n] turn s-au spînzurat de grinzi.
Tăcere — nici un rîu In noapte nu respiră,
Tăcere — nici un psalm in suflet n-o să prinzi...

Dar un ciocan bătu, argint sfios, în toacă
Și sunetele vii — lungi păsări — au zburat

Prin clarul lunii nins pe pomi dc promoroacă,
Rotind]a nesfirşit pe-un cer nemăsurat.

Şi au căzut, legînd o minunată salbă,
tntr-un arhondaric din schituri de poveşti,
Să poarte pînă-n zori, in hora lor cea albă,
Pe omul adăstat sub streşine cereşti.

2!V2. *Toaca*

J Pe curtea minăstirii îmi deschid,
Ca peste visul sufletului, geamul.
Tăcerea e de piatră: un molid
Şi-a-ncremenit în luna plină ramul.

Biserica de birno s-a-ncbinat
La steaua cea dinţii, ca la icoană.
Lin inger ca un nor îndepărtat,
Proptit de munţi, se roagă alb în strană.

Ce-i om s-a stins — ce-i sunet a murit...
Trăieşte numai schitul şi copacul.
Tăcerea cerului a ţintuit
Cu stele grele de oţel capacul...

Dar clar o picătură a căzut,
Spărgînd oglinda timpului în două —
Şi-ascult in piept şi-aud in schitul mut
Mărgăritarele cum plouă.

E toaca Ta! A început să bată
Sub cer, prelung, cu inima deodată.

293. *Gîngul*

Clopotnița din deal aruncă pietre-n zare:
Vezi porumbeii albi prin seri albastre cad.
Amurgu-şi dă pe-o stea zăvoiul de vinzare,
Pe-o stea de-argint curat ce-a licărit în vad.

Guşatul la izvor a regăsit-o-n apă,
Talant stelar lăsat în dar de Dumnezeu.
L-au rîs țăranii răi, încovoiați sub sapă,
Dar plopii îngeri stau păzind la heleşteu.

Le-au tremurat în vînt, lung, aripe uşoare,
în graiul lor foşnit pe nume l-au chemat
Şi, buni, îl ocrotesc de moară; vrăjitoare
Ce-ncalecă pe rlu, bătîndu-1 înspumat.

O salcie din drum — haiduc cu barba sură —
Cu ramul — uni pistol — dă foc de licurici.
în umbră stă cruciş cu luna-n vîrf de şură,
Un huhurez scîncind ca şi copiii mici.

Clopotnița de-acum azvîrle greu, ca-n groapă,
în noapte] bulgări mari de sunet şi tăceri —
Dar gingul duce-n pumni pe-o minunată apă,
în mărțişor, un strop' strălucitor de cer.

294. *Cozia*

Foşneşte Oltul — piuta a trecut,
Dar cerul spart în cioburi vine iar
Să cheme peste ape, din trecut,
O minăstire toată de cleştar.

Cu murmure şi val şi veac se scurg...
De ce şi astăzi Cozia a rămas?
Trecutul stă pe unde, în amurg,
Cu umbra lui ca umbra urnii ceas.

Foşneşte Oltul... Stele au sclipit —
Cu mîna şi cu mintea nu le-ajung.
Prin ce desiş de coiru încîlcit
Se-ncearcă aripi şi se zbat prelung?

Un dangăt de aramă a zburat...
Se duce peste văi şi peăte munți.
Aproape vezi albastrul tremurat
Durînd din sunet şi din suflet punți.

Aproape simți cu ochii mari deschişi
Cum unul cîte unul s-au desprins

Din noaptea or se prinde-n rămuriş,
Hulubii Domnului pe cerul nins.

Cireşul de pe drum a înflorit —
E alb de lună multă ca de flori.
Ori poate peste pomul liniştit,
Stă stolul alb al serafimilor.

295. *Monahul la capre*

A fluierat un tren departe-n vale
De-aci la el ce multe veacuri sînt!
Sub munte, unde schitul se prăvale,
O toacă sună şi-a tăcut *in* vînt.

Atita tot — pe cerul nalt ereţii
Cunună torc din zborul nemişcat
Poienii ce atirnă pe pereţii
De stînci tăiate-n piscul detunat.

Monahul ioş la capre stă de pază,
Sălbăticit, slăbit de-asa pustiu —
Singurătatea singură-1 veghează,
Dihăniile din codru de-1 mai ştiu...

Şi-acum cind umbre y»e furiş, in taina.
Lungesc pe jos copac lingă copac,
Vin caprele, se freacă de-a lui haină
Ca de-un gorun cu coajă de şiac.

Prin sfeşnice domneşti de flori de nalbă
Zăreşte satul, casa cu livezi

Şi fata albă ea o iadă albă
Şi ochii-i verzi ca firul ierbii verzi.

Şi mina aspră mingîie alene
Blănița iedei şi se pierde-n ea —
Şi parcă muiereşte ard sub gene
Priviri viclene ca ispita grea.

Dar țapul negru şi bărboî, deoparte,
Chiorîş aprinde galben ochi de drac —
Pe cind mesteacăni albi, ea într-o carte
De basme, din penumbră se desfac,

Răsar —• arhangheli mari — prin~amurgire
Gu^aripă şi sabie de foc,
Pe cînd monahul cel ieşit din fire
Ca la icoană bljbîic pe loc.

296. *îngerul*

O sperietoare îşi ridică brațul,
lngenunohiată-n holdă pin-Ja briu.
Din drum flăcăi, spre sat zorindu-şi pasul,
li zvîrle pietre care cad prin grîu.

Dar plopul nalt o binecuvintează —
Porneşte alb un stol de porumbiei
Şi licărind pe zarea de amiază
Domol se lasă peste lemnul ei.

Ce clar răsună clopotele toate
~ Ca picături de soare pe un rîu —
Cind îngerul cu aripi înnodate,
înțelenit se clatină prin griu.

Abia tirziu, cînd holda e albastră
Şi prinsă-n seară ca in flori de in,
O fată, adormită la fereastră,
în vis lî vede zborul cristalin.

297. *Biserica de altădată*

Biserică de altădată, ce cititor mi te-a scos in cale
Cu zarzării din curtea veche şi năpădită de urzici,
Sub coperiş lăsat pe-o rină, la margine de mahalale,
Sub turnul mîngîiat în aripi de raze şi de rîndunici...

Cu chipul şters in zugrăveală: Matei şi Marcu, Ion şi Luca,
Evangheliştii de pe vremuri, tuapatru, predică-n pustiu —
Amurgul doar şi toamna, singuri, dau să pătrundă prin uluca
Grădinii Domnului, pe care azi credincioşii n-o mai ştiu...

Biserică de altădată, din nou primeşte să-ţi calc pragul
Ca-n noaptea primăverii mele cu zarzării-nfloriţi pe cer.
în somnul veşnic bunu-ţi preot, de mult, şi-a lepădat toiagul
Şi intru Domnul odihneşte bătrinul său paracliser.

Stau singur în amurg de toamnă azi, singur eu cu patimi multe
Şi nimeni nu mai toacă seara prin suflet şi prin mahala,
Nu-i nimeni să se roage-n tindă şi taina nimeni s-o asculte
Şi la icoane să aprindă sfint lingă sfînt, stea lingă stea.

POVESTEA MAICII DOMNULUI

298. *Ragă ca să încep*

Vreau, Maică Preacurată.
Povestea Ta să fie
în grai cinstit lucrată
Ca Una dintr-o iie.

Şi ca să-Ţi ţes chilimul
Mă ţine Tu de mini.
Mă-nveţe Heruvimul
Colinda din bătrîni.

Fă-mi graiul bun ca oul
încondeiat de Paşte,
Blagoslovit ca boul
Cind Domnul meu se naşte.

Strălucitor cuvlntul
Mi-1 fă cum e la noi
Lumina pe pămlntul
Cu plopi şi dealuri moi.

înalţă-mi vorba bine:
Troiţă la răscruce —

Drumeţul să se-nchine
De vine ori se dote;

O îimpezeşte-n riul
Ce ride sub arini,
O-ncinge strins cu briul
Durerii de creştin.

Dă-mi mie, păcătosul,
Un suflet de beteală,
Să-ţi dea şi el prinosul
Lui sfînt in zugrăveală —

Să fiu ca iconarul,
De nimeni cunoscut.
Nu-mi trebuie slavă Harul
Ţi-l cer: — Am început.

299. *Naşterea*

N-au fost măslini, nici dafini, nici smochini...
Pămintul sfînt nu e al Galileii —
La noi e Nazaretul, Ioachim
De pe pridvor priveşte Riul Doamnei.

Stă moşul alb în portul de la ţară,
Dar sufletul, într-însul e catran,
Căci Domnul n-a voit copii să aibă
Şi oamenii cu ris l-au judecat.

Stă Ioachim şi-n sufletu-i se roagă
Ca-ntr-un pustiu de piatră şi nisip,
închină Domnului viaţă dreaptă,
Jertfeşte ce-a arat şi ce-a sădit.

Cu furca-n brîu mergi, Ano, în livadă
Să-ţi pască pomişorii albi din mini
Ca miei priori născuţi in primăvară,
Plîngind că nu eşti mamă, să-i mingii.

Sub un mălin în floare, te aşează —
Un cuib de granguri cîntă pe un ram.
Te roagă, Ano, Domnului, căci iată
De-o floare pomu-n rai s-a scuturat.

Prin nori de-argint petala se coboară;
Cu umbra-n cruce cade un lăstun —
Şi casa ta, Ioacbim, e albă
De binecuvintarea unui prunc,

300. *Copilăria*

Cine să ghicească taina? Cin'să creadă
Că-n fetiţa cu opinci şi cu opreg,
Maica Domnului se va ivi odată...
Nici părinţii ei, privind-o, nu-nţeleg.

Miei Tatălui ii paşte pe toloacă,
Duhul Sfînt ca un porumb ii stă pe mini
Şi pe cind copiii satului se joacă,
Clopote îi sună seara in flntîni.

îngerii o ţin cu basme Ungă vatră,
Beau cu dînsa spuma laptelui din blid.
Aripi zboară de se mişcă-n prag o piatră
Sau argaţii poarta mare de-o deschid.

Spun vecinii: — Ioachime, fii de pazd
Că-ţi boleşte fata mică de-un deochi...
Dar un orb in faţa ei îngenunchează
Şi se roagă si pricepe fără ochi.

301. *Juruirea*

Şi dacă-a fost Slntă Măria cea mică,
Să meargă la hram cu toţi se ridică.

Şi dacă a fost ziua de toamnă senină
Cind urcă Negoiul pe zări de lumină,

Pe drumul cu plopii foşnind frunza rară,
Părinţii Măriei porniră în ţară.

Fetiţa-n căruţă şedea intre ei —
Ca apa de şipot erau ochii ei.

Trecură o vale şi două şi şapte...
E noapte şi cerul e calea de îapte

Pe care se duce car mare şi-oier —
Ioachime, schitul nu e nicăieri.

Zadarnic ceri drumul pierdut, la o stină.
Fetiţa adoarme cu capul pe mină

Şi maică-sa ţolul îl trage pe ea —
Măria acolo sflnt vis că visa.

Şi iată prin frasini răsare lin luna...
Argintul din vise se lasă ca bruma.

Un schit se vesteşte, nou-nouţ, din pămînt
Ca Sintă Măria să-i fie hram sfînt...

Şi cum calcă fata cu frică-n altar
In cer sună buciume peste hotar.

Şi cum se închină smerit la icoane,
Toţi îngerii Domnului cîntă în strane.

302. *Buna-Vestire*

Țesea cuminte ca întotdeauna
Măria borangioul la război,
Și cum prin seară cădeau umbre moi,
I s-a părut înlli că intră luna,

Atît de alb venea. Dar nici o rază
Nu calea mai uşor pe tălpi de vis —
Şi s-a mirat ea: cine a deschis
Larg poarta? — Cind s-a ridicat să vază,

I-a nălucit acum că porumbelul
Ei alb bătea din aripi lingă ea.
Şi cum, sfioasă, fata-) mîngiia,
Arhanghelul dezvălindu-şi felul,

Nu s-a temut, nu s-a ferit dc dinsul
— Cu îngerii se sfătuia de mult —
S-a bucurat spunîndu-i: Te ascult.
Arhanghelul tăcu, închis într-însul.

Atunci s-a speriat, căci mei un sunet
Nu-i pogora In suflet solul sfint.
Dar a picat ca moartă la pămînt
Cînd îngerul cu trăsnet şi cu tunet

A fulgerat, neaşteptat, Buna-Vestire...

303. *Iosif teslarul*

Ea îl privea cum mînuia rindeaua
Pe blăni de brad. Cioplit şi el în lemn,
Nu bănuia teslarul că în greaua
Penumbră-a candelii cu untdelemn,

Măria sta păzind întruchiparea
Lui Dumnezeu în trupul e curat.
Dar cum, mărită, flacăra în para
Luminii-i da obrazu-adevărat,

Iosif, ştergînd năuc sudoarea frunţii,
A ridicat în blestem pumni semeţi —
Cînd iată cu un pas ce mişcă munţii,
Lăsînd icoana goală pe pereţi.

Un înger coborî: acelaşi — din Vestire
Măria însă nu-l mai cunoscu.
Vâzîndu-l omul îşi veni în fire
Şi se sfii şi parcă pricepu.

304. *Naşterea Domnului*

După legenda poporana

Jos sub poarta raiului.
Pe sub Piatra Craiului,
Unde-ncep muscelele,
Apele şi stelele.
Vezi albind ca pe chilim
Tîrg pe nume Vifleim.
Tîrg străvechi în bogăţii,
Tot în minte să mi-l ţii.
Turle scăpărind argint
Cu briu falnic tl încing
Şi-l imbracă-n poleială
De-aur, raza de beteală
Ce alunecă de sus
Peste casa lui Iisus.
Dar pe drumul cel cu plopi,
Rău de pietre şj de gropi,
Cine-mi vine-n car cu boi,
Nu plăvani ca pe la noi
Ci munciţi şi oropsiţi,
De trei zile nehrăniţi?
Cine-mi sint drumarii doi
Nemîncaţi, bătuţi de ploi?
Cine-mi plînge. sub maramă,
De dureri că va fi mamă?
Cine-mi umblă lingă vite
Tot cu vorbe necăjite?

Maica Domnului plingea,
Iosif boii suduia,
Maica Domnului spunea:
— Omule, nu sudui.
Ce e scris s-o Împlini.

La mijlocul drumului,
La tulpina plopului,
Sta Măria 3-odihnească
Şi pre Fiul Sfint să nască.
Dar, vezi, plopu-i copac rău,
Copac rău şi nătărău,
îşi dă frunza într-o dungă,
Să foşnească vreme lungă
Linişte să n-o ajungă.
îşi dă creanga într-o parte
Nici de umbră s-aibă parte.
Maica Sfintă a oftat,
A oftat, s-a supărat
Şi din gură-a blestemat:
— Plopule, lemn urgisit
Să te zbaţi neodihnit,
Nici în lin, nici în senin
Creanga ta să n-aibă stare,
N-aibă umbră nici răcoare.
Frunza-n tine să nu stea
Nici ziua şi nici noaptea.
Şi cu vint
Şi fără vînt
Să te clatini pe pămint!

Măria s-a ridicat,
Drumul lor şi l-au urmat.

Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s-au şters,
Tot prin ţarini aurite,
De oameni nepomenite,
Tot prin stele argintate,
De oameni nesămănate...
Şi-au ajuns în drumul lor
La focul păstorilor.
Colo-n stina oilor
Stă Măria s-odihnească
Şi pre Fiul Sfînt să nască.
Şezu jos şi nu şezu,
S-odihnească nu putu
De zbieratul oilor,
De săritul mieilor.
Maica Sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat,
Oile le-a blestemat:
— Oi, de orice rău veţi da,
Vei să nu puteţi zbiera,
Pe voi Una să nu stee.
In tot anul să v-o iee
Mielul de sub voi să piee!

Măria s-a ridicat,
Drumul lor şi l-a urmat.
Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s-au şters
Şi prin cer şi prin poiene
Şi prin stele buruiene...
Şi-au ajuns în drumul lor
La ocolul cailor.
Şi Măria grajd aflind
lntră-ntr-insul tot plingind.

Dureri mari o cuprindea.
Să mai meargă nu putea,
Stătu jos, se odihni.
Caii prind a tropăi.
Mînjii vesel a zburda,
Iepele a rîncbeza.
Măria îi dojenea:
— Stați pe loc, nu tropăiți,
Căci durerea mi-o măriți...
Caii răi n-au Încetat,
Maica Sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat
Şi din gură-a cuvîntat:
— Fire-ați, cai, voi, blestemați
Să goniți fără răgaz,
Tot amd să n-aveți saț
Pină-n ziua de Ispas,
Dar şi-atunce doar un ceas!

Măria s-a ridicat,
Drumul lor şi l-au urmat.
Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s-au şters
Peste iarba plaiului,
Piin pometul raiului.
Tot mergînd şi obosind
Şi cu Dumnezeu vorbind,
Floarea soarelui păli,
Floarea lunii veşteji,
Numai Steaua înflori...
Şi au dat în drumul lor
De ocolul boilor,
Boilor, blajinilor,
In cea iesle-a vitelor,

Vitelor, săracelor,
Maica Sfîntă cum intra
Pe fin moale se culca.
Boii prind a rumega,
Maica Sfintă-a suspina
Şi din gură-a cuvînta:
- Stați pe loc, nu rumegați,
Liniştea nu-mi turburați...
Boii blînzi o asculta,
Maica-i binecuvînta:
— Bouleni, fiți alduiți
Şi de mine fericiți,
De mine, de Dumnezeu
Şi de sfint fiuțul meu.
Voi, oricind să aveți saț,
Un ceas-două să lucrați
Şi pe urmă să-ncetați.
Un ceas-două să lucrați
Şi unul să rumegați.
Bouleni, să fiți sătui
Tot în brazda plugului!

Dureri mari o apuca,
Boii blînzi o aburea.
' Şi t?nd fu la miez de noapte,
Muncile-i trecură toate.
Pe fin verde şi uscat
A născut un împărat.
Şi cum Fiul s-a născut,
Ieslea-n rai s-a prefăcut,
Şi să vezi şi să nu crezi:
Fînu-n soare
Era floare,

Albastrele
Erau stele
Şi-n senin
Luna — un crin.
Măria se veselea,
Pruncu-n braţe-1 cuprindea
Şi pe frunte-1 săruta,
Că el lumea va scăpa.
Astăzi s-a născut Christos
Să ne fie spre folos.
Suflă vîntul lin şi lin,
Mi-1 leagănă chitelin,
Legănuţ
De păitinuţ,
Ploaie caldă
Tot îl scaldă!

305. *Steaua*

Jneapăn verde cum trozneşte din răşină
Şi în foc se pi'ăbuşeşte-n vllvătăi,
Vezi, in para-i, toţi ciobanii de la stină
Stind în bită sus pe golul dintre văi.

Spune baciul: — Măi flrtaţilor, să fie
Semn curat sau piază rea — nu le-nţelegi
Aşa stea n-am pomenit eu pe tărie,
Hăt! de cind Îmi paşte turma pe Bucegi..

Tac fîrtaţii, tace baciul, latră cînii.
Steaua creşte aşa tare că e zi,
Ea coboară de-o poţi prinde-n palma miinii...
Mă ciobane de la oi, nu te sfii,

Căci pe ieslea unde Maica Preacurată
A născut între un bou şi un asin,
Steaua albă se opreşte tremurată,
Călăuză pentru Craii care vin.

306. *închinarea Magilor*

Filflie steaua sub aripi de foc,
Stă peste ieslea cu sflntul noroc,

întră in iesle Craii grămadă,
Robii lor poartă pe braţe o ladă.

Cum Craii-n aur erau îmbrăcaţi,
Boul şi-asinul se uită miraţi.

Şi Maicii Domnului, vezi, li fu frică:
Feţe-aşa mari ea de cind era mică

Nu mai văzuse şi s-a ruşinat.
Iisus cămilei cu gît legănat

Cald i-a zimbit. Trei Crai lui Iisus
Smirna, tămiie şi mirt i-au adus.

Alb era unul; ca o momîie
Altul, sfrijit, cu obraz de-alămîio;

Cel de pe urmă, buzat şi arap,
Behaia cind vorbea, dînd din cap ca un ţap.

Micul Iisus tot rîdea făcînd haz —
Iute ii trase Măria marama pe-obraz,

Pruncul să nu i-l deoache cel Crai Baltazar,
Pe cînd cu ochi lacomi Iosif cântărea orice dar.

307. *Maica şi Pruncul*

în odaia scundă moare focu-n vatră,
Colo pe firidă pilpîie opaiţ.
Pe un drum de ţară, clini zadarnic latră...
Nici un sfint la noapte n-o să stea pe laviţi.

Singură cu Pruncul, singură cu focul
Ce-şi desface-n umbră coada de păun,
Maica se gîndeşte, cumpănind norocul
Pruncului ce-ntinde mîna la ceaun.

Ochii Lui albaştri cum e inu-n floare,
Maica îi sărufă, mîngîie bălai,
Părul ca mătasea de porumb, şi-n doare
Sufletul deodată năpădit de scai...

Lacrimi ştery in gene braţele cămăşii:
A venit ţiganca de i-a dat cu ghiocu' —
Şi pe drum de munte au plecat lăeşii...
Dar Iisus zimbeţte blînd, urmîndu-şi jocul.

308. *Bejenia*

N-auzi pe vale scîrţiit de cară?
Nu vezi în vale peste sate fumul?
Intrară, bade, Tureii iar în ţară,
La munte fug rumânii cu duiumul.

Pirjol şi foc aduc cu ei paginii,
Omoară mamele şi taie pruncii...
Dar la răscruci, de laşi poteca luncii
Şi-o iei pieptiş drept la poiana stînii,

Sub norul care piere ca *a* plută,
Prin fagii ce^-şi opresc aci hotarul,
La şipotul cu apă ne-nceputâ
Au poposit. — Despriponit, măgarul,

Blegind urechea blinda, se apleacă
Spre Maica alăptindu-şi Pruncul Sfint —
Dar, necăjit, cu gîndul la pămint,
Iosif întinde mămăliga seacă.

Ce greu, ce lung e drumul de bejenie!
Vrea Domnul să le mintuie aleanul:
Le-a hotărît ca o blagoslovenie
Nu ţara din Eghipet ci Ardealul.

309. *Despărțirea*

Luase de pe masă şi oalele şi blidul.
Măria-ngrijorată că nu minea Iisus,
Şi la lumina serii se zugrăvea pe zidul
Cel alb, in negru, crucea ferestrei din apus.

Încununat sta Fiul de cea din urmă rază
A soarelui şi fruntea îi sîngera ca-n spini.
Tăcea... tăcea şi maica Lui, care nu cutează
— Țărancă — să-l întrebe şi-i varsă numai vin.

Vin rubiniu cu sînge curat umplu paharul...
Şi pita aurită ii scoate din cuptor —
Dar Fiul, trist zlmbindu-i, ştiindu-le amarul,
Cu mina le dâ-n lături şi spune: — Mîine-n zori.

Măicuță, să ceri popii asina cea mai slabă —
La Tatăl meu din ceruri mă duc, tu să mă laşi.
Şi maica — o țărancă — oftind din greu, se-ntreabă
De ce şi-a dat copilul cu Domnii la oraş.

310. *Rusalii*

Tîrg de munte risipit printre livezi,
Cu cerdacuri văruite de-unde vezi
Piatra Craiului albastră de departe:
Iată tot Ierusalimul tău din carte...

Şi călare pe-o asînă cu mers lin,
Iisus vine şi Apostolii Lui vin
Pe drumeagul care duce spre muscele
Pe sub bolta unui schit cu rindunele.

Țărani albi, sosiți de ziuă pentru hram,
Rup din sălcii înverzite cîte-un ram,
Domnul nostru să-l sfințească- — Pe asină,
Pe cînd El blagosloveşte în lumină.

Şi stă-n umbră un egumen rău la gînd —
O țărancă ii aşterne la pămînt,
Cu smerenie, marama-nzăpezită,
Sufletul să-i calce Fiul, sub copită.

311. *Jalea*

Stă pe prispa Maica Sfintă,
Singură la casa ei,
Singură cu grija ei...
Glnduri sure G-nvestminta.
Trece-n zbor o rindunică,
Cruce neagră pe sub tei.

— Rindunică, soră mică,
Rătăcită prin grădina,
Unde-i Fiul meu iubit?
— Maică, neagră se ridică,
Subțirică-n luna plină,
Cruce grea de lemn cioplit

Şi pe cruce prins in cuie,
Fără grai, fără suflare,
Stă Iisus cu doi tilhari...
Maicii Sfinte bine nu-i e,
Se-mpietreşte chinul mare
Pe obrazul ei de var.
— Rindunică, stai o clipă,
Lasă norii, sus, ca neaua,

Fruntea mea şi fruntea Lui,
Mingiie-le din aripă...
Dar se duce rinduneaua
In adîncul cerului,,

Maica stă cu jalea-n casă.
Bate biata la mătănii
Sfinților şi mari şi mici,
Cînd o frunză i se lasă,
Vie, peste floarea mlinii,
Dintr-o tufă de aglici.

— Soră mică, broască verde,
Ce-avui drag, azi mi se pierde.
Lasă-mă necazului,
Du-te iar in iarba verde,
Du-te, soră, de Iți vede
De brotacii iazului.

— Biată Maică-ndurerată,
Tot cu lacrime pe gene,
Fiul tău nu-l mai jeli.
Nouă fii avui odată,
Huzureau toți prin poiene,
Roată mare cind veni.

Boată grea, hodorogită,
Ferecată, forfecată,
Rupse trupul lor pe drum.

Şi din noua, numai unul
Mi-1 lasă — şchioplndu-l — drumul,
Unul îmi trăieşte-acum.

Vino, Tomo, Tominoace,
Vin-la mama, să te-nfaşe,
Vin', frumosul meu, încoace...
Şi din ierbi din busuioace,
Iese un broscoi urit —
Dar zărindu-i felul hîd,

Ochdor holbaţi de broască,
Maica le zimhi, şi iacă
A-nflorit in rîs o cracă
De măr alb cu promoroacă —
Doar la umbra spinului
Pllnge floarea inului.

312. *Bocetul*

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Haide, maică, să vorbim
La poartă de ţintirim,
Căci de-acum nu mai vorbim.
Tu eşti ori e vintu-n spini?
Bate vînt de miază-noapte,
Dragul mamei, zi-mi în şoapte.
Bate vînt de miază-zi,
Zi, măicuţă, pîn-e zi.
Zi ca-n vremuri, zi mereu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Ce drum negru ţi-ai ales,
Nici pe deal şi nici pe şes,
Căci vezi, maică, te-au trimis,
Fără şea şi fără cal,
Pe sub şes şi pe sub deal.
Pe şuierul vîntului.
In fundul pămintului,
Şi sub para Sfîntului —
Somnul greu să-1 dormi mereu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Moartea, moartea rea mai este,
Vine hoața iepurește,
Pune mina jos pe masă
Și ne face larg prin casă,
Pune mina sus pe grindă
Și ne face larg prin tindă.
Pune inSna și pe scară
Și ne face larg pe-afară —
Goale sint poienele,
Impinzite genele,
Sub pămînt e somnul greu.
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Nici o moarte nu-i amară
Ca moartea de primăvară,
Pe-nfrunzitul codrului,
Pe cîntatul cucului,
Pe ieșitul plugului
Cînd vin berze albe-n țară
Cu senin de primăvară
Și clnd rîndunele zboară...
Scoală-te din. somnul greu,
Fiul meu, copilul meu!

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Roagă-te la săpători,
Groapa să ți-o facă-n flori,

Ușa groapei de mătasă,
Ca să vii și pe acasă,
Căci te duci pe altă lume
Unde-i satul fără nume,
Unde nu cunoști pe nime.
Dragul mamei să vezi bine
Căci ți-e drumul lung și greu,
Ca și somnul tău de greu,
Fiul meu, copilul meu.

313. *Adormirea*

Cum cădea in sat amurgul peste-ogrăzi şi peste sure,
A ieşit cu luna plină Heruvimul din pădure.

S-au speriat copii cu vite şi-au ţipat de spaitni lui..,
Liniştit o luă pe coastă, pe sub plopii drumului.

Au foşnit ca de furtună, fără vint in frunza, plopii.
Luna tremură devale roate mari In iazul popii.

S-a oprit la casa veche unde drumu-şi face cruce,',
Creştineşte la răspintie şi-ntirzie pin-se duce.

A bătut în lemnul porţii de stejar, de două ori:
Singură se trase poarta şi primi pe călător.

Cîinele urlă o dată lung, apoi drumul mirii —
Heruvimul pentru-atîta insă pasul nu-şi grăbi.

Maica Domnului, ca-n vremuri, sta cu lucrul la fereastră.
O trezi în raza lunii, lin, aripa lui albastră.

Strtnse iia începută, toate grijile le strlnse,
Strlnse zilele trăite, cu şirag de lacrimi plînse.

La icoane ea aprinse cuvios o luminare.
Pînă-n temelii de suflet o cuprinse pace mare.

Se-nchină lui Sin îsicoară, Iui Sin Ion, ei cel mai drag,
Se gîndi la Fiu-n ceruri şi la cîinele din prag.

îşi udă ca totdeauna toate glastrele de nalbă,
Se găti ca pentru noapte cu cămaşa cea mai albă,

Netezi cearceaful bine, să nu facă nici o cută
Pînza inului curată ca şi viaţa ei trecută,

Se culcă sfioasă-n patu-i strimt, ca pe o năsălie,
Şi-adormi rugind pe Domnul, lingă Fiul ei să fie.

314. *înălțarea*

Pe mirişti, cer de toamna a năvălit în vară,
Lumina lasă aur pe coarnele de plug,
Pe boii suri ca praful, pe fierul de pe jug.
Pe brazdele de umbră din care, albă, zboară

O barză plutitoare, purtind amurg în cioc
Cătunelor pitite sub dealuri de sineală...
Plugarul stă cu talpa infiptă-n îndoială:
Comoară e? căci vede o limbă ca de foc

Sporindu-şi jărăgaiul pe țarini, şi albastră
Suind precum se suie din hornuri, iarna, fum.
Cădelnițară crinii cățuie de parfum
Şi s-a deschis in ceruri, prin nori de-argint, fereastră,

Şi zugrăviți ca-n lemnul din vechi troițe, iată
Pe Duhul Sfint, pe Tatăl, pe Fiul — ctte trei,
Şi iată pe Măria urclndu-se la Ei,
Pe scara unei raze ca dînsa de curată.

Țăranu-şi face cruce eu dreapta şi se-nchină
Smerit cum se cuvine icoanelor. Apoi
Porneşte brazdă dreaptă c-un plug cu patru boi,
Pe cînd^uşor se pierde Măria în lumină.

315. *Mreaja*

Vezi, raiul e o casă din Muscel,
Tot prin livezi de stele sui la el.

O casă albă cu ferestre mici,
In care îngerii sînt rindunici

Şi sufletele stau în cuibul lor
Ca pui golaşi sub streaşină de nor.

Din cind in cînd o rindunică-i ia
Să-nvețe zborul cerului cu ea,

Şi Maica Domnului stă în pridvor,
Se bucură de cel mai simplu zbor.

Stă în pridvor, lucrează un năvod
Cu care o să mîntuie norod,

Iar Dumnezeu şi Duhul Sfint şi Fiul ei,
în casă, stau la masă cîte trei.

Vorbesc de muncile de pe pămint
Ca gospodari chivernisiți ce sint.

Vorbesc de rodul viei, de-anul bua,
De prin podgorii cu livezi de prun.

Pe Maica Domnului o doare inima,
Căci mreaja mlntuirii se gătea.

Se-apropie înfricoşat judeţ:
Acolo doar pe suflet să pui preţ.

Lung trîmbița din urmă a sunat
Pe ceruri ca un tunet depărtat.

Şi drepţii vin acuma cite doi,
In straie albe ca în sat la noi

Cînd merg flăcăii-n tîrg să tragă sorţi.
Moş Patru strajă stă la patru porţi —

Cu zgomot surd se-nchide poarta grea,
Afară gloata răilor gemea.

La Scaraoţchi arde in cuptor
Foc blestemat, pîrjol dogoritor.

Le face Necuratul doar un semn,
Ca piini îi ia lopata lui de lemn.

Cu furca dracii mai mărunți Împung
Iar vaietele lor la rai ajung.

Aude Maica plinsul tuturor;
Se-apleacă blînd prin stilpii din pridvor

Desfăşură năvodul şi il Iasă
Să cadă printre stele ca o plasă.

Alunecă pe Calea Robilor,
De zodii s-a ferit tremurător.

Mătasa lui e-argint curat la lună,
E aur cînd dă soareie s-apună.

Şi ca scobari şi mrene de pe Olt,
A pescuit în mreajă iadul tot.

Cine-a rămas în plasă, e scăpat —
Cine-a scăpat din ea, e blestemat...

Mărio, care scapi pagini şi hoţi,
Azvirle iar năvodul dacă poţi!

Mărio, mreaja ţi-o aştept de ani,
Eu, robul Tău Ion de la Miorcani.

CHIPURI PENTRU O EVANGHELIE

316. *Năvodul*

Pescarul işi aruncă năvodul — Ziua-n baltă
Cu aurul luminii se lasă peste stuh.
în seara dobrogeană e pace-atît de-naltă
Că simte lipovanul bărbos că Sîîntul Duh

Alăturea de dînsul făcînd să-aplece lotca,
Cu mina lui l-ajută să tragă de năvod —
Pe clnd un zbor de berze, vîslind spre Jurilofca,
Şi-a rînduit In cruce, deodată, cîrdul tot.

Se simte — de greu ce e — că pescuieşte Domnul
Năvodul îşi revarsă comoara pe podea:
Scrumbia şi şalăul şi mreana, cega, somnul,
Cu solzi de-argint şi de-aur curg mană peste ea.

în asfinţit, acuma lopata bate ghiolul —
Pescaru-mpinge luntrea cu greu pînă la mal.
Şi-acum pe cind tot cerul se oglindeşte-n golul
Cu stele în lumina brumată peste val,

Pescaru-şi face cruce şi-alege cu dreptate
în coşuri împletite doar peştii cei mai buni,
Plevuşcă o azvirle — Şi mă gîndesc că-n Carte
Stă scris că va alege Iisus şi pre cei Buni.

317. *Smochinul neroditor*

Din via în terasă vezi marea şi Balcicul,
Oraşul alb şi apa albastră ca un cer.
Vezi prin frunzişul viei, înaripat caicul:
Şi-aşteaptă azi stăpinul bătrinul ei vier.

E-un turc cu barba ninsă şi cu turbanul verde.
Sădi întreaga vie, butuc lîngă butuc.
Şiragul vieții sale cu anii mulți şi-l pierde.
Dar ştie orice piersic, cais, smochin sau nuc.

Stăpînului, ce crede întru Christos, i-arată
Ciorchinele cu boabe de galben chihlibar
Şi piersica pufoasă ca un obraz de fată
Şi vînăta smochină cu inimă de jar.

Dar iată şi smochinul neroditor în cale,
Stăpînul se încruntă: — Pe pomul sterp să-l tai,
De trei ani cat smochine in ramurile sale
Şi nici un rod nu-mbie la umbra lui să stai.

Vierul li răspunde: — Pre el il lasă, Doamne,
în acest an să fie — să-l sap, să-i pun gunoi,
Şi dacă nu rodeşte îmbelşugat de poame,
îi voi stirpi la anul netrebnicul lui soi.

318. *Oaia cea pierdută*

Stă tîrla pe tăpşanul de unde pînă-n zare
Se vede iarba stepei cu stuhul vreunui smirc
Ce-şi leagănă şovarui şuşuitor din care
Deodată se înalță cu aripi mari un stirc.

Şi-acum cînd ziua scade şi umbra e mai lungă,
Spre stînă vine turma ce pe cîmpii păscu.
Se-ndeasă oaia sura cu umbrele ta strungă
Şi nori de plumb se lasă pe valea Cara-Su.

Mocanul însă turma şi-o numără — răbojul
Nu-i iese: îi lipseşte o oaie din ciopor,
Şi părăsind o sută de oi lingă rogozul
Perdelei, singuratic porneşte pe pripor.

Ce noapte-nfricoşată înfruntă! Vînt şi ploaie
Şi trăznete şi bice de foc neîntrerupt...
Tot iadul parcă urlă să-i fure biata oaie
Ce, rătăcind păşunea, din cîrdul ei s-a rupt.

Dar într-o văgăună o vede stind: pe umăr
Se-ncarcă baciul vesel cu oaia ce pierdu.
Se bucură şi Domnul in cer — şi fără număr,
La luminiş ies stele sclipind pe Cara-Su.

319. *Fiul risipitor*

Nămolul ars de soare cojindu-se, îşi crapă
Pe malul bălţii pielea clisoasă de broscoi.
Şi sub zădufu-amiezii, mtfnjiţi de glod, în apă
Se vira porcii negri bălăbăcînd greoi.

îşi trage turma-n umbra stejarilor, porcarul
Cu ritul rîmătorii rinează jirul gras...
Dar el, cu traista goală, cu foamea-n gît, cu^amarul
Pierzării, şi-aminteşte ce nu i-a mai rămas.

Cu ochii lung măsoară pustiul şi cîmpia
Şi sărăcia-n poarta surpatului bordei —
Flămlnd, i se năzare conacul'vechi, moşia
Cu dealul unde via se prinde'în curmei.

Şi parcă-1 vede-aievea, înalt, cu faţa slabă,
Boierul stînd cu masa întinsă în pridvor
Aude cum le spune să-njunghie degrabă
Viţelul gras, că-i vine un fiu risipitor.

Aud şi eu ca fiul porunca dulce, glasul
Boierului ce cheamă argaţii ce se strîng.
Dar nu ştiu dacă mie mi-a hărăzit popasul
Părintele pe care l-am părăsit, năthvg.

320. *Semănătorul*

Se-ntinde şesul neted ca apa: arătura
Larg îşi revarsă valul de brazde pe hotar —
Şi pe cuprinsul ţării de-nalţi căutătura,
In golul primăverii vezi: clătinat un car

Pe drumul de tarlale cu spini, dudău şi bozii,
Doi vulturi mari dlnd roate, departe, pe-un gorgan,
Şi-n fund de zare munţii de piatră ai Dobrogii
Ca un chenar albastru tivit pe bărăgan. .

Dar el, semănătorul, din tot cuprinsul, vede
Doar griul greu în mînă şi brazda sub picior.
De veacuri brazda neagră \a braţul lui se-ncrede —
Şi parcă din căţuie tămîie pe ogor

L'n preot alb, cind pumnul în soare îl ridică
Şi îşi deschide palma larg binecuvlntlnd
Cu rod bogat cimpia — Dar griul plin cînd pică,
O parte cade-alături şi vi'ăbiile venind

Mănîncă lacom griul. Alte seminţi căzură
Pe ţarina pietroasă şi-ndată-au răsărit,

Dar, fără rădăcină, păliră de căldură;
Iar altele, picînd în spini — i-au năpădit;

Iar altele căzură în roditoare glie:
Au ascultat cuvintul pămîntului cei bun —
Şi una dă o sută, iar alta dă o mie...
Şi omu-n alb cu Domnul se-ntoarce la cătun.

321. *Bunul Samarineon*

Prin codru se coboară de-a drept la minăstirea
Ce-şi iconeşte turla devale-n helcşteu.
Ţinutul e sălbatic şi drumul prin Vlăsia,
Cînd vii de pe la bilciuri cu chimir plin, e greu.

Tilharii îl prădară Iovindu-1 pe la spate,
In şanţul plin de mure l-au azvirlit ca mort —
Şi-au amuţit desişuri, de poteri neumblate...
Neguţător arată să fie după port

^i-abia răsuflă, omul înăbuşit de singe. i
Dar zgomot de potcoavă se-aude — e scăpat!
Egumenu-n buiestru venind, în pulpe-şi stringe
Scurt calul: doar din goană i-a binecuvlntat.

Şi omu-şi simte duhul din trup cum i se duce...
Dar pocnete de bice răsună lung acum:]
Drept credincios boierul ca-n strană-şi face cruce
Şi butca lui se pierde la cotituri de drum.

Şi omul stă să moară cu sufletul la gură,
Nu vede pe clăcaşul zdrenţos ce-l umflă sus

Pe umeri şi porneşte greu sub Încărcătura
Spre turla minăstirii aprinsă de apus.

vede omul, care culcat într-o chilie
Ca aşternutu-i albă, viu ochii şi-a deschis —
Dar Domnul, care toate le vede şi le ştie,
Prin Luca pilda veche mult mai frumos ne-a zis.

MORȚII

322. *Morții*

Zi ca orice zi din sat,
Zi de aur tremurat
Şi pe plopi şi pe anini.
Zi de toamnă cu senin,
Zi ca lacrima senină.
Zi bogată în lumină,
Zi săracă in belşug.
Oameni glrboviți pe plug,
Oameni albi şi casă albă,
Pridvor alb cu flori de nalb
Sat de munte, turmă albă
Răsfirată ca o salbă,
Sat cu griji şi cu nevoi,
Legănat ***hi*** car cu boi,
Sat ca orice sat din țară
Şopotind a plîns la moară,
Fremătîndu-şi frunza-n vale
Tot a dor şi tot a jale —
Şi lumină şi lumină:
Lacrimă fără de vină...
Doarme satul în nâmiezi
Pui de om pe drum nu vezi,
Doar, alb, jarul soarelui
Peste urma carului.

Doar pe drumul văruit.
Iată, neagră, s-a lungit
Umbra pustnicului, iată
Fața lui săpată-n piatra,
Focul straniu-al ochilor:
Joc de flăcări pe comori...
Plin de praf, plin de pămînt,
Merge greu, cu pasul frint,
Şi la fiecare poartă
Ţipă lung cu vocea spartă:
—Morții azi învie-n sat...
Umbra lui s-a depărtat.
Neagră-o vezi pe cărăruie,
La bisericuță suie
In clopotnița de lemn...
Iar răscruci în taină gem,
Tot mai stins rnai depărtat:
—- Morții azi învie-n sat...

Sus pe muchia dealului
Ţintirimut satului —
Cruci cu lemnul putrezit,
Garduri rupte de nuiele
Şi pustiul pin la stele
Liniştite în sclipit...

Şi-n paragina cărării,
Pe tăcerea înnoptării,
Mai întîi răsună stins
Ca un zvon de ape-n ropot,
Vuiet depărtat de clopot,
Lin ca luna care-a nins.

Dar, mai tare pe măsură
Ce lumina lunii fură
înțelesu-adevărat
Al vilcelei şi-al pădurii,
Creşte-7) zbuciumul furtunii
Clopotul nebun din sat.

Şi cum sună tot văzduhul,
Iadul parcă îşi dă duhul —
Nu-1 dezleagă zece popi.
Şi din zarea de coline
Nor de ceață sură vine,
Cade giulgiu greu pe gropi.

Şi în umbra ce sporeşte,
Vezi pămîntul viu cum creşte
Muşuroi pe-orice mormint
Şi iu dangăte de sunet
Sparge gropile in tunet
De aramă ce s-a frint.

Se trezesc pe Hnd — şi iată
Cei de ieri, cei de-aitădată,
Cum au fost pe vremea lor,
Totu-i scris de mult la Carte —
Au dat țăr'na lo *o* parte,
Beți, cu braț tremurător.

Plini de umbră, de țărînâ,
S-au lăsat întii pe-o rină,
Făr-dc grai, fflr-de putere.

Ţepeni, încă sloi de gheaţă,
Stau cu ochii orbi in ceaţă —
Ceaţa-n îorii zilei piere.

Vlagă proaspătă îi prinde.
Au pornii si înainte
Merge vajnic cît un urs
Baciul si in urmă satul
— Cum i-e rangul, cum i-e leatul —
Şiruri, pe pripor s-a scurs.

în răscruci, la dealul mare,
.'Se opresc privind in zare
Toţi cu-acciaşi ochi spre sat —
Cei de ien, cei de-altădată.
Moş, htrămoş, flăcău şi iată,
Dorule, nu l-au uitat,

Şi-n rasciuui, la plopul mare,
Sc despart şi fiecare
Regăseşte pe ai lui —
Turma şi-a aflat păstorul,
F^ta ?i-a găsit fuiorul.
1'lugul, wn;il jflfigtiltii.

Casă, iii primeşte mortul! —
Nu-) timpii? *Ţi-tt* foni wtae.
Şi-a **pfHti**-at in groapă portul
Şi opinca lui de dac.

Poartă, te deschide largă —
Vin puhoi, abia Încap
Cîţi în pragul tău, pe Urgă,
Te-au lăsat săi pllngi la cap.

Foculp, te-aprinde-n vatră,
Busuioc, vino la sin.
Cline, gndură-te, latră —
Vă revin atlţi stăpini.

Plugule, îţi vin plugarii,
Sapă, cei care-au săpat,
Turmă, iată păcurarii.
Horă, fata ce-a jucat.

Li te-nchină pe cărare,
Cucuruz cu frunza în sus,
Şi le zi la fiecare,
Doina veche cum le-ai spus.

Merg pe drumul mare-n sat
— Nimeni nu îi ştie —
Merg in ziua mare-n sat.
Nimeni nu ii ştie.

Merg cu pasul apăsat
— Nimeni nu-i aude —
„Foaie verde cucuruz..."
Cine îi aude?

Merg ou pasul trăgănat
— Nimeni nu ii vede —
Merg să sape cucuruz.
Nimeni nu îi vede.

Numai eu şi numai eu,
Nimeni alt pe lume.
îi văd azi şi-i văd mereu
.Numai eu pe lume.

Sap cu dinşii ta săpat —
Nimeni nu ii ştie.
Ar cu dînşii la arat —
Nimeni nu ii ştie.

Azi la sapă, mîini la plug
Morții toți cu mine.
Umplu carul de hclşug
Morții pentru mine.

*

Zi do aur tremurat,
Se coboară peste sat,
Zi de toamnă cu lumină
Galbenă ca de sulfină.
Şi pe strimta cărăruie
Umbra pustnicului suie
La clopotnița pe care
Cade cu-o cutremurare
De lumină, alb in zbor,
Stolul porumbeilor.
Şi un tîntec clar de toacă
Seara-n sunete-o îmbracă...
liiul îi răspundc-n şopot
Şi sti'âltmpede un clopot.

Unde e că nu-l văzui
Țintirimnl nimănui?
Colo-n muchia dealului
Trece brazda plugului:
Griul creşte într-o zi
Cît o oim.il si mai şi.
Morții ară lingă mine...
Tol.u-i bine, totu-i bine!
Şi lumină şi lumină:
Lacrimă fără de vină...
Zi de aur tremurat,
Zi ca orice zi din sat,
Se coboară împăcat.

LIMPEZIMI

1923-1927

323. *Limpezimi*

Din deal, la crucea drumului de-ajungi,
Cînd umbrele se fac mai lungi,
La glrla liniştită de cobori,
Iţi cîntă roata unei mori.

Dintre arinii verzi n-t» vezi de fol —
Dar murmurul încetinel
De ape limpezi logănate-n scoc
Te va urma din loc în Ioc.

Şi tremurai cel proaspăt de arini
Senini ca rîul de senin.
în pieptul tău de-acuma va cînta
Aşa cum bate inima.

324. *Moara uitată*

Sub sălcii boltite pe iarba din luncă,
Ca păsări de aur se-alungă lumini
La moara pustie ce nu mai aruncă
Pe murmurul apei un cintec deplin.

Cu spatele gîrbov, cu barba sa verde
De muşchi şi cu ochii rotunzi — an de an
îşi uită menirea şi rostul îşi pierde...
Şi moara se schimbă în chip năzdrăvan:

Un Moş a! pădurii, cu pletele-n muguri,
De drumuri şi oameni de mult ocolit,
Dar dacă plăvanii nu rumegă-n juguri
Şi carul n-aşteaptă să fie golit,

Poporul cu pene: sticleţi, macălendre,
I-agaţă de umeri un cuib ca un vis
Şi puii de iepuri zglobii işi fac mendre
Şi, vezi, le primeşte cu suflet deschis.

Şi seara, pe drumul pierdut, căprioare
Sfioase, la pieptu-i de frate bătrin

îşi strîng botul umed — şi-n noapte izvoare
îi leagănă ritmic un slnge păgin.

Şi trupul său mare de zeu păduratic
De-acum nu mai ştie nici om, nici cuvînt.
în freamătul frunzelor, primăvăratic,
Ce trainic se leagă de vechiul pămînt...

Sub sălcii, pe iarba poienii din luncă,
La moara uitată mă voi sihastri —
Sa fiu vietatea de codru ce-aruncă
Uşoara ei umbră pe apele vii.

325. *Pluta*

Prin frunza verde-nchisă de anini
Priveşti in ape limpezi pină-n fund
Nisip de aur tremurînd lumini
Şi peşti de-argint încremeniţi pe prund.

Vezi răsturnat in riul pămîntean
De care-amnarul soarelui lovi,
Porumbi in zbor pe-un cer de porţelan,
Cleştar de stînci şi codrii străvezii.

Dar liniştit ieşind din poala lor —
De-amurg legată-n rază ca-n şurub,
O plută a pornit cutezător
Pe ceruri mîngiiate de hulub.

Şi colo-n ţărm, in luminosul praf
Cernut dc soare prin frunzişul viu,
Mesteacăn! albi sub aripi de seraf
Primesc pe noapte tainicul sicriu.

326. *în pădure*

De sui prin via-n floare sus pe deal,
De laşi, pe zări albastre ca un cer,
Zăvoi şi cimp — pădurea de tufani
îți învelește-n umbre pasu-ncet.

De ții mereu poteca sub frunziş,
De-auzi în suflet cîntecul de cuc —
Nemaidorind oraşul greu de zid,
Nici omul de-azi, nici cărțile de-acum,

Te-opreşti din drumul dus peste poieni
La un bordei bătrin de pădurar...
Şi cîinii toți cum latră la boier,'
O fată spune: — Tata e plecat

In Valea-Mare, la silvicultor...
Te uiți la ochii ei, la trupul ei,
Şi-ți vin In minte sălcii din zăvoi
Şi rîul plin de soare, plin de cer.

327. ***Piersicul***

La cotitura drumului din vie
Ce suie-n limpezimea lui Prier,
în zori de zi m-opresc să nu mă ştie
Lin piersic proaspăt înflorit pe cer.

Cum se desface neted din lumină
Şi-i frînge clarul tremur cu nesaţ:
Un tînăr zeu pe ţărmul de colină
Mi-oduce scoici trandafirii pe braţ.

Şi cum prin vint, cu ramuri aripate,
Se-avîntă-n trunchiul zvelt ca-ntr-un picior
Şi zvirlă capul luminos pe spate.
Aerian încremenit in zbor —

Să fie trup dc om îmi e ruşine
Şi îmi blestem făptura mea de azi...
Prier, tu frate bun, mă fă ca tine:
Un piersic cu dumnezeesc obraz.

328- *Proiect de templu*

Pe virful dealului de unde vezi
Albastrul şes ai vremii şi al zării,
Răsar cu seara, zvelte, din livezi,
Şi albe ca fecioare-n portul ţării.

Păstrlnd In mers cadenţa unui joc
Sau ritmul unui şir de prăsitoare,
Coloanele înmărmurite-n loc
înalţă, cum duc fetele urcioare,

Un dar de foi ce cade din ghiveci
Cu viţe împletite în lumină
Bălaie, ca păr blond pe umeri reci.
Senine-n gravitatea lor deplină

Adună armonia ce s-a dus,
Şi-altarul unde nimeni nu se-ndură
La jertfă cînd e soarele-n apus,
îl văd pătrat, cu duh de piatră dură

329. *Hanul cu rindunici*

Colo-n umbra nucului
Stă din vremea turcului,
Leagănul urzicilor.
Hanul rindunicilor

Ifan vestit la drum de ţară, han cu streaşină afară,
Vechi de cînd e lumea — spun
Cărăuşii cu chervanul cari pe vremi îşi lăsau banul
Pe-o bărdacă dc vin bun.

Stai de-acum cu muşchi de sită, cu pridvorul prins de viţă,
Cu păianjeni în girlici.
Intră slobod, ies pe uşă, ca o rază jucăuşă,
Miile de rindunici.

Te-a uitat de-o viaţă drumul, nu mai suie seara fumul
Hornului pe-ntins hotar,
Carele n-o să le cearnă, cum vin grele din povarnă,
Primitorul tău umbrar.

Surugiii de-a călare n-o să-ţi bea în drumul mare
Ţuica de-aur şi nicicind
De haiducii laţi in spete, lăutari pe îndelete
N-o să-i mai auzi chitind.

Han uitat la drum do țara. han cu streașină afară,
Han pustiu și părăsit,
Dacă nimeni nu coboară in cerdacul de-odinioară —
Eu Ia tine am venit.

Ca să-mi fii, han vechi, tovarăș, ca s-adorm la vatră iarăși
Să mă scol in zori aici...
Soare, pretutindeni soare: nici un om. dar prind să zboare
Pînă-n suflet rindunici.

330. *Casa* CU *liliac*

Lumina lunii albe vărui
Pereții casei cu plăpîndă nea,
Ca-n capătul aleelor pustii
Și-n mine așa albă să mai stea.

Și-odată nucii ii umbriră mult
Pridvorul nalt străjuitor de lunci,
Ca răzemat de stilpi să mai ascult
Prin frunza de-azi șoptirile de-atunci.

Și-n vremuri florile de liliac
Nespus o îndrăgiră, ca și-acum
Să mă oprească tainic în iatac
Trecutul ei închis într-un parfum.

Și stele altădată nopți în șir
Brumînd lumini în casă au intrat,
Ca-n geamul clar ca-n piatra de zamfir,
Să mă-nfior de raze săgetat.

331. *Calmarii*

Potop se revarsă pe luncă seninul.
Să frigem iar mielul hoţeşte, pelinul
Să-**1** bem sub umbrare de frunze prin care
Lumină de soare so cerne-n pahare.

Iubito, îmi adă urciorul cu vin —
Din vremuri bătrlne ca basmul sabin,
Să-mi chemi în poiană la umbră de-arţari,
Cu regele mut, cei cinei căluşari.

Se-nşira cu steagul; cu toţi deodată
Pornesc, stînd pe loc, o fugă ciudată.
Piciorul lor. iute cum e căprioara,
Nu-**1** prinde nici naiul, nici dibla, nici vioara.

în alb, cinci mestoacăni se leagănă-n vînt.
Stă mortul lor rege întins pe pămînt
Şi-n juru-i se strîng şi iar se desfac
Cinci aripe albe de lebezi pe lac.

Acuma, spre seară, e jocul mai lesne.
Cu pene de soare din creştet la glezne,

Cinci flăcări lumina o scad şi o suie,
în umbră stingînd-o pe vreo cărăruie-

E goală poiana, e gol şi paharul.
Azvîrle iar noaptea cu stelele zarul.
M-oi duce, m-oi pierde, ca jocul latin —
Iubito, îmi adă urciorul cu vin.

332. *Amurg in Deltă*

Cit vezi cu ochiul, verde, păpurişul
Se-ndoaie-n vintul serii, foşnitor.
Din cînd în cind şi-arată luminişul
Un ochi de apă moartă. Un cocor

Cu aripa deschisă se ridica
Din stuf, sfîsietor de trist scincind,
Sau cai tătari, dînd roată fără frică.
Sălbăticiţi, nechează pe un grind.

Amurgu-mhracă Delta toată-n aur
Cu turla unui sat lipovenesc,
Dar umbrele ostroavelor de plaur
Albastrul cenuşiu îl împînzesc.

Vaporul taie noaptea şoptitoare
Şi valul ce se întunecă-ntr-una,
Cînd cele cinci coline cresc in zare,
De aur vinăt cum e pruna.

333. *Sălcii*

Ca zei bărboşi, bătrîni ca şi diluviu,
Din ape revărsate cum răsar
Cu tot frunzişul aplecat in fluviu,
îţi par un pilc de lipoveni pescari,

Acolo de cind lumea, cc-şi aruncă
Tremurătoarea plasă pe-un hotar
In care apa girlelor din luncă
Se limpezeşte-n ceruri de cleştar.

Şi cum amurgul picură cu stele
Prin frunza lor, de-acum argint topit,
Au fulgerat sclipind printre reţele
Şi-n licăriri de pietre s-au smucit

Peşti mici de aur viu in apa vie...
Pe cînd vaporul nostru s-a tot dus,
Lăsînd pescari sau sălcii — nu se ştie —
Să-i prindă-n mreaja-ntinsă de apus.

334. *Ceamul albastru*

Din ape străvezii ca o lumină
Ce-ar dăinui In seară pe-o vîlcea,
Din ceruri răsturnate-n fugă lină
Curgind nori aihi ca peştii pe sub ea,

Corabia cu pinzele închise
Răsare straniu de albastră ca-n
Imagini prinse in culori de vise
Un stîrc de-azur pictat pe porţelan.

Pustie stă şi nemişcată, n-are
Nici viaţă şi nici rost, nici marinar...
Şi cum vaporul nostru-o lasă-n zare,
Intr-un amurg aproape ireal

Deodată ridicindu-şi pinza toată
Porneşte lunecînd cu valul viu -
Stlrc minunat ce zboară şi înoată
Pe Dunăre, cu pieptul siniliu.

335. *Suleimanie*

Cad frunzele greoi din pomul inserării —
Un muezin vrăjind pe sus, le-a scuturat.
Ba nu — porumbi brumaţi pe marmurile scării
Ca umbre, dcşirînd albastru, au zburat.

în pene păsări duc amurgul pin-la Pera...
Dar noi, lăsînd pe-aripi văzduhul, ns-am oprit
în curie logodind geamia eu tăcerea
Şi chiparoşii suri cu cerul înflorit.

Privim Stambulul cum treptat in vis se pierde,
Amurgul cu turban de neguri strîns pe cap,
II duce ţ'Ub un cer de sticlă roz şi verde
în care suliţi lungi dc minaretc-ncap.

Ca un copil suflînd uşor elăbuci cu paiul,
Cu raza-i umflă-n zări cupole de geamii —
Oraşul ireal se clatină ca raiul
Şi de-o să zboare-n cer deodată, nu mai ştii...

Căci surd în Ramazan a bubuit semnalul.
Sint stele sau lumini ce pe moschei răsar,
Cind sufletul în bărci îşi tremură fanalul
Pe-un Corn de Aur stins şi vinăt, spre Fanar?.

33G. *Eyah*

Le-aprinde amintirea sclipirile pe rînd:
Mormintele, geamia.
Prin chiparoşi amurgul hrumind şi tremurind
Şi-n suflet nostalgia

Acelui praf de aur suflat pe ape vii
Jucind pe cornul marii...
Fantasmagoric faur, Eyub, de ce învii
Caicele visării?

De-argint caicul lunii se leagănă pe cer,
Pe Cornul-de-Aur vine
Caicul Sehrazadei ca nu coleopter
Cu aripi de rubine.

Fintinilc moscheii albastre pling încet
Lumina lor ce piere,
Şi-o cheamă muezinul suit în minaret,
Zadarnic. în tăcere

Pe* chiparoşii negri, ca umbre cad vulturi.
Mormintele sub lună

De-acum sînt capre albe pierdute prin păduri.
Dar noaptea işi adună

Harapii în humusuri de umbră şi de vis,
Şi una cîte una
Priveliştile-n mine lumina şi-au inchis
Cu lampa şi cu luna.

337. *Fîntina cu platani*

Fintîna cu platani de lingă ţărmul mării
La care «e-am oprit cu umbra în amurg
în cîntecul domol, ce nu-l pot da uitării,
De valuri ce se spaig. de ape care curg.

Fintîna unde vin cu vasele dc-aramă
Caiîinele să-şi ia un dar curat, din plin,
Vrăjită e — ţi-o spun — şi dorul meu — ia scamă —
în juiu-i zboară greu: un porumbel străin.

Pe Marmara se duc cu aripe de lebezi
Corăbii în amurg... Şi piere zi şi an;
Dar aplecat uşor pe apele ci repezi
Obrazul tău îl văd în umbră de platan.

Sint zile sau sint ani de cînd pe ţărmul mării,
în limpezimi adinei fintîna l-a închis?
Platanii tot foşnesc, şi nu pot da uitării
Murmurul de pîrîu rostogolit prin vis...

338. *Noapte, pe ţărm*

Pe cîmp: velinţi de soare, pe mări: sidef de lună.
Şi sufletele luîndu-şi ecou nenumărat,
Pe cînd tot mai aproape — auzi? — talazul sună
Din plaja pâmintească la plajele din lună.
Coborîtor pe scara de-argint ce-a tremurat.

Cînd din tărîmul nostru la ţările din lună,
Nălucitor, o liră de-argint s-a destrămat...
Şi clnd tot mai departe_— ftuzi? — talazul sună,
Pe cîmp cu fulgi de soare, pe mări cu solzi dc lună,
Cînd zorii şi cu noaptea privindu-se au stat.

339. *Lumina Junii*

Lumina lunii pline alunecă in casă.
Toți înecații nopții și-naiță in oglinzi
Ca-n ape fața albă si iar la fund o lasă
Cînd, luna ca să iasă, obloanele le prinzi.,

Și iată-o și mai albă, tiptil ca o pisică
Se suie pe burlane, pătrunde prin ferești,
Sărută lung și ochii închiși și gura mică,
Și cea.mai tăinuită iubire n-o ferești.

Dar părăsind orașul, răzbate pe cîmpie,
Se scutură deodată de praf să n-o mai văz,
Măsoară iepurește păduri, livezi, moșie,
Ciulind urechi de raze prin verdele ovăz.

SATUL MEU : Vedere pe iaz Io Miorcani

SATUL MEU ; *laiul.* Acuarela de Mărio Pillat-Brateș

Elegia XII 108

Când voi muri — departe de cetăți
În brazda neagră-a plugului, la noi,
Să mă lăsați culcat pe spate, gol,
În mână cu o ghindă de stejar...

Și chipul meu de lut, ce n-a știut
Să fie sufletului un locaș,
Își va topi netrebnicul său rost
În valul primitorului pământ.

Dar ghinda va încolți. Și-n după un
Voi crește rădăcini în adâncime
Și va ieși din mine un copac
Cu ramurile tinere, spre soare...

Ce n-am ajuns eu mii de veacuri — iată
O împlinește din belșug o creangă
Înflorită, întinzându-și umbra peste
Colibele țăranilor, ce vor să vie...

Ion Pillat

LIMPEZIMt • f/eg/a *XII* (Cabinetul de Manuscrise B.A.R 5 R}

340. *Stele*

Cum ne aplecăm pe livezi
Aripile nu ni le vezi;
Vezi numai, veghind prin arțari,
De foc ochii noştri prea mari.
Strălimpezi la trup şi obraz,
In ape curate de iaz
Pătrundem cu cerul Întreg.
Dar oameni făcuți din pămint
Făptura nu ne-o Înțeleg,
Făptura de rază şi ctnt.
Privighetoarea doar ea
De noi de ştie ceva,
Şi frații luminii mai mici
Pe care ii crezi licurici,
Şi vintul prin frunză foşnind,
In noapte foşnind.

341. *Primăvară*

Din tren, în zori, văd cerul ca o apă
Prea limpede cu scoica lunii-n fund.
Plopi nalţi la luminişuri dau să-ncapă:
Iscoade sint şi zările pătrund.

Spre răsărit ard coifuri parcă-n pară,.
Cu jar de aur suliţi se aprind;
De-acuma gloata umbrei o să piară-
Arcaşii tainici arcurile-şî prind.

Dar meri şi peri şi pruni de pe coline
Răspund şi ei, trăgînd cu praf de flpri,
Şî-n bîzîit de gloanţe de albine,
Desfăşură un lanţ de trăgători.

Podgoria-i toată nouri de şrapnelo
încremenite-n aer de Prier.
De raze fugărite rîndunele
în escadrile răzleţite pier.

E soarele biruitor. Cireşii
Au ridicai, învinşi, steag alb în vînt.

Livezile îşi numără plăieşii.
Un cuc dictează pacea pe pămînt.

Lumină pretutindeni! Primăvară
Şi verde proaspăt ca un suflet nou
Şi mieii albi ca merii albi din ţară
Şi pace-n gînduri vechi şi-n graiul n

Şi sus, pe zarea vremii, ca o dungă
De mări albastre cu sclipiri de nea,
Bucegii neclintiţi, pe cind se-alungă
Şi tren şi primăveri şi viaţa mea.

342. *Dor*

Prin ploaie-n strada plină de tumult,
I-aud şoptirea tainică de mult.

De stau buimac, la fiece vitrină
îi văd in tremur pinza de lumină.

Pe-alături de-mi rid fete pe furiş,
Zăresc doar sălcii zvelte-n luminiş.

Mă duce val-virtej o gloată oarbă,
în luncă mă trezesc trîntit pe iarbă.

Un trecător grăbit m-a îmbrîncit.
Din cer o barză cade liniştit.

Pe-asfattul ud clipeşte un felinar,
Stă prima stea pe-al apelor hotar.

Cu vuiet surd motoare demarează,
Toţi greierii de clacă se aşează.

Un far de-autobuz mă pironeşte,
Pe Argeş suie luna fără veste.

343. *Dram de seară*

Ţi-aduci aminte seara de sub munte
In ţara ce priveşte către Jiu?
Catapeteasma culmilor cărunte
Purta chenar de aur stacojiu.

Mestecenii cei albi veneau in pilcuri
De luminări cu sfeşnice de-argint;
Soborul stelelor citea cu tilcuri
Adinei, in stranele de mărgărint.

Şi cum treceam pribegi cu toamna-n ţară,
Ardeau mestecenii frunzişul rar
Şi-l dăruiau în lacrime de ceară
Topite-n pacea mare de altar;

Pleşuvii munţi Ingenuncheau in zare
Trudiţi de mers ca peregrini bătrini.
Mătăniile de oi coboritoare
Se deşirau in drumul de la stîni.

Bisericile vechi, purtind potcapul
Monahilor pe turla lor de lemn,

Blagosloveau; troiţele cu capul
Atltor sfinţi uitaţi ne făceau semn.

Dar noi, nebuni, nu ne-am oprit trăsura,
Ne-am dus — păgîni grăbiţi — spre Polovraci:
De pretutindeni ne-arăta pădurea
Copaci schimonosiţi ea nişte draci.

344. *Imagini, toamna*

Se clatină galbene pasări
uşor pe părul din vie.
Nu, toamna îşi pregăteşte
iar stolul de frunze pribegi.
E aerul limpede astăzi
ca apa-n piciul de munte,
Şi singur un nor mai sclipeşte
pe ceruri — un păstrăv de-argint.

345. *Pasărea toamnei*

Pădurea rârilă de sunet şi frunză,
Mulţi granguri cu boabe de soare rechemi
In seara ce umblă, prin ulmi să se.-ascunză?
O pasăre sură cu zbor obosit.

Uşor să n-o sperii, prieten — uşure.
Despică in taină frunzişul s-o prinzi.
Dar iată-şi desface aripile sure
Greu pasărea toamnei în zbor obosit.

Tăcută, pe cracă uscată se lasă,
Departe, departe, să nu poţi s-ajungi.
Şi-n linişti de aur, foşnind a mâtasă,
Sur, fişie-n frunze un zbor obosit.

lai praştia? Frate, ai ginduri haine?
Stai! Moartea porneşte **cu** aripi şi ea —
Şi-n sura .pădure străină de tine,
Plingi pasărea mută cu zbor obosit.

346. *Cişmigiu de toamnă*

Verde nou al primăverii, roş al florilor de vară,
Toamnă, galbenul din frunza ta tirzie mi-e mai drag,
Fie că-n velinţi tăcute inimi de-aur le presară,
Fie ca foşneşte-n taina mătăsosului tău steag.

Zi senină, zi rodită ca o poamă de lumină,
Cită floare prea devreme scuturată, te-a dorit
Să te pot culege astăzi — cer şi suflet şi grădina —
Cişmigiule de toamnă, de-amintire biruit.

De pe podul ce oglindă arcu-ntins al pietrei Bale
Peste apa unde lebezi dorm pe teiul tremurat,
Cine m-a chemat pe nume, cine m-a oprit in cale?
Umbra ta de altădată şi un ram inglndurat.

Verde dor al primăverii, foc al dragostei din vară,
Toamnă, părul de-aur moale al iubirii mi-e mai drag
Cind strivesc şi ani şi zile ce covorul tău presară
Şi-mi foşneşti a moarte-n suflet, mătăsos şi galben steag.

347. *Poetul*

Zidarul daruri tari aşează,
Şi creşte zidul din belşug.
Ţăranul ţarina brăzdează,
Şi pînea iese de sub plug.
Pescarului In riu răspunde
Argintul undiţei, şi-n unde
Un păstrăv — aur tremurat.
Şi răsplătindu-i viclenia,
Vierului ce sapă via,
Paharul varsă vin curat.

Tu singur, stai năting deoparte
Legat, ca umbra de zaplaz,
De înflorirea ce nu-mparte
La nimeni fragedu-i obraz.
N-ai sapă, plasă, plug. mistrie:
Cu ce poţi prinde ce-o să fie?
Cu gol In mîini, mereu milog?
Cind baruri binecuvîntate
Răsar în strai de noutate
In sufletu-ţi rămas zălog.

348. *Vraciul*

Prin astrolabe, hărţi, hrisoave moarte,
Şopirie, şerpi şi bufniţe-mpăiate,
Zadarnic cerci puterea lui — ai parte
Doar de bucoavna strîmbă de.pe carte.

Ca tine şi ca mine e, şi n-are :
Nici barba lungă, nici halatul mare,-
Cind nu-1 aştepţi atuncea iţi năzare
Atit de simplu că te-a prins mirare

Că »u poţi face tu ceea ce face.
Pricepi tot ce-ţi vorbeşte deşi tace,
Cum pomul lasă umbră, el dă pace,
Şi citeodată, seara, se preface

Că ia un pumn de lut şi că-1 frămîntă,
Cum fac copiii ce pasc vitele la ţară^..
Şi-o pasăre adevărată ctntă
Şi scapă vie palmei lui şi zboară.

349. *Drumuri*

E drumu-n dimineaţă ce euie la pădure
Şi fără pod îşi udă piciorul în piriu,
Cînd lasă orice tufă de zmewat să-1 fure
Şi de-orişice poiană uitată-i pare rău.

Iar peste mări, de soare ursit să fie dungă
In spuma de o clipă pe valul milenar,
O, cît mai drag e drumul ce tremură s-ajungă
La liniştitul ostrov visat de marinar.

Dar cerurile toamnei îl leagănă, şi-n mine
Ca-n ele se deschide strălimpedele drum,
Cc mingîie-nserarea cu aripile line
A stolului ce-n zare mai clatină un fum.

INTERIOR

350. *Inserare*

Deschide ochii. Seara In geam se depărtează
Şi casele şi pomii s-au dezrădăcinat:
Plutesc spre nesfirşitul Beninului curat,
Și totuşi nu te teme, căci mline ne vin iarăş —
Dar gustă clipa-n care un Dumnezeu creează
Din fiece lumină o stea ce-a tremurat
De dorul fără margini al cerului tovarăş.

Tot ce vedeai cu ochii, de-acum s-a turburat.
Tot ce-atingeai cu mina, de-acuma încetează:
In tine fața lumii Ia față s-a schimbat,
închide ochii. Noaptea te binecuvîntează.
închide ochii bine, să vezi adevărat.

351. *Interior*

Pe scrinul scund, pe masa de mahon.
Cleştarul cupei picură amurg.
Pe liniştea lăutei fără zvon,
Pieziş petale de lumină curg.

Atinsă, struna tainic a sunat...
Şi Sîn-Nicoară din icoane vechi
Rămîne mut cu deget ridicat
Şi cîntecul tăcerii în urechi.

Se cern garoafele de Luchian
Şi slngerate cad din rama lor,
Prin florile unui chilim oltean
Sperioase păsări se inalță-n zbor.

Pe-o strachină un cerb a tresărit..
Şi de pe raft, din fiece volum,
Poeții ies s-asculte liniştit
Un cîntec risipit ca un parfum.

352. *Căprioara de porțelan*

Pe masa mea un pui de căprioară
Prietenos deschide ochii puri.
Și dacă în poiană o să moară
De glonț rănit un frate dki păduri,

Și dacă la izvoare o să plîngă
Cu botul ud de sîngele prelins,
Știu bine: Nici o moarte n-o să frîngă
Căprița liniştită cu trup nins.

Ce clar priveşte! Parcă Înțelege
Că umblu să-i fur taina Într-un vers.
Dar care vers veni-va să mi-o lege
Cum sta oprită-n suflet şi in'mers?

Cu capul mic şi fin lăsat pe-o parte,
Ciulind uşor urechile-i de ciută,
Pîndeşte cum pîndesc după o carte
Făptura ei necunoscută...

Şi zile fug şi trece an de an...
Imbătrinesc... şi-un pui de căprioară
Deschide mari doi ochi de porțelan
Din lumea unde moartea nu omoară.

353. *Miniatură persană*

Albastrul şters al cerului de seară
Coboară ca să-nalţe chiparizi
întunecaţi, din care pieziş zburară
Colunii albi. Lungi gene să deschizi.

Să vezi într-o grădină cercuită
De piatra zidului în trandafiri,
Cu ochi prea mari şi degete subţiri,
Fecior de împărat cu-a lui iubită,

In rochi de fir şi de mătase verde
Şi cu şalvari de borangic prin cari
Ca luna plină printre nori fugari,
In joc molatec, trupul gol se pierde,

Pe cind o căprioară fără teamă
De mingîieri, le-ntinde botul sfint —
Şi se privesc tustrei şi nu-şi dau seamă
Că veacul lor s-a dus de pe pămînt.

354. *ros u*

Amurgul suflă aur verde-n geam —
Un pom cu foi de foc e un mărgean,
Sub pavăza tomnaticului ram
Se-aprinde somnul apei din borcan.

In cercul luminosului cleştar,
Trei peşti de aur roşu s-au lăsat
închipuind pe-al zărilor hotar
Trei păsări într-un zbor îndepărtat.

La nesfîrşit de sticlă se lovesc,
In străveziul aer ca-ntr-un zid,
Şi raza evantaiului ceresc,
Stropind luciri, o închid şi o deschid.

Şi-n geamul de penumbră fumuriu,
Cînd apa Înnoptează pină-n fund,
Trei raze, logodind argintul viu,
In colb muiat de lună, se ascund.

355. *Lalele*

De pe podele urcă valuri moi
De umbră şi pe masă se întind.
Oglinda-şi limpezeşte iazul mort
într-un izvor cu seara cristalin.

Lumina zboară vie peste geam.
Amurgul din afară le-a uitat
Lalelele ce galbene mai ard
în sfeşnicul subţirelui pahar.

Potirul nou al florilor e pumn
închis uşor pe eite-un licurici.
Potirul lor de porţelan acum
îşi stringe-n umbre focul licăriţi

Lalele stinse din odaie fug,
Oglinda-n apa morţilor le ia,
Năluca lor în vis rămîne fum.
Aşa doresc şi sufletu-mi să stea.

356. *Cleştar*

în faţa ferestrei am pus o oglindă,
Mălinii grădinii se scutură-n ea.
Petale răzleţe în zbor se perindă
Petale nebune n-apucă să stea.

Să prind neaua verii ai-o floare ce moare,
în faţa oglinzii am pus un pahar,
într-însul răpisem o rază de'soare •
Curată ca trupul crescut din cleştar.

Să-opresc desflorirea şi clipa plăpindă,
Din zori plnă-n vremea cînd umbrele curg.
Cu vraja şi vrerea şi visul, Iţa pîndă
Voi sta să mijească-n oglindă amurg.

Atunci doar — iatacul, privirii cind scapă
Şi-1 vezi, înăuntru de suflet, închis —
Paharul primeşte pe-albastra lui apă
Petale ce pururi palpită în vis.

357. *Icoana cu busuioc*

Pe zidul alb, spoit curat,
Argintu-i vechi se desluşeşte
tntr-un arhondaric uitat
In zvon de clopote de Paşte.

De clnd o noapte ne-am privit
Sub *o* icoană făcătoare
De mari minuni. Sint ani de vis
De-atunci şi amintirea moare.

Nici mlnăstirea n-o mai ştiu,
Nici care Îmi era iubirea,
Dar din trecutu-mi azi pustiu,
In busuioc uscat Învie

Icoana sflntului noroc
Cu-argint de suflet Învelită...
Şi-o văd mereu şi-n piept o port
Ca o lumină liniştită.

358. *Somn curat*

Prin perne-n moliciunea lor de puf
Cu trupul descordat ca şi un arc,
In somn, fetiţa-şi lasă braţul pur
Să curgă-n vis ca şipotul în Mai.

Bălaiul păr în bucle-a rlurat
Lumină vie pinâ pe covor.
Aşa dormind văzui pe cer un ram
In noru-i alb ce n-avea Încă foi.

Aşa dormind am pomenit un riu
Cu muguri mari de stele la un BCOC...
Şi m-am mirat şi m-am cutremurat
Şi-am împietrit de teamă să n-o scol.

359. *Cînlec de leagăn*

Dormi, dormi, să te-adorm ți-am adus
Fluturii, frunzele, florile
Şi norii tiviți de apus
Ce zboară pe sus,
Serile, stelele, zorile,
Să dormi ți-am adus,
Ți-am adus.

Dormi, dormi, să te-adorm ți-au şoptit
Griul, piriul şi riul
Şi moara cu glas adumbrit
De vînt potolit,
Grangurii, graurii, greerii,
Să dormi ți-au şoptit,
Ți-au şoptit.

Dormi, dormi, să te-adorm ți-au atins
Umărul umbrele, undele...
Sărutul lor ochii ți-au stins,
Pe pernă au nins
Visele, vrerile, verile...
Şi somnul te-a prins,
Mi te-a prinț.

360. *Alt cînlec de leagăn*

Să-mi adorm copilul — Im şi lin, tiptil,
Leagănă-mi-I cintec, clntec leagă-mi-I —
Prind de geamul lunii,
Unde trec cohmii,
Sufletul din mine, sufletul ca bruma,
Să nu vadă bine cit de rea e lumea.
Uşure, uşure, uşure de tot,
Să-mi adorm copilul visului, să pot.

Să-mi adorm copilul — greu şi greu şi greu,
Inimă nu bate, inimă mereu —
Fă-te să se culce,
Slnge: şoaptă dulce,
Lacrimă amară: murmur de izvoare,
Să n-audă'» seară cit de mult mă doare.
Uşure, uşure, uşure de tot,
Să-mi adorm copilul visului, să pot.

361. *Artă poetică*

Mi-am urzit din sunet şi coloare,
Din cuvinte dure, zi de zi,
Turnul versului Înalt In care
îmi adorm durerea de-a trăi.

Zi de zi şi lună după lună,
Izvorăsc din mine ca din mări
Insule de ginduri, ce adună
Clnturî fremătlnd peste uitări.

Ani de ani şi clipă după clipă,
Vierme de mătase m-am făcut,
Fluturul simţindu-1, ce-n aripă
O să-mi schimbe braţele de lut...

Dar cum stau cu lampa lingă mine
Şi cum scriu: un singur ţipăt greu
Din odaia-ţi de bolnavă vine —
Şi ce mic, ce gol e visul meul

CALENDARUL VIEI

362. *Mărţişor*

Priveşti de pe poteca ce urcă-n deal la noi,
Din zbor intiia barză cum cade pe zăvoi.

Vezi trenul care intră incet de tot în gară
Şi omul care sapă şi plugul care ară.

A nins cu nea de floare pe prunii din livezi
Şi munţii de la Rucăr cu iarna lor li vezi.

Auzi pe sub podgorii un cline care latră.
Te simţi legat de toate — nu poţi urni o piatră.

Aceste lucruri simple ce veşnice Iţi slntl
Ce sfîntă bucurie descoperi In pâmlnt.

Ce limpede te cheamă un cuc: odată, două—
De fiecare dată ţi-e mima mai nouă.

De fiecare dată mai trainic te uneşti
Cu farmecul acestor privelişti cîmpeneşti.

în gară, iată trenul a început să mişte.
Toţi pomii ninşi, pe dealuri îi flutură batiste.

Gilgiitor, din iarbă un şipot s-a trezit,
în tine şi prin ramuri e cerul limpezit.

Ce rîsete, ce chiot pe drumurile viei —
Pe unde-au mers părinţii îţi duei şi tu copiii.

O nouă viaţă astăzi de viaţa veche legi,
Dau muguri pretutindeni din veştedele crengi.

Cu apa ei lumina ţi-a botezat cîmpia.
Ce pate e pe omul în aii» te sa^ă via,

Pe barza ce se duce pe Argeş tot in sus,
Pe-adincul rost al: Vieţii Ja pare. te-ai. supus.

363. *Prier*

Bubuitor, furtuna lung pe zăvoi răsună,,
Ca o calească-n goană pe o podişcă, tună.

Cad firele de ploaie şi-soarele cu acul
Luminii mi le coase ca să cîrpească sacul

Acestor nori zănatici cari lasă tot mai rare
Rubiele transparente, pomană pe cărare.

Miroase gardul viei'a iarbă şi a ploaie.
A tras din nou furtuna cu puşca prin zăvoaie,

Dar n-a putut să-mpuşte. vezi, pasărea ce are
Polei pe vîrf de aripi şi-albastru pe spinare,

Ea zboară, sparge norii, aşterne pe hotar
Seninul primăverii cu sufletul tău clar.

Departe-s norii negri, îţi fluieri clinii şui,
Spre fetele ce sapă clntînd In vie, sui.

ZImbeşti Ia toţi copacii — ei astăzi Iţi sint fraţi —
Şi uiţi de Capitală, de genii, de confraţi.

La Capsa, in bocalul lor de literatura,
Stau — gogoşari — maeştrii acriţi de-atita ură

Şi castraveţi — discipoli verzui oa murătura:
Doct, picură oţetul tn şvarţuri. Cască gura

Prin abureala sticlei, din stradă, liceene...
— Păzeai — printre picioare, zbucnind din buruiene,

Vătuiul o tuleşte de vale... şi-a fost dus.
Toţi clinii după dlnsul — iar tu priveşti de BUS,

Rlzind cu hohot, fuga ce-n ripă se prăvale...
Zău, nu regreţi că astfel n-ajungi In manuale.

364. *Florar*

E Mai şi-n' codru cucul Îmi cintă drept în faţă.
Cu soarele poteca porneşte-n dimineaţă —

Cu drumul şi pădurea, hai murgule, la deal!
M-oi legăna In pasul tău legănat de cal,

Prin pînzele luminii zări-voi de departe
Şi Argeşul şi lunca deschisă ca o carte,

In care — slove negre — un eîrd răsleţ de oi
înşiră versuri simple la margini de zăvoi.

O, cit aş da ca Domnul să-mi hărăzească darul
Să pot să le descopăr şi eu abecedarul,

Dar sint un om şi nu pot citi decît cerneala.
Prin frunzele în tremur, o pasăre sineala

Din pene îşi arată — să fie cerul, ea?
Pe vîrf de deal, strîng frîul şi mă ridic in şea.

S-o luăm spre Valea Popii, s-o luăm spre Valea Mare,
Spre Izvorani să mergem? — Tot una mi-i. în zare

Negoiul alb m-aşteaptă de ctnd copilării.
Hai, murgule! şi du-mă, în voie, unde-i ştii.

Străbate o pădure, coboară şi iar suie,
Ajunge o poiană în cap de cărăruie.

La poalele poienii, dosită de arinişti,
O apă lin îşi mină strălimpezile linişti.

O moară stă bătrînă, uitată de plriu
De oamenii din sate cu holdele de grhi.

Dar roata ei mai cîntă, de apă dusă rar.
Şi macină polenul luminii din Florar. .

365. *Ciresar*

Deschide poarta lumii cu coşul de «ireşi!
S-au îmbrăcat cireşii in roşile cămeşi

Şi zarea in lumină de aur in spre seară.
Auzi cum ctntă-n luncă, lung, roata de la moarăl

.Arinii ei din sita uşoară de frunziş
îi cern pe-oglinda apei luminile furiş

Şi săgetînd penumbra la stăvilarul morii
Se-alungă rindunele şi fulgeră prigorii.

Călare vii in voie pe bunul buiestraş
Pe care iarba-n margini de şanţ s-o pască-i laşi.

Ţi-au cunoscut prin ramuri mari pălăria moale
Şi-n drum iţi dau bineţe cosaşi ce merg la vale,

Dar te gîndeşti la fata morarului ce are
Obraz ca piinea rumen şi-n păr mălai de soare.

Te-aşţeaptă eolo-n umbra cea verde sub arţari —
A alergat şi-şi ţine cu mina sinii tari

Şi mici ce bat odată din două aripi sub
Cămaşe, cum ar bate din aripi un hulub.

Mici numele, nici neamul nud ştii — ştii că ţi-e dragă:
Cu drag ii culegi gura.gustoasă ca o fragă,

Şi-un trup cu miros proaspăt de proaspăt măciniş
Pe malul gîrlei limpezi se Iasă pe prundiş.

Se duce apa — fata s-o duce ca şi ea.
Copita-şi bate murgul ce nu mai vrea să stea,

încaleci, îi dai drumul, scapi friu-n pumnii tăi —
Te duci prin griul serii cu cîntec de cîrstei.

366. *Cuptor*

Şi-a pus, **Be** vede, Domnul pămlntul In cuptor
De coace ca o pită sub cer dogoritor.

Prin iarba arsă greieri cu ţiriit prelung
Tăcerea nesfirşită a zilei o împung,

Tar apele luminii se joacă pe zăvoi.
La iazul scurs dorm bivoli cu botul In noroi,

Dorm oile în roată, cu umbra, sub stejar,
Ca pietrele de moară dorm boii lingă car.

Şi pe sub car cosaşii cu capul pe cojoc...
Pe cer, vulturul negru virează stînd pe loc.

Fişîituri de coasă se-aud în vreo poiană,
Dar tac înfricoşate de-a linistei dojana.

în vînt — dar unde-i vlntul? — se-ncearcă
Dar tace şi-ea de teamă să nu trezească via...

în casa răcoroasă şi cu obloane trase,
In vechea mea odaie vrea visul să mă lase —

încet îmi deschid ochii să nu mă-nşele parcă;
Trecutul şi-amintirea tot gîndu) mi-l încarcă.

Pe valuri de lumină las vara să mă poarte —
Dă mi tu, bibliotecă din vremuri dragi, o carte

Vrăjită cum e cartea ce o citeşti intii,
Să-i pun iar talismanul deschis la căpătii.

Din rafturi iau volumul şi Robinson C.rusoe
Cu papagalu-i verde îmi intră iar in voie.

O, Doamne, ca tovarăş de viaţă ține-mi-l —
Păstrează-mi pin-la moarte un suflet de copii.

367. *Gustar*

Nu-i vară şi nu-i toamnă: e vremea cînd in tine
Pe înserări senine, un dor de ducă-ţi vine,

Cind nopţile sint clare şi cerul e paharul
Do sticlă care zvirle cu stelele, ca zarul

Po drumuri depărtate să prindă călătorul.
Pe casa părăsită voi trage greu zăvorul

Şi voi pomi la ceasul cind toaca bate rar...
Tăind călare vadul sub lunca dîu hotar.

Opri-voi muigu-n spume pe malul rupt de ape
In ochi să-mi iau atita cît sufletul încape:

Zăvoiul plin de umbre, ca un altar colina
Şi-n soare apune munţii încremenind lumina.

Sorbi-voi haiduceşte privirea pînă-n fund
Şi pe cleştarul serii nu voi lăsa, rotund,

Decît un bob de rouă ce licăre plăpind —
Intîia stea îmi arde în noapte şi în gînd.

String bine calu-n pulpe şi pinteni dau s-ajung
La hanul vechi ce-aţine sub plute drumul lung.

îmi leg de-o plută murgul şi bat in poartă silnic
Ca-să-mi răsări, voinică, hangiţă str'nsă-n vllnic,

Cu Ochii de vădană, cu braţul alb şi plin —
Să-ţi cer culcuş la noapte şi o oca de vin.

Mi-aduci, cu raţa friptă pe varză, vinu-n oală —
Te-ntreb mirat: — Să fie chiar hanul lui Mmjoală?

Dar nu răspunzi ş,-n juru-mi e cald, icoană nu-i
Miroase a iubire, a mere, a gutui.

368. *Vinicer*

Ajuns în miez de toamnă, iţi dai cu spaimă seamă,
Cînd chiotă culesul în drumul lui spre cramă,

Că despre lucrul viei vorbit-ai prea puţin.
Şi totuşi — o, poete uituc — ce subiect plin

De poezie gravă aveai la îndemînă: .
Cum viţa peste iarnă adoarme în ţarină

Ca omul de la ţară culcat in ţintirim
— Dar taina adormirii acesteia n-o ştim

Apoi Prier cind vine pe-Argeşului apă,
Cum săpătorii viţa pe dealuri o dezgroapă;

Cum tremură golaşă ca pruncul şi-o botează
Şi mierla cu un cîntec şi soarele cu-o rază;

Cum coardele le leagă vierul de arac,
Cum taie joarda slabă şi lemnul prea sărac.

T

Dar phnsul Bfint al viței nu·, Vfij ^ tu ^
Cu lacrima lui dară, de ochi vindecătoare?

D«r despre sulfatare nu pomenești nimic
Nici despre boala viței ce „filoxeră"-* zic!

Cum vrei atunci, poete, ca **un** viticultor
Din cartea-ți să culeagă un sfat folositor:

Pe raftul librăriei, uitată, o să șadă.
— Poveţile şi tihnii le Știu de mult. O cadă

Cu must df tâmiioasă mai bine să-mi aduci,
Și în ceardecul casei, in tihnă și-n papuci,

Ca Anton Pann de vesel, cînd da de un nerod.
Cu metodologie să bem al viței rod.

369. *Brumară*

Cu soarele azi galben ca fagurii de miere,
în jurul meu se-nchide un măr boltit de mere.

Din ram eu rup ca-n basme un rod de-aur și
O, pom vrăjit de toamnă, nu poți să mă reții.

Prin ramuri desfăcute ușor de mina mea,
Zăresc comoara viei și-odihna ei mă vrea.

Sub un butuc de viță rămîn culcat pe spate
Privesc in gol la cerul cu ape neschimbate.

In mină iau ciorchina cu bob de chihlimbar
Și o ridic spre soare, sus — Raza lui cu jar

Fantastic o pătrunde: un lampion aprins;
îi sug lumina dulce și focu-i m-a cuprins.

Beau soare — Dar un piersic cu brațu-i gol m-agață
Și îmi lipește sinul, pietros și mic, pe față.

Eu îl sărut cu dinţii şi poama lui cu sîngc
Stropeşte pătimaşa iubire ce o fringe.

O, toamnă, vrăjitoare mai tare decit moartea
La tine intr-un slujbă cît mă va ţine soarta.

Dă-mi frunza ta ce sună cu galbenii din lună,
Dă-mi pe covorul foilor iar ccboritul oilor;

Dă-mi în zăvoi sitari), pe mirişte ogarii,
Şi peste zarea drumului;' albastru, sulul fumului; •

Dă-mi în iatac sulfină, pe ceruri dă-mi lumină.
Şi scincetul cocoarelor pe liniştea ogoarelor;

Şi dă-mi un nuc stufos, la umbră să stau jos,
Să scriu pe fruntea gliei tot calendarul viei.'

370. *Brumar*

Pe umeri iei sumanul şi fluieri după cim.
Poteca suie dealul prin via din bătrini.

S-au înroşit cireşii,. îngălbeniră- nucii,
Ce străjuie cu bruma de pe Brumar butucii.

Acolo unde chiot şi cîntee furâ-n toi,
Kăsună-n guri de pivniţi ciocanul pe butoi.

Dar soarele şăgalnic acoperă cu-aramă
Şindrila putrezită şi muşchiul de pe cramă

Şi raza lui de aur prin corzile de vii
La strugurii luminii te-ndeamnă să mai vii...

Poete, te îmbată de-acuma doar cu soare.
Auzi? — scincesc în ceruri, lung, şiruri de cucoare.

Dar cîinii tăi zburdalnici alungă din tufiş
Tărcate coţofene zbucnind în zbor pieziş.

Zimbeşti amar la pana de nea şi de cărbune —
Gindeşti Ia zile rele, gindeşti la zile bune,

La traiul vechi ce calcă cu pasul tău tăcut
Pe-acest pămint pe care de mic l-ai cunoscut,

Şi te întrebi: zăpadă a început să eadăr
Sint iarăşi coţofene ca pete de zăpadă.

Te-opreşti să-ţi razimi dorul de ulmii fără foi,
Te-opresti să-ţi fluieri cîfnii şi toamna înapoi —

Revin în goană ciinii, dar toamna nu mai vine
Să-ţi culce la picioare credinţa ca un cîine.

Şi singur cu poteca şi clinii iar cobori
Sub ceru n care-a iarnă Bcincesc prelung cucori.

371. *Undrea*

De ieri albine albe pe via ta roiesc —
Toţi prunii şi toţi merii în iarnă înfloresc.

Petalele cu aripi de gheaţă cad domoale
Pe un covor mai moale ca iarba cea mai moale.

S-au şters din faţa ţării şi drumuri şi poteci —
Stă Argeşu-n zăvoaie cu tălpile lui reci

Şi nu cutează moşul pe prund măcar un pas.
Izvoarele cu barba în ţurţuri au rămas

Şi streaşină făcindii-şi la ochi cu palma minii,
Tot căutind cărarea, stă cumpăna fintinii.

Auzi întii un zgomot, apoi — deodată — clar
Ga picături de ploaie pe-o apă de cleştar.

Sînt clopoţeii sănii: ascultă-i bine cum
O flamură do sunet îţi flutură pe drum.

Aproape, mai aproape, sub dea], la deal, pe deal,
Iţi sună la ureche o toacă de metal...

Dar în odaia cramei cu focul in cămin,
Aduci pentru prieteni urciorul cel mai plin.

Te-aşezi cu ei Ia masă, citeşti şi prociteşti
Şi vinul vechi si vinul mai nou ce-l pritoceşti.

Butuc» ard in sobă cu trosnet şi scinteî.
Din rodul viei tale eşti bucuros să bei —

Cucernic pentru oaspeţi ridici cîte-o bărdacă,
Pe fraţii-n poezie nu-i uiţi cu cana seacă.

Şi, ca poet al viei serbindu-i sfiritul hram,
închini pentru llorațiu, Virgil şi Francis Jammes.

372. *Chenar*

„Perdelele-s lăsate şi lămpile aprinse"
Frumosul vers anume îl chemi acum în minte,

Vreun critic sa te-nveţe, discipol să te facă —
Estetului, din milă, inchină-i o bărdacă.

Gindeşte-te Ia omui acela din Mirceşti,
Senin la gura sobei ca tine — îl iubeşti.

Dar lasă, desmorţită din somn de focul tău,
Să zbîrniie o muscă lovindu-se mereu

De limpezimea-nchisă a geamului, pe care
Nu toţi să o priceapă — vezi bine — sint în stare.

Ghenar veni cu vînăt amurg şi roşii zori...
Şi mă gindesc că dacă ai i* şi vînător

Te-ai duce după iepuri in lunca ta ce este
Sub chiciura din sălcii poiana din poveste.

Şi i-ai găsi sub tufe pitiţi, ca bulgări mari
De-omăt, ciulind urechea deodată la ogari.

In liniştea deplină a iernii se aude
împuşcătura tare cu lungi euouri surde.

Măcieşul cel mai negru te miri de-a Înflorit!
Nu — şi-a lăsat doar viaţa un iepuraş rănit.

Priveşte-l: pe cearceaful zăpezii se sfîrşeşte
Ca un copil cuminte ce-n patul lui boleşte.

De-aceea, ştiu, tu puşca în mină nu vei lua —
Vei reciti poeţii iubiţi la vatra ta,

Şi-n serile de iarnă tihnit vei aştepta,
Din must — vin clar, din suflet — vers limpede, să dea.

373. *Făurar*

Pe dealurile ninse mergi astăzi la pădure,
Cobori spre Valea Mare sub cerurile sure,

Şi fagi cu coajă albă, la şipotul de leac,
Ca stranii colonade de templu se desfac.

Te-opreşti să bei din apa curată ce dă viaţă.
Iţi spune pădurarul: — E şipot sfint, nu-ngheaţă.

Şi dă să cheme basmul vechi al izvorului...
Dar nu-l asculţi, ţi-e gîndul — vezi tu — la fata lui.

îţi aminteşti bordeiul poienii, toiul verii,
Şi clinii care latră doar, doar o să te sperii.

Şi fata răsărită In drum ca din pămint,
Şi ploaia de lumină a soarelui in cring.

Şi gardul viu şi umbra pădurii tremurate,
Potecile, răscrucea — iţi aminteşti de toate:

De muşchiul caid pe rîpa de unde-n codru vezi
Coiinele albastre cu vii şi cu livezi,

De guruitul duice-al porumbului sălbatic,
De fata mai sfioasă ca un porumb sălbatic,

De serile sub fagii prieteni clnd o stea
Se anina de frunze ca fata să mai stea...

Iţi aminteşti de toate, vezi toate: ochiul, geana...
— Moş Pavel, ce-ţi mai face, de-acum un an, Ileana!

— Boierule, am dat-o după un cîrciumar
De prin Lereşti; e omul chiabur... Auzi doar răr

Cum sună şi răsună, departe, in pădure,
Auitor, a moarte — departe — *o* secure.

ELEGII

374. *I Cloşani*

De treci Baia de Aramă, de departe vezi albind
— Stai Căline — nu pădurea ci toţi munţii de argint,
lată Piatra ca o cloşcă, iată puii ei: Cloşanii —
Şi deodată uiţi Florica şi deodată uiţi Miorcanii
Şi deodată intri-n ţara basmului ce-l credeai mort,
Unde totul Îşi păstrează vechiul suflet, vechiul port.
Tînăr ca un du de munte, proaspăt ca un cer pe ape...

Vale, inimă închisă pe trecutul ce-o încape,
Vale-a Motrului, ursită ca Domniţa din poveşti
Să tot doarmă neschimbată pînă o dezvăluieşti,
Vale-ascunsă aşa bine printre munţi că niciodată
Zborul vremii de pe culme umbra sură nu-şi arată.
Cum să vină clnd şi astăzi, cind de veci, neveste torc
De-a călare, şi din munte tot in Dacia se-ntorc.
Cum să vină cînd se-nalţă glasul morţii ca o rugă
Către zeul trac ce mişcă apele de la irugă
Şi din scoc le năpusteşte peste roata ei de lemn.
Cum să vină pe pămintul unde şi-azi păgînul semn
Bradul morţilor şi-usucă dorul verde pe morminte.

Azi ca ieri se duc cosaşii cu lăuta înainte
Chiotind pe drum de clacă, prin fineţe, de te miri
încotro pornesc pandurii celui de la Vlădimiri.

Azi ca ieri bisericuța stă în inima poienii —
Pustnic alb proptit in bîrnă işi aşteaptă pnporenii,
Azi ua ieri să-i ia la nuntă, azi ca ieri la țintirim...
— Moşule, castanii ceia cin-i-a pus' — la, Nicodim
Gînd monahii lui veniră să se-aşeze la Tîsmana...
Tot trec fete din Tanagra, sus pe cap purtindu-şi cana
Sau urciorul plin de cerul răsturnat intr-un izvor,
Şi sub fagi, Ia umbră deasă, spune-n fluier un păstor...

Fluier ciobănesc şi Motru, rîu si suflet, ce descintec
V-a trezit în pacea serii murmurînd acelaşi cîntec?
Ce descintec curge-n mine? Cum se face?... Se desfac
Cunoscutele privelişti in bătrimjl tău conac.
N-am mai fost sici şi totuşi mi-amintesc de altădată
Şi Îmi aflu cu uimire țara mea adevărată
Cum descoperă copilul basmul presimțit de mult.

Demult... Cine-a rostit vorba ucigasa? De demult...
Ca o pasăre de noapte, umbra sură iată-o, creşte,
De pe culme peste vale se coboară, se lățeşte —
Oameni albi şi case albe ca mioare, n-or mai fi;
Port şi datini o să piară an de an şi zi de zi.
N-or mai prinde in oprege trupul zvelt ca un mesteacăn;
N-or mai duce după spate pruncul legănat in leagăn;
N-o mai luneca marama nor subțire pe obraz;
N-o să-şi mai intinză pînza aripi albe lingă iaz.
Vezi, bunica şi cu fiica şi nepoata n-or mai toarce,
într-o moară de pe Motru, trei Marine — ca trei Parce —
Firul linei, firul soartei ne-ndurate ce ne ia...
Ruga noastră, nici suspinul, să te ție n-or putea
Tară veche, țară bună, mult te-om plînge, mult te-om cere...

Suflete, de ai credință, brațule, de ai putere.
Bate apa înspumată cu nuiaua de alun —
Cer şi rîuri, munți şi codri, strîns sa-i legi, sa mi-i aduni.
Să mi-i dai să pot cu pofta de copil, cu dor de lotru
Să te fur, vrăjită vale, si mai repede ca Motru,
Care scapără prin pietre şi tot scapă, să te duc
Strinsă-n suflet, sirînsâ-n brațe, ca o pradă de haiduc.

375. // *Primăvară*

Sub umbrarul (oilor
Duce drumul oilor
Şi se duce şi se pierde
Tot pr plai cu iarbă verile,
Şi se duce şi se curmă
Tot la sttnă lingă turmă.
Şi ti ştii seama lui.
Seama hti şi-a dorului.
Grijile mocanului.
Inima ciobanului...

Primăvară! primăvară! crapă mugurii la baltă,
Sălciile verzi le-ndoaie virilul cu sudare caldă,
Pe poteci sfios se-ntinde umbra nouă-a foilor —
Primăvară, mama noastră, dă-ne drumul oilor,
Drumul cel pierdut pe care 11 mai ştiu din sat bătrinii...
Doru-n mine Înfrunzeşte: dorul turmii, dorul stinii.
în zadar mă-nchid in casă şi m-ascund pe după cărţi,
Dor de ducă mă ajunge, dor hain din zece părţi:
Buchiile le zăpăceşte, glndurile le Încurca.
Văd un gol de munte-n soare si văd turmele cum urcă;
Tot aud cum latră cilnii, cum tălăngile răspund
Cînd adine ca vintu-n frunză, cind ca ape vii pe prund,
După cum coteşte drumul mai departe, mai aproape,
Spre lumina de poiană ce prin fagi răzleţi Încape...
Turme vechi ca munţii ţării, cu cirlan şi cu mioară,
Suie plaiul şi-1 wboBiă, pentru-a citea mia oară?
Duc cu ele de departe dorul nostru, tot aleanul
Făr-de zarp ca Bucpagul, nesflrşit ca Bărăganul.

Duc cu ele dorul brazdei, dorul frunzelor de nuc,
Dorul satului şi-al ţării, dorul dorului îl duc...
Vin cu cintecefe toate de la Nistru pîn-la Jii,
Şi de urcă din poveste sau aievea, nu mai ştii —
Ungureanul şi Vrînceanul din baladă iată-i iarăş
Mioriţă bucălaie, unde eşti să-mi fii tovarăş,
Să paşti iarbă neumblată, pe sub brazi, pe la izvoare?
Şi cu sarica pe umeri tot aşteaptă baciul mare
In lumina primăverii singur ca un zeu păgîn.

Primăvară! primăvară! stau cu dorul de mă-ngin.
Crape mugurii la baltă, iasă plugurile-n ţară,
Codrii vechi să înfrunzească, iarba nonă să răsară —
Dar dă-mi drumul care-1 ştie şi ciobanul şi cioporul,
Drumul oilor mi-1 află, el ce mînă drept ca dorul
Sus la munţi cu fulgerare de-aur viu In soare-apune...

Mioriţă, mioriţă, dorul turmei mă răpune.

376. *III Toamnă la Florica*

De aur vechi s-a făcut frunzarul;
Zăriie-s stinse cum e cenuşa.
Deschide uşa.
Toamna ne cheamă.

Am împuşcat în zăvoi sitarul
Din urmă: zburase să plece.
Vîntul e rece.
Toamna ne cheamă.

Via pe deal de mult e-ngropată;
Stolul pe cer s-a dus: o nălucă.
Dor mă apucă
De altădată.

Unde eşti, unde, casă uitată?
Unde, azi, sînteţi, zilele mele —
Voi, rîndunele
De altădată!

377. *IV Vremea*

Am oprit in luncă apa curgătoare
La un scoc de moară printre verzi arini;
Am oprit pe ape lin-tremurătoare
Zilele de vară, razele de soare
Nopţile senine, stelele şi luna
Pentru totdeauna —
Vremea care curge n-am putut s-o ţin.

Am închis în palmă pui de rîndunele,
Le-am simţit bătaia inimii în chin;
Am oprit in braţe dragostele mele...
Pasăre de-o toamnă, dragoste cu jele,
Le-am cules ca frunza moartă cînd dă bruma
Pentru totdeauna —
Vremea care zboară n-am putut s-o ţin.

Am păstrat în suflet glnduri, vorbe, glume,
Zîmbetul ce iartă, plinsetul hain;
Am păstrat în minte feţe fără nume
Intilnite-n cale şi pierdute-n lume.
Le-am cuprins in mine una cite una
Pentru totdeauna —
Vremea, vremea insă, n-am putut s-o ţin.

378. *V Marinarul*

Pe povirnişe dealul .aluneca abrupt
Ca să-şi oprească botul de vie tocma-ti vale
Dar sub băltirea vilei oprindu-mă in cale,
Privesc cîmpia care adoarme dedesupt.
In abureala scrii schimbindu-se în mare,
La nesfirşit işi duce un tremurat hotar.

Am ancorat. Acuma sint bunul marinar
Re-ntors din pribegie la vatra primitoare..
Se-nalţă paşnic fumul pe gind şi pe cămin,
Se cfiaee tămiioasa sfirşitului de vară —
Dar frunza se apleacă de-o tainică povară
Atinsă, cind o plouă îmbelşugat senin.
Ci sufletul, ce-n vremuri gemu în larg de mare;
Deodată se trezeşte ca vîntul in catarg, ,,.
Cind plnze de corăbii albastrul mort îl sparg
Cu aripile albe de berze călătoare.

379. *VI Toamnă la Miorcani*

Peste dealuri, peste ape, pretutindenea se lasă
O lumină învelită tn marame de mătasă.
Vin iar carele-ncărcate şi cu spice şi cu vis...
Şi pe ceruri liniştite şi în suflet şi-au deschis
Unghiul dorului de ducă stolurile de cucoare.
Mori de vînt nostalgic nalţă aripile călătoare
Şi se lasă în durere să zdrobească griul nou.
Paşii tinereţii mele mă urmează în ecou,
Umbra mea de altădată umblă-n miezul umbrei mele.
Prima stea sau amintirea stă pe iaz printre vîntrele?
Simt în suflet de departe spinul ei tremurător.
O bătrînă-mi toarce firul zilelor de pe fuior;
Prima lacrimă se-nnoadă trainic lingă cea din urmă...
Şi păstori, ieşiţi din vreme, către staul duc o turmă
De oi albe ca şi norii unui cer îngîndurat.
Cine m-a legat de mine, de moşie şi de sat?

Toamnă-amară, toamnă dulce pentru cine te-nţclcge,
Pentru cine ştie gindul cc-a sortit să se dezlege
Frunza galbenă şi coaptă ca un rod cules de vînt,
Toamnă, care legi prin moarte cerurile de pămînt
Şi sub foaia veştejită pregăteşti o primăvară,
Toamnă dulce ca iubirea, ca iubirea de amară,
Fie-ţi milă de făptura mea de om şi fă să fiu
— Pe sub nuci, lingă femeie, lîngă fată, lingă fiu.

în grădina aurita de lumină şi de frunză —
Rodu-n care o dulceață înțeleaptă să se-asiAinză.

Poate-un om atunci să vină să-mi culeagă cfte-un vers
Cum din prim culegi o prună fără-a te opri din mers,
însetat mi-o soarbe poate din cuvinte alinarea,
O să-i pară — cine ştie — mai puțin amară sarea
Lacrimelor sale-n drumul de dureri şi dor ascuns...
Binecuvintarea asta de mi-o dai, va fi de-ajuns.

380. *VII Copacilor*

Trece norul, zboară dorul peste vlrfuri de pădure;
Păsările, visurile, mi le fură zile sure —
Numai arborii prieteni să mă lase nu mă tem
Ei, legații de țarină, nu duc straşnicul blestem
Care mînă tot ce umblă, se tîrăşte, fuge, zboară.
Ei, umbroşii, umbra vie —- tot aceeaşi — o măsoară.
Se înalță pe pămlntul cel iubit dintru întîi.
Niciodată n-o să-şi schimbe nici culcuş, nici căpătîi.
Niciodată pentru dînşii ceasul groaznic n-o să vină
Cînd uitind de legătura dintre foi şi rădăcină,
Vor porni hai-hui ca mine pe un drum făr-de sfirşit...
împăcați de cînd e lumea cu văzduhul liniştit,
Legănînd tot alte cuiburi şi-alt popor de rindunele,
Tot acelaşi cer primeşte falnicile lor timbrele.
Au cu vlntul primăverii şoapte lungi şi întilniri,
Pînă-n zori de zi le-alină frunzele cu ciripiri
Şi cînd joacă şi cînd scapă vîntul sprinten de pe cracă,
Rînd pe rînd ca să-l mingîie toți copacii se apleacă.
Huma neagră îi nutreşte ca şi limpezile ploi;
Surd le freamătă frunzişul, dar în lemnul lor greoi
Dorm tăcerile vieții cele-adinci ce sint uuvintul
De demult cu care Domnul scoase apa şi pămintut...
Eu, de coaja lor lipindu-nii lung urechea, o aud
Inima de frate care bate-n trunchiuri de agud;
Salcia pletoasă plînge pentru mine ca o soră;
Plopul izvorăşte, proaspăt ca un vis, din auroră;

Il purtam de mult in suflet, nalt şi neted, pe-ecest fag;
Nici un trup plăpînd de fată nu mi-a fost pe lume drag
Ca mesteacănul ce-şi stoarce părul despletit la luna,
Ca răchitele ce luciul zorilor pe crengi adună,
Ca arinii verzi ce-aşteaptă cerul serii in pîrîu —
Dar de pluta din zăvoiul de-altădată-mi pare rău,
De castanul ce-mi păzise casa albă pe colină
Şi de nucul de pe vremuri — azi cind lumea mi-e străină*

381. *VIII Fericirea*

Podul umblător, pe care am.trecut la Crasna-Leuca,
Raza serii, nu otgonul, mi-1 ţinea pe gîrlă greu ca
Lanţul dorului ce-n suflet mă petrece nevăzut...

Fericirea? Cine ştie de nu-i moara de pe Prut,
Ce pe loc mereu murmură apei veşnic curgătoare?
Şi e poate, oglindită limpede-n apus da soare,
Lunca de răcniţi şi plute unde mierlele se-ascund.
La scăldat o prind copiii şi-o usucă, eoi, pe prund;
La ghilit o-ntind neveste colo-n ţărm pe pinza albă.

Fericirea? O fi poate chiar căsuţa prinsă-n nalbă
A podarului şi fata de pe prispă, cu ochi verzi...

Fericirea? Poate-i umbra unui vis pe care-1 pierzi
Şi rămîne- doar năluca dragă sufletului meu ca
Podul legănat de apa Prutului la Crasna-Leuca.

382. *IX Invocare*

Loveşte-mă cu-amnarul planetelor, să fiu
Pe vatra veşniciei deodată focul viu,
Ce pîlptie, trozneşte şi sare nebunatic:

Dănţuitor albastru cu talpa de jăratic,
Cu sufletul de flăcări şi cu călcîiul gol,
Pindit mereu de-al umbrei neţărmurit ocol.

Pe mine nemurirea a prins podiş de stinci.
Descătuşă-mi izvorul cu apele adinei
Şi lasă-1 pe sub sălcii să fie pînă-n mări
O fugă limpezită de-atitea instelări.

Nu puţul ce cloceşte sălciu un pic de apă —
Vreau valul viu si verde, ce-aleargă plnă crapă,
Dar care-o clipă numai stringlnd in braţe vintul,
în străluciri de raze Işi faure mormîntul.

383. *X Vrajă*

Sorcova,
Moicova,
Să trăiesc,
Sâ-ntineiesc,
Ca un măr.
Ca un păr,
Ch... un... fir...
De... tran-da-fir...

— Yrariule, ascultă-mi rugat
Vrdciulc, iţi poruncesc,
Piji-să stan să mă eăe^e,
Fă-mi din amintire sluga.
De pe faţă *zvlrîe-mi* glug**.i.**
Şi în suflet nemurirea
Să dezlege
Şi să lege
Ce e viu din vremea moartă
Ce mă-mpinse
Şi mă frînşe
Şi mă poartă:
Frunză moartă.

Moşul prinde voiniceşte-n mină
Bita răbojitâ de la stină,
O-nvîrteşte peste cap — şi năzdrăvan
Ţine-n degete un lung ochean.
„Vrei să vezi"? grăieşte — si-n oglindă
Ţări şi mări şi nouri se perindă.
Iată Argeşul şi via veche,
Morţii mei iubiţi... şi in ureche
Glasul lor cu risu-mi Împreună...
Dar pe umbra drumului răsună
Tot mai rar, tot mai departe, tot mai ^tins

Ce-am iubit
Şi-am îndrăgit
Şi s-a sl'irsit.
Ce-am. aprins
Şi m-a cuprins
Şi s-a desprins
Ca un măr,
Ci un păi-.
Ca... un... fir...
Ue... tran-da-fir.

384. A7 *S-au pierdui*

Unde-s frunzele pădurii? S-au pierdut.
Unde-s nfirii, călătorii? S-au pierd»!.
Unde-i rîul ce ne-a dus copilăria
Pe oglinda lui de gheaţă? S-a pierdut,
Unde-i risul. unde-i plinsul. unde-i dorul
Şi inbireA şi durerea? S-au pierdut.
Unde-s ochii dragi odată ca lumina?
Umbra genelor plăpinde? S-au pierdut.
Unde-i omul ce am fost şi eu odată'
Viers şi suflet, ca un foşnet s-a pierdut.

385. *XII De voi muri*

De voi muri — departe de cetăţi
în brazda neagră-a plugului, la noi,
Să mă lăsaţi c\dcat pe spate, gol,
în mină cu o ghindă de stejar.

Şi chipul meu de lut. ce n-a ştiut
Să fie sufletului un locaş,
îşi va topi netrebnicul sfiu ro%t
în valul primitorului pămint.

Dar ghinda va-neolţi. An după an
Vor creşte rădăcini in adincime
Şi va ieşi din mine un copac
Ca ramurile tinere, spre soare.

Ce n-am ajuns cu mii de versuri — iată
O împlineşte din belşug o creangă
întindă, tremurimhi-şi umbra pp^te
Odihna turmelor, ce vor să vie.

Bibliografie tematică

LISTA DE ABREVIERI

Amintim abrevierile titlurilor de cârti ce au format volumul t de poeme, adăugind noile prescurtări ale titlurilor alcătuind volumul al 11-lea:

V.P. - VISĂRI PÂGÎNE
CJL. - CASA AMINTIRII
E.C - ETERNITĂȚI DE O CLIPĂ
A. - AMĂGIRI
G.Z. - GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI
ÎN. - ÎNTOARCERE
P.Ag.S. (1923 — PE ARGEŞ ÎN SUS [Cultura națională]}
P.Ag.S. (1936-PE ARGEŞ ÎN SUS [B.I'.T.])
B. - BATRÎNH
8.M. - SATUL MEU
B.A. - BISERICA DE ALTĂDATĂ
L. LIMPEZIMI
P.L. - PASĂREA DE LUT
CV.-CAIETUL VERDE
E.U.1I - POEZII, voi. II. 1918-1927, Ediție definitivă, 19-14, Bucureşti, Fundația regală pentru literatură şi artă.
mss. B.A.R.S.R. — volum manuscris pSstrat în Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academici Republicii Socialiste România,
mss, M.L.R. — volum manuscris păstrat în Muzeul Literaturii române,
mss. R.C.S. — volum manuscris păstrat în Colecțiile speciale din Biblioteca Centrală de Stat.

BÂTRÎN11 de Ion Pillat. Extras iiin revista *Cugetul romanesc.* Bucureşti. „Cartea Românească", Inst. di' Arte Grafice Carol Gobl S-sor î. Şt. Hasidescu, lfi, Strada Paris (fostă Doamnei! 16. 1922. 35 p. "2 f. Volumul este tipărit in 30 exemplare numerotate şi iscălite de autor si cuprinde: *Aşteptindu-i; Dosoflei Mitropolitul; Ghenadie Cozianul; lenă-i/iiiii V&cdrestu; Tiinicu. Golescu; Anton Panii; Eliade, Cirlova şi Alexandrescu-; Donici; Bohmineaiiu; Mureşanu; Alecsandri; Cel din urmă.*

Ion Pillat, PE ARGEŞ ÎN ‚St"S, Bucureşti, „Cultura Naţională", 1923, 118 p. Cuprinde: Ctitorii: *Ctitorii;* Florica. ridul eslc dedicat: *Bunicei şi copilăriei mele in memoriam* şi este format din: *închinare; Florica; MormitUul: Virful dealului; în vie; Castanul cel mare: Cireşul; Spre Izvorâţi; Pădurea din Vatra Mare; Cucui din Valea Popii; La zăvoi; In luncă; în parcul Goleştilor; Lumină, iarna; Biserica lui Horia; Căsuţa din ccpiir; Casa din deal; Cămara de fructe; Odaia bunicului; Capela; Străinul; Adio la Florica.* Amintiri: *Jucării* (din voi. G.Z.); *Copil de odinioară* (din voi. fi.Z.); *Septemvrie I. (în :are cinc-nscrir al ber:elor tiiungki).* (din voi, G.Z.J; *Septemvrie II (O foaie sc desprinde din cring ţi calendar),* (din voi. G.Z.); *Septemvrie III, (Din bulgării vin care cu vinete şi verze); Cina tea de taină* (din voi. G.Z.); *Toamnă* (din voi. G.Z.) ; *în cramă* {din voi. A.) ; *Aci sosi pe vremuri* (din voi. fi.Z.). Acuarelă: *Acuarelă.* Miorcani: *Seară la Micrcani;* BĂTRÎNII: *Aşteptlndu-i; Dosoftei Mitropolitul; Ghenadie Cozianul; Icnăchi;ă Văcăreşti; Dinîcu Golescu; Anton Pann; Eliade, Cirlova şi Alexandrescu; Donici; Bolintineanu; Muresanu; Alccsandii: Cel din urmă;* Timpul: *Timpul.*

Ion Pillat, SATUL MEU, ilustraL ru 54 gravuri in lemn de !. Teodorescu--Sion, Bucureşti. Editura Fundaţiei Culturale Principele Carol, *„Cartea vrtmii",* colecţie enciclopedică îngrijită de Niehifor Crainic. Imprimeria Fundaţiei Culturale Principele Carol, str. Latină 10, 1923, 112 p. Pe pag, 3 se află datarea: Miorcani, septembrie, 1923. Cuprinde: *Harta; Maţ Gheorgke Jitarul; Proprietarul; Vtad Plugarul: Ilie Baciu; Vasile Bultoc; Ion Pescarul; Şirul Leiba; Secretarul Primăriei; Florea Her-*

ghelegiu ; Ilinca lui Ion; Anisia: Joldea Contrabandistu ; Popa Breaza Părintele Xiculai; Baba Visa; Ilntț, orbul satului; Meşter Toader; Ulița sali.dii; *Curtea boierească; Parcul; Copacii din sat; Biserica; Clopotul; Cimitirul; Crişna; Hora ; 'Baleşul vechi: Iazul: Morile de vînt; Pădurea de la Stinca; Prutul; Ptriul; Stilpii de. telegraf; Oile; Rindunelele; Stupid; Oiştele; Brotacul; Iepurele; Vinătvrul; Amurgul; Umbra; Tăcerea; Luna; Soapim; Stelele; Piimă.a'a;* ."Vom; *l'ara; Toamna; Iarna; Poetul; Darul.*

Ion PillaL BISERICA DE ALTĂ DATĂ, Poezii. Bucureşti. Editura Xartea Românească, 1926, 107 p. + 2 f. Cuprinde: Biserica verbe: *Biserica veche;* Drumul Magilor: *Drumul Magilor; Spre schit; Minăstirea; Arhondaricul; Toaca; Gingul; Cozia: Monahul la capre; îngerul;* Pove§te& Maicii Domnului eu dedicația: *Lui Rainer Măria Bilke rare a cîniat viața Măriei -şi lui Nichifor Crainic care a adus pe Isus în țara mea. Rugă ca *ă-ne.ep; Naşterea; Copilăria; Juruirea; Buna-Vestire; Iosif teslarul; Xaiterea Domnului; Steaua; închinarea Magilor; Măria şl Pruncul: Bejenia; Despărțirea; Rusalii; Bocetul; Adormirea; înălțarea; Mreaja.* Chipuri pentru o evanghelie: *Năvodul; Smochinul neroditor; Oaia cea pierdută; Fiul risipitor; Bunul Samarinean.* Morții I. */Zi ca arîce zi din sat!;* II. *(Suie pe muchea dealului!;* III */Casă îți primeşte mortul!;* IV *j Merg pe drumul mare-n sat,';* V *j Zi de aur tremurat!;* Biserica de altădată: *Biserica de altădată.*

FLORICA de Ion Pillat /27 desene în tuş de/, Ştefan PopescH. Bucureşti, „Cultura Naționala", 1926, 178 p. în colofouiu; S-a executat această lucrare de atelierele „Cultura Națională'', Bucureşti, intre i iunie şi 29 decembrie MCMXXVI în una mie trei exemplare, dintre care trei pe hirtie olandeză Dubbel Ollifants Vețge Van Gelder Zonen şi una mie pe hirtie japoneză de document Neusie<tler. Toate exemplarele purtînd semnătura autorilor. Cuprinde: *Ctitorii; închinare; Florica; Mormtntul; Virful dealului; In vie: Castanul cel mare; Rădăcini; Cireşul; Spre Izvorani; Pădurea din Valea Mare; Cucul din Valea Popii; La zăvoi; In luncă; In parcul Găieştilor; Lumină, iarna; Biserica lui Horia; Căsuța din copac; Casa din deal; Cămara de fructe; Odaia bunicului; Gclielurii bunicii; Capela; Odihna tatii; Străinul; Comoara; Adio la Florica.*

Ion Pillat, LIMPEZIMI. Craiova, „Scrisul Românesc", 1928, 127 p. în volum a fost inclusă o poezie tradusă de Ion Pillat din Hugo von Hoffmannsthal şi traducerea a 10 poezii din Jean Mareas, formind ciclul *Stanțe.* I'e verso-ul paginii de garda, in colofoniu: Acest volum s-a tipărit, ca ediție bibliofilă, în o sută de exemplare pe carton Japon chamois, numerotate de la 1 la 100, o sută de exemplare po carto» Japon alb, numerotate de la 101 Ia 200. S-a tipărit de asemenea o mie exemplare numerotate de la 201 la 1200 pe hirtie albă antib-druck. Cuprinde; Limpezimi: *Moara uitată; Pluta; In pădure; Inscripție pentru o fintinu. I De unde iv~t Piteştii şi Argeşul şi țara/; Inscripție pentru o flntînă/ Tu ce iubeşti Florica, stai să-mi auzi şoplireaf; Inscripție pentru o flntînă/ Apleacă-te o clipă pe unda tremurată/; Inscripție pentru nucul din vie; Piersicul; Proiect de templu; Hanul eu rindunici; Casa <:u liliac; Căluşarii,* Acuarele in *Ji«ltb; Amurg; Sălcii; Lumina lumi; Stele; Cîntec de leagăn* (pentru Dinuț) */Dormi, dormi, să te-adorm ți-am adus/; Cintec de leagăn/ Să-mi adorm copilul lin şi lin tiptil/; Primăvară; Dor; Drum de seară; Imagini toamna ..; Pasărea toamnei; Cişmigiul de toamnă; Poetul; Vraciul; Clniec de ducă* ţTraducere din Hugo von Hoffmamistlial); *Drumuri;* Ceruri străine — *Atice: Sttnium; Hymet; Dafini;* Popas la Stambnl: *Suieimanie; Eyub; Fîntina cu platani:* Stanțe (Traducere din Jean Moreas: *Un bob de grlu hrăneşte; Şivoi primăvăratec; Cind va veni iar toamna...; Gindcsc la zări marine...; Spărgind deodată jalea...; In viemea tinereții...; Parii, ce mult Iți seamăn... Eternul ți-e tovarăş...; Pe cimpul fără margini...; Mai singur şi pe gtnduri...;* Interior; *Inserare; Interior: Căprioara de porțelan; Miniatură persană; Peştii roşii; Lalele; Cleştar; Icoana eu busuioc; Somn curat; Artă poetica* (Fetiței mele Pia); Calendarul vei: *Mărțişor; Prier; Florar; Cireşar. Gustar; Vinicer; Brumărel; Brumar; Undrea; Ghenar;* Elegii; *Elegia I* (pentru Pia şi Alexandru AIiin.SriPst.eanu}; *Elegia II; Elegia III; Elegia IV; Elegia V; Elegia VI; Elegia VII; Elegia VIII; Elegia IX; Elegia X; Elegia XI; FJrgia XII; Elegia XIII* - Ovidiu (Lui V. Voiculoscu],

Ion Pillat, PE ARGEŞ ÎN SUS, Ediția nouă definitivă, Bucureşti. Editura Librăriei „Universala" Alcalay &Co., Calea Victoriei nr. 26 (1936) 143 p. (Colecția „Biblioteca Pentru Toți" nr. 1404-1405I.

Postfață: „Dorind ca această nouă ediție de PE ARGEŞ ÎN SUS să fie definitivă, m-am glndit să adaug cărții mele din 1923 poeziile de aceeaşi inspirație, apărute mai lirziu. Astfel am luat. volumului LIMPEZIMI (1928) pe lingă ciclul Calendarul «iei poeziile grupate aici sub mim»-Ic Limpezimi argeşene cu invertirea numai, pentru o mai bună conveniență, a *Ciitecutui de toamnă* cu poezia *Acuarelă.* La fel ara completat ciclul Florira aşa cum a fost tipărit în 1926, in volumul de lux ilustrat de Ştefan Popescu. Din poeziile mai vechi — socotind că ele vor contribui să lămurească oarecum drumul parcurs spre realizarea atmosferei poetice din PE ARGEŞ ÎN SUS — am reluat cîteva sub titlul de Cintece de demnlt. Le-am dat, împreună cu celelalte bucăți srrisc nainte de război pentru o mai bună înțelegere a acestei evoluții. In ce priveşte forma versurilor, am revenit pentru unele din ele la textul

intîilor publicări. Poemul BÂTRÎNII, l-am reprodus în varianta sa din urmă mult procurtală şi sper mai unitară. Din versiunea anterioară am păslrai. ca o poezie de sine slăliUoare, doar *Ursui lui Donici.* Am scos insa din cuprinsul cărţii: *Seară la Miorcani,* străină de Argeş."

Ciclul Florica a fost scris in anii 192(1 şi 1321; BĂTRÎNII hi 1913 şi Urmiu.it mai Ui'iiu, tot în J91Ş; *Aici sosi pt vremuri. Jucării. Septemvrie* -• in 1919; *Toamna* şi *Cina cea de taină,* în 1921' *Ctitori,*; in lft22, *Acuarelă* şi *Timpul; in* 1925-1926 Calendarul viei şi Limpezimi argeşeni'.

..*Vai* 1930

Volumul cuprinde: *Clitoiii;* Florii-a: *închinare; Florica; Mormintal; Virful dealului; In vie; Castanul cel mare; Rădăcini; Cireşul; Spre Izvorani; Pădurea dia Valea Mare; Cucul din Valea Popii: IM. zăvoi; în luncă; Parcul Găieştilor; Lumină, iarna; Biserica lui Horia; Căsuţa din copac; Cana din deal; Cămara de fructe; Odaia bunicului; Ochelarii bunicii; Capela; Odihna tatii; Străinul; Comoara; Adio la Florica.* ToftfilDa amintirii: *Copil dc odinioară* (din voi. G.Z.): *.Septemvrie ; (în zare cme-nscrie al berzelor triunghi)* (din voi. G.Z.) ţ*Septemvr e; /Din bulgării vm care cu vinete fi verze)* [din voi. G.Z.); *Cina cea de taină;* [din voi. G.Z.) *Timpul; Cintec de toamnă.* Trecutul viu: *înapoiere; Jucării,* (din voJ. G.Z.) ; *Drum de noapte* (din voi. G.Z.); *Aci sosi pe vremuri* (din voi. *G.Z.)*; BĂTRÎNII li) forma prescurtată din voi. P.I.; *Ursul lui Donici* [din voi. H.). Llmpeilmi argpţene: *Acuarele; In pădure* [din vot L.); *Inscripţie pentru nucul din vie* (din voi. Ii.) î *Inscripţie pentru o ffntlnă* (din voi. L.) ; *Altă inscripţie* (din voi. L.); *Alta* (din voi L.J ; Calendarul viei: (din voi. L.(; *Mărţişor: Prier; Florar; Circ^ar; Cuptor, Gustar; Vinicer; Brumărel; Brumar; Undrea; Ghenar ; Făurar;* Cîntece de demult: *Drumul strămoşesc* (din voi. E.C.); *Amurg* (din voi. A.); *înseiare* (din voi. ÎN); *Cintec de toarmiă* [din voi. E.C.); *Cintec in noapte* (din voi. A.): *Nocturnă* (din voi. E.C.); *Alt cintec* (din voi P-Ag.S.): *în primăvară; Vitai de o cetate* (din voi. Y.P.); *Sub plop'i* ,si>....' *Trei calări* (din voi. A.); *Bretania* (din voi. G.Z.); *în luna tn (.ara pălesc...* (din vo'. G.Z.) ; *în fiare* (din voi. G.Z.); *Clopote sună* (din voi. G.Z.); *Trei îngeri* (din voi. G.Z.); *Copilul şi Steaua* (din voi. G.Z.); *Poruncă* (din Voi. G.Z.).

ion Pillat, PASĂREA DE LUT, Bucureşti, Editura „Adevărul" 1934, 240 p. ed. I. La p. 240 nota din colofoniu explică raţiunea care a decis componenţa volumului. „Cartei de faţă menită să dea marelui public o privire unitară asupra liricei lui IIMI Pillat, cuprinde — într-o ordine noua cu omisiunea tălmăcirilor şi eu un text cîteodată revăsul — materia volumelor: PE ARGEŞ ÎN SUS, SATUL MEU, LIMPEZIMI şi CAIETUL VERDE la care t-au adăugat na număr de poezii inedite, scrise in ur/aă. BISERICA DE ALTĂDATĂ, concepuLi de autor ca un toi aparte şi de sine stătător, a rămas in al ară, precum ţi SCUTUL MINERVEI care nu-şi ailă locul aici. Poemul BĂTRlNîl apare acum într-altă versiune, mult prescurtată. Pentru uşurarea cititorului, *Elegiile* din LIMPEZIMI şi-au redobtndit titlurile la apariţia lor în reviste. Poeziile di» volum au (ost scrise intre anii t?1b — 1933".

Tot iu anul 1934 apare şi ediţia a I I-a a volumului PASAREA DE LUT, avind acelaşi cuprins. Aşadar unele din poeme, cum şi CAIETUL VERDE (1928-19321, depăşesc perioada dc timp 1918-1927 în care au fost scrise cele din POEZII voi. II. ^e vor semnala insă la locul potrivit poemele din PE ARGEŞ ÎX SUS, EĂTHÎNI1. SATUL MEU şi LIMPEZIMI, reputilicate in PASĂREA DE LUT, cum şi transformările şi prescurtările survenite.

ANTOLOGII POSTUME

Poezii. Antologie şi prefaţă de Aurel R.'ni, Bucureşli, Editura pentru literatură. 1965, 446 p. Copertă de Cristea Muller. Cu portretul lui Ion Pillat, Cuprinde: PE ARGUS ÎN SUS 1918-1925: Florica: *Ctitorii; Florica; Virful dealului; In vie; Castanul cel mare; Cireşul; Spre Izvorani; Pădurea din Valea Mare; Cucul din Valpa Popii; La zăvoi; în luncă; Parcul Goleştitor: lumină, iarna; Biserica lui Huria; Căsuţa din copac; Cann din deal: Cămara de fructe; Odaia bunicului: Ochelarii bunicii; Capela; Odihna tatii: Străinul; Comoara; Adio la Florica;* Trecutul viu; *Septemvrie I | în zare cine-nscrie al berzilor triunghi/; Septemvrie III | Din bulgara vin care cu vinete şi verzej',- Cina cea de Mina; Toamnă: In cramă; înapoiere. Jucării; Drum de noapte; Aci sosi pe vremuri; Acuarelă; Inscripţie pentru nucul din vie; Inscripţie pentru o ftntlnn.* Din volumul BĂTRÎN1I: *Bătrinii* In forma prescurtată din E.D. II. Din volumul SATUL MEU (1923): *Harta: Vlad Plugarul; Vacile Bultoc; [linca lui Ion; Anisia: Baba Viţa; Meşter Toader; Curte boierească; Cimitirul. Hora: Rattşul «ecki; Morile de vint. Prutul; Oile; Iepurele: Amurgul; Toamnă; Iarnă; Poetul.* Din volumul BISERICA DE ALTĂDATĂ (1923-1926): Drumul Magilor; *Spre schit; Monahul la capre; Biseriea de altădată;* Povestea Maicii Domnului: Matca *ţi Pruncul; Bocetul.* Din volumul LlMPblZlMl (1923-1927): *Limpezimi; Moara uitată; Pluta; Proiect de templu; Hanul cu rtndunici; Căluşarii; Amurg în Deltă; Sălcii; Suleimanie; Fînttna cu platani;*

Noapte pe. țărm; Lumina lunii; Stele; Primăvară; Dor; Drum de seară; Pasărea toamnei; Cişmigiu de toamnă; Poetul; Drumuri; Interior: *Interior: Căprioara de porțelan; Minialiirăpersană; Peştii roşii; Cintccde leagăn; Artă poetică;* CaleDilatul viei; *Mărțişor; Prier; Florar; Cire~ur; Cuptor; Gustar; Vinieer; Brumărel; Brumar; Unirea; Ghenar; Făurar; Elegii: I Cloşani;* (II *Toamna la Florica:* VI *Toiimnâ* iii *Miorram;* V i l *Copacilor;* VIII *Fericirea;* XI *S-aii pierdut;* XII *De voi muri.*

Poezii, voi. 1—2. Antologie de Dinu Pillat. Prefaţa de Mirtca Tomuş. Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967.

î Din volumul PE AR.OE.Ş. ÎS SUS: Ctsiwii; *închinare; Florica; Mormînlul; Vîrful dealului; lu vie; Castanul cel mare; Rădăcini; Cireşul; Spre Izvorani; Păduita din Valeu mare;* Cutai *din Valea Popii; La zăvoi; în luncă; Parcul Găieştilor; Lumină, iarna; Biserica lui Horia; Căsuța din copac: Caia din deal; Cămuia de (iurte; Odaia bunicului; Ochelarii bunicii; (Capela; Odihna tatu; Străinul; Comoara; Adio la Florica; Copil de odinioară; Septemvrie I. j în zare cine-n.<crie al benelor triunghi/; Septemvrie II /O foaie se desprinde din cring şi caleadur/; Septemvrie III / Din bulgării* rin care *cu vinete ți aer zel; Toamnă ; Timpul; Jucării; Drum de noapte; Aci sosi pe vremi,ri; Acuarelă;* BĂTRÎN1I în forma prescurtată din P.L. şi E.D. 11; *Ursul lui Donici.* Din volumul SATUL, MEU: Harta; *Lumina; Proprietarul; Vlud Plugarul; Ilie Baeiu; Baba Vişa; Copacii din sat; Cimitirul; Hora; Stilpii de telegraf; Brotacul; Tăcerea, Iarnă.* Din volumul BISERICA DE ALTĂDATĂ: *Spre schit; Minăstire; Toaca; Cozia; Monahul la capre; Biserica de altă dată;* Povestea Maicii Domnului; *fiugă ca să încep; .Xash-rea; Copilăria; Jurairea; Buna-Vestire; Iosif teslarul; Naşterea Domnului; Steaua; închinarea Magilor; Matca şi Pruncul; Bejenie; Despărțirea; Rusalii; Jalea; Bocetul; Adormirea; înălțarea; Mreaja.* Din volumul LIMPEZIMI: *Hanul cu rindunici; Căluşarii; Amurg in Deltă; Fintiua cu platani, Lumina lunii; Primăvara; Drum de scară; Imagini, toamna; Cişmigiu de toamnă; Interior; Căprioara de porțelan; Miniatură persană; Peştii roşu, Ijaltle; Clntec de leagăn: Alt cinuc de leagăn; Artă poetică;* Calendarul viei: *Mărțişor; Prier; Florar; Cireşar; Cuptor; Gustar; Vinicer; Brumărel; Brumar; TJndrea; Ghenar; Făurar; Cloşani; Primăvara; Toamna la Florica; Vremea; Marinarul; Toamnă la Miorcani; Copacilor;* I'rajd; *S-au. pierdut; De* voi muri.

Versuri: Cuvînl înainte de Al. Piru. Bucureşti, Editura Tineretului, 1908. 269 p. Cu portretul lui Ion Pillat de Bardocz Ludovic (Colecția „Cele mai frumoase poezii". Din volumul PE ARGEŞ ÎN SUS: *Ctitorii; Morrntmal; în vie; Cireşul; Cucul din Valea Popii; La zăvoi; în lunca; Cămara de fructe; Odaia bunicului; Ochelarii bunicii; Odihna tatii;*

Străinul: Septemvrie (I); *Septemvrie* (UJ|; *Toamnă; Drum de noapte; Aci sosi pe vremuri; Acuarelă.* Din volumul SATUL MEU: *Vlad Plugarul; Ilie Baciu: Cimitirul; Stilpii de telegraf.* Din volumul BISERICA DE ALTĂDATĂ: *Mvnahul la capre; Biserica de altădată; Adormirea; Mreaja.* Din volumul LIMPEZIMI: *Hanul cu rindunici; Amurg In Deltă; Strle; Primăvara; Interior; Căprioara de porțelan; Peştii roşu: Ctntec de leagăn; Mărțişor; Cuptor; Gustar; Brumar; De vot muri.*

Ceremonia naturii [Antologie şi studiu) de Victoria Ana Tăuşan. Bucureşti. Editura Albatros, 197:1: 223 p. (Seria „Contemporanul nostru"). Din volumul l'E ARGEŞ IN SUS: *închinare; !n vie; Rădăcini; Spre Izvorani; Pădurea din Valea Mare; La zăvoi; Parcul Găieştilor; Biserica lui Horia; Odihna talii; Comoara; Septemvrie* / o *foaie se desprinde din cring şi calendar|; Toamnă; înapoiere; Aci sosi pe vremuri; Inscripție pentru nwid din vi*;* BĂTRÎNII (fragmente]. Din volumul SATUL MEU: *Copacii din sat; Iarnă; Poetul.* Din volumul LIMPEZIMI: *Proiect de templu; Căluşarii; Sălcii; Imagini, toamna; Inserare; Ctntec de leagăn; Undrea; Toamna la Florica; S-au pierdut; De toi muri.*

Poezii: Antologie, postfață şi bibliografie de Cornel Ungureanu. Bucureşti, Editura Minerva, 1975, 307 p. (Arcade). Din volumul PE ARGEŞ ÎN SUS: Florina: *Ctitorii; închinare; Florica; Mormintul; Vtrful dealului; In VIA; Castanul cel mare; Rădăcini- Cireşul: Spre Izvorani; Pădurea din Valea Mare; Cucul din Valea Popii: La zăvoi; In luncă; Parcul Găieştilor,- Lumină, iarna; Biserica lui Horia; Căsuța din copac; Casa din. deal; Cămara de fructe; Odaia bunicului; Ochelarii bunicii; Capela; Odihna talii; Străinul; Comoara; Adio la Florica;* Trecutul viuj *CopiX de odinioară; Septemvrie I j în zare cine-nscrie al benelor triunghi/; Septemvrie II /'O foaie se desprinde din rring şi calendar/; Septemvrie III | Dm bulgării via care cu vinete fi verse/; Toamnă; Timpul; Drum de noapte; Aci sosi pe vremuri; Acuarelă.* Din volumul SATUL MEU": *Harta; Lumina; Vlad Plugarul; Copacii din sat; Cimitirul; Hora.* Din volumul BISERICA DF. ALTĂDATĂ: *Minăstire; Cozia; Monahul la capre; Bocetul; Mreaja.* Diu volumul LIMPEZIMI: Limpezimi: *Hanul cu rindunici; Căluşarii: Primăvară; Drum de seară; Cişmigiul de toamnă;* Interior: *Interior; Căprioara de porțelan; Miniatură persană; Lalele: Cintec de leagăn; Artă poetică;* Calendarul viei; *Mărțişor; Prier; Florar; Cireşar; Cuptor; Gustar; Vinicer; Brumărel; Brumar; Ghenar; Făurar;* Elegii: III *Toamna la Florica;* XI S-au pierdut.

Ion Pillat. Pe Argeş ta sus. Antologie, postfață şi bibliografie de loan Adam, Bucureşti, Editura Minerva, 1984. Din volumul PE ARGEŞ ÎN SUS: Florica: *Ctitorii: închinare; Florica; Mormtntul; Vtrful dealului; In vie; Castanul cel mare; Rădăcini; Cireşul; Spre Izvorani; Pădurea*

din Valea Mare; Cucul din Valea Popii; IM. zăvoi; în luncă; Parcul (joleştilor; Lumina, iarna; Biserică lui Horia; Casata din copac; Casa din deal; Cămara de fructe; Odaia bunicului; Ochelarii bunicii; Capela; Odihna tatii; .Străinul; Comnara; Adio la Florica; Trecutul Tiu: *Copil d e-od ini oară; Septemvrie I; Septemvrie II; Septemvrie III; Cina cea de taină; Toamnă; în cramă: Timpul; Chemare; înapoiere; Jucării; Drum de noapte; Aci sosi pe vremuri; Acuarelă; Inscripție pentru nucul din vie; Inscripție pentru o flnrînă.* Poemul BĂTRlNÎl a fost publicat in forma prescurtată din POEZII, voi. II. ediția definitivă din 1944; *Unul lui Donici.* Din voi. SATUL *MEU: Harta; Lumina, Moş Ghcorghe Jitarul; Vlad Plugarul; Ilie Baciu; Vasile Buhoc; Ilinca lui Ion; Curtea boierească; Parcul; Copacii din sat; Biserica; Cimitirul; Pădurea de la Stinca; Rindunelele; Stupul; Iepurele; Tăcerea; Poetul.* Din voi. BISERICA DE ALTĂDATĂ: Drumul Magilor: *Biserica veche; Minăstire; Monahul la capre;* Povestea Maicii Domnului: *Bocetul; Mreaja.* Din voi. LIMPEZIMI: *Moara uitată; Pluta; Co sa cu liliac; Imagini, toamna; Poetul;* Interior: *Interior; Căprioara dc porțelan; Peştii roşii; Artă poetică:* Calendarul viei: *Mărțişor; Prisr; Florar; Cireşar; Cuptor; Gustar; Vinicer; Brumăre!; Brumar: Undrea: Chenar; Făurar;* Elegii: I. *Cloşani;* 111. *Toamnă la Florica;* V, *Marinarul;* XII. *De voi inuii.*

POEZII SCRISE ÎNTRE 1918-1927. PREZENTE ÎN ANTOLOGII ŞT VOLUME COLECTIVE

Poezia toamnei. Antologie de Ion Pillat. Bucureşti. „Viața Românească", 1921. Do I.P.: *în vie,* (P.Ag.S.) p. 85; *Pădurea arde-n toamnă,* (BĂTRÎ-' NI!) p. 100-101; *Toamnă,* (P.Ag.S) p. *Septemvrie f în zare cine-n-scrie al berzelor triunghi/,* (P.Ag.S.) p. 18S.

Sezătorile scriitorilor din Ardeal şi Banat. F.I. „Luceafărul". 1923. De I.P.: *Ctitorii* (P.Ag.S.) p. 21.

România jună. Cartea semicentenarului -1S71 — 1921, Bucureşti, Impr. Fundației. De I.P.: *Toaca* (B.A.) *p.* 15.

Antologia poeților de azi de Ion Pillat ți Perpossicius. Bucureşti. Cartea Românească, 1928, voi. II. De I.P.: *Aci sosi pe vremuri* (P.AG.S.), p. 154-155; *în vie* (P.Ag.S.). p 155; *Acuarelă* (P.Ag.S.) p. 156-157; *Vlad Plugarul* (SJU.), p. 157; *Ilie Baciu* (S.M.) p. 158; *Vasile Rultoc (SM.),* p. 158; *Ion Pescarii* (S.M.) p. 158; *Mreaja* (B.A.) p. 158-160; *Smochinul neroditor* (B.A.); *Pluta* (L.) p. 161 — 162; *Interior {h.)* p 162- *Elegia* [XII] (L.) p. 163.

5 *Antologia Dobrogei.* Prozatori şi poeți cu prilejul cin cânte nar ului. Bucu-ieşti, „Casa Şcoalelor", 1938. De I.P.: *Năvodul* (B.A.) p. 172-173; *Smochinul neroditor* (B.A.) p. 174 — 175; *Oaia cea pierdută* (B.A.) p. 176-177.

6 *Curs de limba română pentru clasa a 3-a secundară,* D. Caracostea şi D. Fortu. Ed. a 3-a Bucureşti, „Akalay", 1934. De I.P.: *Mormtntul* (P.Ag.S.) p. 103-104.

7 *Carte de limba română pentru clusa a 8-a secundară* de Ştefan Pop şi Paul Papadopol. Ed. a i-a, Bucureşti. „Cultura'Româneнscă", 1935. De I.P.: *Primăvară* (L.) p. 134; *Pîriul* (S.M.) p. 134-135.

8 *Manual de limba romană pentru clasa a 2-a licee, şcoli normale* de Const. Longhin, Ed. a î-a, Bucureşti, „Cartea Românească", 1936. De J.P. *Vlad Plugarul,* p. 138.

9 *Carie de limba română pentru clasa a S-a şcoli secundare şi similare* de A.l. Bujor şi F. Ilioasa, Ed. a 2-a, Bucureşti, „Naționala-Ciornei", 1936. De I.P.: *în vie* (P.Ag.S.) p. 364; *Biserica de altădată* (B.A.) p. 365; *De voi muri* (L.) p. 366.

10 *Carte de limba romani pentru clasa a 4-a secundară* de Constantin Da-mianovici, Ed. a 3-a. Bucureşti, ..Naționala-Ciornei", 1936. De 1.1*. *în vie* (P.Ag.S.) p. 0-7; *Primăvară* (L.) p. 316-317.

11 *Stil şi compoziție, carte de limba română pentru clasa a i-a a şcoalelar secundare* de Ion Nisipeanu, Alex. lonescii şi Ioan Popcscu, Bucureşti, „Cugetarea" 1!»36. De J.P. *Interior* (L.), p. 69.

12 *Cele mai frumoase poezii româneşti. Antologie pentru tineret* de ConsL. Solomon şi G. Ursu, voi. 1 *Lirice,* Bucureşti „Cugetarea'· (1937) De I.P.: *în vie* (P.Ag.S.) p. 2',1 ; *Aci sosi pe vremuri* (P.Ag.S.) p. 242-243.

13 *Poezia română de la origine pină In zilele noastre* (1673 —1937) de Gh. Cardaş. Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „Tiparul Universitar", 1937. De I.P.: *în vie* (P.Ag.S.) p. 580.

14 *Antologie română* de Sextil Puşcaru şi Ion Breazu. Halle, Max Nemeyer Verlag, 1938. De 1.1'.: *Mărțişor* (L.) (Calendarul viei), p. 76 — 77.

15 *Carte de limba română pentru clasa I-a gimnaze şi licee teoretice* de Pe-trescu-Zoița şi Elena Constanlineseu-Dîmbeanu. Ed. a 2-a, Bucureşti, Librăria Academica, 1938. De I.P. *Vlad Plugarul* (S.M.), p. 122.

16 *Limba şi Literatura românească, manual pentru clasa a 3-a gimnaze şi licee comerciale* de Gr. Trancu-laşi şi Const. Dinu, Bucureşti, „Cuge-tarea", 1938. De I.P. *Mureşanu* (B.), p. 42-43.

17 *Carte de limba româno manual pentru clasa I-a secundara gimnaze şi licee teoretice* de N.D. PelTescu-Zoița şi Elena Constanticesru-Dinulescu, Ed. a 2-a. Bucureşti, („Bucovina"), 1943. De I.P. *Vlad Plugarul* (S.M.), p. 130.

zz

18 *Literatura română contemporană,* antologia de V. Streinii, Bucureşti, „Dacia", 1943. De I.P. *Ani svsi pe vremuri* (P.Ag.S.) p. 134-136; *Odaia bunicului* (P.Ag.S.) p. 136; *In vie* (P.Ag.S.) p. 137; *Morţnlntul* (P.Ag.S.) p. 137-13W; *flie Baciu* (S.M.Ji ţi. U8; *Arii poetică* (L.), p. 140,

19 *Mama. copilul şi căminul familial in poezia romanească.* Antologie cu o prelată de Ion Breazu. Sibiu. „Daria Traiană", 1943. De I.P.: *Odihna tatu* (P.Ag.S.) p. 106.

20 *Poeţii în rugăciune* culeşi şi adnotaţi de loan Georgescu. Oradea, Edit. „St. N'ichita", (934. *Huga ca sâ Încep* (H..A.) p. 207-208.

21 *Poezia noastră religioasă.* Antologie însoţită de un studiu critic de Iun Vînireseu, Cluj, Edit. Episcopiei ortodoxe române, 1934. De I.P. *Toaca* (B.A.) p. 116; *Maica fi pruncul (BJi.)* p. 1ÎS; *înălţarea* (B.A.) p. 119.

22 *Din lirica mării.* Antologie, prefaţa, teţt îngrijit de Vasile Ktcolescu. Bucureşti. Editura pentru literatură, 1964.

23 *Ctntarea cărţii.* Scriitorii români despre cărţi. Ediţie îngrijită de ls*. Georgescu Tistu. Prefaţă de D. Pauaitescu-Perpessicius. Bucureşti, Editura Tineretului, 1967. De I.P. *Dosoftei Mitropolitul,* (B.) p. 63-69.

24 *întllnire cu poezia* culegere de versuri pentru pionieri şi şcolari. Bucureşti. Editura tineretului, (19G7). De I.P. *Cămara de fructe;* (P.Ag.S.) p. 127; *Parcul Golestilor* (P.Ag.S.) p, 130.

25 *Genul liric.* Studiu introductiv şi antologie de Margareta Iordan. Bucureşti. Editura tineretului, 1968. De I.P.: *Toamnă la Florica* [Elegia III]: (L.) p. 210; *în vie* (P.AG.S.) p. 272; *Amurg In Deltă* (L.) p. 273.

26 *Poezia română modernă* de la G. Bacovia ia Emil Botta. Antologic, prefaţă şi note de Nicolae Manolescu. Voi. 1—2, Bucureşti, Editura pentru literatură (968. *Ctitorii* (P.Ag.S.) p. 134—155; *In vie* <P.Ag.S.) p. 155—156; *Cămara de fructe* (P.Ag.S.) p. 156—157; *Odaia bunicului* (P-Ag.S.) p. 15?; *Ochelarii bunicii* (PAg.S.) p. 158; *Septemvrie III [Din bulgării vin care rit vinele şi verze)* (P.Ag.S.) p. 158—159; *Drum de noapte* (P.Ag.S.) p. 159-160; *Aci sosi pe vremuri* (P.Ag.S.) p. 160—162; *Hanul cu rindunici* (L.) p 162-163, *Interior* (L.) p. 163—164; Cuptor (L.) (Calendarul viei) p, 164—166; *Gustar (idem)* p. 166—167; *Brumărel* [idem] p. 167—169; *Brumar* (ideml p. 169—170; *Ghenar* (idem) p. 170-172; *Timpul* (P.Ag.S.) p. 17'..

27 *Ce-ii doresc eu ţie dulce Românie...* Culegere de poezii, editată sub îngrijirea inspectoratului şcolar al municipiului Bucureşti, Bucureşti, (13 Decembrie 191SJ, 1971. De I.P. *Ilie Baciu* (S.M.)

28 *Efigiile naturii.* Antologia pastelului românesc de Petre Stoica şi M. Tomvş- Voi. I, Bucureşti, „Minerva", 1971. De I.P. *Primăvară* (L.) p. 66; *în vie* (PAg.S.) p. 89-90; *Septemvrie*/(P-Ag.S.) p. 90; *lazul,* (SJM.) p. 230—231; *Amurg în Deltă* (L.) p. 231; *Castanul cel mare* (P.Ag,S.) p. 247; *Rădăcini* (P.Ag.S-) p. 24S; *Iepurele* (S.M.) p. 259; *Interior* (L.) p. 3-7; Odaia *bunicului* (P.AG.S.) p. 377—37?: Cămara *de* fruriei. P.Ag.S.) p. 378; Peştii" *roşii* (L.) p. 378-379; *Lalele* <L.) p. 379; *Spre Izvorani* (P.Ag.S.) p. 207.

29 *Glasurile patriei.* Antologie de poezie patriotică românească. Prefaţă de Ion Dodu Bălan, Bucureşti „Minerva"' 19"I. De I.P. *Ctitorii* p. 139-140.

30 *Avram lanvu.* Antologie literară de Al. Andriţoiii. Bucureşti „Albatros"' 1972. De I.P. HĂTliîNIl (fragment) p. 38-39.

31 *CUeva precizări asupra literaturii romane* de Al. Rosetti, Bucureşti, Emineseu 1972. De I.P. *Ctitorii* (P.Ag.S.) p. 123-126.

32 *Dedicaţii lui Emineseu.* An'olojjw şi studiu introductiv de V. Crăciun. Botoşani, Comitelui pentru literatură şi Educaţie Socialistă, 1972. De I.P. BATRÎNII p. 125-135; *[Aşteptîndu-i; Imăchiţă Yăcărescu; Dinicu Golescu; Anton Pann; Eliade, Ci'lova *i Alezând reşca; Donici; Bolintineanu; Mureşanu; Alecsandri.}*

33 *Glasurile patriei.* Antologie de poezie patriotică românească. Ediţie îngrijită de H. Gfămescu. Prefaţa de Ion Dodu Bălan. Bucureşti ..Minerva" 1972. De I.P. *Ctitorii,* p. 238-239.

34 *Glasuri închinate mamei.* Antologie de Victor crai iun, Ed. a 2-a Bucureşti „Ion CreanşrV" De t 1'. *Botemi* (B.A.) p. *IIZ-Vlz.*

35 O. *mamă, dulce mamă...* Antologie de Nicolae Ţirioi. Prefaţă dc Ana Blandiana, Timişoara, „Facla", 1973. De I.P. *Bocetul* (B.A.) u. 63-64.

36 O *sută de ani de sonet românesc.* Antologie de *ti.* l'umozei, Bucureşti, Editura Albatros, 1973. De I.P. *Cina cea de taină* (P.Ag.S.) p. 122; *Drum de noapte* (P.Ag.S.) p. 124.

37 *Poezii cu formă fim.* Ediţie îngrijită, prefaţă, note şi bibliografie de Gh. Cardaş, Bucureşti, Editura Albatros, 1973. De I.P. *Aci sosi pe* vremuri (P.Ag.S.l p. 85-86.

38 *Antologia poeziei româneşti* de Zoe Ouuiitrescu-Ruşulenga, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1974. *Ctitorit* (P.Ag.S.) p. 281-282.

39 *Arghezi, Bacoviu, Barbu. Bluga. Fundoîanu, Mania, Pillat, Yoiculescu.* Prezentaţi de Laurenţiu Ulici. Cronologie de Emil Mano. Bucureţli, Editura enciclopedica română, 1974. Dc I.P. *Ctitorii* (P.Ag.S-) p- 306-307; *în vie* (P.Aş.S.) p. 307: *Odaia Bunicului* (P.Ag.S.) p. 307-308; Cina *cea de taină* (P.Ag.S.) p. 308; *Aci sosi pe vremuri* (P.Ag.S.) p. 309-310; *Anisia* (S.M.) p. 310; *Prutul* (S.M.) p. 311.

40 *Din poezia de dragoste a lumii.* Selecţie de Măria Banuş. Voi. 2, Bucureşti, Minerva, 1974. De I.P. *Aci sosi pe vremuri* (P.Ag.S.) p. 260-262.

41 *Gorunul lui Horia.* Poeme. Antologie şi cuvint înainte de V. Fanaclie, Bucureşti „Minerva" 1974. De I.P. *Bisericuţa lui Horia* (P.Ag.S.) p. 119; *Mureşanu* (BATRInH) p. 119-121.

1

42 *Legenda noastră. Inscripţii pe coloana fără de sfiişit a ţării.* Antologie de Fănuş Băileşleanti. Cuvînt înainte de Zoe Dumilrescu-Buşulenga, Bucureşti, „Albatros", 1974. De I.P. *Ctitorii* (P.Ag.S.) p. Sil.

43 *Mamei...* Antologie de poezie. Bucureşti. Editura didactică şi pedagogică, 1974. De I.P. *Cintec de leagăn* (L.) p. 61; *Bocetul* (BA.) p. 62-63.

44 *O constelaţie a poeziei române moderne dc Dinu Pillat.* Selecţii din Tudor Arghezi, G. Bacovia, Ion Barbu, Lucian Blaga, B. Fundoianu, Adrian Maniu, Ion PiUat, Ion Vinea, V. Voiculescu. Bucureşli, „Cartea Românească" 1974. De I.P. *Ctitorii* (P.Ag.S.) p. 263-264: *la vie* (P.Ag.S.) p. 264; *Cămara de fructe* (P.Ag.S.) p. 265; *Ochelarii bunicii* (P.Ag.S.) p. 265-266; *Aci sosi pe vremuri,* (P.Ag.S.) p. 266-268; *Interior,* (L.) p. 268-269; *De voi muri* (L.) p. 269.

45 *Copilăria evocată de poeţi* (De Ia Eminescu la N. Labiş). Antologie de Ion N. Voiculescu. Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1925. De I.P. *Cireşul* (P.Ag.8.) p, 67-68; *Ochelarii bunicii* (P.Ag.S.) p. 68-69.

46 *Culegere de literatură română patriotică şi militantă.* Ediţie îngrijită de George Sorin Movileanu şi Dumitru Andronache. Bucureşti, „Albatros", 1975. De I.P. *Ctitorii* (P.Ag.S.) p. 172-173.

47 *Culegere de poezie patriotică.* Deva, Casa judeţeană a corpului didactic, 1975. De I.P. BĂTRÎNII (fragment), p. 224-225.

48 *Patrie, partid, popor.* Culegere de literalurS patriotică pentru claseie V—VIII, de Petru Demetru-Popescu şi Gh. Savu, Bucureşti. Editura didactica şi pedagogică, 1976. De I.P. *Cintec de leagăn* (L.) p. 225.

49 *Poezii patriotice şi revoluţionare.* Antologie. Bucureşti, „Minerva" 1976. De I.P. *Ctitorii* (P.Ag.S.).

50 *Simbolism, modernism, avangardism.* îndrumări metodice de I. Mihuţ, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1976. De I.P. *Ctitorii* (P.Ag. S.), p. 145-146; *închinare* (P.Ag.S.) p. 146-147.

51 *Antologia umorului liric.* Texte alese şi prefaţă de Ştefan Cazimir. Bucureşti, „Minerva", 1977. De I.P, *Odaia bunicului* (P.Ag.S.) p. 144; *Brotacul* (S.M.) p. 134-135; *Gustar* (L.) p, 135-136.

52 *Preşcolarul şi literatura.* Studii şi antologie de Bionca Bratu. Bucureşti, Editura didactică şi pedagogica, 1977. De I.P., *Primăvară,* (S.M.) p. 139.

53 *Clntecul amintirii.* Antologic şi prefaţă de Cezar Ivănescu, Bucureşti, „Minerva", 1978. De I.P. *Ctitorii* (PAg.S.) p. 108-109; *Aci sosi pe vremuri* (P.Ag.S.) p. 109-111.

54 *Crestomaţie românească.* Texte de limbă literară, alese şi adnotate de Şt. Munteanu, Doina David, Ileana Oancea, V.D. Tîra. Bucureşti. Editura didactică şi pedagogică, 1978. De I.P. *Aci sosi pe vremuri* (P-Ag.S.) p. 264-265.

55 *Giuduri închinate mamei.* Antologie şi prefaţă de Victor Crăciun. Ed. a 3-a, revăzută. Bucureşti, „Ion Creangă" 1978. De I.P. *Bocetul* (B.A.) p. 203—205; *Cintec de leagăn* (L.) p. 200—206.

56 *Niciodată toamna nu fu mai frumoasă.* Antologie lirică dc Simion D3-nilă. Cuvlnt înainte de Al. Jebeleanu, Timişoara „Facla" 1978. De I.P. BĂTRÎNII (fragment) p. 30; *Cămara de fructe* (P.Ag.S.) p. 70; *în vie* (P.Ag.S.) p. 137.

57 *Ambrozie şi nectar.* Culegere de aforisme, reflecţii, versuri, anecdote, curiozităţi privind via şi vinul de Avram D. Tudosie, Ioan Elex. Angheluş. Bucureşti. Editura „Ccres", 197S. Dc I.P.: *Brumărel* (L.), (o Strofă) p. 120; *Vinicer* (L.) p. 120-123; *Brumar* (L.) Io strofa) p. 130; *Undrea* (L.) (o strofă) p. 169.

PERIODICELE ÎN CARE AU FOST PUBLICATE POEMELE. (ÎN ORDINE CRONOLOGICĂ)

Aci sosi pe vremuri,
Letopiseţi, l (1919), nr. 8, 1 mar., p. 3. *Cultura poporului,* 1 (1921), nr. 16, 15 aug., p. 2. *Flacăra,* VIII (1923), nr, 12, 18 mai. p. 187. *Universul literar,* XLII (1926), nr. 11, 11 mar., p. 9. *Junimea literară.* XVII (1928), nr. 4—6, apr.-iun., p. 132—133.

Jucării.
Letopiseţi, I (1916), nr. 5-6, 20 dec, ian.. 1919, p. 1. *Citiţi-mă,* I (1922), nr. 2, ian., 1922, p. 87-89. *Aurora,* Bucureşti, VII (1927), nr. 1848, 25 dec, p. 8

Septemvrie II (O foaie sc desprinde din erîng...).
însemnări literare, f (1919), nr. 44, 14 dec, p. 9.

Toamnă. (Au vuit prelung...).
însemnări literare, 1 (1919), nr. '.3, 7 dec, p. 4. *Adevărul,* XXXII (1919), nr. 10. 933, 15 dec, p. 2, *Junimea literară,* XII (1923), nr. 10-11, oct., - nov., p. 387, *Cronica,* I (1966), nr. 9, 9 apr., p. 8.

Copil de-odinioară.
Sburătorul, I (1920), nr. 39, 10 ian., p. 302.

înserare. (Deschid ochii seara).
Ideea Europeană, I (1920), nr. 37, 21 -28 mar., p. 3. *Flacăra,* VIII (1923), nr. 5, 2 fe..p. 89.

în vie.

Gtndirea. J (IPil), nr. 9, 1 sep., p. 161. *Alba lulia,* V (1023], nr. '.2, I oct., p. 1. *Falanga,* I (1927), seria 2, nr. 1i, 12 feb., p. 2. Cu titlul greşit: *Castanul cel mare* In *Junimea literară,* XVII (1926), nr. 4—6, apr.-iun., p. 135—13.6. *Pagini Basarab&ne,* \ (1936), nr 10—11, oct.-nov., p. 2. *Bomdma- literară,* I (1939), nr. 21, p. 17. *Calendarul gospodarilor pe 194&* de I. Simionescu, Bucureşti, *Cartea Românească,* 1940, p. 86. *Almanahul Vremea pe 1942,* Bucureşti, 1942, p. 47. *Cutezătorii,* I (1967), nr. 2, 5 o:t., p. 14. *Ibid.,* III (1969), nr. 44, 30 ocl., p. 3. *Albina,* LXX1V (1970, ar 40, 7 oct., 1971. *Tribuna României.* LXXI (1975), tir. 4, p. I.

t'ucul din Ytilea Popit.

Gtndirea, I (19211, nr. l'i. 15 oct., p. 153.

Spre livorani.

Gindirea, l (lPîlj, nr. 12, 15 ocf., p. 212. *Adevărul literur şi artistic,* II (19211, nr. 4î>, p. 3 ireprodusă din *Ginilirea).*

Casa din deal.

Gindirea, I (1921), nr. 15, 1 dec, p.'271.

închinare

Flacăra, VII [1921i, nr. I, 10 dec, p. 9-10.

Aiormtntul.

Flacăra, VII (19211. nr. 2, 17 dec, p. 25. *Lumea,* Iaşi. VII (1924), nr. 1633, 26 feb., p. 'J.

1 *irful dtalului.*

Flacăra, VII (1921), nr. 3, 24 dec, p. 41.

Caftanul cel mare.

Flacăra, VII (1921), nr. 4, 31 dec, p. 57.

firetul.

Flacăra, VII (1922), nr. 5, 7 ian., p. 73. *Lumea,* Iaşi, VI1 (1924), nr. 1633, 26 Ietv, p. 3. *Cutezătorii,* IV (1970), nr. 19, 7 mai, p. 3.

In via de pe Argeş.

Idvea Europeană, IU (1922), nr. 84, 15-22 ian., p. *1.*

RĂTRÎNH *Aştcptindu i.*

Cugetul românesc, I (1922), nr. 1, feb., p. 15-17.

BĂTRÎNII. *Dosofln -Mitropolitul.*

Ibid., \ (1922), nr. 1, feb., p. 17-19. *Flacăra,* VIII *{19221. nr. 12,* 18 mai, p. 195.

BĂTRÎNII. *Ghenadie Cozianul.*

Cugetul românesc, I (1922), nr. 1, feb., p. 19-21. *Flacără,* VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 195-196.

In luncă.

Gtndirea, i (19221, 1 feb., nr. 19, p. 349.

Cămara dc fructe.

Ibid., I (1922), nr. 20, 15 feb., p. 371. *Falanga,* I (1927), seria 2, nr 14, 12 feb, nr. *2.*

BĂTRÎNII. *IcnăiMţă Vâcărescu.*

Cugetul românesc, I (1922), nr. 2. mar, p 125-127. *Solidaritatea,* I (1923) nr. 35, 11 mai, p. •;. *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 196.

BĂTRÎNII. *Dimcu Golescu.*

Cugetul românesc, I (1922), nr. 2, mar., p. 127—129. *L'mverstd literar,* XLII (1926), nr. 39, 26 sep, p. 2.

BĂTRINîl. *Anton Pana.*

Cugetul românesc. I (1922), nr. 2. mar., ţ>. 129-131. *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, ÎS mai, p. 196.

Pădurea din Valea Mare.

Gindirea, I (1922), nr. 21, i mar., p. 391.

La zăvoi.

Flacăra, VII (1922), nr. 13, 4 mar., p. 193. *Izbinda,* Bucureşti, IV (1922). nr. 1057, 12 mar., p. 4.

în parcul Găieştilor.

Gindirea, I (1922), nr. 32-23, 15 mar. - 1 apr., p. 407.

Lamina, iarna.

Flacăra, Vil (1922), nr. 16, 25 mar., p. 241.

RĂTRÎNH. *Eliadc, Cirlova. Aletandrescu.*
Cugetul românesc, I (1922), nr 3, apr , p. 247—259.

BATRÎNII. *Donici.*
Ibid., I (1922), nr. 3, apr., p. 249-252. *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 196.

BATRÎNII. *Bolintineanu.*
Cugetul românesc, 1 (1922), nr. 4, mai, p. 378—380.

BATRÎNII. *Mureşanu.*
Ibid., I nr. 4, mai, p. 380—3fc2.

BĂTRÎML *Alexandri.* (Fragment i.
Cugetul romane.–!:, i (1922), nr. 4, mai, p. 3S2—385. *Gazeta literară,* XII (1 9651, nr. 37, 9 seji , p 4.

Căsuța din copac.
Glndirea. II i.1922) nr 2, t mai, p. 25.

Străinul.
Ibid., II (1022), nr. 3, 16 mai. p. 13.

Fl or ir a.
Flacăra, VII (1922), tir. 21, 19 mai, p. 310

BATRÎNII. *Cel din urmă.*
Cugetul românesc. I (1922), nr. 5, iun., p 468—472.

Capela.
Flacăra. VI! (1922), nr. 24, 16 iun., p. 379.

Adio la Florica.
Ibid , VII (l922i, nr. 31, 4 aug., p. 492-493.

Ctitorii.
Glndirea. II (1922', nr 7. 5 nov., p. 28. *Cultura poporului,* III (1923), nr. 8, 20 mai. p. 1, *Tribuna Aradului.* 1 (1923). nr. *1,* 9 iun , p. 1. *Gazeta literară,* XIII (1966), nr. 48. 1 dec., p. 3 (fragment), *Universitatea comunistă.* Bucureşti. VI (197.1), nr. 1. iul., p. 8. *Tribuna Pamdniei.V* (19761, nr. 91, 15 aug., p. 11,

Septemvrie III fDin *bulgării vin care...).*
Flacăra, VIII (1922), nr. 1, 8 dec, p. 3.

Timpii/.
Cugetul românesc, II (1923), ur. 1, ian. p. 15-20.

Biserica 'ui Horia,
L-jmura. IV (1923., tir. 4. ian , p. 180. *Patria.* V (19231, nr, 74. 8 apr., p. 2
Universul, LI (1934), nr. 324. 26 nov., p. 3.

Acuarelă
Glndirea, II (1923). nr. 11-12, 5 ian., p. 1.11

în r.ramă.
Cugetul românesc. II (192'.t, nr. 2. Icb., p. 123.

Noapte pe idrrn.
Ibid.. II j]923', nr, 3, mar., p. 249. *însemnări.* Dorn Inii, III 1.1024), Jir. 16, mar., p 6.

Giii-gnL
Gindirca. II (1923), nr. 16-17. 5-20 apv,, p. 229.

Arhondaricul.
Cugetul românesc, II (19231, nr. 4—5, apr.-mai, p. 303. *Cele trei Crişuri,* VII (19201, nr. S—9, aug.-Si.pt., p. 112.

Rugă. *(Loveşte-mu cu-arunarul...)*
Contimporanul. 11 [1923). nr. 39—'iț). 21 apr, p. 3.

Pluta.
Glndirea, III (1923), nr 1-2, 5 şi 2S mai, p *'ii. Cupa, l* (1923), nr. 4, 10 t u n . , p. 6 (reprodusă din *Glndirea).*

Poetul. 'Z.kUrul daruri tari aşcazii [
Cugetul românesc, II (19231, nr. 3-9, ang.-sep.. p. 613. Clipa, III (1925), Or. 100, 17 mai. p. 1.

Curtea boiereuscA.
Cugetul romanesc, II (1923), »r. 10-11. ori-nov, *y.* 710. *Rampa,* VIII (1924), nr. 2136, 8 <lec, p. I.

Parcul.
Ibid., TI (1923), nr. 10—*II,* oct.-nov., p. 740.

Ulița satului.
Ibid., 11 11923), n r . Ui—11, wA.-nov,, |>. 740. *Rampa,* VIII 11924), ur. 2138, S dec, p. I.

Biserica.

Cugetul romanesc. II 11923), nr. 10 — 11, oct.-nov., p. 741. *Casa noastră,* III (1925), oct., p. 182. *Vremea,* XIV (1942), XIV (1942), nr. 643, 5 apr., f.p.

Crițma.

Cugetul românesc, II (1923), nr. 10—11, oct.-nov., p. 741, *Mişcarea literară,* II tl925), nr. 22, 11 apr., p. 2.

Iazul.

Cugetul românesc, 11 ț1923), ilr. 10—11, oct.nov., p. 741.

Morile de iinl.

Ibiâ , M |I923). ne. 1D- 11, oct.-nov.. *p.* 743.

Stupul

Ibi.i , II (1923), nr. tu-tl, oct.-nov.. p. 742. *Mişcarea literară,* II (Î92E) nr. 22, 11 apr., p. 2.

Moş (iheorghe Jitarul.

Gindirea, III (1923), nr. .î, i nov., *p.* 90.

Proprietarul

Ibid , IU (1923J, i:r. o. 1 nov., p. 90. *Mişcarea literară,* II „:1D251. nr. 22, 11 apr., p. 2.

Ilie Baciu.

Gindirea, III (1923i, nr. 5, 1 nov., p. 91. *Mişca/eu lucrară,* I! flț);D), nr. 22, 11 nov., pe 2. *Făuritorul,* Bucureşti, 1 (1926), nr. 2, iunie, p. 23. *Graiul satului.* II (1932). rip. 5. mar., p. 11. *Marinarul pădurii,* I (19331, itr. 2 — 3, aug-sep., p. 15, *Calendarul săteanului pe anul 1944,* Sibiu, 53. 1944, p. 62. *Tribuna română,* II (19441, nr. 189, 21 aug., 1944, p *1.*

Ion I'escwu.

Gindirea, III (1923), nr 5, 1 nov., p. 9[.

Vasile liultoc.

Ibid, III (1923). tir. 5, t nov p. 91.

Vlad Plugarul.

Ibid , III (1923J, nr 5,1 iiov. p. 91. *Calendarul gospodarilor,* ISS'Î, de. I. Simionescu, Bucureşti. *Curtea Românească,* 1926, p. 38. *Făuritorul,* Bucureşti, I (1926). nr. 2, iun., p. 23. *Calendarul foii lumina satului pe anul 1931,* Sibiu, II (1931), p. 85. *Murmurul pădurii,* I (1933), nr. 2 — 3. ang.-sep-, p. 15. *Calendarul Creşlin-Carlea de aur pe anul 1945,* Sibiu, 1945, p. 71.

Secrtiarul Primai iei.

Glndura, 111 (1923/, nr 5, 1 *nov.,* ft. 92. *Casa noastră.* IU aug.-sep, p. i;ix.

Lumi nu.

Gindirea, III (19J3|, iti-. 6. 20 nov., p. 117.

Oile.

Ibid.. 111 (1923), nr. 6. 20 nov., p. J17.

Slilpu de telegraf.

Ibid., III (1923), nr. 6, 20 nov., p. 117.

Prutul

Ibid., III ilS23i, nr. 6, 20 nov., p. 117-118. *Junimea literară,* XIV il'.'i.îi, nr. 1 — 3, ian.-mar., p. 83. *Mişcarea literară,* II (1925). nr. 22, 11 apr., p. 2.

Brotivul.

Gindirea, 111 (1923), nr. 6, 20 nov., p. 118.

Cimitirul.

Ibid., III (1923). nr. 6. 20 nov., p. 118. *Casa noastră,* IV (1926), nr. 2, feb., p. 50.

Clopotul.

Gindirea, 1(1 (1923), nr. 6, 20 nov, p. *11$.*

Umbra.

Ibid., III (1923), nr. 6, 20 nov., p. 113.

fiarta

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 831. *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22. i i apr., p. 2.

Hora.

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 821. *Unicersul,* XLIII (192.5), nr. 20, 25 ian., p. 3.

Pădurea de la Stinca.

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 831.

Gtştele.

Ibid., II (1923), nr. 12, dec, p. 832.

Rindunelele.
Ibid., II (1923), nr. 12, dec, p. 832.

Tăcerea •

Ibid., II (1923), nr. 12, dec. p. 832.

Luna.

Ibid., II (1923), nr. 12, dec. p. 833.

Vină torul.

Ibid, U (1923), nr. 12, dec, p. S33.

Spre schit.

Gindtreu. IU ,]923), 8-9-10, 20 dec , p. 205.

Anisia.
Lamura, V (1023), nr. 3 — 4. drc-ia»., 1924. p. H)3. *Mişcarea literară, 11* j J9251, nr. 12, 11 apr., p. 2.
Fiarta Hergheligiu.
Lamura, V '1923), nr. 3—4, dec.-ian., 1924, p. 103.
Ilinca lui Io".
Ibid.. V {I924|, nr. 3-4, dec.-ian., 1923-1924, p, 103. *Calendarul gospodarilor pe 192H* de I. Simionesru, But urăşti, *F,d.* Cartea Româneasca, 1924, p. 86.

Joldea Contrabandistu.
Lamura, V (1923). nr. 3-4, dec 1923, - Un. 1924, p. 104.

Părintele Ni'idai.
Ibid., V \1923), nr. 3—4. dec. 1923 — ian., 1924, p. 104. *Mişcarea literată,* II (1925), nr. 22, 11 apr., p. 2. *Făuritorul,* I (1926), nr. 3, iul, p. 45.

Popa Breazu.
Lamura. V (1925), nr. 3-4, dec.-ian., 1924, p. 104. *Mişcarea literară,* Ii (1925), nr. 22, II apr., p. 2 *Făuritorul,* I il'j2fiţ. I (1926), nr. 3, iul., p. 45.

Buba Vişo.
Lamura, V (1923), nr. 3 — 4, dec-ian.. 1924, p, 105.

llittt orbul satului.

Ibid., V (1923), nr. 3-4, dec-ian., 1924, p. 105.

.Xorii. rara,
Glndirea, III (1924], ni. II, .1 feb., p. 244,

Primăvara (Un cuc glumeţ...).
Ibid., III (1924), nr. 11, 5 feb., p. 244, Oi.su *noastră,* III (1925i, mai, p. 46. *Rampa,* XI (19661, nr. 2532, 4 apr., *p.* 1.

Iwnă (Ţi-aduc omătul...)
Glndirea, III (19241, nr. 11, 5 feb., p 245. *Curtatul literar şi artistic, l* (1924), nr. 7, 25 dec, p. III. *Calendarul gospodarilor,* Bucureşti, 1928, p. 92. *Ibid.,* 1930, p. 82,

Toamna (M-au presimţit în :a'e...).
Glndirea, III ,1924), nr. 11, 5 feb., p. 245.

Minăstire.

Ibid., III (1924), nr. 12, 20 leb.. p. 284.

("opui i; *din sul.*
Cugetul românesc, III (1924), nr. 1, mar., p. 22. *Glasul Bucovinei,* Vili (1925), nr. 1921. 18 sen., p. 2.
Meşter Touder,
Cugetul românesc, IU (1924j, nr. 1, mar., p. 22.

Poetul fim sini ai lui. \
Ibid., III (1924), nr. 1, mar-, p. 22.

Amurgul.
Ibid., III (1924), nr. I, mar., p. 23.

Ptriul.
Ibid, II1 (1924), n, 1, mar., p. 23.

Rateşul vechi.
Ibid.. III (1924), nr, 1. mar., p. 23.

Moara aliată.
Glndirea, III (1924), nr, 1, m.lr., p. 343. *Almanahul ziarului Adevărul şi Dimineaţa.* 1932, p. 63.

Interior (lui 1. Urat^ş),
Cugetul romrinetc. li) il92ii, nr. 2 — 4, apr.-iiii)., p. 152. *Flam\ua.* II (1924), nr. 7, sep., p. 35. (Reprodusa din *Cugetul romanesc).*

Suleimaiiie (Lut *O.W* Cisek],
Gindirea, II) (1924), Jir. 16, 20 apr., p. 41;..

Gloria României, IV (1924). nr. 3, iuti., p, 13, *Clipa,* VI {1928], VI (192S), nr. 17$. 20 mai, p 1.

Drumul Magilor.
Gindirea, IV (1924), nr. 2. 1 nev., p. 38-39.

Pasărea toamnei.
Ibid., IV (1924), nr. 3, Io nov., p. 85.

Parul.
Mişcarea literară, I (19241, nr. 6/7, 20/27 'Ier , p. 3.

Noaptea.
Ibid., I (19241. nr. 6/7. 20/27, p. 3.

Stelele.
Ibid., I (1924), nr. 6/7, 20/27, dec, p. 3.
Cnstt CM *liliac.*
Rampa, VIII 0^4\, nr. 2132, 1 dec, p. 1.

Toaci.
Lumea, bamr săptamlnal, 1 (1954), nr. S, 21 dec, p. 11. *Viața literară,* 1(1926), nr. 21, 2 oct., p. 5.

Lumina *lunii.*
Calendarul Minervei pe 1925, Bucureşti, Cartea Româneasca, 1925. p. 86.

Comoara (Pictorului Ştefan Popescu).
Gtndirea, IV (1925), nr. 6, 1 ian., 1925, p. 186. *Adecă-ui literar şi artistic,* VIII (1927). nr. 322, 6 feb., p 5.

Rugă | în Voi. *Elegia XII: De coi murii.*
Gindirea, IV (1925). nr. 7, 15 ian, n 196

Piersicul.
Flamura, III (1925J, nr. 2. feb., p. 52.

Iepurele.
Ibid., III (1925), nr. 2. feb., p 53. *Gindirea,* IV (1925). ur. 12-13, 1-15, apr., p. 389-390. *Țara noastră,* VI (1925), nr. 16, 19, apr., p. 527.

Biserica v<-che.
Flamura, III (1925), nr. 3—4, mar.-apr., p. 81.

Piftii roşii.
Gtndirea, IV (19251, ne. 12-13, 1-12 apr., p. 361.

Primăvara (.Suflați in ai!r..,J.
Țara noastră, VI (1923), nr. 16, 19 apr., p. 527.

In pădure.
Flamura, UI (1025), nr. 5, p. 142-143.

Lalele [Lui Adrian Marini).
Gtndirea, V (1925), nr. 2, iun., p. 40.

Rugă cu su încep.
Flamura, III (19251. nr. 6, iun., p. 165—16i">. *Suflet românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sep., p. 2-3. *Universul literar,* XLII (19261, nr. 19, 9 mai. p. *1*. Suceava, 1 (1939). nr. fii. 20 mar,, p. 2.

.Vast crea.
Flamuia, III (1925), nr. 6. iun., p. 166. *Suflet românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sep., p. 'I. *Universul htira-,* XLII 'l'JÎGl, nr 19. 9 mai, p. *2.*

Copilăria.
Flamura, UI (19251, <tc fi, im!., p. |Ifi-167 *Suflet românesc.* 1 (19251, nr. 1, 12 sep., p. 3—4. *Unîiersul luerur,* XLII (1926J, nr. 19, 9 m.ii, p. 2.

Sttruiria,
Flamura, III (1925|, nr. 6, iun., p. 167—168. *Suflet românesc,* I 1.1925), nr. 1, 15 sep., p. 4—.', *Universul literar,* XLII (19251, nr. 19, 9 ni.ii, p. 2.

Buna-Vestire.
Flamura, 111 (1925). nr. 6. iun. p. 168. *Suflul rnwtiinei-c,* I *[i'J2'j),* nr. 1, 15 sep., p. 5. *Ritmul vrenui,* II (1926), nr. 5 mai, p. 155. *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20. 16 mai, p. 2.

losif teslarul.
Flamură, III (19251, nr. 6. iun., p. 168-169. *Suflet românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sep., p. 6. *Unwenul literar,* XLII (1926), nr. £0, 16 mai, p. *2.*

Naşterea Domnului

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 1, 15. sep., p. G— 10. *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20, 16 mai, p 2. *Viaţa literară,* I (1926) nr. 14. 22 mai. p. 4, *Albina,* XXV (19261, nr. 42-45, 15-31 dec, p 591-595. *Amiral poporului — Calendar pe anul 1039,* Sibiu, p. 107 — 108. *Calendarul săteanului pe anul !D-'S9,* Sibiu. XI,UI 119391, p. Mi —90.

Bisericii de altădată.

Flamura. Iii (1925). nr. 7 — 8. oct. nov, p. 197. *Suflet românr-c. I* |I925), nr. 4, 1 nov., p. 72. *Viaţa literară,* I (1926), nr. 21, ort., p. 5. *Falanga,* I ([9271, seria 2. nr 14. 12 M>.. p. 2.

Steaua.

***Suflet** românesc,* 1 (19251, nr 2, 1 oct., p. 36. *Universul literar.* XLII (1926), nr. 21, 23 mai, p. *S. România nouă,* \I((19441, nr. 88, 22 dec, p. 7.

închinarea Magilor.

***Suflet** românesc,* I (1925). nr. 2, 1 oft., p 35-37 *Universul literar,* XLII (1926). nr. 21, 24 mai, p. 8.

Maica şi Pruncul,

***Suflet** românesc,* I (19251, nr. 2, oct., p. 37 — 38. *Universul literar.* XLII [1926), nr. 21, 23 mai, p. 8. *Calendarul gospodarilor pe anul 1320,* Bucureşti, 1929, p. 91.

Bejenia.

***Suflet** românesc, I* (1925), nr. 2. I oct , p. 38. *Universul literar,* XLII (19261, nr. 21, 23 mai, p. 8. *Viaţa literară,* I ‚ 1 !>26), nr. 15, 29 mai, p. 4.

Despărţirea.

***Supei** românesc,* I (1925), nr. 2, 1 oct., p. 39. *Universul literar,* XLII (1926), nr. 22, 30 mai, p. 2.

Rusalii.

***Suflet** românesc,* I (1925). nr. 2 1 oct . p. 39—40. *Universul literar,* XLIt (1926), or. 22, 30 mai, p. 2

Jalea.

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 3. 15 od., p. 48 — 49. *T.'nivei>ul literar,* XLII (1926), nr. 22, 30 mai, p. 2.

Bocetul.

***Suflet** românesc,* 1 (1925), nr. 3, 15 oct., p. '.9 — 51. *Universul literar,* XLU (1926), nr. 22, 30 mai, p. 2.

Adormirea.

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. *3,* 15 oct., p. 51—52. *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23, 6 iun., p. 2.

înălţarea.

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 3, 15 oct., p. 52. *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23, 6 iun., p. 2. *Bampa,* XV (1930), nr. 3675, 20 apr., p. 1. Grai *moldovenesc.* II (1933), *nr.* 14—16, iHn.-aug-., p. S6.

Mreaja.

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 3, 15 oct., p. 52-54. *Universul literar,* XLU (1926) , nr. 23, 6 iun., p. 2,

Brumar (Lui PAunesru-Ulmu şi N.l. Herescu).

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 5, 15 nov., p. 80—81. *Universul literar,* XLIII (1927) , nr. 19. *1* mai, p, 296.

Undrea.

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 5, 15 nov., p. 81—82. *Universul literar,* XLIII (1927), nr. 20, 14 mai, p. 313.

Ghenar,

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 5, 15 nov., p. 82 — 83. *Universul literar,* XLIII (192Tj, nr. 20. 14 n.v., p. 313.

Făurar.

***Suflet** românesc,* I (1925), nr. 6, 1 dec, p. 95 — 96. *Universul literar,* XLIII (1927), nr. 20, 14 mai, p. 313.

Mărţişor

***Suflet** românesc,* I (1925), *ar.* 6, 1 dec, p. 96 — 97. *Calendarul Minervei, pe* anul *192H,* Bucureşti. Cartea Românească, 1926, p. 35. *Universul literar,* XLIII (1927], nr. 16, 17 apr., p. 249. *Suceava, l* (1939), nr. 64, 20 mar-, p. 3.

Cozia.

Universul literar, XLI (1925), nr. 51, 20 dec, p, 7. *Cosinzeana,* X (1926), nr. 33, 15 aug,, p. 326.

Fiul risipitor.

Universul literar, XLI (1925), nr. 52, 27 dec, p. 8.

A/ar fu.

Năzuinţa, V (1926), nr. 2, feb., p. 34-38.

Semăn/i turul.

Universul literar, XLII (1926), nr. 8, 21 feb., *p. k.*

liunul Samarinean.

Ibid., XLII |1926), nr. 10, *1* mar., p. 4.

Smochinul neroditor,

Ihid., XLII (1926), nr. 12, 21 mar., p. -i. *Viata literară,* I (19261, nr. 21, 2 oct., p. 5.

Monahul la, capre.

Năzuința, V (1926), nr. 4—5, apr.-mai, p. 18. *Propilee literare,* I (1926), nr. 9—10, 1 aug., p. 40. (Reprodusa din Nâzuinț.a).

RMăcini.

Pasul vremii, I 11926), nr. 1, apr , p. IC. *Adevărul literar ți artistic,* III (1927), nr. 322, 6 feb-, p. 5.

Inscripții pentru o findnă.

Viața literară, I (1926), nr. 7—8, 3 apr., p. 3.

Stele (Cum ne aplecăm..)

Universul literar, XLII (1926), nr. 15, 11 apr., p. 3. *însemnări,* Dorohoi, 111 (1934), nr. 16, mar., p. 5.

Ei/116.

Universul literar, XLII (1926), nr. 16, 17 apr., p. 2. *Lumea turistică,* II (1936), nr. 6, ian., p. 12—13.

Oaia cea pierdută.

Universul literar, XLII (1926), nr. 28, 11 iul., p. 2.

Năvodul.

Ibid., XLII (1926), nr. 29, 11 iul-, p. 2.

Elegie (Pentru Pi a şi Alexandru Alimâneşteanu) *(Ds treci Baia de Ara-mă...) j* In voi. *Elegia I j Cloşanii*

Viața românească, XVIII (1926), nr. 9, sep., p. 249-251. *Datina,* IV (1926), nr. 7—8, sep.-oct., p. 148—149, (Fragment reprodus din *Viata românească).*

Icoana cu busuioc.

Universul literar, XLII (1926), nr, 41, 10 oct., p. 2.

Limpezimi.

Ibid., XLII (1926), nr. 42, 17 oct., p. 6.

Căluşarii.

Ibid., XLII (1926), nr. 43, 24 oct., p. 3.

Inscripție pentru nucul din vie.

Cele trei Crişuri, VII (1926), nr. 11—12, nov.-dec, p. 152.

Primăvară (Din tren în zări...).

Universul literar, XLII (1926), nr. 48, 28 nov., p. 2. *Însemnări,* III (1934), nr. 16, mar., p. 2. *Ordinea,* Bucureşti, IX (194U), nr. 2'i40, 30 mai, p. 2. *Tribuna României,* VI (1977J, nr. 107, 15 apr., p. 1.

Somn curat (Fetiței mele Pia).

CHpa, III (1925), nr. 94, 29 mar. p. 1 şi *Flamura.* III (1925) nr. 3-4, tnar.-apr. p. 124, intitulată *Adormita. Convorbiri literare,* LIX (1927), nr. 1—4, ian.-apr., p. 150.

Căprioara de porțelan.

1 *Contimporanul,* VI (1927), nr. 72, ian., p. 4. *Vlnătorul şi pescarul sportiv,* XVIII (1966), nr. 2, feb., p. 28.

Vrajă / Elegie/

Gindirea, VII (1927), nr. 1, ian. p. 22-23.

Diurn de se(tră.

Năzuința, VI (1927), nr. 1, ian., p. 33, *Propilee literare,* II (1927), nr. 4, 1 mai, p. 30. (Reprodusă din *Năzuința).*

1 :

Amurg (Cit vezi cu ochiul).

Viața românească, XIX (1927), nr. 1, ian., p. 104-105.

Sălcii.

Ibid., XIX (1927), nr. 1, ian., p. 105. *însemnări,* III (1934), 16 mar., p. 5.

Ceamul albastru.

Viața românească, XIX (1927), nr. 1, ian., p. 106.

Odihna talii.

Universul literar, LIII (1927), nr. 4, 23 iafl., p. 52.

83*

Cleştar.

Adevărul hlerar şi artistic, VII (1927), nr. 324, 20 feb., p. 1.

Vraciul.

Ibid., VII (1927), nr. 324, 20 feb., p. 1.

Arta poetica /Fetilei mele Pia)

Glndirea, VII (1927), nr. 4, apr., p. 131. *Adevărul literar şi artistic.* VIII (1927), nr. 334, 1 mai, p. 7 (reprodusă din *Glndirea).*

Elegie de primăvară / în voi. *Elegia IIj Primăvara/.*

Viața românească, KIX *[Wl!),* nr. 4, apr,, p. 65-66.

Elegie de toamnă / în voi. *Elegia III/ Toamnă la Florica/.*

Ibid., XIX (1927), nr. 4, apr., p. »;?.

Florar.

Universul literar, LIII (1927), Iir. 16, 17 apr., p. 249. *Vatra,* I (1929), nr. 3, mai, p. 2. *Foaia interesantă,* Bucureşti, XXIV (1929), nr. 22, 30 mai, p. 9 (reprodusă din *Vatra).*

Prier.

Universul literar, LIII (192"), nr . 16, 17 apr., p. 249. *Luminița.* 1967, w. 4 apr., p. II (fragment).

Cireşar.

Universul literar, LIII (1927), nr. 17, 24 apr., p. 265.

Cuptor.

Ibid., LIII (1927), nr. 17, 24 apr., p. 265. *Tribuna României,* IV (1975), nr. 67, 15 aug., p. 11.

Gustar.

Universul literar, LIII (1927), nr. 17. 24 apr., p. 265.

Proiect de templu (Pentru G.M. t'.antacuzino).

Adevărul literar şi artistic, VIII (1927), nr. 333, 24 apr., p. 8.

Hanul cu rindunici.

Glndirea, VII (1927), nr. 5, mai, p. 177,

Vini cer.

Universul literar, LIII (1927), nr. 19, 7 mai, p. 296.

Brumărel.

Jbid., LIII (1927), nr. 19, 7 mai, p. 296. *Viața literară,* II (1927), nr. 51, 14 mai, p. 4. (Fragment).

Ftntlna cu platani.

Sinteza, Bucureşti, 1 (1927), nr. 3—4, iun.-iul., p. 11.

*Elegie (Am oprit In luncă)/*în voi. *Elegia IV: Vremea/.*

Glndirea, VII (1927), nr. 6, iun., p. 218.

Cînlec de leagăn.

Sinteza, I (1927), nr. 5-6, aug.-sep.. p. 2. *Universul,* L (1933), nr. 346, 18 dec, p. 4. *încercări,* soroca, I (1936), nr. 1, 15 feb,, p. 1".

Imagini... toamna.

Sinteza, \ (1927), nr. 5—6, aug.-sep , p. 2.

Elegie j in voi *Elegia VIII: Fericirea/.*

Glndirea, VII (1927), nr. 9, sep., p. 205.

Sunium.

Viața românească, XIX (1927), nr. 10-12, oct.-dec, p. 216-217.

// i/met.

Ihid., XIX (1927), nr. 10-12, oct. dec, p. 217-218.

Cişmigiu de toamnă (Unei Eliza Brătianu),

Gtndirea, Vil (*927), nr. 11, p. 281. *Almanahul ziarelor Adevărul şi Drmi-' neața,* 1934, p. 61 — 62.

Elegicj în vo) *Elegia IV: Toamnă la Mîorcanij.*

Pleiada, Craiova, I (1927), p. 14.

Elegie (Sabinei Cantacuzino) / in voi. *Elegia VII: Copacilorj.*

Scrisul românesc, I (1927), nr. 1, nov., p, 9.

Dor.

Adevărul literar şi artUtic, VIII (1927), nr. 368, 25 dec, p. 5.

Miniatură persană (Lui Emil Ripjțler)

tknteza.l (1928), nr. 10-11, ian.-feb., p. 2. *însemnări,* III (1934), nr. 16, mar., p. 8.

Prunuiri,

Scrisul romanesc, I (1928), 4 feb., p. 8.

Elegie i în voi. *Elegia IX: Invocare/.* ILui V. Voiculescu)

Hamuri. XX (1928), nr. 2, feb., p. 56.

Cina cea de taină.
Cele trei Crişuri, X 1,19-19), nr. 3-4, mar.-apr., p. 38.

Elegie / în voi. *Elegia XI: Sau pi*rdutf.*
Cetatea Albă, 1 (1930), nr. 2, p. 31.

îngerul.
Luceafărul, Timişoara, I (1933), nr. 2, p. 65.

Odaia bunicului.
Almanahul ziarului Adevărul fi Dimineața, 1934, p. 02.

FRECVENȚA PUBLICĂRII FIECĂREI POEZII ÎN PERIODICE. VOLUME ORIGINALE, ANTOLOGII ŞI VOLUME COLECTIVE

Pentru o mai uşoară trecere in revistă şi m-ii rapidă evidentă s-a respectat ordinea poemelor, imlărHâ .le Jon Pillat, in POEZII (E.D.II). Sau înregistrat doar numele periodicelor, anul şi numărul de publicare al poemului respectiv. Volumele originale au fost semnalate prin abrevierile titlurilor respective, istr antologiile postume prin numele autorilor. Antologiile ţi volumele colective au fost notate prin numărul lor de ordine — cuprins în paranteze — după cum au fost numerotate in capitolul ce le-a fost destinat, în toate cazurile s-a p.lslral ordinea cronologică .i periodicelor şi volumelor respective.

PE ARGEŞ ÎN SUS

Florio»

Ctitorii. Gtndirea, II (1922), nr 7; P.Ag.S., (1923); *Cultura* poporului, f (1923), nr. 8; Tribuna Aradului, 1 J1P23], nr. 7; (2); FLORICA; P.L.; P.Ag.S., (1936); E.P.II; Aurel Rău. *op cit.,- Gazeta literară,* XIII (1966), nr. 48; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. c.t.;* AL Piru, *op. cit.;* (26); (29); (33); Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* (38); (44); *Universitatea comunistă,* VI (1973), nr. 1; Cornel Ungureanu, *op. cit.;* (41); (49); (50); *Tribuna României* V (197G), nr, 91; (53); Ioan Adam. op. *ca.*

închinare. Flacăra, VII (1921), nr. 1; P.Ag.S., (U'23); FLORICA; P X . ; P.Ag.S., (193G); E.D.II; Dinu Pilîat şi Mircea Tomuş, op. *cit.;* Victoria Ana Tăuşan, op. *cit.;* Cornel Ungureanu, op. *cit.;* (50); Ioan Adam, op. *cit.*

Florica. Flacăra, VII (1922), nr.2ii; PAg.S-, (1923): FLORICA: P.L.; r.Aț.S., (1936); E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cil.;* Cornel L'ngurpami, *op. cit.;* Ioan Adam, op. *cit.*

Mormtntul Flacăra, VII (1921), ur. 2; P . Vg.S., (19231; *Lumea,* VII (1924), nr. 1633; FLORICA; P X . ; (6); (18); P.Ag.S. (1936); E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, op. *cit.;* Corne] Ungureanu, *op. cit ;* Ioan Adam, *op. cit.*

Virful dealului. Flacăra, VII (1921), nr. 3, P.Ag.S., (1923); FLORICA; l'.L. P.Ag.S., (1936); E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, op. *cit.; Cornel* Ungureanu, *op. cit.; lokt*t Adam, *op. cit.*

în vie. Gtndirea, I (19211, ur. 9; *Alba lulia,* V (t9231, nr. 42; P.Ag.S.. (1923); FLORICA; *Falanga.* I (1927), nr. 14; *Junimea literară,* XVII (1928), ni. 4-6. (cu titlul greşit „Castanulcel raare"); (4); P X . ; r.Ag.S„ (1936); (9); (10); *Pagini basarabie,* I (1936), nr. 10—11; (12); (13); *România literară,* I (1939), nr. 21; *Calendarul gospodarilor,* 1940; *Almanahul Vremea,* 1942; (18); E.DJI; Aurel RSu, *op. cit.: Cutezătorii,* III (1963), nr. 44; *ibid.,* I (196"), nr. 2; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.:* Al. Piru, *op. cit.;* (26); (28); *Albina,* LXXIV (1971), nr. 40;Vîctoria Ana Tăuşan. *op. cit.;* (39); (44); Cornel Ungureanu, op. *Cit.; Tribuna României,* LXXI (1975), nr. 4; (56); Ioan Adam, *t/p. cit.*

Castanul cel mare. Flacăra, VII (1921), nr. 4; P.Ag.S., (1923); FLORICA; P X . ; PkAS.S-, (1936); E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (2S); Cornel Ungureanu, *op. cu.;* Jnan Adam, *op. iit.*

Rătlăcini. Pasul vremii, I (1926), nr. 1; FLORICA; *Adevărul literar ți artistic,* III (1927), nr. 322; P X . ; P-Ag.S., (1936); E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cu.*

Cireşul. Flacăra, Vi1 (1922), nr. 5; *Lumea,* VII (1924), nr. 1633; FLORICA; P X . ; P.Ag.S., (1936); E.UJI; Aurel Rău, *ap. cit.; Dinu* Filial şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* (45); Cornel Ungureanu, *op. ut.;* Ioan Adam, op. *cit.*

Spre Izvorâții. Gtndirea, l (1921), nr. 12; *Adevărul literar şi artişti';,* II (1921), nr. 48; P.Ag.8., (1923); FLORICA; P X . ; P.Ag.S., (1936); t.D.Hî

Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomnş *op. cit.;* (28); Victoria Ana Tăuşan. *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Pădurea din Vatra Mare. Glndirea, I (1922), nr. 21; P.Ag.S., (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Cucul din Valea Popii. Glndirea, 1 (1921). nr. 10; P.AR.S.. (1923): FLORICA; P.L.; P.Ag.S., (1936); E.DJI; Aurel Hău, *op. cu.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Pini, *op. cit.;* Corne] Ungureanu. *op cit.;* loan Adam, *op. cit.*

La zăvoi. Flacăra. VII (1922) nr 13: *Izbind a,* V11922) nr. 1057; P.Ag.S. 11923c FLORICA; P.L.; P.Ag.S. (1936), EJ>JI; Aurel Râu, *op. cit.'* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op., cil.* loan Adam, *op. cil.*

în luncă. Gmdirce, I (1922), or. 19; P.Ag.S-; (1923); FLORICA; P.L.; P.Ag.S. (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* AJ. Pini, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. r.it..* loan Adam, *op. cit.*

Parcul Golestilor. Glndirea, 1 (1922), nr. 22-23; P.Ag.S. (1923); FLORICA; PX.; P.Ag.S. (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cil.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cu.;* loan Adam, *op. cit.*

Lumina, iarna. Flacăra, VII (1922), nr. 16; P-Ag.S. (1923); FLORICA: P.L. P.Ag.S. (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.,* loan Adam, *op. cit.*

' Biserica lui Horia. Jjimura, IV (1923), nr. 4 ; *Patria,* V (1923), nr. 74; P.Ag.S. (1923); FLORICA; P.L.; P.Ag.S. (1936); EJ>JI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cu.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.* (41); Cornel Ungureanu, *op. cit.,* loan Adam, *op, cit.*

Căsuţa din copac. Glndirea, II (1922), nr. 2; P.Ag.S. (iy23); FLORICA; P.L.; P.Ag.S. (1936); E,DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Casa din deal. Glndirea, I (1921), nr. 15; P.Ag.S. (1923); FLORICA; P.L.; PAg.S. (1936); EJ>JI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Cămara de fructe. Glndirea, I (1S221, nr. 20; P.Ag.S., (1923) FLORICA;/a-*lunga, I* (1927), nr. 14; P.L.; P.Ag.S. (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.* (24); (26): (28); (44); Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Odaia bunicului. P.Ag.S. (1923); FLORICA; P.L.; *Almanahul naiului Adevărul şi Dimineaţa* (19341, P.Ag.S.. (1936); (18); E.DJI; Aurel Rău. *op. ca.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.:* Al. Piru. *op. cit;* (20;: I2W); Victoria Ana Tăuşpn, *op. cil.* (39); Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Ocbela-u tunicii. FLORICA; IU,.; P.Ag.S.. (1930): E.DJI; Auicl Kău, *op. cit ;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.* (26); (44):. Cornel Ungureanu, *op. cit ;* loan Adam, *op. cil*

Capela. Mutui a, VII (1922), nr. 24; P.Ag.S.. (1623); FLORICA; P.L.. P.Ag.S. (1936); E.DJI: Dinu Pilla! şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Odihna tatii. FLORICA; *Universul liurar,* LIII (1927), nr. 4: P.L.; P.Ag.S. ţ 1939}; (19); EJ>JI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş. *op. cit ;* Al Piru, op. *cit ;* Victoria Ana Tăuşan *op. cit.;* Cwiiel *l.* ngureanu, *op. cit ;* loan Adam, *op. cit.*

Străinul. Gindirra. II (1922), nr. 3: P.Ag.S-, (1923): FLORICA; P.L.; P.Ag.S. (1936); E.D.IIî Aurel Rău. *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea "Iomus, *op. cit ;* Al. Piru, *op,, cil.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Comoaia. Glndirea, IV (19251, nr. 6; FLORICA: *Adevărul literar şi artistic,* VIII (1927) nr. 322; P.L.; P.Ag.S.. (1936); E.DJI; Aurel Rău *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomiih, *op. cit ;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op cit ;* loan Adam, *op. cit.*

Adio la Florii a. Flacăra, VII (1922), nr. 31; P.Ae.S-, (1923): FLORICA; P.L.; P.Ag.S.. (1936); E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş. op. *cit.;* Cornel Ungureanu. op. *cit.;* loan Adam. *ap cu.*

Trecutul viu

Copil de odinioară (i.Z.; Sburdtorul, 1 (1920nr. 39: P.Ay.S.; P.L.; P.Ag.S.. (1936); E.D. II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Septemvrie I. G.Z.; (1): P.Ag.S-, (1923); PX.; P.Ag.S., (1936); E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Septemvrie II, însemnări literare, I (1919), nr, 44; G.Z.; P.Ag.S., (1023); PX.; P.Ag.S., (1936); E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit*,

Septemvrie III, G.Z.; *Flacăra,* VII (1922), nr. 1, P.Ag.S., (1923); PX.; P.Ag.S.; (1936); E.D.D; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.:* Al. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cil.*

Cina cea de faini G.Z.; P.Ag.S., (1923); *Cele trei Caşuri,* X (1<>29), nr. 3—4; PX.; P.Ag.S., (1936); E.DJI.; Aurel Rău, *op. cit.;* (36); (39); Ioan Adam, *op, cir.*

Toamnă. însemnări literare, I (1919), nr. 43; *Adevărul,* XXXII (1919), nr. 109S3; *Junimea literară,* XII (1923); nr. 10-11 P.Ag.S., (1923); P.L.; P.Ag.S., (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.; Cronica,* I (1906), nr. 9; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cil.:* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.:* Ioan Adam, *op. cit.*

în cramă. A.; *Cugetul românesc,* II (1922), nr. 2; l'.Ag.S-, (1923); PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Ioan Adam, op. *cit.*

Timpul. Cugttul românesc, II (1923), nr. 1; PX.: P.Ag.S., (1935); E.D.D; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (26); Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Chemare. C.A., ultima stroî'ă prescurtată din poemul *Templul meu;* E.D.II; Ioan Adam, *op. cit.*

Înapoiere, (partea I-a a poemului *înapoiere* publicai iu voi. IN.), *Gloria României,* IV (1924), nr. 3; *Clipa,* VI (1928), nr. 178; P-Ag.S., (1936); E.DJI; Aurel Rău, op. *cit.;* Victoria Ana Tăuşan, op. *cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Jucării. Letopiseţi, I (19U), nr. 5-6; G.Z.; *Citiţi-mă, l [îmi), m.* 2; *Aurora,* Bucureşti, VII (1927,1, nr. 1848; P.Ag.S., (1923); PX.; P.Ag.S., (1936); EXI.II; Aurel Rău, op. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Drum de noapte. ES.: P.Ag.S., (1936); E.D.II; Aurel Râu, op. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* (26); Cornel Ungureanu, op. *cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

1

-Aci sosi pe. vremuri. G.Z.; *I^topisrţii,* I (1919), nr. 8: *Cultura poporului,* I (1921), nr. 16; *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12; P.Ag.S., (1923); *Universul literar,* XLII (1926), nr. 4-11; (4); *Junimea literară,* XVII (1928). nr. 4-6; P.L.: P.Ag.S-, (1936); (18); E.DJI; Auiel Hău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cil.;* 126); (37); (40); Al. Piru, op, *cit.;* Victoria Ana Tăuşan, op. *cit.;* Cornel Ungureanu, op. *cit.;* Ioan Adam, op. *cit.*

Acuarelă. Gindirea, II (1923), nr. 11-12; P.Ag.S., (1923); PX.; P.Ag.S., (1936); E.DJI: Aurel Rău, *op că.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op, cit.;* AI. Piru, op. *cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cil.*

Inscripţii pentru o ftntină. j De unde vezi Piteştii/; I.: E.D.II.; Aurel Rău, *op cit.; Viaţa literară,* I (1926), nr. 7—S; Ioan Adam, *op. cit*

'Inscripţie pentru nucul din vie. Cele trei Crişuri, VII (1926), nr. 11—12; L.;. P.Ag.S., (1936); E.DJI,

BATR1NU

Poemul se află publicat în forma sa integrala in *Cugetul românesc,* apărut ulterior in *extras;* in acelaşi an, 1922. apoi în P.Ag.S-, (1923) şi, după cum a recomandat Ion Pillat In *Testamentul său literar,* în ediţia de faţă. în PX., P-Ag.S., (1936) şi E.DJI, el a fost redat în versiunea prescurtată de autor. Ioan Adam în *op. cit.* publică dc asemenea forma redusă a poemului BĂTRÎNII.

Astepthidu-i. Cugetul românesc, I ,lU3), nr. 1; H., (1922); P.Ag.S., (1923); P.L.; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Dosoftei Mitropolitul. Cugetul românesc, I (1922). nr. 1; B.; (1922); *Flacăra* VIII (1923), nr. 12; P-Ag.S., (1923); PX.; P.Ag.S., (1936); E.DJI; Aurel Rău, op. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (23); (30); Ioan Adam, *op. cit.*

Ghenadie Cozianul. Cugetul reminuc, I (1922), nr. 19; B., (1^2); P-Ag.S (1923).

Ienăchiiă VOcărescu. Cugetul românesc, I (1922), nr. 2; B., (1922); *Solidaritatea,* I (1923), nr. 35; *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12; P.Ag.S., (1923); P.L., P.Ag.S.. (1936); E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.:* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); (oan Adam, *op. cit.*

Dinicu Golescu. Cugetul românesc, I (1922), nr. 2; B., (1922); P.Ag.S., (1923); *Universul literar,* XLII (1926), nr. 39; P.L.; P.Ag.S., (1936); E.D.II; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); loan Adam, *op. cit.*

•*Anton Pann. Cugetul românesc,* I {19221, nr, 2; B., (1922); P.Ag.S., (1923): *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12; P.L.; PAg.S., (1936); E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); loan Adam, *op. cit.*

Eliadc, Clrlova şi Alexandr/scu. Cugetul românesc, 1 (1922), nr. 3; 1!.. (1922); P.Ag;S^ (1923); P.E.; P.Ag.S-, (1936); E.D.II; Aurel Rău, *ap. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); loan Adam, *op. ca.*

Donici. Cugetul românesc 1 (1922), nr. 3-, B., (1922); *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12; P.Ag.S., (1923); P.Ag.S-, (1936); E.DJI (publicat separat cu titlul *Ursul lui Donici);* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.; Ursul iui Donici;* (32); loan Adam, *op cit.*

Bolintineanu. Cugetul românesc, I (1922), nr. 4; B., (1922); P-Ag.S., (1923); P.L.: P.Ag.S.. (1936); E.D.II ț Aurel Râu. *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); loan Adam, *op. cit.*

Mureşanu. Cugetul românesc, ! (1922), nr. 4; B.; (1922); PAg.S.. (1923); P.L.; P.Ag.S., (1936); (17); E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.* 132); loan Adam, *op. cit.*

Alecsandri. Cugetul românesc, I (1922), nr. 4; B., (1922); P.Ag.S., (1923); PX.; P.Ag.8., (1936); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.; Gazeta literară,* XII (1965), nr. 53; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); loan Adam, *op. cît.*

Cel din urmă. Cugetul românesc, I (1922), nr. 5; B., (1922); P.Ag.S., (1923); P.L.; P.Ag.8., (1936); E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (32); loan Adam, *op. cit.*

f SATUL MEU

Harta. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; 5.M.: *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22; P.L.; E.D.II; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cil.;* loan Adam, *op. cit.*

ț *Lumina. Glndirea,* III (1923), nr. 6; S.M.; PX.; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Moş Gkeorghe Jitarul. Glndirea, III (1923), nr. 5; S.M.; P.L.; E.DJI; loan Adam, *op. cit.*

Proprietarul. Glndirea, III (1923), nr. 5; S.M.; PX.; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Vlad Plugarul. Glndirea, III (1923), nr. 5; S.M.; *Calendarul gospodarilor, 1926; Făuritorul,* I (1926), nr. 2; (4); *Calendarul foii lumina satelor, 19.31; Murmurul pădurii, I* (1933), nr. 2-3, (8); (15); PX.; (17); E.DJI; *Calendarul creştin, 1945;* Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.,* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Ilie Baciu. Glndirea, III (1923), nr. 5; SJtf.; *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22; *Făuritorul,* I (1926), nr. 2; *Graiul satului,* II (1922), nr. 5; *Murmurul pădurii,* I (1933), nr. 2—3; (18) P.L.; *Calendarul săteanului,* 1944; *Tribuna română,* II (1944), nr. 189; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al, Piru, *op. cit.;* (27); loan Adam, *op. cit.*

Vasile Bultoc Glndirea, UI (1922>, nr. 5; S.M.; (4); PX.; E.D.IL; Aurel Rău, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Ion Pescarii. Glndirea, III (1923), nr. 5; SJff-î (4) P.L.; E.DJI.

Secretarul Primăriei. Glndirea, III (1923), nr. 5; SJtf.; *Casa noastră,* III (1925), PX.; E.DJI.

1 *Florea Herghelia. Lamura,* V (1923-1924), nr. 3-4; SJH.; P.L.; EJ>JI.

Ș *Ilinca lui Ion. Lamura,* V (1923—1924). nr. 3—4; Calendarul *gospodarilor,*
ț 1926; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

\ *Anisia. Lamura, V* (1923-1924), nr. 3-4; SJM.; *Miscarea literară,* II; (1925); P.L.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* (39).

Joldea Cmtrabandistu. Lamura; V (1923-1924); nr. 3-4; S.M.; P.L.; E.D.II.

Popa Breazu. SJtt.; *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22; *Făuritorul.* I (1936), nr. 3; PX.; E.DJI.

Părintele Niculai. Lamura, V (1923-1924) nr. 3—4; S.M.; *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22; *Făuritorul,* I (1926), nr. 3; PX.; E.DJI.

Baba Vişa. Lamura, V (1923-1924), nr. 3-4; S.M.; PX.; E.DJI; Aure] Râu *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Jliut, orbul satului. Lamura, V (1923-1924), nr. 3-4; S.M.; PX.; E.D.II.

Meşter Toader; S.M.; *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 1; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.*

Uliţa satului. Cugetul românesc, II (1923), nr. 10—11; S,M.; *Rampa,* VIII (1924) ; nr. 2138; PX.; EJ>JI.

Curtea boierească. Cugetul românesc, III (1923), nr. 10 — 11; S.M.; *Rampa,* VIII (1924), nr. 2136; P.L.; EJ>JI; Aurel Rău, *op. cit.;* Ioan Adam *op. cit.*

Parcul. Cugetul românesc, II (1923), nr. 10-11; SJH.; PX.; E.DJI.

Copacii din sat. S.M. *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 1; *Glasul Bucovinei* VIII (1925), nr. 1921; PX.; EJ>JJ; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cil.*

Biserica. Cugetul românesc, II (1923), nr. 10 — 15; SJH.; *Casa noastră,* III, (1925) ; PX.; *Vremea,* XIV (1942), nr. 643; E.DJI. Ioan Adam, *op. cit.*

Clopotul. Gindirea, III (1923), nr. 6; S.M.; PX.; E.DJI; Ioan Adam, *op. cit.;*

Cimitirul. Gtndirea, III (1923), nr. 6; S.M.; Casa *noastră,* IV (1926), nr. 2, PX.; EJlJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* AI. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Crtşma. Cugetul românesc, II (1923), nr. 10 — 11; S.M.; *Mişcarea literară,* II (1925) nr. 22; PX.; EJ1JI.

Hora. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; SJtt.; *Universul,* XLIII (1925), nr. 20; PX.; E.DJIţ *Aurel* Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. .it.*

Rateşul vechi. S.M. *Cugetul românesc,* (II (1924), nr. 1; PX.; E.D.II, Aurel Rău, *op. cit.*

Iazul. Cugetul românesc, II (1923). nr. 10 — 11; S.M.; PX.; E.DJI.

Morile de vtnt. Cugetul românesc, II (1923), nr. 10-11; S.M.; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.*

Pădurea de la Stinca. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; S.M.; P.L.;;E.D.II; Ioan Adam, *op. cit.*

Prutul. Gindirea, III (1923), nr. 6; S.M.; *Junimea literară,* XIV (1925), nr. 3; *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22; PX.; EJ).H; Aur«l Rău, *op. cit.;* (39).

Ptrtul. S.M.; *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 1; P.L.; E.D.II.

Slllpii de telegraf, Gindirea III (1923), nr. 6; S.M.; P.L.; EJJ.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru. *op. cL.*

Oile. Gindirea, III (1923), nr. 6; S.M.; P. L. ; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.*

Rîndunelele. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; S.M.; PX.; E.DJI.: Ioan Adam, *op. cit.*

Stupul. Cugetul românesc, II (1923), nr. 10 — 11; S.M.; *Mişcarea literară,* (1925), nr. 22; PX.; EJ1JI.; Ioan Adam, *op. cit.*

Gtşiele. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; S.M.; P.L.; E.DJI.

Protacul. Gindirea, III (1923), nr. 6; S.M.; PX.; EJUI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Iepurele. SJH.; *Flamura,* III (1923), nr. 2; *Gindirea,* IV (1925), nr. 12-13; *Ţara noastră,* VI (1925), nr. 16; PX.; EJ>.C; Aurel Rău, *op. cit.* (28); Ioan Adam, *op. cit.*

Vtnătorul. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; S.M.; P.L.; E.DJI.

Amurgul, S.M., *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 1; PX., EJlJI; Aurel Rău, *op. cit.*

Umbra. Gtndirea, III (1923), nr. 6; SJM.; P X. ; E.D.II.

Tăcerea. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; S.M.; PX.; E.DJI. Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Luna. Cugetul românesc, II (1923), nr. 12; *SM.;* P.L.; £J>JI.

Noaptea. SM.; Mişcarea literară, I (1924), nr, 6—7; P.L.; E.DJI.

Stekle. SM., Mişcarea literară, I [1924), nr. 6-7; PX.; E.DJI.

Primăvara, SM.; Gindirea,]I (1924), nr. 11; Caso *noastră,* 111 (1923); *Rampa,* XI (1966), nr. 2532; PX.; E.DJI.

Norii vara. S.M., *Glndirea,* III (1924). nr. 11; *(Norii vara);* P.L., E.D.II.

Toamna. 8.M.; *Glndirea,* III (1924), nr. 12; P.L.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.*

Iarnă. S.M. *Glndirea,* 111 (1924), nr. 11; *Cuvlntul literar şi artistic. 1.* (1924). nr. 7; *Calendarul gospodarilor,* (1928), PX.; E.DJI; Aurel Răii, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomus, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.*

Poetul. Cugetul românesc, II (1924), nr. 1; SJtf.; P.I..; E.DJI, Aurel Hău, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.,* loan Adam, *op. cit.*

Darul. S.M.; *Mişcarea literară,* I (1924), nr. 6—7; PX.; E.D.II.

BISERICA DE ALTĂDATĂ

Drumul Magilor

Biserica *veche. Flamura,* 111^.(1925), nr. 3—4; B.A.; E.D.II.; loan Adam, *op. cit.*

Drumul Magilor. Gindirea, IV (1924), nr. 2; B.A.; E.DJI.; loan Adam, *op. cil.*

Spre schit. Glndirea, 111 (1923), nr. S-9-10; B.A.; E.D.I,; Aurel Râu. op. cit. Dinu Pillat şi Mircea Tomaş, *op. cit.*

Mină̆slirea. Gindirea, III (1924), nr. 12; B.A.; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş,[op. *cit.;* Cornel-Ungureanu, *op. cit.,* ; loan Adam, *op. cit.*

Arhondaricul. Cugetul românesc, II"(1923), nr. 4—5: B.A.; *Cele trei Crişuri,* VII (1926), nr. 8-9; E.DJI.

Toaca. Lumea Bazar săplămlnal, I (1924), nr. 8; B.A.; *Viaţa literară,* I (1926), nr. 21; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Glngul. Glndirea, 11 (1923), nr. 16-17; B.A.; E.DJI.

Cozia. B.A.; *Universul literar,* XLI (1925), nr. 51; *Cosinzeana,* X (1926), nr. 33; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Monahul la capre. B.A. *Năzuinţa,* V (19261, nr. 4—5; *Propilce literare,* I, (1926), nr. 9-10: E.D.II; Aurel R.lu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.:* Al Piru, *op, cit.;* Cornel Ungureanu. *op. cit.:* loan Adam, *op. cit.*

Îngerul. B.A. *Luceafărul.* Timişoara I 11935), nr. 2; E.DJI.

Biserica de altădată. Flamura, III (1925), nr. 7—8; *Suflet românesc,* \ (1925), nr, 4; B.A.; *Viaţa literară,* I (1925), nr. 21; *Falanga,* I, (1927), nr. 14; E.DJI (10); Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.*

Povestea Maicii Domnului

Fugă ca să încep. Flamura, III (19251, nr. 6; *Suflet românesc,* I (1925). nr 1.; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 19; *Suceava, I* (1939), nr. 64; (20); EJ>. II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Naşterea. Flamura, III (1925), nr. 6; *Suflet românesc,* I (1925), nr. 1; B.A.; *Universul literar,* XLII (1925], nr. 19; E.DJI: Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cil.*

Copilăria. Flamura, III (19251, nr. 6; *Suflet românesc,* I [192f>l, nr. 1; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 19; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Juruirea. Flamura. III (1925), nr. 6: *Suflet românesc.* I (1925), nr. 1: B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 19; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş. *op. cit.*

Buna-Vestire. Flamura, III (1925), nr, 6; *Suflet românesc,* I (1925), nr, 1; B.A.; *Ritmul vremii,* II (1925),nr. 20; *Universul literar,* XLV (1926), nr. 20; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Iosif teslarul. Flamura, III (1925), nr. 6; *Suflet românesc,* I (1925) nr. 1; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Naşterea Domnului. Suftel românesc I (1025), nr. 1; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20; E.D.II; *Viaţa literară,* I (1926), nr. 14; *Albina.* XXV, (1926), nr. 45—52; *Amicul poporului* 1939; *Calendarul săteanului* 1939; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Steaua. Suflet românesc, I (1925), nr. 2. ; B.A.; *Universul literar,* XLII, (1926), nr. 21; *România nouă,* XII (1944), nr. 88; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea - Tomuş, *op. cit.*

închinarea Magilor. Suflet românesc, I (1925), nr. 2.; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 21; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Maica şi Pruncul. Suflet românesc, I (1925), nr. 2; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 21; *Calendarul gospodarilor* pe anul 1929 (21); E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Pejenia. Suflet românesc, I (1925), nr. 2; D.A.; *Universul literar;* XLII (1926), nr. 21; *Viata literară,* I (1926), nr. 15; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Despărţirea. Suflet romanesc, 1 (1925), nr. 2; B.A.; *Universul literar.* XLII (1926), nr. 22; E.DJI; Dinu Pillat şi Mirce* Tomuş, *op. cit.*

Rusalii. Suflet românesc, I (1925), nr. 2; B.A.; *Universul literar,* XLII, (1926), ur. 22; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Jalea. Suflet românesc, I (1925), nr. 3; B.A.; *Universul literar,* XLII , (1926), nr. 22; E.D.U; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Bocetul. Suflet românesc, I (1935), nr. 3; B.A,; *Universul literar,* XLII, (1926), nr. 22; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.* (34); (35); Cornel Ungureanu, *op. cit.;* (55); Ioan Adam, *op. cit.*

Adormirea. Suflit românesc, I ţl925), nr. 3; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.*

Înălţarea. Suflet românesc, I (1925), nr. 3; B.A.; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23; *Rampa,* XV (1930), nr. 3675; *Grai moldovenesc,* II (1933), nr. 14—16 (21); E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

'.Mreaja. Suflet românesc, I (1925), nr. 3; B.A.; *Universul literar,* XLII; (1926), n,. 23 (4); E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cil.*

Chipuri pentru o evanghelic

Năvodul. Universul literar, XLII (1926), nr. 29; (4); B.A.; E.DJI.

Smochinul neroditor. Universul literar, XLII (1926), nr. 12; B.A.; *Viaţa literară,* I (1926), nr. 21; (4); (5); E-DJI.

Oaia cea pierdută. Universul literar, XLII (1926), nr. 28; B.A.; E.D.U; (5).

Fiul risipitor. Universul literar, XLI (1928), nr. 52; B-A.; EXLII.

Semănătorul. Universul lilcrnr, XLI (1926), nr. P: B.A.; E.D.II.

Bunul Samarinean. Universul literar, XLI (1926], nr. 10; B.A.; E.D.II.

Mort"

Morţii. Năzuinţa, V (19261, nr. 2; B.A.; E.DJI.

LIMPEZIMI

Limpezimi

Limpezimi. Universul litera-. XLII (1926), nr. 42; I.,; P.L.: E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;*

Moara uitată. Gindirea, III |1924), nr. 14; L.;P.L; *Almanahul ziarului Adevărul şi Dimineaţa,* 1934; EJ>.1I; Aurel Râu, *op. cit.* Ioan Adam, *op. cit.*

Pluta. Gindirea, III (1923), nr. 1-2; *Clipa,* I (1923), nr. 4; L.; P.L.; E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Ioan Adam, op *cit.*

în pădure. Flamura, III (192?), nr. 2; L.;PX.: E.D.II.

Piersicul. Flamura, IU (1925), nr. 21; L.; PX.; E.D.II.

Proiect dc templu. (Penlru O.M. Canlacuztno), *Adevărul hlerar şi artistic,* VIII (1927), nr. 333; L.; PX.; E.DJI; Aur«l Rău, *op. cit.;* Victoria Ana Tâuşan, *op. cit.*

Hanul cu itndumci. Gindirea, VII (1927), nr. 5; I,.; PX.; E.DJI.; Aurel Rău, *op. cit.* (26); Uimi Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cil.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Casa eu liliac. Rainpa, VIU (1924), nr. 2132; L.; P.T,.; E.D.II.; [oan Adam, *op. cit.*

Căluşarii. Universul literar, XLII (1926), nr. 43; E.; PX.; EJlJI. Aurei Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Amurg în Deltă, Viața românească, XIX (1927), nr. 1 *(Amurg);* L.; P.L.; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.*

Sălcii. Viața românească, XIX (1927), nr. 1; L.; *însemnări,* III 11934), nr. 16; P.L.; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.*

Ceamul albastru. Viața românească, XIX (1927), nr. 1; I..; P.L.; E.DJI.

Suleimanie (Lui O.W. Cisek), *Gindirea,* 111 (1924;, nr. 16; L.; P.L.: E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.*

F-yub. Universul literar XLII (1926), nr. 16; L.; PX.; *Lumea turistică, 11* (1936), nr. 6, E.DJI.

Fîntina cu platani. Sinteza, I (1927), nr. 3—4; L.; P.L.; E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Noapte pe țărm. Cugetul românesc , II (1923), nr. 3; L.; *însemnări,* Dorohoi III, (1936), nr. 16; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.*

Lumina lunii. Calendarul Minervei, 1925; l.; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Stele. Universul literar, XLII (1926), nr. 15; L.; *însemnări,* Dorohoi, III (1934), nr. 16; PX.; E.D.U; Aurel Rău, *op. cit.*

Primăvară. Universul literar, XLII (1926), nr. 48; L.; *însemnări,* III (1934), nr. 16; P.L.; Ordinea, IX (1940), nr. 2440; EJ>JI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.; Tribuna României,* VI (1977), nr. 107.

Dor. Adevărul literar şi artistic, VIII (1927), nr. 368; *însemnări, Dorohoi,* III (1934), nr. 16, p. 6; L.; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.*

Drum de seară. Năzuință, VI (1927), nr. 1; *Propilee literare,* II (1927). nr. 4; I..; P.L.; EJ>J1; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

•*Imagini toamna... Sinteza,* I (1927), nr. 5-6; L.; P.L.; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Timus, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cu.;* loan Adam, *op. cit.*

Pasărea toamnei. Glndirea, IV (1924), nr. 3; L-; P.L.; H.D.Il; Aurel Rău, * *op. cit.*

•*Cişmigiu de toamnă* (D-nei Eliza Brătianu), *Gindirea,* VII (1927), nr. 11; *Almanahul ziarelor Adevărul şi Dimineața,* 1934; L.; P.L.; E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Poetul. Cugetul românesc, II (1923), nr. 8-9: *Clipa,* III (1925) nr. 100; L.; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Vraciul. Adevărul literar si artistic, VII (1927), nr. 326; L.; P.L.; E.DJI. *Drumuri. Scrisul roiminesc.* I (1928), nr. 4; L.; PX.; E.DJI; Aurel Rău *op. cit.*

Drumuri, Scrisul românesc, I (1923), nr. 4, (Vb. L; PX.; E.D.II.

Interior

înserare. Jdeea Europeană, I (1920), nr. 37, *Flacăra. VIU* (1923), nr. 3 L.; PX., E.D.II; Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.*

Interior (Lui I. Brateş), *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 2-4; *Flamura,* II (1924), nr. 7; (4); L.; P.L.; E.D. II; Aurel Rău,o/>. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.* (26); Al. Piru. *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Căprioara de porțelan. Contimporanul, VI (1927), nr. 72; *Vlnăloml şi pescarul sportiv,* XVJI1 (1966), nr. 2; L.; PX.; E.DJI; Aurel Rău *op. cil.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al, Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

Miniatură persană. (Lui Emil Riegler), *Sinteza,* IX (1928), nr. 10—11; L.; *însemnări:* III (1934), nr. 16. PX.; E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cil.*

Peştii roşii. Gtndirea, IV (1925), nr. 12-13; L.; PX.; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.* (28). Ioan Adaru, *op. cit.*

Lalele (Lui Adrian Maniu), *Gtndirea,* V (1925), nr. 2; L.; P.L.; E.DJI; Al. Piru, *op. cit.* (28); Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Cleştar. Adeviirul literar şi artistic, VII (1927), nr. 324; L.; P.L.; E.DJI.

Icoana cu busuioc. Universul literar, XLII (1926) nr. 41: L.; IM..; E.DJI,

Somn curat (Fetiţei mele Pia), *[Adormita'], Clipa,* III/1925), nr. 94, 29 mar., p. 1; *Flamura,* 111 (1925), nr. 3-4; *Convorbiri literare,* LIX (1927), nr. 1-4; L.f P. L.; E.D.

Cintec de leagăn. Sinteza, I (1927), nr. 5—6; *Universul,* I,. (1933) nr. 34 6; *încercări,* Soroca, I (1936), nr. 1; E.; P.E.; E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

Alt cinteo de leagăn, L.; P.L.; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

Artă poetică (Fcliţei inele Ha), *Gindirea,* VII (1927). nr, *'i; Adevărul literar şi artistic,* VIII (1927), nr. 334; L.; P.L.; E.DJI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Calendarul viei

Mărţişor. Suflet romanesc, I (1925), nr. 6; *Calendarul Miner vei* (1926); *Universul literar,* LIII (1927), nr. 16; *Suceava,* I (1939), nr. 64; L.; P.L.; (15); E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.* Al. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Prier. Universul literar, LIII (1927), nr. 16; *Luminiţa* (1967), ur. 4; L.; P.L.ţ E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, op. *cit.*

Florar. Universul literar, LIII (1927), nr. 16; *Vatra,* 1 (1929), nr. 3; *Foaia interesanta,* XXIV (1929), nr. 22; L.;P.L.; E.DJI; Aurel Rau, op. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungurean», *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Cireşar. Universul literar, LIII (1927), nr. 17; L.; P.L.; E.DJI; Aurel Rău, op. *cu.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, op. *cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Cuptor. Universul literar, LIII (1927), nr. 17 *Tribuna Romdnt.i,* IV (1975), nr. 67; L.; P.L.; E.D.II; Aurel Rău, op. *cil.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Al. Piru, op. *cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

•*Gustar. Universul literar,* LIII (1927), nr. 17. L.; P.L.; E.DJI; Aurel Rău, op. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, op. *cit.* (26); Al. Piru, op. *cit.;* Corne] Ungureanu, op. *cit.;* Ioan Adam, op. *cit.*

Vinicer. Universul literar, LIII (1927), nr. 19; I..; P.T..; E.D.II; Aurel Rău *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, op. *cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

£rumărel. Universul literar, LIII (1927), nr. 19; *Viaţii Itt.-rară,* II, (1927), nr. 51; L.; FX-; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (26); Cornel Ungureanu, op. *cit.* (57), (o strofă).; Ioan Adam, *op. cit.*

Jjrumar (Lui Păunescu Ulmii şi N.I. Herescu). *Suflet românesc,* I (1925), nr. 5; *Universul literar,* XLIII (1927), nr. 19; L.; P.L.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu P'llat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* (26) Al. Piru, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, op. *cit.;* (57) (o strofă), Ioan Adam, op. *cit.*

Undrea. Suflet românesc, 1 (1925), nr. 5; *Universul literar,* XLII! (1927) nr. 20; L.; PX.; EJ)JI; Aurel Râu, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş op. *cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.* (57) (o strofă), loau Adam, *op. cit.*

•*Chenar. Suflet românesc,* I (1925) nr. 5; *Universul literar.* XLIII (1927), nr. 20; L.; PX.; E.D.D; Aurel Rău, op. *cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.* (26); Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adjm, op. *cit.*

Făurar. Suflet românesc, I (1925), nr. 6; *Universul litera-,* XLIII (1927) nr. 20; L.; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* Ioan Adam, *op. cit.*

Elegii

J. Cloşanii (Elegie), Pentru Pia şi Alexandru Alimăneştcanu) In *Viaţa romanească,* XVIII (1926), nr. 9; *Datina,* IV (1926), nr. 7—8 (fragment re-

produs din *Viața românească);* L.; P.L.; E.DJI; Aurel Hău, *op. cit.;* Dinu PiUat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

II. Primăvară (Elegie de primăvară) **in** *Viața românească,* XIX (19271, nr, 4; I.; P.L.; E.DJI.

III. Toamnă la Florica (Elegie de toamnă) în *Viața românească,* XIX; (1927) nr. 4; L.; PX.; E.D.II; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.;* loan Adam, *op. cil.*

IV. Vremea (Elegie) in *Gindirea,* Vil (1927), nr. 6; I,,. P.L.; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

V. Marinarul. L.; PX.ţ E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.;* loan Adam, *op. cit.*

VI. Toamnă la Miorcani (Elegie) în *Pleiada,* Craiova, I (1927),!.; P.L.; E.D.II; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit,*

VII. Copacilor (Sabinei Cantacuzino), Scrisul Românesc, 1 (1927), nr. 1; L.; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat şi Mircea Tomuş *op. cit*

VIII. Fericirea (Elegie) în *Gindirea,* VII (1927), nr. 9; I..; P.L.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.*

IX. Invocare (Elegie) (Lui V. Voieulescu) în *Ramuri,* XXII (19'28i, nr. 2; L.; P.L.; E.DJI.

X. Vrajă. Gîndirea, VII (1927), nr. 1; L.; PX.; E.DJI; Dinu Pillat şi Mircea Tomuş, *op. cit.*

XI. S-au pierdut (Elegia XI); Cetatea Albă, I (1930), nr. 2; 1.; P.L.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op. cit.;* Cornel Ungureanu, *op. cit.*

XII. De voi muri (Rugă) în *Gindirea,* IV (1925), nr. 7; L; PX.; E.DJI; Aurel Rău, *op. cit.;* Dinu Pillat, *op. cit.;* Al. Piru, *op. cit.;* Victoria Ana Tăuşan, *op, cit.;* loan Adam, *op. cit.*

(Bibliografie selectivă)

BATRÎNII 1922

Pohonlu, Eugen, *Contriluții literare. Ion Pillat* în *Junimea Liteiară,* XVI (1928), nr, 4-6, apr.-iun. p. 131-132.
Dima, AL *Aspecte şi valori ale poeziei lui Ion Pillat în Viața romanească,* XXV (1933), nr. 3, martie, p. 256-257.
Cantacuzino I. Ion, *Note despre poezia lui Ion Pillat* în *Revista Fundațiilor Regale,* IX (1934), nr. 9, sept. p. 578-679, p. 580.
Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane* 1900 — 1934, voi. 111, Editura librăriei Soccc, Bucureşti, f.a., p. 94.
Vianu, Tudor, *Poezia lui Ion Pillat* în *Studii şi portrete literare,* Craiova, Editura Ramuri, 1938, p. 60—61.
Călinescu, George, *Ion Pillat* în *Istoria literaturii române de la origini pînâ In prezent.* Bucureşti, Editura Fundațiilor Regale pentru literatură şi artă, 1941, p. 777.
Furtună, Horia, *Alături de Ion Pillat* în *Ion Pillat, Mărturii despre om şi poet.* (Bucureşti), Editura Publicom (1946), p. 20.
Zamfirescu, Ion, *Pillat şi ideea de timp* în *Ion Pillat, Mărturii despre om şi poet...* p. 184,
Rău, Aurel, *Prefață la Ion Pillat, Poezii. Antologie de...* (Bucureşti), *Editura pentru literatură* (1965), p. XX—XXI.
Papadima, Ovidiu, *Ion Pillat,* Bucureşti. *F.'dituia Albatros,* 1975, p. 63—65
Livcscu, Cristian, *Introducere In opera lui Ion Pillat,* Bucureşti, *Editura Minerva,* 1980, p. 70—76.
Adam, loan, *Ion Pillat. Pe Argeşln sus.* Bucureşti, Editura Minerva, 1984 p. 218.

PE ARGEŞ IN SUS 1918-1927

Cioculescu, Şerban, *Ion Pillat: Pe Argeş In sus,* in *Facla literară* I, (1923), nr. 5, 26 apr. p. 93.
Arald (Săteanu C.) *Pe Argeş tn sus* de I. Pillat în *Mişcarea,* XVII (1923), nr. 89, 220 pr. p. 1.

Arfetarc (Călitiescu O) Ion Pillat: *Pe Argeş in sus,* în Gindirea, III (1923) nr. 1-2, p. 26-27.

Şerhaii, V. *Ion Pillat, Pe Argeş in sus,* Cultura Naţională în *Flacăra,* "VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 135-196.

I.V. (Vinea Ion), *Cărţi româneşti (Pe Argeş in sus)* in *Contemporanul,* II (1923) , nr. 43, 23 iun., p. 4; Publicistica literară. Ediţie şi prefaţă de-Constantin Brcazu-Stoian, Bucureşti, Editura Minerva, 1977, p. 240.

Densuşianu, Ovid, *Pe Argeş in sus* in *Viata Nouă,* XIX (1923), nr. 4—6, iunie-august, p. 73— 74.

Rjutu, N.N., *Ion Pillat: Pe Argeş in sus* in *Junimea literară,* XII (1923), nr 10-11, oct.-nov., p. 387-3S9.

Ralea, Miliai. /. *Pillat: Pe Argeş In* s«?, versuri, Cultura naţională, 1923, în *Viaţa Românească,* XV (1923), nr. 10-11, oct.-nov. p. 200-202; *Scrieri,* voi. 2, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 416-419.

Dragomireseu, Mihaîl *(I. Pillat: Pe Argeş in sus). Cultura poporului,* 28 oct. 1923, p. 4.

Foti, Ion. *Ion Pillat: Pe Argeş fn sus* în Ftifori*!, XVII (1924), nr. 4760, 20 ian., p. 2.

Necnlau. Eugen. Pe *Argeş în sus de I. Pillat* tn *Revista Moldovei.* III, (1924), nr. 10. febr. p. 16-18.

Froda, Scarlat, *Ion Pillat: Pe Argeş tn sus, tn Adevărul literar şi artistic,* V (1924) , nr. 168, 24 feb. p. 6.

Biiiculcacu, George. *în jurul crizei literare,* în *Viaţa literară,* I (1926), nr. 1, 20 felir. 1926, p. 1.

Cioculescu, Şerban. *Semănătorism şi poporanism sub unghiul artistic* în *Viaţa literară,* I (1926), 5 iun., p. 1. Scurte referiri la *Pe Argeş in sus.*

Constantinescu, Pompiliu. *Ion Pillat* (1925) în *Scrieri,* voi. 4, p. 369-370. *Ion Pillat autohton şi universal în Ion Pillat, Mărturii despre om şi poet...* p. 112 — 114.

Pohonţu, Eugen, *op. cit.,* p. 126-136.
Scrieri alese de scriitorii români apărute tn Cultura Naţională; 1. Pillal: Pe *Argeş tn sus,* în *Adevărul literar şi artistic,* IX, (1929), nr. 461, 6 oct. p. 2.

Dinu, Alexandru, *Aspecte şi valori in poezia lui Ion Pillat...* p. 251 — 254.

Şuluţiu, Octav, *Pasărea de lut,* în *Scriitori şi Cărţi.* Ediţie îngrijită, tabel cronologic şi prefaţă de Nicolae Florescu, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 166, p. 171.

Caniacuzino, I., Ion, *Note despre poezia lui Ion Pillat...* p. 573, p. 575, p. 579, p. 681.

Lovinesiu, Eugen, *Istoria Literaturii Române contemporane... 1F00—1931,* p. 100., p. 102—103.

Streiiui, Vladîmir, *Paginide critică literară* (scris tn 1938), Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968, p. 58-59.

Vianu, Tudor, *Pocsia lui Ion Pillat* în *Studii şi portrete literare...* p. 68 — 69, p. 71-7'., p. 76.

Regman, Cornel, *Ion Pillat poet al tradiţiei* in *Revista fundaţiilor regale,* IX (1942), nr. 9, sept. p. 695-697; *Cărţi, autori, tendinţe.* Bucureşti; Editura pentru literatură, 1967, p, 235—251.

Pillat, Ion, *Mărturisiri* (Extras din *Revista Fundaţiilor Regale* nr. 8. februarie 1942), p. 265-267; p. 270-271.

€ălinescu, GeoTge, *Ion Pillat* în *Istoria literaturii române...* p. 776.

Furtună, Horia. *Alături de Ion Pillat* în *Ion Pillat. Mărturisiri despre om şi poet...* p. 23.

Popescu, Ştefan, *în jurul unei colaborări* in *Ion Pillat. Mărturii...* p. 33-35.

Munteanu, Bazil, *Ion Pillat dincolo de timp* tn *Ion Pillat. Mărturii...* p. 96.

Voiculescu, Vasile, *Etape şi reşedinţe* tn *Ion Pillat, Mărturii...* p. 99 — 100.

Diaconii, Ion, *Clasicism şi modernism tn poezia lui Ion Pillal* în *Ion Pillat. Mărturii...* p. 124 — 130.

Păunescu-Ulmu T.. *Peisajul in poezia lui Ion Pillat* în *Ion Pillat, Mărturii...* p. 190-191.

Papadima. Ovidiu, *Aspecte din poezia lui Ion Pillat* în *Creatorii şi Lumea lor.* Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1943, p, 398 — 410; *împăcarea sub zodii,* în *Mărturii...* p. 220, p. 234, p. 237. *Ion Pillat* (Bucureşti), Editura Albatros, 1974. p. 82. p. 83, p. 84, p. 150-151, p. 154-155.

Rău, Aurel, *Un virtuos al emoţiei* în *Steaua,* XV (1964), nr. 4, p, 72-97, *Prefaţa* la *Ion Pillat. Poezii. Antologie* de... Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. XVIII—XXIII; *Ion Pillat* în *Flori din Cuvinte,* Bucureşti, Editura Eminescu, 1980, p. 69—73.

Piru, Alexandru, *Ion Pillat 20 de ani de la moarte* în *Contemporanul,* 1965. nr. 17, 23 apr., 1965. p. 5; *Poezia lui Ion Pillat* în *Analize şi sinteze,* Craiova, Editura Scrisul românesc, 197-3, p. 258-266

Marino, Adriao, *Ion Pillat la o nouă lectură* în *Steaua,* XVI (19651, nr. 8, aug. p. 8.

Munteanu, George, *Ion Pillat un poet al tradiţiei vii* în *Contemporanul* 1966, nr. 13, 1 apr. p. 3; *Viaţalitatea tradiţionalismului pillatiant,* in *Sub semnul lui Aristarc,* Bucureşti, Editura Eminescu, p. 264—268.

Manolescu, Nicolae, *Ion Pillat* în *Lecturi infidele.* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1960, p. 114-146; idem, Ion Pillat în *Metamorfozele poeziei.* Bucureşti, Edilura pentru literatură, 1968, p. 5.

Ciopraga, Constantin, *Universul poetic al lui Ian Pillat; in Cronica, 11* (1967), nr. 29, 22 iul., p. 7; nr. 30, 29 tul., p. 8; nr. 31, 5 aug. p, 8, p. 11; idem,

Aristarc (Gălinescu G.) Ion Pillat: *Pe Argeş tn sus,* în Gindirea, III (1923> nr. 1 — 2, p. 26—27. •v:
Şerban, V. *Ion Pillat, Pe Argeş tn sus,* Cultura Naţională în *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 195-196.
I.V. (Vinea Ion), *Cărţi româneşti (Pe Argeş în sus)* în *Contemporanul,* II (1923) , nr. 43, 23 iun., p. 4; Publicistica literară. Ediţie şi prefaţă de Constantin Breazu-Stoian, Bucureşti, Editura Minerva, 1977, p. 240.
Densuşianu, Ovid, *Pe Argeş în sus* în *Viaţa Nouă,* XIX (1923), nr. 4—6, iunie-august, p. 73—74.
Răutu, N.N., *Ion Pillat: Pe Argeş tn sus* în *Junimea literară,* XII (1923),. nr. 10—11, oct.-nov., p. 387—389.
Ralea, Mihai. /. *Pillat: Pe Argeş în sus,* versuri, Cultura naţională, 1923, în *Viaţa Românească,* XV (1923),, nr. 10—11, oct.-nov. p. 200-202- *Scrieri,* voi. 2, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 416—419.
Dragomirescu, Mihail *(I. Pillat: Pe Argeş In sus), Cultura poporului,* 28 oct. 1923, p. 4.
Foti, Ion. *Ion Pillat: Pe Argeş în sus* în *Viitorul,* XVII (1924), nr. 4760, 20 ian., p. 2.
Neculau, Eugen. *Pe Argeş In sus de I. Pillat* în *Revista Moldovei,* III, (1924), nr. 10, febr. p. 16—18.
Froda, Scarlat, *Ion Pillat: Pe Argeş în sus,* în *Adevărul literar şi artistic,* V (1924) , nr. 168, 24 feb. p. 6.
Baiculescu, George. *în jurul crizei literare,* în *Viaţa literară,* I (1926), nr. 1, 20 febr. 1926, p. 1.
Cioculescu, Şerban. *Semănătorism şi poporanism sub unghiul artistic* în *Viaţa literară,* I (1926), 5 iun., p. 1. Scurte referiri la *Pe Argeş în sus.*
Constantinescu, Pompiliu. *Ion Pillat* (1925) în *Scrieri,* voi. 4, p. 369—370. *Ion Pillat autohton şi universal* în *Ion Pillat, Mărturii despre om şi poet...* p. 112-114.
Pohonţu, Eugen, *op. cit.,* p. 126—136.
Scrieri alese de scriitorii români apărute tn Cultura Naţională; I. Pillat: *Pe Argeş în sus,* în *Adevărul literar şi artistic,* IX, (1929), nr. 461, 6 oct. p. 2.
Dima, Alexandru, *Aspecte şi valori în poezia lui Ion Pillat...* p. 251 — 254.
Şuluţiu, Octav, *Pasărea de lut,* în *Scriitori şi Cărţi.* Ediţie îngrijită, tabel cronologic şi prefaţă de Nicolae Florescu, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 166, p. 171. '
Cantacuzino, I., Ion, *Note despre poezia lui Ion Pillat...* p. 573, p. 575, p. 579, p. 681.
Lovinescu, Eugen, *Istoria Literaturii Române contemporane... 1800—1931,* p, 100., p. 102-103.

Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară* (scris în 1938), Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968, p. 58—59.
Vianu, Tudor, *Poezia lui Ion Pillat* în *Studii şi portrete literare...* p. 68—69, p. 71-74, p. 76.
Regman, Cornel, *Ion Pillat poet al tradiţiei* în *Revista fundaţiilor regale,* IX (1942), nr. 9, sept. p. 695—697; *Cărţi, autori, tendinţe,* Bucureşti; Editura pentru literatură, 1967, p. 235—251.
Pillat, Ion, *Mărturisiri* (Extras din *Revista Fundaţiilor Regale* nr. 8, februarie 1942), p. 265-267; p. 270-271.
•Călinescu, George, *Ion Pillat* în *Istoria literaturii române...* p. 776.
Furtună, Horia. *Alături de Ion Pillat* în *Ion Pillat. Mărturisiri despre om şi poet...* p. 23.
Popescu, Ştefan, *în jurul unei colaborări* în *Ion Pillat. Mărturii...* p. 33—35.
Munteanu, Bazil, *Ion Pillat dincolo de timp* în *Ion Pillat. Mărturii...* p. 96.
Voiculescu, Vasile, *Etape şi reşedinţe* în *Ion Pillat, Mărturii...* p. 99—100.
Diaconu, Ion, *Clasicism şi modernism în poezia lui Ion Pillat* în *Ion Pillat. Mărturii...* p. 124 — 130.
Păunescu-Ulmu T., *Peisajul tn poezia lui Ion Pillat* în *Ion Pillat, Mărturii...* p. 190-191.
Papadima, Ovidiu, *Aspecte din poezia lui Ion Pillat* în *Creatorii şi Lumea lor,* Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1943, p. 398—410; *împăcarea sub zodii,* în *Mărturii...* p. 220, p. 234, p. 237. *Ion Pillat* (Bucureşti), Editura Albatros, 1974, p. 82, p. 83, p. 84, p. 150—151, p. 154-155.
Rău, Aurel, *Un virtuos al emoţiei* în *Steaua,* XV (1964), nr. 4, p. 72 — 97, *Prefaţa* la *Ion Pillat. Poezii. Antologie* de... Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. XVIII—XXIII; *Ion Pillat* în *Flori din Cuvinte,* Bucureşti, Editura Emineseu, 1980, p. 69—73.
Piru, Alexandru, *Ion Pillat 20 de ani de la moarte* în *Contemporanul,* 1965, nr. 17, 23 apr., 1965, p. 5; *Poezia lui Ion Pillat* în *Analize şi sinteze,* Craiova, Editura Scrisul românesc, 1973, p. 258-266.
Marino, Adrian, *Ion Pillat la o nouă. lectură* în *Steaua,* XVI (1965), nr. 8, aug. p. 8.
Munteanu, George, *Ion Pillat un poet al tradiţiei vii* în *Contemporanul* 1966, . nr. 13, 1 apr. p. 3; *Viaţalitatea tradiţionalismului pillatiant,* în *Sub semnul lui Aristarc,* Bucureşti, Editura Emineseu, p. 264—268.
Manolescu, Nicolae, *Ion Pillat* în *Leduri infidele,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1960, p. 114—146; idem, Ion Pillat în *Metamorfozele poeziei,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968, p'. 5.
Ciopraga, Constantin, *Universul poetic al lui Ion Pillat;* în *Cronica,* II (1967), nr. 29, 22 iul., p. 7; nr. 30, 29 iul., p. 8; nr. 31, 5 aug. p. 8, p. 11; idem,

Portrete şi reflecţii literare, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1969, p. 154-172.

Martin, Aurel, *Ion Pillat* în *Poeţii contemporani,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967, p. 20—28, voi. II, Bucureşti, Editura Emineseu, p. 19—24; idem, *Ion Pillat, Poezii* în *Gazeta literară,* XIII (1966), nr. 12, 24 mar. p. 4.

Tomuş, Mircea, *Prefaţă la Ion Pillat. Poezii. Antologie* de Dinu Pillat, Bucureşti, Editura pentru literatură, p. XII, p. XVII—XXLII.; *Ion Pillat* în *Cincisprezece poeţi,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968, p. 127-152.

Micu, Dumitru, *Ion Pillat* în *Luceafărul,* XII (1969), nr. 5, 1 febr. p. 6; *Ion Pillat* în *Gindirea şi gîndirismul,* Bucureşti, Editura Minerva, 1975, p. 463-473.

Ulici, Laurenţiu, *Ion Pillat* în *Contemporanul,* 1970, nr. 17, 24 apr. p. 3. Ion Pillat în *Recurs,* Bucureşti, Cartea Românească, 1971, p. 91 — 98; *Ion Pillat* în *Multum in parvo,* Bucureşti, Editura enciclopedică română, 1974, p. 286.

Crohmălniceanu, Ov.S., *Ion Pillat,* cap. *Poezia chtonică* în *Literatura română Intre cele două războaie mondiale,* voi. II, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 108-113.

Pillat, Dinu, *Contribuţiuni la biografia lui Ion Pillat* (teză de doctorat, 1945), idem în *Itinerarii istorico-literare,* ediţie alcătuită, prefaţă şi bibliografie de George Muntean, Bucureşti, Editura Minerva, 1978; idem. *O consternaţie a poeziei române moderne,* Bucureşti, Editura Cartea românească 1974, p. 259-295.

Ungureanu, Cornel, *Postfaţă* la *Ion Pillat. Poezii. Antologie de...* Bucureşti, Editura Minerva, 1975, p. 274—278; idem, *Ion Pillat Intre oglinzile paralele* in *Luceafărul,* XVIII (1975), nr. 30, 26 iul., p. 3; idem. *Poezia nemărturisită aventură* în *Contextul operei,* Bucureşti, Editura Cartea românească, 1978, p. 68—103.

Sorescu, Roxana, *Ion Pillat. Măştile melancoliei* în *Interpretări* Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1978, p. 134—136.

Livescu, Cristian, *Poezia lui Ion Pillat. Conceptele imaginarului* în *Steaua,* XXX (1979), nr. 1. ian., p. 13—14; idem, *Ion Pillat. Antropologia unei probe imaginare* în *Steaua* XXXI (1980), nr. 4, apr., p. 6—7 idem. *Introducere în opera lui Ion Pillat...* p. 77 — 119, p. 24—276.

Ornea Z., *Tradiţionalism şi modernitate în deceniul al treilea,* Bucureşti, Editura Emineseu, 1980, p. 574-584.

loan Adam, *op. cit.,* p. 220—224.

N. Steinhardt, *Reeditară lui Ion Pillat, Transilvania,* XIII (1984), nr. 4, p. 38-39.

SATUL MEU

Pohonţu, E., *Ion Pillat: Satul meu,* 1925 în *Junimea literară,* XIV (1925). nr. 1 — 2, ian.-mar., p. 82 — 83.

Herescu, N, I., *Ion Pillat: Satul meu.* Colecţia „Cartea Vremii" în *Flamura,* III (1925), nr. 4—5, mar.-apr. p. 116—120.

Ionescu, Const., D., *Poetul Ion Pillat. Cu prilejul voi. Satul meu* în *Datina* III (1925), nr. 4—5, apr.-mai, p. 65—73.

Al., Băd., (Bădăuţa Al.) *Ion Pillat: Satul meu.* Versuri cu gravuri de I. Teodorescu-Sion, *înGîndirea,* IV (1928), nr. 12 — 13, 1 — 15 apr. p. 389—390.

Ulmu T., (Păunescu-Ulmu) *Poetul Ion Pillat, Contribuţii critice.* Craiova, în „Ramuri", 1947, p. 10—13 (Dezvoltarea articolului din *Clipa,* III (1925), nr. 95, 5 apr., p. 2.

Perpessicius, *Menţiuni critice,* voi. I, Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1928, p. 126—129; *Opere* voi. 2, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967, p. 151 — 154.

Dianu, Romulus, *Ion Pillat. Satul meu,* poezii cu 54 de gravuri în lemn de I. Teodorescu-Sion în Rampa. VIII (1928), nr. 2242, 16 apr., p. 1.

Dem. Teodorescu, *Salul meu* de *Ion Pillat* în *Adevărul* XXXVIII (1928) nr. 12.686, 23 apr. p. 1.

Literatur Kulturnachrichten aus Rumănien, I (1925), nr. 3—4, mai-iun, p. 10,

C , G., (Gerota, Constantin) *Satul meu de Ion Pillat* în *Năzuinţa,* IV (1925). nr. 1 — 2, mai-iun. p. 95.

Constantinescu, Pompiliu, *Ion Pillat: Satul meu* în *Ritmul vremii,* I (1925), nr. 4, mai, p. 93—96. Scrieri, voi. 4... p. 365—368.

Topîrceanu, G., *Satul meu de Ion Pillat* în *Lumea, bazar sâptămînal.* I; 1925, nr. 28, 24 mai, p. 15.

Sadoveanu Ion-Marin, *Ion Pillat: Satul meu* în *Cuvîntul literar şi artistic,* II (1925), nr. 22, 31 mai, p. III.

Foti, Ion, *Satul meu, poezii de Ion Pillat* în *Viitorul,* XVIII (1925), nr. 5174, 5 iun., p. 1 — 2.

V.R.S. (Rusu-Şirianu, Vintilă), *Satul meu* în *Îndreptarea,* VII (1925), nr. 12.7, 7 iun., p. 1.

Razu, D. (Botez Demostene), *Ion Pillat: Satul meu,* Editura Fundaţiilor Culturale 1925 în *Viaţa românească,* XVIII (1925), nr. 8, aug. p. 290 — 291.

Fapta, A., *Ion Pillat. Satul meu* în *Glasul Bucovinei,* VIII (1925), nr, 1921, 18 sep., p. 2.

Sevastos, M., *Anul literar* în *Adevărul literar şi artistic,* VII (1926), nr. 265, 3 ian., p. 2.

Lista celor mai bune 10 lucrări (apărute în 1923) în *Patria,* IX (1927), nr. 169, 31 dec, p. 4.
Sărmanul Klopstock, *Cartea poeziei satului* în *Universul literar,* L (1941), nr. 17, 19 apr., p. 1.
Şuluţiu, Octav, *Pasărea de lut* în *Scriitori şi cărţi...* p. 172.
Cantacuzino, I., *op. cit.* p. 576.
Lovinescu, Eugen., *Istoria literaturii române contemporane,* p. 94.
Vianu, Tudor, *Poezia lui Ion Pillat* în *Studii şi portrete literare...* p. 74.
Voiculescu V., *Etape şi reşedinţe...* p. 101 — 103.
Călinescu, George, *Ion Pillat* în *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent...* p. 777.
Regman, Cornel, *Ion Pillat poet al tradiţiei...* p. 697.
Rău, Aurel, *Ion Pillat. Poezii. Antologie* de... p. XXVI.
Ulici, Laurenţiu, *Multum in parvo...* p. 287.
Papadima, Ovidiu, *Ion Pillat...* p. 81—82.
Crohmălniceanu, Ovidiu, S., *Ion Pillat. Poezia chtonică...* p. 113—115.
Micu, Dumitru, *Ion Pillat* în *Gindirea şi Gindirismul...* p. 475—476.
Livescu, Cristian. *Introducere In opera lui Ion Pillat...* p. 126—133.
Ioan, Adam, *op. cit.,* p. 224 — 226.

BISERICA DE ALTĂDATĂ 1926

Puşcaşu, loachim (Gyr Radu), *Ion Pillat: Biserica de altădată, poezii.* Cartea românească, 1926 în *Flamura,* IV (1926), nr. 7—8, iul., p. 366—367.
Dianu, Romulvs, *Ion Pillat. Biserica de altădată, poezii.* Editura Cartea Românească, în *Rampa,* XI (1926), nr. 2619, 22 iul., p. 1.
Pas, Ion, *Ion Pillat: Biserica de altădată,* poezii în *Lupta,* 21 (1926), nr. 1430, 9 sept., p. 2.
Bucuţa, Emanoil, *Ion Pillat: Biserica de altădată, poezii,* in *Societatea de mtine,* III (1926), nr. 37-38; 12-19 sep.. p. 612
Baiculescu, George, *Ion Pillat. Biserica de altădată, poezii,* Editura Cartea Românească în *Propilee literare,* I (1926), nr. 13, 15 sep., p. 22.
Lascarov-Moldoveanu, A., *Ion Pillat: Biserica de altădată, poezii* în *Răsăritul,* IX (1926), nr. 2, p. 12-15.
Conslantinescu, Pompiliu, *Ion Pillat: Biserica de altădată* în *Viaţa literară,* L (1926), nr. 21, 2 oct., p. 5; *Scrieri,* voi. 4... p. 371-374.
Streinu, Vladimir, *Ion Pillat: Biserica de altădată. Poezii* în *Sburătorul* VI (1926), nr. 5, p. 71; idem, *Pagini de critică literară* voi. 5. Ediţie

alcătuită de George Muntean, Bucureşti, Editura Minerva, 1966, p. 45-46.
Ionescu, Const., *Două volume de lirică religioasă: Ion Pillat: Biserica de altădată şi V. Voiculescu: Poeme cu îngeri* în *Datina,* V (1927), nr. 1—2, ian.-feb., p. 25-27.
Bădăuţă, AL, 1926. *Poezii* în *Viaţa literară,* I (1927), nr. 34, 22 ian., p. 2.
Perpessicius, *Ion Pillat: Biserica de altădată, poezii,* Editura Cartea Românească, în *Universul literar* XLIII (1927), nr. 4, 23 ian. p. 59—60; idem *Menţiuni critice,* voi. I, p. 305—308; *Opere,* voi. 2... p. 246—252.
Ralea, M., *Ion Pillat. Biserica de altădată, poezii.* Editura Cartea Românească, în *Viaţa Românească* XIX (1927), nr. 2, p. 289 şi în *Perspective,* Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1928, p. 91—93; idem *Scrieri,* voi. II, Bucureşti, Editura Minerva, 1977, p. 161 — 163.
Maniu, Adrian, *Biserica de altădată* în *Rampa,* XII (1927), nr. 2784, 6 feb., p. 1.
Suchianu, D., I., *Ion Pillat: Biserica de altădată* în *Adevărul literar şi artistic* VII (1927), nr. 325, 25 feb., p. 7.
Zimbru, Ion, *Biserica de altădată, Poezii de Ion Pillat* în *Viitorul,* XX (1937)» nr. 5701, 28 feb., p. 3.
Bogdan-Duică G., *Ion Pillat: Biserica de altădată* în *Naţiunea* I; (1927), nr. 99, 15 mai 1927, p. 2—3.
Lascarov-Moldoveanu A1., *Cărţi bune: Ion Pillat: Biserica de altădată;* în *Ţărănismul,* IV (1929), nr. 52, p. 1 4.
Lovinescu, Eugen. *Istoria literaturii române contemporane...* p. 94.
Vianu, Tudor, *Poezia lui Ion Pillat* în *Studii şi portrete literare...* p. 74—80»
Chinezu Ion, Ion Pillat, *Pasărea de lut* în *Glnd românesc,* II (1934), april, nr. 4, p. 219.
Regman, Cornel, *Ion Pillat poet al tradiţiei...* p. 698—699.
Călinescu, George, *Ion Pillat* în *Istoria literaturii române...* p. 778.
Rău, Aurel, *Prefaţa* la *Ion Pillat Poezii. Antologie de...* p. XXVII—XXVIIL
Tomuş Mircea, *Prefaţă* la *Ion Pillat, Poezii. Antologie* de Dinu Pillat, p. XXVII -XXVIII.
Micu, Dumitru, *Ion Pillat* în *Gtndirea şi Gindirismul...,* p. 476—481.
Crohmălniceanu, Ov.,S., *Ion Pillat* în cap. *Poezia chtonică* în *Literatura română între cele două războaie mondiale... p.* 115—117.
Ungureanu, Cornel., *Postfaţă* la *Ion Pillat. Poezii. Antologie* de..., p. 281 — 282.
Livescu, Cristian, *Introducere în opera lui Ion Pillat...,* p. 113—152.
Ioan Adam, *op. cit.;* p. 227—228.

Comarnescu, Petru, *Ion Pillat: Limpezimi* în *Ultima Oră,* I (1929), nr. 33, 6 feb., p. 2.
Mânu, Aristide (Acterian Arşavir), *Limpezimi de Jon .Pillat* în *Vremea,* II (1929), nr. 50, 7 feb., p. 2.
Perpessicius, *Ion Pillat, Limpezimi, poeme.* Editura Scrisul Românesc, în *Cuvtntul,* -V (1929), nr. 1391, 6 mar. p. 1—2; idem *Menţiuni critice,* voi. 2..., p. 357—364; *Opere,* voi. 3, Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 266-271.
I.T. (Agîrbiceanu I. I.) *Ion Pillat: Limpezimi^* Scrisul românesc în *Transilvania,* LX (1929), r. 4-6, apr.-mai, p. 399.
Philippide, AL, A., *Ion Pillat: Limpezimi, poeme* în *Viaţa românească* XXI, (1929) nr. 5—6, mai-iun. p. 325—326. *Poezia românească intre cele două războaie mondiale,* Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1960, p. 59.
Broscăuceanu, I., *Pe marginea unui volum de poezii... Limpezimi* în *însemnări,* III (1934), nr. 16, mar., p. 5—8.
Şuluţiu, Octav., *Pasărea de lut* în *Scriitori şi cărţi...* p. 166—168.
Constantinescu, Pompiliu, *Rumänien SchrifttumWkl,* în *Europäische Literatur,* II (1943), nr. 5, mai, p. 18.
Vianu, Tudor, *Poezia lui Ion Pillat* în *Studii şi portrete literare...* p. 81—84.
Regman, Cornel, *Ion Pillat poet al tradiţiei...* p. 699—700.
Rău, Aurel, *Un virtuos al emoţiei...* p. 89—94, *Prefaţă* la *Ion Pillat, Poezii. Antologie* de..., p. XXIX—XXXI.
Martin, Aurel, *Poeţii contemporani...,* p. 20—21, p. 29.
Chinezu, Ion, *Pagini de critică,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1969, p. 44—46.
Tomuş, Mircea, *Prefaţă la Ion Pillat. Poezii. Antologie de Dinu Pillat,* p. XXIX.
Tomozei, Gheorghe, *Muzeul ploii,* Bucureşti, Cartea Românească, 1973, p. 101—103.
Micu, Dumitru, *Ion Pillat* în *Glndirea şi Gindirismul,* p. 481—484.
Crohmălniceanu, OV..S., *Ion Pillat* cap. *Poezia chtonică* în *Literatura română, Intre cele două războaie mondiale...,* p. 117—119.
Ungureanu, Cornel, *Postfaţă la Ion Pillat. Poezii. Antologie* de..., p. 282—285.
Livescu, Cristian., *Introducere In opera lui Ion Pillat...,* p. 154—161.
Giurgiu, Felicia, *Motive şi structuri poetice,* Timişoara, Editura Facla, 1980, p. 88-99.
Ioan, Adam, *op. cit.,* p. 229—231.

Ordinea cronologică a elaborării poemelor din volumele:
PE ARGEŞ ÎN SUS, BATRÎNII, SATUL MEU, BISERICA DE ALTĂDATĂ, LIMPEZIMI

1910 *Chemare,* 14 iunie (A.); *înapoiere* (ÎN.)

1914 *Drum de noapte.* (ÎN.)

1918 *Aci sosi pe vremuri,* Miorcani, 28 iul., s.v. (G.Z.), (P.Ag.S.); *Copil de odinioară.,* început la Bucureşti 1916, sfirşit la Miorcani. în 1918 (G.Z.; P.Ag.S.); Ji«ca>»v.Miorcani, 11—14 sept. {Gt.Z.j.P.Ag.S.),5 *Aşteptîndu-i,* Miorcani, sept.-opt. (B.); *Elade, Cîrlova şi AleţandrttKu,.* Miorcani, sept.-oct. (JB); *Anton Pann,* Miorcani, sept.-oct. (Ş.); *Ghqn#die Cozianul,* Mioţţ^, sept. rf>pţ. *(BJj.Sejtftwr**.* (I)» Bi&ciiregH, noiţmb,,(«.Z.; P.Ag.S.); *Septemvrie* (II),. Bucureşti, nojemb. (ţî.Z.^ P*Ag*S.); *Septemvrie* (III), Miorcani, toamna (P.Ag,S.)

1919 Cina *cea de^taină,* -Bucuraţi, 17 ian. *{GJL.;* J*.Âg.S»); *Ţoarnn^* Miorcani, 10 oct. (G.Z,) j.

1920 *Cel din urmă,* Bucureşti, pnmăyara (B.j *ţ Noapte p^ţărm,, %ok\ţghialr* Movilă, 8 iul. ,{L.);5 *închinare,* Călimăneşti, 4, aug. (R.Ag-S.); *Vtrful dealului^* Călimăneşti, ,10,, aug. (P.AgiS.); *Mortnlntul,..*Gălunţneşti, 11,, aug. (P.Ag,S.); *.Spre Izvorani,,* Gălimăneşti, 12 aug. (P.Ag.S.); *Capela,.,* Călirnăneşti, 13;aug. *(^.,Aţ^S,},y La zăv^, Q^rt^ne^,* 14—16 aug. (P*Aţ.Ş.)ţ */* vie,* Călimăneşti,,14—17 aug. (P.Ag.S.); *Cucul din Valea Popii,* Călimăneşti, 14—20 aug. .fIţ.Ag,S.); *Pădurea din Valea Mare,* Cîmpmjung, 30 aug. (P,Ag.S.); *Casa din, deal,* Călimăneşti, 23—24 aug.(P*Ag,S0ţ; *Castanul cel mare,* Cîmpulung,, 30 aug,,(P.Ag.S.); *îxt Parcul Găieştilor,* Buoureşti, 19^ sept. (P.Ag,S.); Dosejfte» *Mitropolitul,* .Miorcani, Bucureşti, , noiemb.-dec; (P.Ag.S.); *Elegia IX: Invocare,* Bucureşti (I..); *înserare* (L.).

1921 *Ursul lui Donici,* Bucureşti, în primăvară (B.); *Bolintineanu,* Bucureşti, în primăvară (B.); *Mureşanu,* Bucureşti, în primăvară (B.); *Alecsandri,* Bucureşti» în primăvară (B.); *Adio la Florica,* Bucureşti; (P.Ag.S.); *Străinul,:* Cîmpulung, 29 iulie (PAg.S.); *Florica,* Cîmpulung, 30 iulie fPiAg.S^; *Căsuţa: din copac,* Cîmpulung, 12 aug. (P.Ag.S.)? *Cămara de fructe,* Cîmpulung, 12—13 aug? (P.Ag.S.); *Cireşul,* Cîmpulung, 13 aug.' (P.Ag.S;); *Lumina, iarna,* Cîmpulung, 15 aug. (PiAg.S.);

Odaia bunicului, Cîmpulung, 16 aug. (P.Ag.S.); *în luncă,* Cîmpulung, 22 aug. (P.Ag.S.); *Ctitorii,* Bucureşti, 20 noiemb. (P.Ag.S.);

1922 *Dinicu Golescu,* Bucureşti, martie (B.); *Ienăchiţă Văcărescu,* Bucureşti, martie (B.); *în cramă,* 1916 în voi. A., refăcută în dec. 1922 (PAg.S.); *Acuarelă,* Bucureşti, 19 dec. (P.Ag.S.). ˇ | ' / '¹°

1923 *Biserica lui [Horia, l* Bucureşti,. 27 april., 1*921, ultima'strofă 4n 1923 (PAg.S.); *Timpul,* f.d. (PAg.S.) *f -titngul,'* Bucureşti, Jlu-Ul; mar. (BA.); *Pluta',* Bucureşti, 13 mâi (L.) ; *'Arhondaricul,* Bucureşti,' 17—19 mai (BA.)5 *Poetul,* 9 sept. (L.); SATUL MEU: Miorcani, 11-17 sept. Seria I: 1. *Harta;* 2. *Lumina;* 3. *Moş Gheorghe Jitarul;* 4. *Proprietarul;* 5. *Vlad Plugarul;* 6. *Ilie Baciu;* 7. *Vasile Bulloc;* 8. *Ion Pescaru;* 9. *Ştrul Leiba;' {0.>Meşter Toaderf-m-.-Vînătorul; iî} "Secretarul Primăriei;* 13. *Iliuţ, orbul satului; \k!-Popă+Breazu-; •WSPărlii-*tefe *îtilraldi'M&l-Bubă Visa)* 17. *Poetul?'\s.- Uliţă satului;* '19. *Curtea*
' *'-'VoieVeăscă;* 20.' *Parcul;* ''211' *ârkşika;* 22. *Horă;* 23. *Gtştelei; 2b. Oile;*
îrfn«rAriefi»^/^^«Jfttpiîi'*tekfaff'MjWtrMÎ^-. Păaured-de la*
' *'SUticar^. Prutul; 'BO.'Arkihl;Si:\JutbecM;* 32. iS^oui; 33. *%'mbra;*
" 34'.'rafc*refa;'a5i *Cimitirul; 'W "Dorul.* Seria II: *Bl.'PM-ed HergMlegiu;*
• *'-'H%:'IlîKcâ M IâH;* 39*.*'DdrHHişdara învăţătoare'? W/-B6m\uH învăţător;*
ii^foidSa '•doikrhUkdim; 41:' Anisia; 43. \faitt?)V44. *'Bis&ica';* 45. *Clopotul;* 46. Copacii *«.º#»nai.'49.yrflSWUra;
• "1*50: JVo>il, :t^r#/-5\.' "ToWino; S^B«;'fe3r;iV»opW; 54'V *tfateiul vechi;* 55. *Amurgul; Spre schit,* 11 dec. (BAl).' ' '

19M'-*Mtnâstire,*'Btoureştif 13'ieb.''(BA'J)J ilfedrâ Mrta««, Bucureşti, 2"*-'
'••'ʷ;ⁱ 30^1^(11); Stt^^ 'Bttbucureşti
'(Iii)';iWa, BttfcuVeşti,' (BA.)* *Iriterior',* BucufeşHii', '8' iun. (B.); *Biserica*
"•'•UeH BuCureştr,' '8•'itift.'(L'.) $• *VtiSU'-ku liliac,* Mîor^aîiij 6-sept.' (L.);
'' Drainut rkagilor, ' Miorcani"-ff'se'pt. (BA.); CojhddW^Florica,'<'23 oct.
'•'ţFL<3HrtoA); *Pasărea toatAtlei',* Bucureşti, îV octf<*'.)"* 'Lucind 7urm,
' BubdreştF,-f:d-:'(l}.ţ). '- - ••*•«»*' •' •''•••\'ᴷ •*>'* '

1923'iEfegu» JT/f.» Z)«'coi m«rf-,'Blrcurişti', 7-8 ian:(L'i)f *Piersicul,* Bucureşti, 'H4 rab. (L.)ţ *Petiţii roşii,* mcureşti;16'feb.^Bly^Sohi/t c»ro«, Predeal,
• 3rnar\'(L.); *Ockektriv 'biliiieil,* 'Fped«*il,"»'mar. (F&ORiCA)*
ˇ Bucureşti, 80 aprili ţfc}/ jtxAefe, Buctireşti', 6 rhaiţL;); *Mărţişor-'* bucureşti, 17 mai, (L.); *Naşterea,* Bucure$ti', 22 mai, <(BA;);' *Copilăria,* Bucureşti, 28 mai,(BA.) j *juritirea;* Bucureşti',' 23 mai, (B.A.); *losif teslarul,*
l-" Tekirghiol, 6 iunie, '(BAL), *Buna-Vestire',* .Tekirghiol, *1* iunie (BA.); *Rugă* co'^ft tAa#>,-Tekir&bi*l, riu'nte-'CB.A..)?'- *'NaştereaDomnului,* Tekir-
•-ghiol, început'8 iun^Mfrşit 14 iul. la Miorcani (B;Ai) ; Sieawa, Miorcani,
.8..21*iul. (BA.); *închinarea Magilor,* Miorcani, 22.iul. (BA.); *Bejenia,* Miorcani, ,23 *i\A,/ (BJL.); Rusalii,* Miorcani, 24 iul. (BA.); *Maica şi*
,. *firuftcul,* .Miorcanj,..2.7 (iul. (BA.); *Bocetul*^Miorcani, 29 iul. (BA.);

Despărţirea, Miorcani, 31 iul. (BA.); *înălţarea,* Miorcani, 4 aug. (BA.); *Mreaja,* Miorcani, 4 aug. (BA.); *Jalea,* Miorcani, 8 aug. (BA.); *Adormirea,* Miorcani, 8 aug. (BA.); *Brumar,* Miorcani, 9 sept. (L.); *Undrea,* Miorcani, 9 sept. (L.); *Năvodul,* Miorcani, 10 sept. (BA.); *Smochinul neroditor,* Miorcani, 10 sept. (BA.); *Cireşar,* Miorcani, 10 sept. (L.); *Făurar,* Miorcani, 10 sept. (L.); *Ghenar,* Miorcani, 10 sept. (L.); *Oaia cea pierdută,* Miorcani, 11 sept. (BA.); *Semănătorul,* Miorcani, 12 sept. (BA.); *Bunul Samarinean,* Miorcani, 15 sept. (BA.); *Biserica de altădată,* Miorcani, 15 sept. (BA.); *Cozia,* Bucureşti, 3 noiemn. (BA.); *Prier,* Bucureşti, 17 dec. (L.); *Rădăcini,* Bucureşti, 17 dec. (FLORICA); *Fiul risipitor,* Bucureşti, 20 dec. (B.A.)

1926 *Proiect de templu,* Bucureşti, 9 ian. (L.); *Morţii,* Bucureşti, f.d. *Elegia V; Marinarul,* Bucureşti, 8 feb. (L.); *Inscripţii pentru o fînttnă,* 8 feb. (L.); *Odihna talii,* Dorohoi, 15 feb. (TLORICA); *Monahul la capre,* Bucureşti, 8 april. (BA.); idem: *îngerul* (BA.) *Primăvara,* Roman, 30 april.—lmai, (L.); *Vinicer,* Miorcani, 23 mai,; (L.); *Brumărel,* Miorcani, 23 mai, (L.); *Florar,* Miorcani, 23 mai, (L.); *Cuptor,* Miorcani, 24 mai, (L.); *Gustar,* Miorcani, 24 mai, (L.); *Hanul cu rîndunici,* Miorcani, 30 iul. (L.); *Ceamul albastru,* Miorcani, 30 iul. (L.); *Limpezimi,* Miorcani, 5 aug., (L.); *Amurg în Deltă* Miorcani, 6 aug., (L.); *Căluşarii,* Miorcani, 6 aug., (L.); *Sălcii,* Miorcani, 6 aug., (L.); *Elegia I: Cloşani,* Călimăneşti, 17 aug., (L.); *Cleştar,* Călimăneşti, 21 aug., (L.); *Elegia X: Vrajă,* Bucureşti în toamnă, (L.); *Căprioara de porţelan,* Bucureşti, 29 oct. (L.); *Inscripţie pentru nucul din vie,* f.d.

1927 *Artă poetică,* Bucureşti, j7 mar., (L.); *Elegia II: Primăvară,* Bucureşti, 2 april. (L.) ; *Imagini toamna,* Bucureşti, 2 april., (L.); *Elegia III: Toamnă la Florica,* Bucureşti, 2 apri., (L.); *Ftntlna cu platani,* Bucureşti, 2 april., (L.); *Dafni,* Bucureşti, 7 mai (L.); *Hymet,* Bucureşti, 21 mai, (L.); *Sunium,* Bucureşti, 21 mai, (L.); *Elegia IV: Vremea,* Dorohoi, 11 iunie, (L.); *Icoana cu busuioc,* Miorcani, 7 aug., (L.); *Elegia VI: Toamnă la Miorcani,* Miorcani, 13 aug., (L.); *Cintec de leagăn,* Miorcani, 13 aug., (L.); *Elegia VII: Copacilor,* Miorcani, 23 aug., (L.); *Elegia VIII: Fericirea,* Miorcani, 24 aug., (L.); *Cişmigiu de toamnă,* Bucureşti, 26 oct., (L.); *Elegia XI: S-au pierdut,* Bucureşti, 18 noiemb., (L.); *Dor,* Bucureşti, 18 noiemb., (L.); *Miniatură persană,* Bucureşti, 19 dec, (L.); *Drum de seară,* f.d.

1928 *Drumuri,* Bucureşti, 15 ian., (L.);
Poeme fără dată: Vraciul (L.); *Alt cintec de leagăn* (L.); *Stele* (L.).

Din tabelul cronologic de mai sus se poate observa că multe din poeme au aceeaşi dată. Presupunem că datarea corespundea momentului copierii pe curat a poemelor respective în forma lor definitivă.

MANUSCRISELE ŞI PLANURILE DE ALCĂTUIRE A VOLUMELOR

PE ARGEŞ IN SUS (1918-1927); FLORICA (1926)

Manuscrisul 5075, B.A.R.S.R., dăruit de Ion Pillat, la 13 iunie 1332, este format din poemele cărţii AMĂGIRI, care — după cum am arătat în primul volum al aicestei ediţii r- fuseseră scrise de autor pe foi volante de diverse mărimiy legate împreună în ordinea dorită de el (p. 1 — 120) şi dintr-iun caiet de hîrtie velină (24 x 15) cu poeme cuprinse sub titlul: TRECUTUL VIU, întrunind volumele: I, PE ARGEŞ ÎN SUS (p. 121-141) şi BATRÎNII (p. 142-182).

Pe pagina 122 se aflâ scris titlul: TRECUTUL VIU şi moţto: „Le passe n'est jamais tout ă fait le passe" (Henri Bafcaille, ,1872i—1922).

Urmează apoi pagina de gardă, iar pe verso Ion Pillat scrisese — ca introducere — următoarele versuri:

Ca vraciul ce învie din praful ei o roză
Am. deşteptat mireasma trecutului din scrum
A năpădit grădinara năvălit tn casă
Şi azi mă urmăreşte trecutul viu pe drum.

16 aug. s.n.* 1921, Cîmpujung.....

Pe pag; 124 se descrie pe scurt volumul:

Ion Pillat: TRECUTUL VIU - Poezii - „Florica-Bătrînii"; Bucureşti 1921.

La pag. 125 este*însemnat titlul primei părţi: FLORICA^ cu dedicaţia: „Bunicei şl copilăriei mele in memorîam", care a fdst păstrată şi în; PE ARGEŞ ÎN SUS (Bucureştî), Editura Cultura Naţională ^1923). Motto-'ul „Et tjui donc a jamaisgueri de son enfance?? de Lucie DelarueţMardrus (1880—1945) nu a mai fost reprodus la publicarea în volum*

Poemele sînt copiate pe curat, versurile au foarte, puţine .rnodificări şi fiecare a fost datat,-fiind precizat şi locul unde a fost terminat în forma definitivă. Din datarealor reiese că ele au fopt scrise începînd din august 1920.

*** Amintim că s.v. este prescurtarea de la „stil vechi" iar s.n. de la „stil nou".**

pînă în aprilie 1921. Cele opt poeme, pe care le găsim copiate la pag. 183—190 şi care întregesc volumele, sînt de asemenea datate de poet. Ele au fost scrise în luna august 1921, la Cîmpulung.

La sfîrşitul mss. BARSR, p. 216—219, alte patru poeme, nou incluse, sînt datate' rntre' octombrie 1924 — februarie 1926,' -deci uTJpă Ce apăruse prima ediţie a volumului PE ARGEŞ ÎN SUS. Poetul'Bolase că acestea vor amplifica ediţia a doua. Ele au fost publicate în volumul FLORICA, apărut în anul 1926 în colaborare cu pictorul Ştefan Popescu.

în voWtniul ion; *Pillat-, Mărturii despre,orh ţi poet.. An* juiul unei colaborări, pictorul Ştefan Popescu îşi aminteşte că iniţiativa volumului FLORICA a avut-o Ion Pillat în timpul unei excursii pe muntele Găina, făcute împreună cu IonT.'C. (Ionel) Brătian'ftişi alte' cîteva persoane printre cape se afla şi'poetul Ion Mmulescu. Cartea cu destinaţia' oHiagială pentru sărbătorirea celor>'60de ani ai lui Ionel Brătianu trebuia să fie o ediţie bibliofilă'ete mare lux. Ştefan Popescu» îşi exprimă regreiul de a nuHfJ'arvut timpul «ecesar pentru • a ilustra volumul'cu litografii originale!-^ aşa cum ar fi vrut — căcieîe'rtu au fost gata tdate la data imprimării! : .i '. I ,t :

Din această cauză desenele au fost reproduse, fără excepţie, tipografic hrofset. Pictorul nu uMă rată politeţe şi delicateţe arătate de poet pe parcursul colaborării, calităţi determinate' *4»* atmosfera de iubire şi "cuviinţă -patriarhala, de admiraţie şi respect pentru tot ce eră^de respectat, iubire de' tradiţie, de neam, de ţară şi care făceau parte organică din el.'Volumul FLORICA* ce urma să fie dăruit lui Ionel Brătianu, trebuia să aibă o dedicaţie iscălită de Ştefan Popescu şi Ion Pillat şi, — m concordanţă cu porecla „vizirul" dată lui Ionel Brătianu —, el trebuia să fie împodobit cu o anluminură' în stil persan, reprezentînd cu humor personajele în costum^ orientale ureînd muntele ţ*âina, spre amintirea împrejurării în care a fost plănuită' noua ediţie a poemelor din PE ARGEŞ ÎN SUS. Pînă la urină' cartea' a fost dăruită fără anluminură şi fără dedicaţie. Frumosul volum FLORICA s-a epuiaat chiar din anul apariţiei *(op,* ci«:>îp. 33-^33). •; • .i ' ' ,! ! r i . >.'!,'I I ;<!-I .....

PE ARGEŞ ÎN SUS in mss. 5075 B.A.R.S.R., p. 123-141: 1. *închinare;* 2.*Mormtrttul;B. Yirful dealului;* 4. *învie;* 5. *Caftanul.cel mare;* 6. *Spre fzvorahi; V. Pădurea din. Valea Mare;*8.*iLa zăvai;* 9.*siCueul din Valea Papii;* 10. *In Parcul Goleştilor;* tl.i *Biserici» iui Hoţia.;*-12.. *CasuMn deali*

Poeme ădătigate îri mss. 5075 B.A.R.S.R., p. 183^-190: 13. *Străinul; 11. Florica;* 15. *Căsuţadin copac;* 16. *Cămara de fructe* ,'i7. *Cireşul;* 1B. *Lumină, iarna; 191'Odaia bunicului';* 20. *Ph luncă.*

Poemeld adăugate' la sfîrşitul mss'. 5075,' B.A:R.S.R.,•'• p. 216—219: 21. *Comoara;* 22. *Rădăcini;* 23. *Ochelarii bunicii;* 2-4. *Odihna tatii.* ' ' "

" După cum' reiese din tabelul cronologio stabilit conform datării poemelor, notate de Ion Pillat în mss. 5075 şi în volumul PE ARGEŞ ÎN SUS (ed.

Cultura naţională, 1923); sş#m,p)aţuj,său 'personal, poemele de mai suş, nu an fost copiate învordinea creării lor. *Ctitorii,* .c^ţe/constituie introducerea în volum, poem care nu se află enumerat,: fusese perfectat hj,:192i, el deriyînd dintp<o variantă a poeziei *Călătorul,* publicată integral în 1920.. în perioada ţie timp dintre vara anului 192,0 şi rpînăjîn aprilie 1923, Ion Pillat gerie aproape tot volumul începtnd cu *închinare.',*'dată ca temelie, fixîndu-şi apoi, ca, repede constante în pteisajuT iubit, *Vîrful dealului şi Mormţntul bunicului,* prin intermediul căruia se simte contopit <u acel pămînt, continuîndu-şi confesiunea lirică aproape >d"»t*-o suflare. în acest răstimp poetul continuă să scrie şi poemele' din BATRÎNII, începute în 1918, iâr din l»23-fl9S5„, BI.&ERICA DE ALTĂDATĂ, concomitent cu cele pe care le tfa continua'pînă ,\în anul 1927 şi le va repartiza în volumul LIMPEZIMI, întrejrupîndu se o tună, în toamna anuliţi 1923 pentru a scrie întreg volumul SATUL MEU,.,,. ,., •

Comparînd între ele Cuprinsurile diferitelori ediţii: P.Ag.S. (l'928)i; FL©RI€A(1986);şi>P)Ag.S. (1936) prezentate la capitolul descrierii volumelor originale; pot fi urmărite etapele de constituire şi mutaţiile stilistice pînă la forma, definitivă, pentru care poetul.se decide în EJ).II. în afară de poemul *Ctitorii,* de sine stătător, P.Ag.S. {1,92,3) fusese format din 22 de poeme alcătuind ciclul FlOTipa;la care Ion Pillat; alătură ciclul Amintiri, format din poeme culese din GRĂDINA ÎNTRE ZID/URI, printre care şi. *Acişoşi pe vremuri* în, afară,de, *Seară la^ifircţini* cu.totul nepotrivită,^9Pţextului, ciduJ,.Ainjţtiri eţste, unjtar^peemeiş eypcîndi.pgisiajej, §i m^mşnte ,al,e existenţe^.. Rămase, ,qa nişte iţjşule fericite,.încereţuite, de„.mar^şţ lînvălujată ,a, treţutjUliii. Poemul BATRÎNII, adăugat şi,el, nu (esj.eidiscoBdanţ.d^oaţec^pfqţjiial^ căior y«rsuri i-au legănat copilăria şi adolescenţa şţnt. închipiţiţi sosind pe drumurile Arge: S"*i. . ., . ., - . , , ,,,, . ., ,, , ,,, ,,, ...,

Poemul de sfîrşit, *Tdmpul* descrie cumai puţin fast şi pr&buşiri spectaculoase (a se vedea în voi. I: *Năzuinţi, Noapte pagină, Sarcofagele, Ultima fugă, ete.* etc), lacţiunea erpdantăşi pi^icitoar^a, .curgerii,vremii. \

în 4926, din volumuljFLORICA, aiost omis ciclul Amintiri, dar Ion Pillait adaugă,celor; 23 de poeme din P.AgtS. (1923): *Rădăcini,* plasat între *Castanul ceh mare şi. Cireşul„* amplificînd astfel unul- din motivele dragi luij cară;este copacul. *Ochelarii bunicii* şi *Odihna tatii,* sînt grupate în jurul nucleului format din *Odaia bunicului* şi *Capela* pentru a mări'efectul scenic al decorului familial, iar îh *Comoara* poetul reînsufleţeşte iar" acel fobâr iradiant de nostalgii provocate de contemplarea meleagurilor^ natale, poem căruia' îl găseşte locul fericit înainte de *Adio la Florica.* "' t •.i

în 1936 insă, la reeditarea volumului PJVg.S. în B.P.T. Ion Pillat îi măreşte peste măsură conţinutul cu poezii înrudite ca atmosferă poetică, după cum declară.el; însuşi în prefaţă. El .formează grupările, următoare:

florica cu cele 27 de poeme, Toamna amintirii, grupaj alcătuit din: *Copil de odinioară* (G.Z. şi P.Ag.S., 1923), *Septemvrie I* (G.Z. şi P.Ag.8., 1923); *Septemvrie II* (G.Z. şi P.Ag.S., 1923); *Cina cea de taină* (G.Z. şi P.Ag.S., 1923); *Timpul* (P.Ag.S., 1923); *Cintec de toamnă* (cu titlul *Toamnă* în G»Z.-'şi P.AgJS., 1923): Trecutul viu unde adună: *înapoiere* începutul poemului *Întoarcere* (din, voi. ÎN), *Jucării* (G.Z. şi PAg.S., 1923), *Drum {de. noapte* {G.Z.), *Aci sosi pe vremuri* (G.Z., P.Ag.S., 1923, FLORICA), *Inscripţii pentru o ftnttnă* (E.)şi *Inscripţii pentru nucul din vie* (L.). Poetul mai adaugă BĂTRÎNII şi ciclurile Limpezimi argeşene (L.)y Calendarul viei (E.) şi Cînteee de demult (CA.) poeme selectate din volumele 'V.P.; A.; G.Z; şi ÎN.

într-o schiţă de plan a *Operelor complete in* 8 volume, datată: aprilie 1940, autorul recomandă următoarele! cu privire la conţinutul volumului PE ARGEŞ ÎN SUS: *„Ordinea poemelor şi textul lor ca* Irti*'ediţia definitivă din Biblioteca pentru toţi. Aceleaşi subimpărţiri, afară'de'*Cfotcce de demuH'^dri *trec, tn parte cd alt te~Xlia Volumul I.* La *ti Aci sosi pe vremuri» se va lua varianta din* PASĂREA DE LUT.7» *total 63 de poexii. ^Inscripţiile pentru b fînttnă », cîte una pe pagină formtnd trei poezii diferite".* .;. >

Dar, după cum se onserva, PE ARGEŞ ÎN SUS în E.D.II apare într-o oarecare măsură, altfel,'perfect unitar şi lrpsit de orice'balast care i-ar fi diluat concentrarea poetică şi atmosfera aţît de unic fermecătoare. Poetul desprinde din conglomeratul de poeme: Cîntecele de demult, BĂTRÎNII, Calendarul viei. Dar grupează la sftrş'itUl ciclului Florica poemele cuprinse în 1923 în Amintiri eu' cele alcătuind tn'P.Ag.S. (1936 B.P.T):' Trecutul viu. Sub acest dniurmă titlu se orchestrează leitmot'ivul dorului de copilărie, al aceluiaşi peisaj sufletesc, ecouri ce răsună, în afară de VISĂRI PĂGÎNE, în toate celelalte volume scrise în; tinereţe. Este ca un ultim rămas bun înainte ca poetul să intre în ftlte tărîmuri.

în primul rînd poetul'renunţă să mai dea ca sfîrşit — după cum procedase în Amintiri (P.Ag.S., 1928), — inexorabila dramă a existenţei, expusă în poemul *Timpul.* El evocă mai întîi *Copilul de odinioară* apoi peisajul dulce şi preţios al toamnei *(Septemvrie I, Septemvrie 11, Septemvrie III),* îşi aminteşte de o noapte fericită în casa din *ăeaX (Cina cea de taină)* şi descrie iar, nostalgic, *Toamna,* lăsîndu-se îmbătat de cotnarul amintirii *(In cramă).* Plasează în sfîrşit poemul *Tiţnpul.* Constatarea inexistenţei „timpului" răsună în gol căci amintirile continuă „să cheme viaţa", casa bătrînească veghează *(Chemare),* redîndu-i bucuria înapoierilor năvalnice *(Înapoiere),* melancolia regăsirii jucăriilor de altădată *(Jucării),* imaginarea unei idile petrecute în *Drum de noapte.* În poemul *Aci sosi pe' vremuri,* poetul exprimă, prin intermediul unei idile, descrise ru un fin umor şi ironie, acţiunea devorantă a trecerii timpului contrabalansată de fericirea'de a fi existat,„de continuitatea fără de sfîrşit a

vieţii, bucurie tristă tocmai din cauza conştiinţei perisabilităţii clipelor, exprimată şi în poemul *Acuarelă.* În poemele *Inscripţii pentru o ftntînă* şi *Inscripţie pentru nucul din vie,* natura rămîne păstrătoarea tezaurului a tot ce a fost viaţa omului şi constituie sfîrşitul firesc al volumului *Pe Argeş tn sus.*

BĂTRÎNII (14 sept.1918-mart.1922),

1. în Cabinetul de manuscrise B.A.R.S.R. se păstrează un caiet legat în piele (19 x 26) avînd cota 4219, cu filele din hîrtie albă de desen. Pe pagina de titlu au fost desenate cuvintele TRECUTUL VIU iar dedesubtul lor: BĂTRÎNII — FLORICA. Urmează apoi o foaie de gardă după care, o a doua pagină cu titlul: *„Ion Pillat. TRECUTUL VIU. Manuscris de autor ilustrat de I. Brateş."* în caiet au fost însă copiate doar poemele: *Călătorul,* fn prima sa versiune, apoi o introducere la poemul BÂTRÎNII, din care au fost transcrise doar: *Aşteptlndu-i, Dosoftei* şi *Ghenadie Cozianul.*

2. Manuscrisul 5075 B.A.R.S.R., format din poemele,voi. AMĂGIRI,, are anexat un caiet din hîrtie velină (14 x 20), conţinînd TRECUTUL VIU (PE ARGEŞ ÎN SUS) căruia i s-a adăugat întregul poem BĂTRÎNII (p.142 —182). Pe prima pagină, după titlu, se află un motto: *„Adevărat să fie că timpul nu există?"* de Horia Furtună, la care Ion Pillat renunţă optînd pentru:

„Cind privesc zilele de aur a scripturilor române
Mă cufund ca tntr-o mare de visări..."

(Mihail Eminescu *Epigonii)*

Pe contrapagina 142 se află Copiată aceeaşi introducere ca în mss. 4219, intitulată de data aceasta: *Argumentul poemului:*

„In casa veche de pe dealul Piteştilor, la via părintească din Florica — din trecut şi din visul unei nopţi de toamnă, sosesc,poeţii de altădată, sosesc Bătrinii" —

În mss. 5075, aceştia fuseseră aleşi astfel: *sosesc cu toţii: Dosoftei al Moldovei şi Ghenadie de la Cozia, Văcăreşlii amindoi, Eliade, Cirlova şi Alexandrescu, Stamati de pe Nistru şi Mureşanu din Ardeal, Alecsandri şi Eminescu, Coşbuc, Anghel şi losif, Macedonski, ptnă şi Grigorescu rapsodul luminii, sosesc Bătrtnii.* Ion Pillat şterge înşiruirea poeţilor de mai sus şi renunţă la,evocarea următorilor: Stamati, Eminescu, Coşbuc, Anghel, losif şi Macedonski.

În mss. 4219 introducerea continuă: *Prilej de a ctnta pămlntul şi sufletul ţării, evoclnd marile figuri ale acelora, care, după veacuri de trudă, ne-au dăruit*

armonia versului românesc, unind lumina liniei latine, ou taina ointecului slavon: Prilej mai ales de a ne arăta prinosul de recunoştinţă faţă dei trecutul viu din care trăim, cum trăiesc din rădăcini adine îngropate frunzele copacului năzuitor spre cer. • .: ' ^ .,.<••

În mss. 5075 după „...marile figuri ale acelora" s-a şters cu o linie următoarele: *(care au făurii cu trudă, după veacuri graiul nostru dulce, ca un fagure de miere, ale acelora) ce ne-au dăruit armonia (superioară) o versului românesc, — (celui mai frumos vire-din luitite, căci) lumina (iniei latine.'.."*

În josul paginii se află nota: *„început la 14 septembrie 1918, în ziua Crucei ţa Miorcani"*

Aşadar, *in* mss, *kl*19, Ion Pfllaîţ copiase prefaţa "poemului fără lungimile din mss, 5075.)}eci mşs'. 42^9 în care poetul nu a'.ajuns' să transcrie toate poemele, nedatat^ împodobit cu mici acuarele de Mapâ-PiUat-Braţeş, {soţia,.poetului], este posterior mss, 5Q7^i.' , , , ,, ' " .'

În anul 1922, poenml BĂTRÎkil a fost publicat în revista *Cugetul Românesc,* fără să se 'mai reproducă, .introducerea din manuscrisele 5075 şi

. îşi extrasul .nr. 10 al revistei 4e mai sus „exemplarul autorului", îon Pillat, în.. anul 19,40, la Bucureşti, ţine să dea următoarele lămuriri asupra datării părţilor poemului şi a diverselor sale transformaţi, penare le .notează pe ultirnile pagini albe de la .sfîrşitul piachatei şi pe care le reproducem ca atare. ' ', , .., ". . , , ', '•.

Dala compunerii.

„Bătrînii", început la Miorcani In ziua Crucii, 14 septembrie 1918, poemul a fost sfirşit la Bucureşti în martie 1922. A m scris în septembrie 1918: 1. Aşteplîndu-i; 2. Eliade, Clrlova şi Alexandrescu; 3. Anton Pann; 4. Ghenadie Cozianul.* .' • " '

în 1919 n-am mai scris la el.

în noiehibrie — decembrie 1920 am scris: 5: Dosoftei Mitropolitul; 6. Grigorescu (Cel din urmă), început în primăvara aeelwiuşi an. în primăvara 1921 dm scris: 7. Donici} Bolintineanu ; 9. Mureşanu; 10.Alecsandri.

în Unul "1982 am scris; 11: Dinicu Golescu; 12. Ienăckiţă Văcărescuv •

Iniţial poemul trebuia să cuprindă şi pe Eminescu (din care am scris un fragment Important pe la'începutul lui 1920) Intre Alecsandri şi Grigorescu — Dinicu Golescu nefii-nd s\>rtit s'ă' intre In 'planul Poemului! M-am gindit mult să introduc şi pe Macedonski, de care pe la 1912—14 atnfost literar foarte legat şi a cărui poezie am admirat-o întotdeauna Am renunţat totuşi şi la unul şi la altul din două motive: pe Eminescu, m^am temut '•— şi ce serisesem mi-a întării temerea — să-n-ajung s&*i pot evoca destul de pregnant geniala apariţie, iar pe Macedonski pe care-l cunoscusem, persoAal atlt de bine să nu-l fac <să trăiascStpreh anecdotic, figura lui bizară căpătind astfel un relief nepotrivit cu planul general. Apoi introducerea lui Eminesou şi Macedonski ar fi întrerupt supărălbr linia patriarhală a poemului pe care o voiam sfirşind în dublfo lumină,a- lui Alecsandri şi Grigorescu.* • :

•Poemul tipărit aici şi publicat In ,-,'Pe Argeş în sus$ tn 1923 — >l-am reluat, dlndu-i, într-o formă mai strinsă şi prescurtatăj sper mai multă unitate. îm. această nouă înfăţişare a apărut în a doua ediţie din „Pe Argeşln sus" în 193$ în „Biblioteca pentru toţi" după ce ap&rusetnai întli în ,jPasărea de lut".

însemnez spre ştiinţă că „Elegia X" din „Limpezimi".'{republicată sub titlul „Rugă" tn „Pasărea de lut") ,e luată (lin acel fragment amintit m/ai sus, care trebuia să faşă.parte di/i Eminescu şi care, a fost apoi părăsit de,mine.

, „Bătrînii" — întreg poemul — deşi scris aiurea, ai.fpsţ conceput în aia de la Florica, unde i se petrece -de altminteri toată acţiunea. Tot acolo ham rewzut, adoptînd forma a doua.

Ion Pillat. Bucureşti 1940".

, 'în voi. PE, ARGEŞ JN SUS,ii(Buoureşti), (1928),<ed. Cultura naţională, exemplarul autograf al autorului;-Ia' pag. 63, la începutul poemului se repetă datarea: *McepilVla'Miorcani în ziua Crucii 14 septembrie1918, sftrşit la Bucureşti în martie 1922.* La sfîrşitul poemului, la pag. 108, Ion Pillat ţine să precizeze următoarele: *la Miorcani tn septembrie-octt>mbrie,1918 am.scris pe'rînd: 1. Aşt«pttndu-i, 2. Eliade, Cîrlova şi AlewandrescujS. Anton Pann, it.-Ghenadie Cozianul, sohiţtnd întregul poem. La Bucureşti* noiembriâ-decembrie 1920: 5. Dosoftei Mitropolitul (început tn 191B la,Miorcani), 6. Cel din urmă (Grigorescu), (început la Bucureşti in primăvară):* li > < ; I ui !

idem în primăvara anului 1921: 7. Daniei,. 8. BoliMineanw,9. MUrekanu, 10. Alecsandri. .,•-•>'•••" i •.•." . •

' idem In martie 1932: 11.:Dinicu Gâliscu, 12. lenăchiţă Văcărescu'" ' i

; • În jnss. 5075 poemul este împărţit 'astfel: *l.'Aşteptîndu-V; H.l'Dosoftei Mitropolitul; UI. Ghenadie Cozianul;* IV. *Văeăreşti'i* (doar titlul afcestei părţi, căreia i se rezervase' două pagini albe); V. *Anton PtAmi,'* VI. *Eliade, Clrlova, Alexandrescu;<* VII. *Donici;* VIII. *Boliniineanu; IX: Mureşeanu;*'i'X.' *Alecsandri;* XI. *Eminescu,* doar 53 deversuM urmate de două pagini albe rezervate pentru sfîrşitul poemului, şi *Grigorescu.* , > " /

În editarea din 1922, în *Revista Cugetul Românesc,* ca şi în publicarea poemului în voi. PAg.S. din 1923 se păstrase — Iii general — succesiunea părţilor, doar cu cîteva omisiuni^ adăogiri şi transformări. Astfel, titlul general de *Văcăreştii,* presupune că Ion Pillat intenţiona să evoce, în afară de lenăchiţă Văcărescu, probabil, pe Iancu, celmai important dintre ei. A fost introdus apoi *Dinicu Golescu,* dar scos începutul poemujui dedicat lui *Eminescu,* iar, titlul *Grigorescu* a fost schimbat în *Cel din urmă.*

În reeditările poemului învoi. PASĂREA DE LUT, 1934, în voi. PE ARGEŞ ÎN SUS, 1936 şi în POEZII, voL II, 1918-1927, Ediţie Definitivă,

București, Ed. Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944, Ion Pillat renunță la partea dedicată lui *Ghenadie Cozianul* și de asemenea la intitularea deosebită a poemelor, pe care le reduce, prin omiterea, nu întotdeauna fericită, a unora dintre versuri. Desigur poemul își pierde din discursivitate dar suflul epic devine sacadat, împiedicat, iar șuvoiul inspirației inițiale întrerupt. Poemul apare astfel compact, fără respirație între părți, autorul, prezentînd în succesiune cronologică pe creatorii limbii și literaturii române moderne.

în ediția de față vom respecta însă, recomandarea făcută de Ion Pillat în PLANUL OPERELOR COMPLETE în 8 voi. din 29 dec. 1940 - 26 martie — 12 aprilie 1941, reluată în *Testamentul literar* din 2 septembrie 1943 și anume ca: ***să se publice poemul BATRÎNII tn prima sa versiune din PE ARGEȘ ÎN SUS, ed. din 1923 de la Cultura Națională, cu cele 12 părți și titlurile lor.***

în *Testamentul litctrar* din 1943 Ion Pillat recomanda ca poeziile care fuseseră repartizate în trei volume in Ediția Definitivai să fie strînse într-un singur volum, tipărit pe o hirtie foarte subțire iar traducerile și eseurile sale să constituie fiecare cîte un volum separat. în acest caz POEMELE ÎN PROZĂ (1918—1923), pe care, — pentru a păstra unitatea poeziei pillatiene le-am integrat primului volum, cel al perioad»i parnasiene și simboliste, cît și BATRÎNII aparținînd fazei tradiționaliste, — nu puteau apărea decît ca addenda la voi. I, deci la sfîrșitul poeziilor sale aparținînd perioadei neo-clasice. Aceasta, din punctul de vedere al parcurgerii operei sale poetice însemna o întoarcere îndărăt. în planul OPERELOR COMPLETE în 8 voi., proiectat în 1940-194L; poemul BATRÎNII — pe care noi îl vom considera ca un volum în sine, — fusese trecut de poet ca addenda la voi. II, format din PE ARGEȘ ÎN SUS, SATUL MEU și BISERICA DE ALTĂDATĂ. În acest fel poetul rupea ordinea, cronologică a volumelor dar păstra legătura lor organică, ele imhrieîndu-se unele într-altele, ceea ce concentra unitatea inspirației și a tematicii tradiționaliste. BATRÎNII, apăreau, la sfîrsit, ca apoteoză a scriitorilor ce și-au îndeplinit menirea, în aura creată de atmosfera tradiționalistă a celorlalte volume: în EJ).II insă, Ion Pillat a adăugat la sfîrșit, volumul LIMPEZIMI care este începutul eliberării sufletului său din materialitatea contingențelor istorice și tradiționaliste prevestind neo-clasicismul ultimei faze a poeziei sale. De aceea el grupase poemul, firesc, după volumul PE ARGEȘ ÎN SUS, ordine pe. care o vom respecta.

Potrivit datării, poemele din BATRÎNII au fost scrise între anii 1918—1922 concomitetttț deci cu cete'tiin PE ARGEȘ 'ÎN'SUS, amîndouă copiate de autor în același manuWis' și cuprinse sub titlul: TRECUTUL VIU. Căci pentru poet, bunica și bunicul, peisajul și casa de la Florica, unde își petrecuse anii copilăriei; cit și poeții români, ale căror versuri Ie învățase atunci pe de *oSt, aparțineau aceleiași a'tmosfere familiale, patriarhale,' adusă mereu în

prezent prin amintire. O lecură paralelă a celor două. volume: dă la iveală ecouri, înrudiri și completări între versurile poemelor din volumele respective. Nu întîmplător, el face să apară nălucile BĂTRÎNII-lor, în atmosfera bibliotecii de la Florica, unde cei șase copii ai lui I.C. Brătianu, bunicul său, își făcuseră lecțiile și unde la riadul său învățase și citise poezii neamuluiy ale căror opere se aflau așezate pe rafturile bibliotecii. Poemele din BATRÎNII au același fundament și pornire sentimentală: dureroasa nostalgie după vremurile fericite se împletesc cu venerația pentru creatorii de limbă literară, poezie și artă românească. Ele întrunesc atît calitățile de poet ale lui Ion Pillat cît și constantele sale preocupări de antologist și critic literar. Activitatea sa de antologist, începută la Paris, în timpul studenției, a continuat pe parcursul întregii sale vieți și merită să i se consacre un studiu special. Sînt pasionante proiectele sale de antologii, unele din ele exhaustive, altele fișe de lucru, absolut necesare unui scriitor care dorea.imperios să cunoască literatura română și universală, sistem care ne dezvăluie logica structurii. mințit sale, propriul său gust și generozitatea în prețuirea operelor înaintașilor și poniemporanilor săi. în continuă cercetare, el înregistra și clasa în ordinea potrivită o operă literară care-1 emoționase cu aceeași înfrigurare cu "care un arghîrofil stringe în saci aurul. El nu se oprea însă la voluptatea lecturii și a tezaurizării de valori în fișe, căci pentru el a comunica tuturor bucuria simțită de el în contact cu operele altora era cea mai de preț îndatorire. Din nefericire proiectele sale de antologii și fișele de lucru, grupînd scriitorii după anumite criterii, nu sînt datate. Cu toate acestea, putem afirma că activitatea sa de selectare și de clasare a operelor, — fie din punctul de vedere al istoriei și .evoluției unei literaturi — fie,din cel al predilecției pentru anumite motive și teme sau a vâlprii artistice în ansamblul operei unui scriitor, preocupat fiind în aceeași măsură 'de' folclor — a stat la temelia studiilor sale de istoric și' critic literar. Asemeni lui Marcel Prbust din *Păstțches* și *Melanges* Ion Pillat lua parte pasionat, *„la_ viața operelor tn tare se*scufunda"* (Georges P^ulet, *Conștiință critiiăf'Bdituva.]*^Univers, 1979, p. 65) și"era cu atît 'mai liber sȘ o facă cu cît poseda un eșafodaj critic și corrrparâtîv minuțios structurat și care avea calitățile unui cîmp magnetic ce atrăgea și ordona totodată ceea ce selectau fapid luciditatea și preferințele vastei sale experiențe de om de cultură și artist.' Sau, pentru a urmări' invers procesul său nlental și afectiv-estetic: lecturile mereu înnoite dădeau noi valori Operelor deja' cuhosbute.

în unele din antologiile și studiile dedicate scriitorilor, generației de la 1848, .publicate,..între 1933^^942,. în colecția *Pfgini alese,* Serie nouă 1,-^50, pe care 'Ion Piliat ar fi vrut să le strîngâ într-UB, volum, intitulat *Răsfoind clasicii noștri,* dar ,nu,a.mai ajuns să o. facă, in eseurile din *Tradiție și Mteratură* și *Portrete lirice* el se substituit operei, literare cu.toată sensibilitatea șa rafinat estet, trăind emoția creației împreună cu autorul ei și descoperind în

ce constă frumusețea» permanentă a operei respective. El stabilește astfel» comunicare directă cu scriitorul\ îi simte și conturează portretul psihic și geniul determihat'își determinant al epocii sale: '' a-. •<

Epoca literară cuprinsă în BATRÎNII are ca fUndameftun proiect de antologie care; gropeazăi poeții medievali și moderni ai literaturii Tomâne. (Vezi: Barbu Giocttlescu: *Ion'<PMat. De la poezia populară la poezia cea'mai nouă: ManuscriptUm;* XII> (1981), nr.' 1,' p'. 34).

SATUL MEU (1923)

Mss. 5076 B.A.R.S.R. este format din: LIMPEZIMI, (p.'1-108) scris pe foi volante, legate împreună, SĂTUL MEti (109-206) și BISERICA DE ALTĂDATĂ (p. 208-317). Poeziile din volumul SATUL MEU 'sînt copiate de Ipn^ Pillat, cu cern'ealăpe două caiete' de hirtie velina' (14 x 20). Ele au fost repartizatei în: Seria I (p. 11-150) și' Seria Ii (p. 153—174)'. Urmează apoi un aț treilea caiet *cu* primele bruioane ale "poeziilor respective scrise cu creion 'cb^c.țp.tJSr^'îlOe;)^ Cele trei caiete sînt legate împreună în ordinea arătată. De'la p. 178—180 bruioanel'e poeziilor au fost scrise pe pagină — cum se cuvi- -77 j"?-' ^ vdș.la p. *iȘi'-ÎOG* poetul întoarce caietul cu, partea de jos .în sus șî astîei ferebuie urmărit^ .prdîrișa scrierii poeziilor. De aceea numerotarea paginilor, fixata' 'de tabinetul de manuscrise B.A.R.S.R. și care șste făcutăla 'rjhd, înregistrează ordinea poemelor de la coadă la cap. La p. 187 Ion filial *hoteei^Ăi',,Aceste'!38, de poezii le-am scris toate la Miorcani de la.11 septembrie (marți âimineața,) pțnătn sep. (tuni seara).* La p. 181 se află a doua. notă: *Aceste poezii au fqși scrise,la Miorcani In zilele de 30 sept. și 1 oct. ,1923.* Pe verso pag!.180 Ton Pillat.Însemnase poeziile pe care le avea de gînd să le mai scrie dar din care au fost realizate doar .'cele subliniate *Plugul' pe prispă, .Plugul tn arătură, Flntînă cu cumpăna,* Șarabana, ;$leahul, *Anotim- PVih* *?> }> 4™o 9^ PUS* ? *cozonacul, Gardul, Cireada, Stelele, Noaptea, Iepurele^ Cucoș'ii, Cîinii, Țarcă* (Coțofana), *Sitarul, Pisica, Barza, Șarpele, PrîțpeUța, Stanca* (Cioara). în mss. 5076 la p, 179 și p, 195 Ion Pillat plănuiește'cuprinsul volumului' astfel: *Harta; Poetul; Lumina; Parcul; Proprietarul; Curtea boierească; Plugarul (Vlad) Nicoară; Ilie Baciul; Ion Pescaru; Baba Vișâ; Ștrul Leiba; Vtnățorul; Stilpii de telegraf; Ptrtul; Secretarul primăriei;* (Un gospodar) *Vasile Bultoc; Umbra; Moș Toăder Zidarul; Tăcerea; Cimitirul; Stupul; Gtștele; Oile; Crîșma; Ariciul; Darul; Prutul; Rtndunelele; Cubelcul; Orbul (Iliuț, orbul satului); Copiii poetului; Racul; Pădurea de la Sănca; Hora; Ulița satului; Preotul bătrln (Părintele Neculai).*

La p. 195: *.Preotul ttnfr,Vl(JP0pa;.Brea&l;y&pjn^ J/ipățățorv învățătoarea,;;. \Pojtaș'al;.\Ft3r*a herghelegiul; Baba;Măria;; Flăcăul.<{Strqe Lupan);, O nevastă (Ilincalui Ion); O fată-{.Anisiah; Copaciisatului;Anotimpurile; Șărăbănarul; Șarpele; Contrabandistul (Jotât&GantxatoMistul)', Jazul;. Biserica; Moara de vînf..(Morile de vînt); Șkayuț; Plugul; Mașina,de treierat; Nețului Vizitiul; -Moș^ G^eorghe pitarul; jjlița satului; Ațiftu^gul;, Gardf.1; Petrea Grădinarul; Iepurele, Lup,a,;Oul a]e Paște; Șcr.încipbul;. Barza, Brotacul* sau *Buraticul; Țarcă; NpruJ (Nori,de, oară),^JFtff^,.Cft,curnyănă; Bețivul, Prepelița; Sitarul,* • ,,. c, , , ; .. ., .y.,>n;

Din proiect nu au fost scrise poeziile: *Poștașul; Anotimpurile; Șărfrbăr ilarul; Șarpele; Șleahul; Plugul(l'Mașma de treierat; Necuiai. vizitiul*• (doar două versuri)) *Oul de- Paște;,<Sertnciobul;,Barza*u *>Țwca.; Fîn&na icu. cumpănă; Bețivul;: Prepelița}, Sitarul.* *u-*

Următoarele poezii nu au fost selectate în volum dar le vom publica la sfîrșitul notelor referitoare la SATUL MEU: *Domnul învățător; Stroe Lupan (Un flăcău); Petrea Grădinarul; Domnișoara învățătoare; Sosirea-n sal;* de asemenea vom adăugașiipo^u'cdre au'foat'icnise/dar!nii se aflăîhf-p'ifdiectul de mai sus: *Racul; Copiii poetului: Poetul* (ciorna poeziei în formă amplificată); *Cubelcul; Ariciul.*

''. Volumul SATUL MEUcițprmtie iii' pluș: *'[Ștrul*tei'W; *Clopotul,- Rateșul* <>«»»;'0(fc;'ybapi^;'5i«^;'^r^wt^; *farhutl'-'''*

Poeziile în ordinea în care aii fost transcrise în mss. 5076 B.A.K.B.R. p. 111'-11ii (Miorcani 11-17 sept. ^923 și 30'sept:"^ l'O'^ct. i*«2^ *Seria f:'\. Harta;* 2.'*'Lumina;* 31 *MqșGneWgh^'Jitdru';%. Proprietarul* j8.; *Vlad Plugarul*; 6."*TKe 'Bacw'-.'pl''Vașil'e'..Bultoc-'8. îon'PeM^^>$l'Ștrul• £eiba';* 10. *MSșter fpader;* 11.' *ttnâtor'ul;* '12. *Secretarul PrM&rieii'i^ 'lUuț,'&rblțl satului; Xk/PopaBreazu;' "tâ. Părintele NSiu%i* >'IV: *'Btibo? 'ttșiXf iH' P6mÂ) \i\ Ulița satului;* 19j *CuHeci boiereaseâ; ^Parcul;' W.' Chișthn} •ii.>Hora; 23:Gtștele; 'IUfOiîe;* 28.*'Rtndunelele;* 26. *Skfpii' de telegraf;* B7.\PWi#,«'2B; *Pădurea de lar'Stlnca; 1f. Prutul;* 30.' *At-Mul;* 31. *Culbevâl;* 32. *'StupuljZ3. fJrhWa)* 34! *TăckVMy&JCMîtitutf* ffBî'toorwî. Seria 11-a:- 39. *Fioreă Herghelegiu;* 3&. *llihca[-lui ion;* '39.*^m^îsoard'ih^^ttoare;m^Dimnttt învățata)*-;* 41. *Joldea coiiirdbăndistui;'*42. *Anisia; IazulfW. Riserlca;kK. Ghpvtuh;* 46. *Copacii din sat; Vil BrUacul; te.Luna;k9> PrithăvâHtfm. Nor#¥vard>;* 51. *Toamna;* 52. *Iarnă;* 53. *Noaptea;* 54. *Rateșu'l vechi;* 55; *Amurgul.*

V Comparînd cupririșul țțe mai siis cu ordbnârea definitiva â voltimuîui E.D41* se observă că din acesta lipsesc:*\driciuV,pu\becul, domnișoara învățătoare, Domnit învățător,* dar au fpst, adăugate; *Morile de vip-t, Iepurele, Stelele.*

In planul Operelor Gomplmdin aprilie J940 Ion Pillat dorea ca, volumul SATUL MEU să aibă ca subtitlu: *Miorcanii.* >»»v,iU.

in PLANUL OPERELOR COMPLETE în 8 volurne, 29 dec. 1940, martie — 12 aprilie 1941, Ion Pillat recomanda: *„SATUL. MEU: Ordinea rămtne ea' tn Cartea Vremii* dar *cu textul din PASĂREA DE LUT şi cu ctte o poezie pe pagină. In mal 54>de poezii".*

îri Cabinetul Colecţiilor Speciale B.C.S., se păstrează mss. 28.432: *Ion Pittai.* 'SATUL MEU *întocmit In^Bucureşti în zilele de 13—14 noiembrie 1941.* Este vorba de un album din hîrtie velină în care Ion Pillat a copiat poeziile păstrînd aceeaşi ordine. La sfîrşit au fost scrise poeziile inedite: *Domnul învăţător, Domnişoara învăţătoare,* care după indicaţia autorului nu sînt de publicat în rolnm. <.,...,

Pe ultima pagină a volumului, Ion Pillat notase: *Pentru ordinea şi textul SATULUI MEU, a se •vedea ediţia definitivă a POEZIILOR tn 3 volume apărute tn editura Fundaţiilor Regale în vara 1944, volumul II. I.P. 2.XI.1944.*

• BISERICA DE ALTĂDATĂ (1923-1926)

Jn mşş. 507.6 B.A.R.S,R.,ˌşe află poemele volumului BISERICA DE ALTĂDATĂ, copiate de Ion Piljat cu cerneală, pe curat, în forma definitivă (p. ^10— 317). Pe pagina de titlu este scris: *Ion Pillal. BISERICA VECHE. J?oeeji, Cqrtqţ Românească. Bucureşti, 1926,* titlu pe care J-a dat ulterior primului ciclu al volumului,, Poeziile manuscris nu sînt datate. In mss. 5077 B,A.R.8,R, sînt copiate, pe foi volante, cîtevadin poeziile volumului, de data aceasta intitulat: BISERICA, PE ALTĂDATĂ. Ele sînt legate împreună, fiecare din ele este, datată;şi poartă iscălitura autorului (198—209).,

,Cuprinsul volumului BI3ERICA VECHE (BISERICA DE ALTĂDATĂ) îa mss. 5076; B.A.R.S.R., p. 219-217: *Biserica veche;* 2. *Drumul magilor;* 3..*Spresţhit;* 4. *<Mlnt*tire;* 5. *Arhondaricul;* .6. *Toaca; I.Gtngul;* 8. *Cozia;* 9. *Monahul U capre; %ţ.- Îngerul.* Povestea Maicii Domnului: 11. *Rugă ca ş&tnoep; Naşterea;* 13. *Copilăria;* 14. *dumirea;* 15, *Bunavestire;^* 16. *Itmf Weslarul;* 17. *Naşterea Domnului;* 18. *Steaua;* J9,. *Închinarea magilor;* 20. *Muica şi pmtneul,* poem cu dedicaţia: *Lui Rainer Măria Rilke care a cintat viaţa Mariei$i lui NichiforCrainic care a adus pe Itus tn ţara mea.* 21. *Bejenia;* 22. *Despărţirea;* 23. *Rusalii;* 24. *Jalea;* 25. *Bocetul;* 26. *Adormirea;* 27. *Înălţarea;* 28, *Mreaja.* Chipuri pentru o Evanghelie. 29. *Smochinul neroditor;* 30. *Fiul risipitor;* 31. *Semănătorul (Iată a ieşit semănătorul să semene... Matei* XIII). 32. *Bunul Samarinean (iar un Samarinean mergtnd pe cale, a' venit la eUşl v&ztndu-l i s-a făcut milă, Luca,* X). Morţii, 33. *Morţii;* 34. *Biserica de altădată.*

Poeziile copiate de autor în ms». 5077 B.A.R.S.R., p. 198—199: *Biserica veche; Gtngul; jLui Cezar Petrescu/; Arhondaricul; Spre scUit; Mthăstire; Toaca; Drumul magilor; Biserica de altădată; Cozia; Îngerul;* Din mss 5076 B.A.R.S.R., şi mss. 5077 B.A.R.S.R. lipsesc: *Năvodul* şi *Oaia cea pierdută,* poezii publicate In ediţia volumului din 1926.

In PLANUL OPERELOR COMPLETE în 8 volume., 29 dec. — 2 mart. — 12 april. 1941, Ion Pillat dă următoarele indicaţii privitoare la BISERICA DE ALTĂDATĂ: *„Cu ordinea şi textul volumului de la Cartea Românească, dar corectîndu-se greşelile de tipar şi încurcăturile de vers conform eratei. „Smochinul neroditor"* e *păstrat volumului, scos din BALClC şi înlocuit acolo prin bucata „Inserare" (Stau privind şi azi...), publicată tn „Universul literar".* Morţii *formează un singur poem, dar cu aceeaşi paginaţie. In total 36 poezii."* >>

în planul Operelor Complete din aprilie 1940, în afară de dezideratele de mai sus, autorul ar fi dorit ca după poemul *Îngerul* să se introducă *Trei îngeri* din ÎNTOARCERE .„.

În BISERICA DE ALTĂDATĂ /Bucureşti/ Ed. Cartea Românească, 1926, poezia *Biserica veche* este de sine stătătoare, la început, în afara ciclului Drumul Magilor, ca o intr6ducere la volum. în POEZîi, E.D.II ea este inclusă ciclului. Poemul *Biserica de altădată* încheie volumul din 1926, pe cînd în POEZII; E.D.II, ea sfîrşeşte ciclul Drumul magilor. '•<

în Colecţiile Speciale ale B.C.S.se află mss. 28.436: *Ion Pillat* BISERICA DE ALTĂDATĂ, Bucureşti, 1941, 48 f. Este vorba de un album din hîrtie velină în care Ion Pillat a transcris poemele cuprinse în volumul din 1926. Pe ultima pagină a volumului autorul recomandă: *„Pentru ordinea şi textul BISERICII DE ALTĂDATĂ a se vedea ediţia definitivă a poeziilor In.3 volume apăruta în Editura Fundaţiilor Regale in vara 1944, volumul II, J.P. 2. XI, 1944".* .. . . .

LIMPEZIMI (1923-1927)

în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 1—108 au fost transcrise poemele volu. mului LIMPEZIMI, fiecare pe cîte o foaie de mărime diferită, dar legate împreună. Dintre poeme lipsesc: *Poetul* şi *Drumuri,* adăugate în corecturi. Poemele prezintă puţine schimbări — făcute în manuscris — faţă de forma lor definitivă.

Ordinea poemelor în mss. 5076: 1. *Noapte pe ţărm;* 2. *Limpezimi;* 3. *Moara uitată;* 4. *Pluta;* 5. *In pădure;* 6. *Inscripţii pentru o fintîna;/* Din pridvorul casei de la Florica/; 7. *Inscripţie pentru nucul din vie;* 8. *Piersicul;*

Ş. *Proiect 4e templu;* .10; *Hunul cu rîndunici; \U.Qasa cu liUwt{,* 42). *Căluşarii.*
Acuarelele în deltă: 13. *Amurg;* 14. *Sălcii;* 15. *.Geamul albastru; lf>. Lumina lunii;* 17. *Stele;* ÎS. *Ckitea.de leagăn;* 19. Clwec <fe *leagăn;* 20. *Primăvara;* 21. D«r;-, 22., *Drum de seară;.* 23; *Imaginii ^toamna;* 24. *.Pasărea toamnei;.* 25. *Cişmigiu de toamnă;* 26. *Vraciul;* 22. Cj»wae <fe dwc^i(dupâ HoffmannsthaU
Ceruri străine: .4tice.\ 28. *Sunium^ 29. Hymet; 3Q-4 Dafini; 3<UjSuleimanie;* 32. -fc>*Z>. . . . ,i j ; '-!
Stanţe — Jean Moreas: *W: Un bob de-grtu. hrăneşti;* 34.' £*po»;*primăvăratec; 35. Clnd vaveni iar toamna,..; 36.Glndeşp la zări,marinei.,;* 37. *Spârgtnd,deodată jalea...;* 38. JPam ce *mttltîţisdamăn...;* 39. *Mi-e.gtndul Ja sătucul...;* 40. UoZii *fragede d& ramurii.....;* -,41. *Eternul (i-e tovarăş,...;,* 42. Pa *ctmpul fără.marginii,.;* 43. *Mai gingur şi pt\ gînduri.* , ... i . -< • , •..}.£
Interior: 44. *înserare;* 45. *Interior;* 46. *Căprioara de porţelan;* 47. *Miniatura persană;',* 48; *Lalele';* 49. *Cleştar;* 50. *Icoana* CM busuioc; 5i. Somn curat;* 52. *Artă poetică':-* - • >•' '* ''' >; '—.''> •. • r o - < . . ^.i^.
Calendarul viei: La p. 57 şi 58 se află nota autorului\ *^Lip'seşie Păurar.:."*
Calendarul viei: 53. *Prier;* 54. *Flp.rar;J>L Cireşarţ h~6. Cuptor•.;"&. Gustar,;* 58. *Vinicer;* 5,9, Ur^mâ/ţai; 6,0. flritmqr; 61- .iţ/ndEf^^^ GAe^ar^,^
Elegii: 68<. £fegia /• */Cloşanii/,;* - 641 *'.Elegia II, /Primăvara/; dh.,Elegia III /Toamna la Florica/; 66, Elegia hV^iVrimea/,; &7;-Elegia V tMari*arUty.;\G8i Elegia VI /Toamnă lă MUrcani/-p6S.tElegia VII,jCăpaoilor/{lQ. Elegia VIII /Fbriciredj;<7i..Elegia IXddmvocareJ; 72. Ele/giaX/&-au pierdut/*;/73*.Elegia 'XI /Vrajăf; 1 Elegia iXIIv/De voi muri/. -:•*„* „ r,;, . ' ←
:M'- în sWţa'-de' plair a *Operelor Complete din aprilie 1940,* Ion Pillftt recomandă: „rilMPEZIMIV *Păstre^ki-texml;forritaşî'titlurile poeziilor* kiHPASĂ-PEA^DE^LUT, ordinea^ însă rămine — cit trecerea^ pvetnelor aferente.la PE ARGEŞ ÎN SUS şi excluderea traducerilor* — aceea din *ediţia originală' de la „Scrisul Românesc" din Craiova. Se adaogă însă, ca înrudite ca atmosferă poeziile: Poruncă, Helladă, Unei amfore şi elegia Seară la Miorcani din volumul ÎN TOARCE RE .Urmează sublmpărţirile şi ordinea poeziilor/Total 54 de poezii/"*

A. Limpezimi: 1. *Limpezimi;* 2. *Moară uitată; i. Pluta';* '4! *'Piersicul;* 5. *Proiect de templu;* 6. *Hanul cu rîndunici;* 7. *Casa cu liliac;* 8. *Căluşarii;* 9. *Amurgţn,Djelti,;* 10- *Sătyii;* 11,, *Ceaţnul albastru; \2jNoaptepe ţărm;* 13. *Lu*mt'na./»»#;.lViSfcfe;.t$. Cintec *de leagăn;* (Lui,Djnuţ); 16..Ctni«f|<^fieagan; 17.» *Primăvară,;* ,18i. *Drum deseară;* 19. *Imaginil,joamna;*,20. *Pasărea toqmntfţ.;* 21... *Cişmigiu de toamnă;-22,* *Poetul;* 23. Jf«wt#A;> 24, *Drumuri,; %4. Poruncă* /ÎNTOARCERE/; 26. *Metamorfoză;* 27. jRitga (Eiegia /ZJ. •. . ' , .

B. Ceruri străine: 1. *Helladă;* /ÎNTOARCERE/; 2. *Unei-amfarc* /idem/; 3. *Sunium;* 4. *Hymet;^. Dafni;* 6. *Suleimanie, Eyub;S* Fintîna cu platani;* 9. *Ovidiu.* ' • '• •" - ••• -• i !•-..

G. Interior: 1. *înserweInterior;* 3;-*Căprioara de. por.ţejan;* 4. *Miniatură persană; Peştii roşii; 8,,Lalele;>7.Cleştar;* 8. *Icoana cu bu$uioc;* 9. £<w»a ciwai (Fetiţei mete Pia). • , •,.. < •

'D.-Elegii: 1. *Cloşani;* 2. *Primăvară;* 3. *Vremea;* 4. *Seară la Miorcani;* /ÎNTOARCERE/; 5. *Toamnă la Miorcani;* 6. *Elegia copacilor;* 7. *.Fericirea;* 8. *Unde-s frunzele pădurii;* 9. *De voi muri.*

Mi-v ' , ,-', ,• • ,• K!> - 12/1 V/1940",

în *Pianul Operelor complete în 8 volume* alcătuit între 29/dec. 1§40 — 26 martie 12 aprilie 1941, cu LIMPEZIMI începea volumul al III-lea de POEZII care trebuia să cuprindă: CARTUL VERDE, ŢĂAM PIERDUT şi BALCI'C. " ' '" ./!',' ^ ' ; . ' ' \' .' ;•

Ion Pillat hotărîse astfel'-r- la acea dată — ordinea şi repartizarea în cicluri a.poemelor:,.,..'..).; , . , ' ' ,., ' ' , ... ; , ,''

A. Limpezimi: 1. *Limpezimi; X^Mpara uitata;'3. Pluta;* 4. *Proiect de templu;* 5. *Hanul cu rtndunici;* 6. *Cosit cu Hliăc'?* 7! *Căluşarii;* 8. *AHiurg în diltă';* 9. *Sălcii;* 10. *Geamul alba'sthu) \i] Noapte pe'ţărm;* 12. *Lumina^ lunii ?* 13. *Stele;*,14. *Cintec• de leagăn.* ' ' ' • • ' ' '• . " '

iiMotlti: 16'. *"tH Paşti IcM/;' if.'-PierkcM'* /C.V./;-i^.''i'iers»cH1;

C. Anotimp: 19. *Primăvară;* 20. *Primăvară* /CV./; 21. *Drum de seară';* 22. Cit/es /inedit/; 23. *Imagini, toamna;* 24. *Pasărea toamnei;* 25. *Cişmigiu de toamnă.*

D. Metamorfoze: 26. *Poetul;* 27. *Vraciul;* 28. *Drumuri;* 29. JsjnJa *frumuseţii* (inedit); 30. *Metamorfoză.*

E. Istanbul: 31. *Suleimanie;* 32. *Eyub;]* 33. *Fintîna cu platani.*

F. Interior: 34. *înserare;* 35. *Interior;* 36. *Căprioara de porţelan;* 37. *Miniatură persană;* 38. PeşJu" rofii; 39. *Lalele;* 40. *Cleştar;* 41. *Icoana cu busuioc;* 42. Somn *curat.*

G. Elegii: 43. *Cloşani;* 44. *Primăvară;* 45. (inedit); 46. *Vremea;* 47. *Poteca din pădure* (inedit); 48. *Toamnă la Miorcani;* 49. *Copacilor;* 50. *Fericirea;* 51. *Loveşte-mă cu-amnarul;* 52. *Drumul din basme* (inedit); 53. *Unde-s frunzele...;* 54. Z)e poi *muri...*

în schiţa de />fcm din *aprilie 1940* poetul adăugase — după cum se vede — ca avînd acelaşi climat poetic poemele: *Poruncă* (G.Z.) la ciclul Limpezimi iar *Helladă* (G.Z.), Unei am/bre (G.Z.), ciclului Ceruri străine care mai cuprindea: *Sunium, Hymet* şi *Dafni,* poeme incluse în volumul LIMPEZIMI (1928) în grupajul Atice. *Seara la Miorcani* (GZ.) fusese trecută la: Interior Toate aceste poeme au rămas însă repartizate ulterior la GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI, ultimul volum din cele care alcătuiesc POEZII voi. I. Editura definitivă (1944).

în *Planul Operelor complete tn 8 volume,* schiţat de Ion Pillat între 29 dec. 1940 — 26 martie — 12 aprilie 1941, poemele *Sunium, Hymet, Dafni* şi *Ovidiu,*

care făceau parte din ciclul Ceruți străine aii fost ➻ *pînă la sftrşit induse volumului* ȚĂRM PIERDUT, cuprins in POEZII, voi. III, Ediție definitivă (1944).

Poemele din grupajul înfloriri: *De Paşti, Piersicul (Grădina-n straturi îşi aşaaăj), Primăvară fin apa cerului de primăvară)* au fost repartizate la CAIETUL VERDE, iar *Cules* la VERSURI REGĂSITE, ambele volume alcătuind POEZII voi. III, Ediție definitivă (1944). Poemele *Ispita Frumuseții* din ciclul Metamorfoze, *Fagul, Poteca din pădure, Drumul din basme,* alăturate *Elegii-lor* au fost trecute şi ele la VERSURI REGĂSITE.

Se observă că din plan lipseşte Calendarul viei.,

Comparînd în continuare cuprinsul volumului LIMPEZIMI din mss. 5076 şi din ediția din 1928, cu planurile de alcătuire şi cu forma definitivă, POEZII, voi. II, se vede că în mss. 5076, în LIMPEZIMI (1928) şi în E.D.111 au fost incluse poemele: *Inscripții pentru b ftntîriă* şi *Inscripție pentru nucul din vie,* care fuseseră trecute în 1936 la volumul PE ARGEŞ ÎN SUS (B.P.T.).

Din. schițele de plan cit şi din E.DJI au fost scoase *Stanțele* 'traduse din Jean,Moreas, pe care Ion Pillat,le-a destinat să facă parte din volumul său de traduceri, intitulat SUFLETUL ALTORA.

în E.DJI, la fel aa în ediția din 1928 a fost păstrat ciclul Calendarul viei.

' - s li

Note, variante şi comentarii

• -:• , ../.,,, ... r /r
' i ' • ... ' - ; l i f

PE ARGEŞ ÎN SUS *(W&j* ' • i ' ' -

Florica

Cea mai fericită introducere care să pregătească sufletul cititorului pentru lectura ciclului Florica din PE ARGEŞ ÎN SUS sînt Mărturisirile lui Ion Pillat însuşi:

„*Florica* ciclul de poezii pe care l-am scris după război, e transpunerea sufletească a copilăriei mele de atunci. E prin excelenţă autobiografică, de la *Pădurea din Valea Mare* pînă la *Cucul din Valea Popii,* de la viziunea veche» case ruinate şi mormintele fraţilor Goleşti, pină la lunca Argeşului la care mergeam toţi trei copiii într-o cărioară (un fel de trăsură rustică pe două roţi, trasă de un singur cal), de la *Castanul din vie* pînă la *Cireşul din deal.* Toate amănuntele acestor poezii sînt reale, ca şi vibrarea internă a trecutului evocat" Ion Pillat, *Mărturisiri,* p. 267)

„Astfel numaidecît după război, cînd toată orientarea mea ideologică mă îndruma spre simbolism, spre Mallarme, Rimbaud şi Valery (cum o arată cele mai multe din poeziile din *Grădina Intre ziduri)* am scris la Miorcani în vara din 1918 o mare parte din *Bătrînii, Aci sosi pe vremuri, Septembrie,* iar puţin mai tîrziu, la Călimăneşti şi Cîmpulung prin 1920—1921 (dacă nu mă înşel, căci n-am deloc memoria datelor propriei mele vieţi) deodată aproape tot ciclul *Florica,* adică tocmai o poezie total diferită: tradiţională, autohtonă, simplă, sentimentală — de ceea ce îmi propuneam să scriu. Toată critica a vorbit atunci de *Pastelurile* lui Alecsandri şi de influenţa lor asupra poeziei din *Pe Argeş in sus.* Eu nu recitisem pe Alecsandri din şcoală şi dacă admiram un poet, era tocmai pe Emineseu. Propriile mele versuri, în legătură cu spusele criticei, m-au făcut să redeschid «Pastelurile» şi, găsind la recitirea lor o adevărată îneîntare, să scriu bucata din *Bătrînii* şi să spun, într-o a treia poezie adăugată mai tîrziu celor două dinainte, intitulată *Septemvrie:*

La lampa şi cînd ziua cu totul s-o umbri,
Voi reciti ^Pasteluri» de V. Alecsandri.

Ca şi cînd n-aş fi făcut toată viaţa mea decît să le citesc. Adevărul e poate paradoxal, dar asta e realitatea, că *Pe Argeş în sus* m-a dus la *Pasteluri* şi nu *Pastelurile* la *Pe Argeş în sus.* (Ibidem, p. 269—270).

***Pe Argeş tn sus, Satul tneU, Biserica de altădată', Limpezimi,* datoresc lor ce am lăsat mai buh în ele: autenticitatea experienţei poetice şi savoarea lucrului trăit.**

Toată poezia mea poate fi redusă în ultimă analiză la viziunea'pămîntului care rămîne acelaşi, la presimţirea timpului care fuge rhereu *(Străinul, Aci sosi pe vremuri:.. Aşteptlndu-i,* ş:a.)

Această poezie a pămînWluvkplritualiz'at în vreme, a timpului spiritualizat în .amintire — e produsul direct al vieţii trăite de mine în copilărie. Nu e o poezie de tinereţe. Versurile mele de tjnereţe nu au fost rodul'pirgiut ăl sufletului şi al pămîntului autohton,'ci fructul silit al creierului şi al bibliotecilor străine. E încă o ppezie'din tinereţe, căci izvorăşte toată din sufletul copilului de altădată şi din nostalgie, în omul matur de azi, după raiul pierdut al copilăriei de atunci. Şi tocmai^fiindcă această.copilărie, prin^,tradiţia în care a crescut şi peisajele.sufleteşti, în care Ş;a dezvoltat şi-a lărgit cadrul familiei şi hotarul, moşiei la simbolul, unui neam întreg şi al unei ţări unite — poezia ei rămîne noate valabilă şi pejitru alţii şi şir putea, să trezească astfel rezonanţe sufleteşti capabile de a mişca un cerc tot mai larg de cititori.

Dacă mai adaug acestor experienţe duraete aje copilăriei, medjul intelectual de la glprica, şi Aublioţeca de acolo,.bogată mavales **în cărţi istorice şi geografice în legătură cu ţara şi trecutul nostru, dar şi în volume de literatură franceză şi română cred că ara** enumecat, destul «>"**{*Ibidem,* p. 273—274).**

179 *Ctitorii.* Datat în P^Ag.S. (192,3) „pe la 20,noiemlpr,ie,s,n. 1921, Bucureşti, o variantă *«ăălătoruh* publicată |n *Lamura* scrisă,in Bucureşti la 12 martie'"i'92'6". Cu titlul *Călătorul in*/mss. 42,19,/B;Â.R,S.R., p. 4 şi în *Lamura 1* (1920) nr. 6—7, mar. — apr., p. 558. Intitulată *Ctitorii* în *Gindirea II* (1922), nr. 7—5, nov. p. 28; *Cultura poporului,* III (1923), nr.8,,20 mai,, p. 1; *Tribuna Aradvfui,* J (1923j, nţ. 7, 8,,.iun. p. 1; *Gazeta literară,* XIII (1966, nr. 48; î 'deci p. 3); (fragment); *Ibid,* XIV (1967), nr. 2, 12 ian. p. 9; *Universitatea comunistă,* Bucureşti VI (1,983)^ nr. 1, iul., p. 8; *Tribuna României,* V (1973), nr. 1, iul. p.,' *&1* " ''"

Din varianta *Călătorul* din mss. 4^19„ publicată în *Lamura,* au fost reţinute strofele: 1, 4, 5 .şi 6, Transformate, ele an, lu^ţ respectiv locurile 1, .2, 3 şi 4 în poemul QU. **Acelaşi jtitjjş, care încheie ,vol.,(jmAD INA iNTRE ZIDURI; din E.D,. I, Strofele,3,'A ţntriicîtva schimbate, au devenit 3 şi 1 ale poemului *Ctitorii* cu care începe voi. PE ARGEŞ ÎN SUS. Ideea din strofa a doua a fost exprimată diferit în strofa a 4-a a poemului*Călătorul.* Strofele 2, 5, 6 din *Ctitorii* sînt noi. Pr^ima variantă arăla.ijslfel; , ' '**

sţr. I ,,Vj- 1 *Ai fost ne spui prin inşuli cu, nume spaniole .,,*
,i, ,, i. v,,•, 2, *Şi ţi iubit creole şi wrzii papagali* . , . . . ,

ST. 3 *Şi inima din mare în mare ţi-o legai*
V. 4 Cînd *înfloreau corăbii cu pînzele corole.*

Str. II V. 5 *Dar de cunoşti tot globul terestru, ca o minge*
y. 6 *Eu am rămas în paza pridvorului străbun*
v. 7 *Ca să culeg cu ochii livezile de prun,*
v. 8 *Cînd alb Negoiul toamna de ceruri se atinge..*

str. III v. 9 *Şi ca tn pacea nopţii, pe drumuri de, podgorii*
x. 10 *Să merg alături de carele cu boi,*
v. 11 *Cînd şopoteşte valea de cîntecele morii...*
v. 12 *Cind neaua lunii ninge pe sălcii în zăvoi.*

str. IV v. 13 *In Ţara unde-n Argeş s-aruncă Riul Doamnei*
v. 14 *Şi murmură cu apa copilăria mea,*
V. 15 *Va Negru Vodă,' care descăîeclhd venea'*
v." 16 *Mi-am ctitorit viaţa pe dealurile toamnei:*

str. V v. 17 *Căci am pornit de-ăcuma pe cea mai lungă tale*
Vi 18 *'Spre portul unde nu e nici oas, tiici marinar —*
v. 19 *Ce mi-e călătoria pe-al mărilor timar*
v. 2® *Şi insula rodită eu roşii portocale.*

str. VI V. 21 *Ctnd îmbarcat sînt pentru' o cale mult mei lungă*
v. t!2 *Şi pentr-un ţărm ce n-ăre vreun nume pe atlas*
v. 23 *II ştiu de mult, o suflet, ctnd fruntea grea mi-o las*
v. 24 *Spre glia-n care trupul tot tremură s-ajungă.*

În strofele II (IV), III (III) şi IV (I) au fost transformate următoarele versuri:

str. II (IV) v. 5 *Dar de cunoşti* tot globul terestru ca o minge
str. III (III) v. *9 Şi ca* în pacea nopţii pe drumuri de podgorii
str. „ „ V. 10 *Să merg* alături de carele cu boi
str. III' (III) v. 11 şf 12 au fost schimbate între ele
„ 'IV (I) v. 13 îţi Ţara unde-n Argeş *s-arumă* Riul Doamne
„ „ „ v. 14 'Şi murmură *cu' ap a* copilăria mea.

. Ov. S. Crohmălniceanu reia şi amplifică observaţia lui Tudor Vianu *(Studii şi portrete literare,* p. 81) şi anume că, în fiecare din volumele sale de poezii, Ion Pillat prevesteşte prin anumite poeme climatul poetic din volumul următor. Astfel în GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI, poeziile: *Balta, Furnica, Seara la Miorcani,* indică schimbarea orientării inspiraţiei pillatiene „care se desprinde de magia livrescului şi de far-

mecul închipuit al tărîmurilor exotice, opttnd pentru autohtonizarea motivelor lirice simboliste" şi în felul acesta „firul rupt cu sursele de inspiraţie ale ciclului Casa amintirii /început în voi. ETERNITĂŢI DE O CLIPĂ (1912) completat în voi. AMĂGIRI (1916) şl ÎNTOARCERE (1927) şi definitivat în ED.I (1944/ este reînnodat". (Ov. S. Crohmălniceanu, *Op., Cit.,* p. 108) i ;;|

Afirmaţia lui Ov. S. Crohmălniceanu se reflectă chiar în modul în care Ion Pillat a desprins, din fondul poetic al primei variante a poemului *Călătorul,* două poezii. Prima, în care poetul formulează renunţarea definitivă: la „pribegiile Înşelătoare pentru liricaiperrhanehţeior, care i se revelă o dată cureîntoârcerea la ogorul strămoşesc,încheie o etapă a creaţiei sale poetice". Iar a doua: *Ctitorii* enunţă noua artă poetică a lui Ion PiUat, ^pusă în slujba celebrării unui „spaţiu familiar plin de semnele continuităţii unei existenţe consumate în el".:(Ibidem, p. 109)). . ••• „

Peptr.u Dumitru Micu poemul *Ctitorii ii* arată pe, ţon Pillat „întors la origini", coborînd — în limbaj goethean ,la „mume" şi o 4»itâj cu„bunii" el îşi regăseşte .91 sufletul de copil. (D. Micu, *op„ cij.,p.* 466—467,).

Mircea Tomuş precizează că întregul ciclu Florica se va dezvolta pe punctele de reper ale universului pfllatian evocat în *Ctitorii* al cărui punct Central de foc „este nucleul domestic'". Poezia' e programatică ntf numai 'priit temele pe care le enunţă (âirimtirea, casa', timpul), ci şi prin cîtevâ'Modalităţi extlresive pe câre ulterioară'evoluţie' a Iui Pillat le va"dezvolta ducîhdu-ie'la perfecţiune: „tehnica finaluriio¥ de strofă sau de poezie, concentrînd emoţia prin asociaţii său transferuri' neaşteptate de însuşiri său senzaţii",' şi'dă ea exemplu:

, *Şi sA aud de-odatA cu-nfiorare cum.*
Trosneşte amuţirea ca o castană coaptă.

(Mircea Tomuş, *op. cit.,* p. XV—XVI)

Cristian Livescu se opreşte la ultimile două strofe ale poemului pentru a scoate In evidenţă atitudinea iui Pillat faţă de statornica sa obsesie, *pieirea trecutului:* Pillat se înclină resemnat în faţa risipirii amintirii, fumul jertfei ei celebrîndu-i pe ctitori. Dar, el nu rămîne dobdrît de ,',triumful neantului" ca de pildă Bacovia în poemul'*Vatra,* căci prin intermediul şi durata poeticului se evită ruptura' *ă6* spiritualitatea veche, autentică şi se jaăstreză conştiihţa autohtoniei deci *k*permanenţei, *(op. cit.,* p. '85—86).

Relativ la aceleaşi ultime strofe, Laurenţiu Ulici observă, pe bună dreptate, că în spatele evocărilor se ascunde unda de mîodriecontem-

h ' platorului, aproape o. bucurie a„ieşirii din timp" (Sublinierea ne aparţine f GiP.) „Clasicismul .viziunilor poetice, aşa elegiac «vin e, evită mereu : Culorile'sumbre şi chiar gîndurila: apăsătoare" se transformă îa «.tristeţi ' ':•! liriaperaf' fLaurenţiu TJlîci, *Multum in parvo..-.* p. 285—286)...i.

Poezia citată tie Gedrge Călinescu In op. cit., p. 776 şî Nicolae Manolescu în *op. cit.,* p. 96, idem, *Lecturi infidele...* p. 182; Aurel Râu în .....*Vn virtuos ed';emoţiei, Im Pillat:..* p. 180, Ioan Adam, *op/cit.,* p. 219.

180, *Închinare;* Miercuri 4 august s.n. 1920, Călimăneşti (Poemul este datat i. în mss. 5075, BiAvR.SiR:, p. 126-127 şi In P^rJS. (1923) ex. autorului. ,• *Placărai^YU* (1921)) nr. 1, 10 dec, p. 10.

M „.-. .:, *Q\x>* acest' poem Pricepe de' fapt' ciclul PIorWdiH'voQuFnUl"Pw4.g.S. '••'' (1&23) şi'tare este dedicat „Bunicei şi copilăriei mele,'in membriam". în *Flacăra* dedicaţia se referă anume la poemul *Închinare, în'* ED.I ea ' - -'estedMsă iar'ciclul Florica începe'cu poemul *Ctitorii; UPFtdâăra* datarea este''irnprecfeă'«FlWieft^ 1920":" ' "' '»>•><• <> "•"*'-"'" în*Flacără*şiP.Ag.S. *'{t$13)* v. 10 *Şi'i&*rha culc' ih casadnî'deaL^'

, Poemul *Jnclunare* îi serveşte lui Ion Diaconu să analizeze în ce c^nşt^clasicişmuj pastelurilor piHatiene. Poetul acppfiţă^jscreţ^cu' vălul a^ţeL^aburul fin de.amărăciune care reiesş dii>, evocarea trecutului şi ...,trecerea,n'J0ilqasă,,a,,ţimpului.„„ţŞl reuşeşte, să. exnţipe ţer^eţe unei ,. ,jnşpir^ţii autohtone, ^ cu cele mai moderne mijloace tehnice, pe mj plan

Meleagurile copilăriei descrise în poem,sînt.peflJfF*»,poet.,.leagănul lumii". „Florica" este Olimpul lui Ion Pillat asemenea satului mitic blagian şi cetăţii Isarlîk a lui Ion-BarbU; în cercul ei Vie" vrajă, poetul, evadînd din timpul profan intră într \ih'timp;- am putea zice"folosmd un cuvînt din *Joc secund* „mîntuit" (Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 465L

în interpretarea lui Cristian Livescu, conflictul dramatic din /ncAinare,„expus şi ţn ajţe poeme „creează, misterul inedit al pillatismu- ,. ., iui". El eşţe^năşcujţ.de pntereai sentimentului de ,a restabili legătura cu ,;,. vechjmea,,şi raţiunea conştientă de risipirea in neant a .acestei recupe- ,,,„rărL Apaiizînd structural metaforele atribuite Floricăi: „psaltire". ,,. •j.crşdjnţă", „scut",„>mpşie", „deal",, „mire,a^ă"p „icoană", „mănăstire", „rnprrnţnt", erupte din, m,aşa gjndjrji poetiqe, criticul constată că în — majoritate, ele sînt femipine, trimiţînd în mod, firesc la p Genitrix cu putere germinativă dar şi absorbantă şi deci eliberatoare" *(op. cit.,* p. 84). \ , , •

Poemul este amintit şi de Z. Ornea, *op. cit.,* p. 576.

181 *Florica..* 30iulie s.n., .1921, Cîmpulung (Poemul este datat în P.Ag.S. (192&)^ exemplarul autorului şi în, mss. 5075,.B.A.R.S.Ri•ţK.l-8fc, unde nota. de la sfîrşit „La Florio»"' indică, locul unde ,eţ a fost <conceput).

' în'*Flacăra;* VII (1922), nr. 20, p. 310,19 mai, cu indicaţia: -Florica, 1921. * ' ' •<••' - •' ' » ^.oiim

în'mss'. 5075 v.' 14 Şi mă înfior la gîndul *hain* şi la\;rediitf$r' '.'

'. , i,' , . .o.,- '• jfc? ^g.Sl'(1923).

.-.ţn^msa. 5,07.5 y, 15 Că, trebuia,jnaturii *să-ti* ,altoieşt,i. ^iinţja,,.„

, . Ip.n i,,Cautaquzinq vede în poem „drama, ?Jftmeriţă^i",,,ce. pare să fjifost o,,obşesje pentru poet, ,dar care găseşte şenttmentul pe^pţanenţei, deci legătura dintre trecut şi fţrez.enf; ţn atributele veşnic acej|ijaşi ale naţur,ii. „Soluţia este,în moFmîi)tpl în, qare ,«,îşi îng^opară, bunicii mei qgpiia»,, o, soluţie păgînă fi^rxdcă,-i. panţeistă, dar,,totuşi acţînc.„română-nească".], (op., cit., p, Ş80),. . , ,,.., , ., , .. „

Mjrcea• Tomuş atrage atenţiAică poerfluL dă: titlufcsăutiieiclului, !icicalizîndiU-1 şi lărgţndu-i perspectiva Irtimit,- Motivul jerWti unei fiinţe ,' itiner*' tofioară priveliştea. ;Moartea, una din temelevmajor»!alei poeziei pillatieileestei citată,de poet: fără exces dar; s,păstrînd ceva dimaripa de frumuseţe:' mioritica ce sd abate în preajima!acestui moment".,*{op. cit.,* • .p,'-XV«I). .1 - •„'•! •<>•' •..MU..:i„ :,l,<••• *'t::\I,*

Poeinaeste citată de'Ioan Atfaid, *-op:'eit.,* p. 221: > •"(•: •'"-/•>"

182 Mormtntiiî.'ll aug.s.ti. 1920, Călimăneşti (Pd'em a cărui datare teprbdusâ în mss.'5075, B.A.R.S.R:, p. ^28 este identica biiăceteii'lnSem'ftâta de poet WPUkiS. [1923]i' exenlplarul' personal). •' •"'!"' ' tmi.^-. -

"în *Fiâcăra,* Viii', (1921), nr.'^| 17 d'ec.'p. 25 la şfirşitui poeplului se „ a^ă'noţa: Floncal^io. *Lunţea,* Iaşi, VII 7i924)'*' 'nr.l6^3?33j„p."'2. în mss. 5075 şi *Flacăra* v. *{{Copacilor* prieteşi.Ie-ai dăruit'tilnţă.

Despre semnificaţia mormîntului bunic,ului s^u, Ion C. Brătianu, la care, copil fiind, ducea zilnic flori însoţind pe bunica sa, fie pe mama, fie pe una din cele trei surori ale ei, Ion Pillat mărturisea: ...„în cultul acesta al amintirii şi al .morţii, în tradiţia aceasta mistică .aproape, ce legaj&dînc pe ,Bpătieni de pămlntul ţării, unde le odihnea părintele şi tot trecutul, nu intra nimic macabru sau lugubru*' Niciuiu»,'#or de romantism exagerat şi nici tenebroasele rituri sau supranaturalele intuiţiuni ale lui Hajdeu la groapa fiicei sale Iulia. Regăseam gestul antic şi ritual al românului de la ţară, în pomenirea aceasta luminoasă unui mort, *Sii* care viaţa era pururi pre»entă". (Ion Pillat, *Mărturii...* p. 265-266). • , ,,,! 1 • • .

începînd eu Eugen Lovinescu, în *op. cit.,* p. 99—100, ce recunoaşte în versurile de pietate „un nou panteism familial, lipsit în totul de pateticul epic, care nu lunecă în panegiric iar patriotismul îşi împinge discreţia pînă a se pierde cu totul" comentariile, în marea lor majoritate, se Întregesc unele pe altele adîncind sensul poemului. /Vezi: Aristarc (G. Călinescu) *Ion Pillat. Pe Argeş In* sus, în*Gindirea,* II (1923) nr. 1—2; Ion I. Cantacuzino, *op. cit.,* p. 581: Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 468.

Ovidiu Papadima se arată impresionat de „tonul plin şi robust" al poemului ca'şi viaţa care creşte din moarte şi observă puterea simţămîntului care dă poetului îndrăzneala — cu totul firească oricărei mari poezii — de a adăuga situaţiei sale sufleteşti 6 semnificaţie de' universalitate, (în *Ion Pillat...* p. 154—155).'

Cristian Livescu'scoate m evidenţă strofa a S-a, în care Pillat explirjâ, în termenii înţelepciunii populare, religia pămîhtului străbun mormînt al strămoşilor dar şi esenţă a exuberanţei naturii în care ei au ! transmigrat, proces integrat circuitului cosmic *(op. cit.,* p. 100—101). îi i . i Mircea Tomuş se ridică îriipotriva interpretării care a diminuat • valoarea'poeziei; pimînd-o4n legătură cu orientarea tradiţionalistă. Aurel Rău, de-pildă; consideră că prin metafora „păstorule de oameni" poezia'capătă inflexiunii ide odă şi astfel bunicul patriarhal ^- personaj dintr-un rit al naturii şi punct de reper în scurgerea generaţilor — devine personajul concret istoric •deloc anonim de la care .ş^a„plecat" (Vezi Aurel Rău, *Introducere* la *Ion Pillat. Poezii. Antologie...* p. XXI).

Mircea Tomuş ripostează că poezia este mai mult decît simpla .evocare a Iui.Ion C„Brătianu, eajţtnd ojproiecţie spre armonia^ţpsmică în eadxul^cftreia realitatea, concretă cit şi sensurile abstracte coexistă şi se explică reciproc. Desigur„ afirmă critjcul „atitudinea lu^ Ipn, Pillat e permanent nuanţată în sens patriotic şi naţional confqrm patriotismului şj .naţionalismului luminat boieresc prin'cultivarea marilor noastre valori, spirituale, prin servirea specificului naţional şi frumuseţilor patriei." *(op. cit.,* p. ^IX-XX)'.

Poezia este citată de loan Adam, *op.citii p.* 221—222.

1 83 *"Vtrfuldealului.* 10 aug. s.n., 1920, Călimăneşti. (Poezia este lafeldatată atît ta mss. 5075; B.A.R.S.R!, p. 129, cit şi'în volumul P;Ag.S; (1923), exemplarul autorului.

în *macara,* VII (I921)v nr. 2, 17 dec;, p. 41, poezia e însoţită de nota ^Florica, 1920V

în' mss. 6075 şi *FHcăra:*

„< , '• v. 2 Un uriaş *ce-şi urcă* poverile ce-l strîng.
„ v. 5 Cu care *ca* mioare şi *turle* ca păstori •'

în mss. 5075 şi *Flacăra* v. 15 *Mi-opresc* aicea pasul şi îmi desleg privirea.

Poemele inspirate de mormintele Floricăi şi bunicului, împreună cu *Ctitorii* şi *Închinare* ar putea, fi asemuite unor prime capitole de roman, care îi anunţă cuprinsul: evocarea unui trecut reînsufleţit şi retrăit de autor. Mircea Tomuş în *opaţit., p:* XX—XXI adaugă: *Vtrful dealului* şi *In vie* contribuie şi ele la „întregirea unui plan liric complex- şi unitar" Aurel Martin preţuia pastelurile lui Ion Pillat cajidevărate „confesiuni în care memoria afectiv^ şi paralelismul de situaţie (semnalat cîndva tipic de Vianu) inleşaesc deschiderea unor vaste,orizonturi.sentimentale", (în *Ion Pillat îi poezia pură),* în *Poeţii contemporani ...* p. 25)."

„De dealul de la Florica",' intuia Aureh Rău, ,iPillat se apropia cu religiozitatea omului matur..„De pe acest deal devenit realitate, sufletul poetului se poate cobori în ţuţnea interioară a amintirilor" (în *Un virtuos al poeziei.).* Pejitru Adrian Angheleşcu, de asemenea, perimetrul existenţial al volumului PE ARGEŞ ÎJS! SUS se aflâ Înscris pe „pletosul" deal care va deveni un reper esenţial în .toposul pillatian „un univers simbolic'm carp detaliile depăşesc valoarea afectivă, căpătînd o semnificaţie aproape mitică". (în'*fon Pillat. Poezii,* yol. I, (190,6—1918), .Bucureşti, ed. Emineseu, 1983, *Introducere. Farmecul evanescent al melancoliei,* p. Vi.

. în căutarea „strămoşilor", „vîrful dealului" este locul»unde s-ar putea desăvîrşi miracolul împMmăcii,cerului,cu pămîntul, restabilindu-se vechea comunicare dintre ele. Spre trăirea unui asemenea mpment, de maximă plenitudine, tinde sufletul poetului dar pierderea fericitei credinţe ancestrale'rupe' 6 comuniune pe cale de 'dispariţie. Poetului nu-i r^iplrie decît să admire priveliştea „cu sufletul încărcat de cpnştiinţa imposibilei depăşiri a condiţiei,'umane".' (drjşt'rajd Livescu,! *op. cit.,* p. 93-94).

Poezia citată de Ov. Papadima, *op. cit.,* p. 130, Z. Orhea, *op. cit.* p. 576.

184 *In vie.* 14—17 aug. s.n. 1920, Călimăneşti. (Datare reprodusă din mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 130 este identic notată în voi. P.Ag.S. (1923), exemplarul autorului.

Cu titlul: *In dade pe Argeş,* în *Ideea europeană,* III (192%), nr. 84, 15—22 ian., p. 2. în *Glndirea,* I (1924), nr. 9, 1 sept., p. 131, poezia este intitulată *În vie* şi e însoţită de însemnarea „Florica^ august 1920".

în mss. 5075, v. 3 *Cind giştele sălbatece-ri* alte'veri se duc (şters şi înlocuit în forma definitivă din P.Ag.S. (1923).

„ „) v. ,1 O jgheonoaie toacă într-un *copac...* (şters şi înlocuit în forma' definitivă din P.Ag.S. (1923).

• în mss. 5075 şi *Glndirea,* v. 15: • - i :

în inimă o toacă' *ce-ncepe-ncet* să bată

în vie este uliul din poemele cele mai des recitate din voi. PE ARGEŞ.iÎN- SUS. El i-a inspirat lui G. Călinescu caracterizarea: „Peisajul devine o cămară ce trebuie mirosită* savurată *eh* nasul". (în *op. cit.,?:* 777.)' '•• ' A •

Dînd ca exemplu ultima strofă a poemului, Mircea Tomuş 'conchide că „în 'poezia lui fon Pillat lirismul constă într-o neoprită pornire de a căuta 'corespondenţe sensibile între planul "realităţii concrete şi cel al stării sufleteşti. Prin realizarea perfectă a tabloului transpare experienţa poeziei parnasiene". *(Op. cit.,* p. XXI.) .•••>;:;

Aurel Martin alege prima strdfă a poeziei'jiehtru"a cdnstata'modul tn câre metoda corespondenţelor^ proprie poeziei simboliste ti îngăduie lui Ion Pillat „materializarea inefabilului însuşi". *(Op. cit.,* p. 45.)"

George Munteanu dezvoltă la rîndul său observaţia asupra procedeului poeticei pillatiene care converteşte peisajul din poem într-o stare sufletească, „psihoîogizindu-1, subiectivizîndii-1, — însă cuo'nedesminţită discreţie..." dar recunoaşte în acelaşi'timp,bogăţia policromă a toamnei româneşti potenţate datorită unei înţelegeri estetice superioare. Şi criticul continuă: „Prin elevaţia contemplativ-reflexivS;dîh'~'.?ri *vie,* Pillat e un Htamlet ce şi-a găsit expresia proprie meditaţiilor sale de rază general-umană'în priveliştele româneşti". *(Ion Filial 'hk'jk>et al tradiţiei vii...)* ' ' "" '* ''"''

Cpmentînd versui: ***Şi soarele de aur dă-n pirg ca o gutuie,*** /Dumitru Mjcu observă că: ^în cartea (şi în genere în cărţile lui Ion Pillat) lumina pătrunde blîndă şi învăluitoare, depărtîndu-se dulce de efectele «violente şi' viforoase» din Poemele luminii de Lucian Blaga. D/m cuprinsul poeziilor se pot detaşa strofe şi „poeme într-un vers" de sine stătătoare. (Op. cit., p. 470.) ' '

Poezia citată de Ov. S. Crohmălniceanu în *op. cit.,* p. 113; loan Adam, *op. cit.,* p. 219—220.

185 *Castanul cel mare.* 30 aug. s.n. 1920, Cîmpulung, (datarea din mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 13,1 este identic însemnată în P.Ag,Ş. (1923), exemplarul autorului.

Flacăra VII (1921), nr. 4, 31 dec, p. 57 unde se notează: „Florica 1920". . în *Flacăra* şi P.Ag.S. (1923):

„ v. .2 Cu braţe noduroase şi cu atletic truncAt*u*
„ v. 3 înţelenit în vie, deşi pînla genuncAiw
„ v. 13 *Florico lingă dlnsul mă simt aşa sărac!*

. . .. Ovidiu Papadima semnalizează în poemele din P.Ag.S. şi B.A. cîteva imagini folclorice al căror farmec rezidă în efectul pitoresc rezultat din îmbinarea lor cu altele, cu valoare intelectuală citadină. în ver şurile: *„Se zbate Strlmbă-Lemne cumplit in pomul zdraeănj Cu braţe noduroase şi cu atletic trunchi/"* imaginea lui Strîmbă-Lemne are doar funcţia unei ieroglife poetice, sugerînd contorsiunea copacului. Zacă mîntul eresului primitiv lipseşte cu totul deşi intenţid poetuluita fost de a se apropia de duhul pămîntului natal" (Ov. Papadima, *Ion Pillat,* P- 129-130). , < •••

Cristian Livescu se opreşte doar o clipă asupra efectului, trezit în imaginaţie de cdpacul răsucit herculean asemeni unui gigant Strîmbă-Lemne, dar analizează sensul adînc al poeziei exprimat cu- mijloace de o . noare simplitate şi transparenţă: „Castanul împresurat cu spini,- ca un martir^devine un arbore .cu funcţie magică, ale cărui.rădăcini adine . înfipte în pămînt denotă statornicie* îri timp ce ramurile se înalţă spre sferele cereşti" *(op. cit,,* ... p..94—95). • •••'. . *t -*

' Acestor interpretări, care ni se par avînd un caracter general, adăugăm impresia că'ultima strofă"'a poeziei rte oferă ch¥iă înţelesului ei:' Ea efxprimă nostalgia ptietului însuşi de a se înrădăcina şi statornici în viaţă asemenea pomului „pe colină", potolindu-şi zbaterile nestatornice ale fiinţei care-i cdntorsioriează sufletul. Ne' sprijinim interpretarea pe confesiunea făcută de poet,' la vîrsta de'51'de ani: „:Prfvesc ulmi străvechi, prietenii copilăriei, prietenii vîrstei -mele de azi. Măreţie şi • nobleţe a vieţii vegetale faţă'decea'a regnului animal! Minciuna, goliciunea, urîţenia anirhalului uman blestemat să nu-şi găsească locul odihnei, fugărit de propria^ umbră, chinuit de propriul suflet faţă de lenta ascensiune în azur al acestui admirabil echilibru de puteri strlngînd în rădăcini umbra ce o vor dărui din frunză! Nobleţe a celui mai simplu copac. Ce lecţie de împăcare c,u,sine,"' perul, cu pămîntul,ice lecţie de ..modestie creatoare, hotărit&-rj6mînere pe locul fixat de. destin,'îmi stîrnesc ulmii mei". (Ion Pillat, *Dintr-un jurnal de vară,* scris la Miorcani între 6—12 august.1942 şi apărut ini*Revisla fundaţiilor regalei* X(1942), nr. 4, aprilie, p. 40—49. Poezia citată de Aurel Rău în *Un vihhos al emoţiei. Ion Pillat,* p. 175; loan Adam; *'op. 'cit.,* p. 221.

186 *Rădăcini.* Florica, Bucureşti, joi 17 dec., 1925 (datat în mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 219. ' ' '

Pasul vremii, I (1926) nr. 1, apr., p. 15; *Adevărul literar şi artistic,* VII, (1923), nr. 332, 6 feb,,,p. 5. La sfîrşitul poeziei nota „La Florica". Poemul a fost introdus în vol, FLORICA şi apoi în toate reeditările voi. P.Ag.S.

s ^ ' i S ^ ^ :

Uv i-.^...;-c.-.^)

O copie a poeziei, înregistrată Ms. R ^^^. se află în păstrare la 1.82 Biblioteca Centrală de Stat din Bucureşti.

Cristian Livescu atrage atenţia asupra efectelor parnasian-baroce ale poeziei al cărei conflict este o dureroasă stare. Criticul înţelege că poetul a conferit copacului contorsionat ca un balaur şi înţepenit în toiul luptei, puterea de a comunica prin rădăcini cu adîncurile pămîntului, iar prin frunziş cu seninătatea astrală. Ei accentuează faptul că pe poet îl interesează cel mai mult ca — prin intermediul metaforei — să ne transmită obsesia sa de a intra în legătură cu strămoşii, privirea ţintind fascinată rădăcinile „nodde năpîrci" ce scormonesc pămîntul. Eresurile păgîne după cum revelă Samivel, pe care criticul îl citează, cred că „şerpii sînt legaţi de puterile subpâmintene afe morţilor, ale nopţii şi într-o altă perspectivă de pămlntul roditor". El reproduce şi studiul lui Mircea Eliade care aminteşte de*vechea credinţă în şerpi ca păzitori ai centrului şi oricărui loc de întîlnjre unde Se află concentrat sacrul. Priveliştea „şerpoasă a ţădăcuular" naşte în poet ideea unei împrejinărţ cu propriile, sale rădăcini, eu străbunii, *el* tînjind după această extatică comuniune eternă .realizată în imaginaţie însă, doar pentru o clipă *(op. cit.,p.* 92-t98). ,

Alături de această seducătoare şi, posibilă, interpretare sugerăm că, la fel ca în poezia precedentă, poetul şi-a mărturisit indirect conflictul dintre natura,sa telurică, zyîcnipea impulsurilor nestatorniciei şi , aspiraţia unei evadări în eternitatea eliberatoare a spiritului biruitor. .. Ultima strofă exprimă însă neputinţa acestei realizări. In neîndurătoarea trecere * vieţii el nu-şi poate stabili echilibrul rămîntnd deopotoivâ „cu tpt frunzişul şi răţjăcina-n vlnt". ,

187 *Cireşul.* 13 aug., s.n. 1921, Cîinpuluhg. (Poezia este datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 187, la fel ca în P*ÂgiS.[1923J, exemplarul autorului). *Flacăra,* VII (1922), nr> 5, 7 ian., p. 73; *Lumea,* VII Iaşii (1924), nr. 16.333, p. 3. La sfîrşitul poeziei nota autorului: „Florica 1921".
în mss. 5075 şi *Flacăra:*

„ v. 3 Şi voi urma poteca de mult *ce sue* drept,
„ v. 5 FoHua prăjina lungă şi coşul împletit;
„ v. 7 *Şi voi opri* măgarul în mersul lui cuminte;
„ v. 10 *Cireşele grămadă,* vor atîrna cercei. ,

în studiul său Ion I. Cantacuzino reliefează în poezia *Cireşul* ca şi în alte multe din poemele lui Ion Pillat rolul esenţial al amintirii: elementul motor care creează legătura cu trecutul şi îndrumă fatal, pe căi divergente către Copilărie, către pămlntul natal *(op}cit.,* p. 575—576).

„Revederea peisajului famiKarretrezeşte trăiri şi'gesturi din copilărie" spune Aurel Rău, copilăria nu se poate reconstitui în afara naturii.

Oricît ar părea de paradoxal; lumea peisajului din amintirile lui Pillat poate fi raportată la „dramele pasionate din cărţile lui Panait Istrati sau la anecdotica năzdrăvană şi proiecţia spre fabulos din *Amintirile lui Creangă".* Cu toată diferenţa dintre ele aceste opere pot fi asociate prin fuziunea celor două elemente: natură-copilărie.- *(Ion Pillat. Poezii. Antologie...* p. XIX.) , >•••-..

Ovidiu Papadima îl asociază pe' Pillat cu Ionel Teodoreanu în sensul că amîndoi revin la copilărie, ea fiind perioada în care fantezia e liberă de a suplini viaţa, de a dilata mirific'Obişnuitul prin ficţiune iar mediul familial idealizat de imaginaţia şi afectivitatea copilului constituie'intermediul dintre el şi restul lumii; Centru Pillat — afirmă criticul — copilăria înseamnă nu numai ambianţa fericită a decorului şi peisajului unde şi-a petrecut primii ani de viaţă dar şi singura legătură cu străbunii care-1 adîncesc într-un trecut istoric, iar nostalgia acestor vremi ţîşneşte din concreteţea evocărilor; (Ov. Papadima, *op. cit.,* p. 67-68.)

Lui Adrian Anghelescu, PE ARGEŞ ÎN SUS îi aminteşte de opera lui Marcel Proust în care, de asemenea rolul amintirii era precumpănitor. La amîndoi amintirea trecutului: „a acelui timp mitic al copilăriei este Însoţită de sentimentul fragilităţii vieţii şi al morţii... care fac şi mai vii imaginile timpului dus". (Adrian Anghelescu, op. *cit.,* p. XVI—XVII.)

Pentru figurarea acestei fascinaţii a trecutului, Cristian Livescu, completînd ideea lui G. Călinescu despre metoda „înscenării", în poezia •lui Pillat, revelă efectele de montaj şi „travestire". Poetul închipuie scene din viaţa de odinioară — ca de pildă înhămarea „măgarului Ia căioară" şi plecarea la, culesul cireşelor — cu un soi de frenezie în reinterpretarea unor „roluri ale vîrstelor depărtate". Dar nu pentru a sublinia „uniformitatea în devenire" cum era de părere G. Călinescu, ci pentru a-şi găsi o cale de depăşire a acestei monotonii *(op. cit.,* p. 109—110).

Credem că sfîrşitul poeziei, ca şi al multora din cele evocînd copilăria, exprimă regretul după vremile şi eul său de atunci şi decepţia faţă de eul de-acum închis în cuşca prezentului.

Poezia citată de Cornel Regman, *op. cit.;* Aristarc (G. Călinescu) *op. cit.,* p. 696 şi de Dumitru Micu, op. cit., p. 670; Ioan Adam, *op. cit.,* p. 220.

188 *Spre Izvorani.* 12 aug., S.n., 1920, Călimăneşti. (Datarea poeziei din mss. 5075, B.A;R.S.R., p. 139 este identic notată în P.Ag.S. (1923), exemplarul personal.

Gindirea, I (1921), nr. 12, 15 oct., p. 217, cu însemnarea „Florica, august 1920".

In mss. 5075, v. 2 Şi-ntr-un tunel de *umbre opace* (corectat în forma definitivă din P.Ag.S., 1923)

v. 8 Sub sarica frunzoasă *ca* gîrvoviţi ciobani.

Cristian Livescu scoate în evidenţă desăvîrşirea tehnică a poeziei: prăvălirea timpului este stăvilită prin pregnanţa priveliştii reale, transfigurată în idealitate şi prin puterea afectivităţii ce creează iluzia „timpului regăsit" în eternitate, *(op. cit.,* p. 105)

Al. Dima atrage atenţia asupra familiarizării şi naturaleţii cu care Ion Pillat foloseşte imagini folclorice dînd ca exemplu versurile: *„Căsuţele răzleţe din satul Izvorani/ Mici capre căţărate pe-o rîpă de lumină".* (Al. Dima, *Arta populară şi relaţiile ei...* p. 265.)

Am adăuga dezinvoltura cu care Ion Pillat alătura termenilor de mai sus, comparaţii inspirate de arta universală: *„Şi — arătări din tară tn stampe japoneze"* — Poezie citată de Ov. Papadima, *op. cit.,* p| 70 şi p. 132.

189 *Pădurea din Valea Mare.* 30 aug., s.n., 1920, Cîmpulung. (Datarea din mss. 5075 p. 140, B.A.R.S.R., repetată în *V.Ag.S.* (1923) exemplarul autorului. *Gîndirea,* I (1922), nr. 21, 1 mar., p. 391 cu nota „Florica, 1920". în *Glndirea,* FLORICA, P.Ag.S. (1923), P.Ag.S. (1936), v. 6... *desfereci.*

în mss. 5075, v. 12 *Ctnd* frunzele cu glasul dumnezeesc al mării. Citînd din poezie versurile: *„O simţi deodată toată cu o cutremurare,/ Cum stăptneşle peste micimea ta de om"* şi: *„înveţi uimit să intri tn codri ca-n biserici",* Ion I. Cantacuzino observă că pentru Ion Pillat sentimentul naturii e metafizic, cuprinzînd înţelesul naturii nu înfăţişările ei descriptive *(op. cit.,* p. 572).

în ultimile trei strofe ale poeziei, pe care le reproduce ca atare, Cristian Livescu arată din nou procedeul poetului de a decanta priveliştea reală, recreind-o imaginar într-o viziune poetică ireală şi unică în care intervine ca un corolar — deslipirea de timpul real şi intuirea în schimb a timpului absolut, esenţial. în acel moment al „opririi", efemerul şi eternul sînt cuprinse totodată *(op. cit.,* p. 102—103).

Adrian Anghelescu nuanţează ideea: „sentimentul naturii va îmblînzi pe acela al neliniştii faţă de fragilitatea şi efemeritatea vieţii". (Adrian Anghelescu, *op. cit.,* p. XXVIII.)

190 *Cucul din Valea Popii.* 14—20 aug., s.n. 1920, Călimăneşti. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 135 la fel ca în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului).

în *Gindirea,* I (1921), nr. 10, 15 sept., 183 cu nota „Florica, 1920".

în mss. 5075, v. 9 *Dar el pe cind tn cale* se roagă la toţi sfinţii

„ „ „ şi *Glndirea* v. 11 *Şi-n* luminosul cîntec...

„ „ j, „ v. 12 *în* cafea-ntineririi...

Constantin Ciopraga disceme în „luminosul cîntec de cuc" din *Valea Popii* şi în *Pădurea din Valea Mare* repetarea unor amintiri de altădată „oglinzi ale trecutului", reflectînd etape biografice *(op. cit.,* p. 164).

Versul *„în zori ca poteraşii din văi şirag ies plopii* îi dă prilej lui Al. Dima să facă observaţia că „viaţa haiducească întocmai ca păstoritul va fi utilizată ca material imagist, impunîndu-se cu stăruinţă unui poet ca Ion Pillat". *(op. cit.,* p. 267).

Poezia citată de Aurel Rău, *op. cit.,* p. XXI, Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 467 şl Ov. Papadima, *op. cit.,* p. 130.

Prin această poezie, Cristian Livescu continuă să completeze ansamblul de „concepte ale imaginarului" la Ion Pillat. De data aceasta atmosfera în care se produce iluzia „timpului regăsit" — suspendat în eternitate ca o nestemată — nu mai este amurgul, ales tocmai pentru tainicile sale umbre, ci momentul răsăritului de soare. Spectacolul izbucnirii uluitoarei sale incandescenţe „năruie uzura timpului". Prin intermediul acestei privelişti, recreate în imaginaţie, în afara timpului, poetul vrea cu disperare să reţină clipa perisabilă. „Peisajele interiorizate împreună cu exacerbarea memoriei sint cele două procedee preferate de Pillat în defensiva sa în faţa alertităţii temporale" *(op. cit.,* (p. 105-106).

191 *La zăvoi.* 14—16 aug., s.n., 1920, Călimăneşti. (Poezie datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 134, identic ca în P.Ag.S. (1923) exemplarul autorului.

Flacăra, VII (1922), nr. 13, 4 mar., p. 193; *Izbtnda,* Bucureşti, IV (1922), nr. 1087, 13 mar., p. 4.

în mss. 5075 v. 8 A razei *ce apune pe-un Cer aprins de mac* (şters şi înlocuit în mss. cu: *cerul porumbac*

„ „ „ v. 15 *Ca el imprevizibil* mă naşte viitorul (şters şi înlocuit în mss. cu. *nebănuit ca dinsul*

Căutînd la rîndul său să descifreze reperele „universului poetic a lui Ion Pillat", Constantin Ciopraga îl asemuie lui Mihai Sadoveanu, în sensul că şi Pillat, la fel ca Sadoveanu confruntă peisajul din prezent cu cel din amintire. El găseşte pe bună dreptate că la baza meditaţiei *La zăvoi* stă ideea dialectică heraclitiană a eternităţii naturii nicicînd aceeaşi ci în continuă mişcare şi schimbare *(op. cit.,* p. 164—165).

Poezia de mai sus exemplifică constatarea lui Cornel Ungureanu şi anume: *„Pe Argeş in sus* este cartea care stabilizează în lirismul lui

Ion Pillat tema *oglinzilor, a ecoului, a dublului.* Locurile îl oglindesc pe poet, îi aduc în faţă vîrstele de altădată, ecourile, aşa cum în versurile de mai ttrziu o vor face interioarele *(op. cit.,* p. 275—276).

192 *în luncă.* 23 aug., s.n., 1921, Cîmpulung/(Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 190, unde este notat „la Florica, 1920", localizîndu-se astfel peisajul în lunca Argeşului. în voi. P.Ag.S. (1923) autorul însemnă că.a terminat poezia la Cîmpulung.

în *Gindirea,* I (1922), nr. 19, 1 feb., autorul ţine să repete nota: „Florica, 1921"!

Ea este citată de Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 471.

Ultimile poezii ca şi *în luncă* amintesc de paralelismul care s-a făcut între pastelurile lui Alecsandri, asemănătoare *Anotimpurilor* descrise de muzica lui Vivaldi şi între „peisajele sufleteşti" ale Iui Pillat, sugerînd nostalgia concertelor pentru pian ale lui Rahmaninov, exprimată cu mai multă reţinere şi discreţie.

Judecata clară a lui Tudor Vianu fixează limitele comparaţiei, conturînd.. asemănările şi deosebirile dintre cei doi poeţi, decretînd că ceea ce îi apropie este tipul lor sufletesc comun în stare să zăgăzuiască crizele şi zguduirile sufleteşti şi să-şi impună o „dominantă armonie lăuntrică" *(op. cit.,* p. ,71—73).

Vezi: Eugen Lovinescu, *op. cit.,* p. 93; Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 471 şi Roxana Sorescu *(Măştile melancoliei...).*

193 *Parcul Goleştilor.*.19 sept. , s.n., 1920, Bucureşti. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R, p. 136, la fel ca în P.Ag.S. (1923), exemplarul autorului, în *Gtndirea,* I (1922), nr. 22-23, 15 mar. - 1 sept., p. 407, în voi. P.Ag.S. (1923) şi în voi. FLORICA poezia este intitulată *în Parcul Goleştilor.*

în mss. 5075 şi *Gtndirea,* v, 2 *Suflate ca altare* în aur prea curat,
„ v. 3 *Ca* sălciile...

în vremea copiilor Brătianu, conacul locuit de cei patru fraţi Goleşti Nicolae, Radu, Alexandru şi Ştefan — luptători consecvenţi în revoluţia de la 1848 — era plin de farmec. La intrarea în curte în casele mici, scunde şi albe, învăluite de iederă, cu iarba proaspătă şi boschete de flori în faţă, locuiau primii trei fraţi, împreună cu nepoţii lor, Racoviţă. Parcul şi păduricea de brazi erau despărţite de aleea ce ducea la casa cea mare în care trăiau Ştefan, mama sa Zinca şi fiica acesteia Anica Racoviţă. Pe cerdac atîrnau perdele de begonii şi glicină iar pe pervaz se înălţau muşcate. în fotelurile mari de paie se citea, se broda şi se vorbea încetinel toată ziua. Salonul mare, cu canapele şi

jeţuri de mahon tapiţate cu catifea roşie, era străjuit de numeroase portrete printre care ieşeau în evidenţă cele ale lui Radu şi Dinicu Golescu în caftan şi işlic avînd între ele portretul Zincăi strălucind de tinereţe cu samurul din păr prins cu stele de briliant, rochia „empire" decoltată şi un trandafir pe umăr. în sufrageria mare erau uneori treizeci de oaspeţi la masă. La etaj se afla o cameră imensă unde dormeau toţi nepoţii şi două odăi mai mici ale nepoatelor.

De aici copiii Brătianu şi cei ai Goleştilor plecau în trăsuri la Curtea de Argeş, unde, la refacerea bisericii lui Neagoe Basarab, lucra atunci Leconte de Nouy. La umbra bătrînilor copaci se desfăceau .coşurile cu merinde, prăjituri şi fructe la care se adăuga o mămăligă mare şi porumb fiert adus de celebrul arhitect, şi se bea apă proaspătă din fîntîna lui Manole. Şarade, toasturi hazlii, discursuri caraghioase puneau la acelaşi nivel pe cei bătrîni cu cei tineri. (Sabina Cantacuzino. *Din viaţa familiei Brătianu,* Editura Universul, Bucureşti, 1933, p. 50—52).

„Viaţa aceasta — înspre apusul ei — o mai apucaseră şi copiii Pillat. Dar în 1920 casa era ruinată, grădina părăsită,deschisă pentru trecere, şi mormîntul Iui Dinicu Golescu părăginit." (Sabina Cantacuzino, *op. cit.)*

Poezia lui Ion Pillat îşi are izvorul de inspiraţie într-o realitate trăită intens odinioară, abolită şi absorbită de timp dar a cărei amintire bîntuie sufletul poetului.

în pastelurile lui Pillat de pildă, în *Parcul Goleştilor,* natura, motiv concret, creează motivele abstracte ale trecutului, amintirii şi tradiţiei. (Ion I. Cantacuzino, *op. cit.,* p. 572.)

Criticului Cornel Regman, ritmul poeziei, sentenţiozitatea sa îi deşteaptă imaginea unui dans desuet profund trist *(op. cit.,* p. 697).

Citind prima strofă a poeziei, Cristian Livescu descoperă că ambianţa evocată este creaţia proprie visării poetului, natura devenind o catedrală „oblăduind reveria", *(op. cit.,* p. 209).

Poezia citată de Ov. S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 110.

194 *Lumina, iarna.* 15 august, s.n., 1921, Cîmpulung. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 188, identic ca în P.Ag.S. [1923] exemplarul poetului). *Flacăra,* VII (1922), nr. 16, 25 mar., p. 241, unde la sfîrşitul poemului se află însemnarea „La Florica, 1921".

în *Flacăra* v. 7 De ramurile joase lumina joacă...

Nicăieri ca în poezia *Lumină iarna* presentimentul morţii nu este sugerat cu mai multă înfiorare. începînd cu o comparaţie între Alecsandri şi Pillat, Ovidiu Papadima îi dezleagă cu o extremă sensibilitate, înţelesul. Transparenţa şi simplitatea primelor versuri sînt doar „o

cursă tntinsă cetitorului credul. Căci Ion Pillat trece încet, dar cu certitudine spre miezul inedit al poeziei: imaginea fin nuanţată pictural, a luminii care joacă „goală" în acea zi numai pentru poet şi pentru creatorul ei. „Şi deodată tocmai în această feerie tonică a luminii, presentimentul morţii. E atît de adînc încît ia, în chip cu totul firesc, o expresie folclorică, mai ales în ultimul vers al poeziei: *„Crrra... trece pe sub soare vlslind tnttiul corbi A stat din joc lumina, pe brtnci se face mică.../ Crra... stolu-ntreg şi-n umbră rămtn privind cu frică/ Trei picături de singe pe-o ramură de sorb".*

Trei picături de sînge, semnul morţii din basme, semnul trecerii fără iertare a timpului către sfirşit, vestit chiar prin jocul de amiază al luminii, care iarna se va face iute seară şi va pieri"...*(op. cit.,* p. 150—151).

Poezia citată de Ov. S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 165 şi de Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 471—472.

195 *Biserica lui Horia.* 27 aprilie, s.n., 1921, Bucureşti, ultima strofă scrisă în anul 1923. (Poezia a fost datată în P.Ag.S., [1923], exemplarul autorului.) *Lamura,* IV (1923), nr. 4, ian., p. 180; *Patria,* V (1923), nr. 74, 8 apr., p. 2; *Universul,* LI (1934), nr. 324, 26 nov., p. 3.

Pentru Cristian Livescu poezia *Biserica lui Horia, pribeagă Ungă Argeş, văduană printre duzi,* este de asemenea o *înscenare.* Evocîndu-i trecutul, poetul pătrunde într-un mod de a fi „mai plenar şi mai autentic", *(op. cit.,* p. 110).

Am asocia poemul cu cele dedicate *Floricăi,* şi *Mormîntului bunicului.* Biserica uitată, înecată în frunze, prinsă în plasa verde a vegetaţiei, năpădită de rîndunele, granguri şi furnici are sufletul credinţei care a înălţat-o contopit în palpitarea continuă a naturii.

196 *Căsuţa din copac.* 12 aug., s.n., 1921, Cîmpulung. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 185, la fel ca în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului.)

Gindirea (1922), nr. 2, 1 mai, p. 25. în mss. 5075 şi în *Glndirea* poezia este însoţită de nota: „Florica, 1921".

în mss. 5057 şi *Gindirea* v. 11 *Tu, ce nu eşti legată* prin grele temelii.

Poeziile *Cireşul, Căsuţa din copac, Casa din deal, Cămara de fructe, Odaia bunicului, Ochelarii bunicii, Capela, Odihna tatii, Comoara* sînt inspirate de copilărie. începînd cu Eugen Lovinescu şi continuînd cu Tudor Vianu, Ov. S. Crohmălniceanu, Dumitru Micu, Ovidiu Papadima, Constantin Ciopraga, etc. etc, s-a observat că pentru Ion Pillat ciclul *Florica* nu înseamnă numai revenirea la pămîntul ţării, dar mai ales la

ambianţa copilăriei. Sentimentul familial, peisajele şi interioarele îndrăgite îi vorbesc într-o limbă a sufletului iar dorul de vremurile copilăriei ii adîncesc nostalgia trecerii timpului. Poeziile nu rămîn însă la simple evocări paseiste, căci acestea transcend şi se sublimează în cristale de artă.

Ovidiu Papadima observă că în anul 1923 Ionel Teodoreanu debutase cu *Uliţa copilăriei,* iar doi ani mai tîrziu începea *Medelenii* şi constată că şi Teodoreanu şi Pillat „revin la amintirile copilăriei, spre a se regăsi pe sine" dar atrage atenţia că Pillat, prin intermediul acestora, intră în legătură cu străbunii *(op. cit.,* p. 67—68).

Cornel Ungureanu accentuează ideea că Ionel Teodoreanu nu apelează la memorie ci creează fictiv o lume a copilăriei. „Nici Camil Petrescu, nici Hortensia Papadat-Bengescu care au adus transformări esenţiale romanului românesc nu sînt „îndatoraţi lui Proust [...] mai degrabă obsesia decît memoria arhitecturează romanele acestor doi mari scriitori [...] O memorie a vîrstei inocente poate să aibă Ion Pillat, unul din posibilii proustieni ai literaturii noastre[...] în cîteva din piscuri, opera sa este guvernată de puterea omniprezentă a memoriei. Ion Pillat poate avea *religia copilăriei* ca ţară a imaculării" *(op. cit.* p. 258 şi p. 259).

Adrian Anghelescu adînceşte în continuare comparaţia între Ion Pillat şi Proust dar introduce nuanţa care-i deosebeşte: pentru Pillat mesajele trecutului, ale anilor copilăriei şi adolescenţei au un conţinut simbolic şi un cod secret. (Adrian Anghelescu: *op. cit.,* p. XIV, p. XVII).

Cristian Livescu distinge scopul diferit al incursiunii în timp la cei doi scriitori în sensul că Proust, romancierul „decupează memoria, o scenarizează în funcţie de percepţia prezentului" în timp ce pentru poet „tehnica reîntoarcerii zilelor pierdute rezidă în constanţa decorului şi în incitarea visului astfel ca, printr-un exerciţiu la îndemînă, să capete acces la anterioritatea nu neapărat trăită ci mai ales imaginată într-o ambianţă de cult" [...] Criticul caracterizează „o primă trăsătură a pillatismului, transductivitatea temporală [...] Timpul ajunge să fie «tradus» de imagine, dizlocat de aceasta, anulat în cele din urmă. A vedea «demultul» în zona albastră a depărtării" — iată năzuinţa poeziei lui Pillat, traversînd o lăuntricitate plină de latenţe senzitive, acumulate în copilărie, ce se vor neapărtat descătuşate". *(Poezia lui Ion Pillat. Conceptele imaginarului...* p. 13)

197 *Casa din deal.* 23—24 aug. s.n., 1920, Călimăneşti. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 138, la fel ca în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului.)

în *Glndirea,* I (1921) nr. 15, 1 dec, p. 271, la sfîrşitul poeziei nota: „Florica, august, 1920".

în mss. 5075 şi *Glndirea* v. 9 în *Fiecare* odaie dezvăluiam cu frică
v, „ „ ş i P^Ag.S. (1923):
v. 10 Alt gînd *din al ei* suflet curat...
» „ „ şi P.Ag.S. (1923):
v. 12 *Îmi încăpea pe-atuncea* în inima mea mică.

Prin versurile; *Şi mirosind o floare de tei, o lămiiţăj A cantalup, a lisă de chitră, a şerbet,/ în fiece odae desvăluim cu frică/ Alt gtnd din al ei suflet curat şi românesc.../* Dumitru Micu remarcă rolul senzaţiilor olfactive m crearea impresiei de paradis şi revelă talentul poetului de; a sugera mirosurile „ceea ce adaugă simbolismului său încă o dimensiune", *(op. cit.,* p. 472). . . . ,

Poezie citată de G. Călinescu, *op. cit.,* p. 776; N. Manolescu *Lecturi infidele...* p. 134.

198 *Cămara de fructe.* 12-13 aug., s.n., 1921, Cîmpulung. (Poezie datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 186, la fel ca în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului).

Glndirea, I (1922), nr. 20, 15 feb., p. 371; *Falanga,* I (1927) nr. 14, 12 feb., p. 2, la sfîrşitul poeziei cu nota: „Florica, 1921". în mss. 5075 în josul p. 186 specificat de asemenea „La Florica".

în mss. 5075 şi *Glndirea* v. 10 Din *dintr-o* mie şi una nopţi mă-nchin
" » » Î> v. 12 Şi tămîioşi *a căror dulceaţă te omoară.*

Cămara de fructe este una diri cele mai des citate dintre poeziile lui Ion Pillat. Tudor Vianu şi George Călinescu au văzut în poezie splendida reprezentare a unei naturi moarte. Tudor Vianu a accentuat însemnătatea influenţei picturii asupra poeziei lui Ion Pillat: „S-ar putea crede că el nu vede natura decît prin prisma artei, cu nişte priviri educate în şcoala pictorilor. Aspectele firii nu apar în poezia lui Ion Pillat decît după ce închipuirea sa le-a dat forma unui tablou şi tehnicile picturii devin ale poeziei lui. Regăsim de pildă natura moartă ca în bucata *Cămara de fructe* unde piersicile de jar, smaragdele cu miezul de rubin al pepenilor şi tămîioşii galbeni se unesc în armonii complementare ca în pînza unui maestru" *(op. cit.,* p. 76).

George Călinescu nu a considerat opera lui Ion Pillat în sine, prin ceea ce are original şi unic, ci mai degrabă ca o transparenţă a operelor altora şi a comentat astfel poezia: „Fructele savuroase îndeosebi sînt căutate (nu fără a urma pilda lui Verlaine şi a lui Samain) dar în

tonuri mai proaspete, locale, într-o lirică a bucătăriei şi a cămărei cu ceva de pictură flamandă", *(op. cit.,* p. 775).

Dumitru Micu depăşeşte interpretarea vizuală, dovedind că „Priveliştile obiective nu rămîn aşadar ceea ce sînt, ele se umplu de conţinut sufletesc, intră în alcătuirea unei lumi constituite în planul ficţiunii. *Cămara de fructe* este pentru copil *raiul* a cărui uşă o deschide cu frică." Aducînd ca exemple versuri din *Castanul cel mare* şi *Cireşul,* criticul afirmă: „Fără doar şi poate Ion Pillat este cel mai mare poet al roadelor din întreaga istorie a literaturii române" *(op. cit.,* p. 469).

Pentru Cristian Livescu, fructele arzînd în propriul lor parfum şi culori înflăcărate, simbolizează mistuirea purificatoare a unor elemente ale naturii ce şi-au îndeplinit menirea, în care „viaţa se stinge în aşteptarea altei- vieţi". „Ciclul rodniciei al *Creaţiei* adevărate înseamnă pentru poet o autenticizare şi scopul final al existenţei în care ar dori să se simtă integrat. Amintirea opune fiinţei corupte de cotidianitate, copilăria ca vîrstă a purităţii. Dar în momentul cînd totul capătă fastul unei ceremonii iniţiatice... vraja se stinge brusc. Depăşirea umanului nu reuşeşte lăsînd în urmă regretul unei revelaţii mărginite" *(op. cit.,* p. 91 — 92).

Poezie citată de Cornel Regman, *op. cit.,* p. 696 şi Nicolae Manolescu, *op. cit.,* p. 96, idem *Lecturi infidele,* p. 134; Z. Ornea, *op cit.,* p. 579; loan Adam, *op. cit.,* p. 220.

199 *Odaia bunicului.* 16 aug., s.n., 4921, Cîmpulung. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R,, p. 189, cu localizarea: „La Florica", are aceeaşi dată în P.Ag.S. (1923).

Almanahul ziarului Adevărul şi Dimineaţa, 1934, p. 62.

Ov. S. Crohmălniceanu observă că în poeziile din P.Ag.S. nu numai peisajul e contemplat cu sentimentul prelungirii trecutului în prezent ci şi obiectele casnice care au fiecare „o istorie constituind un depozit memorial" *(op cit.,* p. 110).

Dumitru Micu interpretează de asemenea: „deoarece timpul este abolit la Florica totul e cum era". Oamenii dăinuiesc în lucruri. (D. Micu, *op. cit.,* p. 468.)

Cornel Ungureanu îl imaginează pe poet „plimbîndu-se prin conac şi păşind astfel în istorie. El presimte în poezie existenţa unei fiinţe străine a unui dublu zîmbind ermetic printre amintiri. Poezia *Odaia bunicului* intră şi ea ca şl altele în atmosfera poemului *Casa amintirii* scris în tinereţe," unitatea'Tor purtînd forma fundalului ba chiar substanţa unui roman a cărei acţiune ar fi reverberată nu numai de peisaje dar şi de lucruri. (Cornel Ungureanu, *Poezia, nemărturisită aventură* în *Contextul operei...* p. 89.)

Cristian Livescu remarcă şi ei: „unda ironică pe care poetul o strecoară cu mare efect, realizînd o distanţare inexistentă în celelalte poeme din PE ARGEŞ ÎN SUS" *(Introducere tn opera lui Ion Pillat,* p. 111).

Poezia citată de Aurel Rău, *op. cit.,* idem *Un virtuos al emoţiei: Ion Pillat,* p. 9—10; Z. Ornea, *op. cit.,* p. 577.

200 *Ochelarii bunicii.* Florica, Predeal, 3 martie, 1925. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 220 a fost publicată în anul 1926, în voi. FLORICA.)

în această poezie ca şi în cea precedentă, Cornel Ungureanu găseşte evocat miraculosul lumii „de altădată, cea sanctificată iar tensiunea ei interioară izvorăşte din conştiinţa paradisului pierdut". în timp ce în PE ARGEŞ ÎN SUS peisajele există sub semnul eternităţii, interioarele sînt „locuri sacralizate de existenţa celor de altădată, a bunicilor de pildă..." Reconstituirile pillatiene în care obiectele şi ceea ce semnifică ele sînt supuse interogaţiei (interogaţia fiind cuprinsă în confruntarea temporală), lasă loc unui zîmbet amar, unei retrospective ironice" *(op. cit.,* p. 88—89). Poezia citată de Ioan Adam, *op. cit.,* p. 223.

201 *Capela-* 13 aug., s.n., 1920, Călimăneşti (Poezie datată în mss. 5075. B.A.R.S.R., p. 220, la fel ca în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului), *Flacăra,* VII (1922), nr. 24, 16 ian., p. 379.

în mss. 5075 v. 6 Şi cînd lumina *sboară* prin aurite ganguri (corectat în forma definitivă din P.Ag.S. 1923).

şi *Flacăra:* v. 9 *Toţi* trandafirii-n floare întreabă *după tine.*

Dumitru Micu revelă darul lui Ion Pillat de a amesteca senzaţii de ordin diferit pentru a scoate în evidenţă exuberanţa vieţii. în poezia *Capela* deznădejdea de a-şi şti bunica îngropată sub lespezile reci este risipită de spectacolul zăvoiului inundat de soare, de zumzetul cîmpului fremătînd în lumină şi pădurea mişuntnd de vietăţi *(op. cit.,* p. 473).

Atragem atenţia însă că sfîrşitul poeziei este iremediabil melancolic. , Ultima strofă evocă ziua îngropării, cu livezile acoperite de zăpadă, strălucind ca sub raze îngheţate de lună. Poetul are previziunea lumii de la Florica dispărînd în uitare, în timp ce Capela (mormintele) rămîn pe „dealuri de zăpezi".

202 *Odihna tatii.* Dorohoi, 15 feb., 1926. (Poezia datată în mss. 5075 B.A.R.S.R., p. 221 a fost inclusă în volumul FLORICA (1926) şi apoi în toate reeditările volumului P-Ag.S.)-

Universul literar, LIII (1927), nr. 4, 23 ian., p. 52.

Despre motivul inspiraţiei acestei poezii, Ion Pillat mărturisea: „Nu numai mormîntul şi casa, ci tot dealul de la Florica, participa la viaţa postumă a bătrînului Brătianu. Cutare drum sau potecă îi mai păstra urmele, cutărei bănci rustice sub castan îi se mai zicea de copii «odihna tatii» — căci îi plăcea altădată, urcînd pe vîrful dealului, să stărue puţin în faţa priveliştei minunate". (Ion Pillat. *Mărturisiri...* p. 266.)

Dumitru Micu revelă faptul că plimbarea poetului, împreună cu fiica sa în locuri cutreierate odinioară de bunicul său cu altă copilă, bunica fetei sale, constituie prilejul unei „trăiri simultane în trecut, viitor şi prezent, adică în predecesori, în urmaşi şi în sine însuşi". *(op. cit.,* p. 465).

Poezia citată de Ov. Papadima, *op. cit.,* p. 69; Ioan "Adam, *op. cit.,* p. 224.

203 *Străinul.* 29 iulie, s.n., 1921, Cîmpulung. (Poezia datată în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 185 la fel ca în P-Ag.S. [1923] exemplarul autorului). *Gtndirea,* II (1922), nr. 3,16 mai, p. 53. în mss. 5075 la fel ca în *Gtndirea* la sfîrşitul poeziei se află nota: „Florica, 1921".

în mss. 5075, *Gtndirea* şi P.Ag.S. (1923) v. 8 Şi vrr... un sbor degrawri

„ „ „ „ v. 12 Că asia e Florica...

Dînd ca exemplu poezia *Străinul,* Alexandru Dima demonstrează felul în care Ion Pillat transformă descriptivismul pastelului transfigurat de amintire şi astfel interiorizat. (Al. Dima, *Aspecte şi valori ale poeziei lui Ion Pillat...* p. 255)

Lui Dumitru Micu poezia îi sugerează peisaje diafanizate, scăldate într-o lumină de vis. (op. cit., p. 471).

Pentru Cristian Livescu poezia are o valoare emblematică. El remarcă paralela dintre sensibilitatea rece, muzeală a celui înstrăinat de matcă şi plinul sufletesc al celui comunicînd la modul vizionar cu trecutul fără margini *(op. cit.,* p. 80—81).

Poezia evocă de fapt chiar cele două ipostaze ale sufletului celui ce-o scrie. Este vorba de revenirea *Călătorului,* a fiinţei blazate desfătate şi obosite de multiplicitatea meleagurilor străine şi trezirea bruscă pe care-o provoacă regăsirea de sine, odată cu revederea peisajului şi ambianţei natale. Răscolirea acestui „dor tîrziu" face să izbucnească

retrospectiva timpului care a trecut şi amintirea reaprinde inima celui ce a revenit.

în acelaşi sens, prin versul *„Şi vrr... un zbor de vrăbii zbucneşte dintr-un gard"*, Dumitru Micu deosebeşte metonimia „tremurului stîrnit în suflet de ţîşnirea unui stol de vrăbii, care poate fi implicit, zborul timpului", *(op. cit.*, p. 472). Poezia citată de Ioan Adam, *op. cit.;* p. 224.

204 *Comoara.* Florica, 23 oct., 1924. (Poezia are datarea însoţită de autograful autorului în mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 218 şi a fost inclusă în volumul FLORICA (1926) şi apoi în toate reeditările volumului P.Ag.S.) *Gindirea,* IV [1923], nr. 6, 1'ian., p. 186; *Adevărul literar ţi artistic,* VIII (1927), nr. 322, 6 feb., p. 5.

în *Gtndirea* v. 6 Se suie în *spirală tn mtndră teorie.*

într-una din conferinţele sale despre *Florica, Via şi casa Brătienilor,* Ion Pillat evoca astfel peisajul descris în poezie: „Dealul de la Florica, văzut din lunca Argeşului, nu ştiu de ce îmi cheamă în minte chipul unui urcior mare de lut ars şi smălţuit aşa cum îl cresc pe roată olarii ţinutului. în liniile sale pure şi totuşi puternice, pămîntul a păstrat parcă întipărite urmele voinţei ce l-a frămîntat şi l-a stăpînit odată. Nimic aici nu e lăsat întîmplării: pădure, vii, pomi roditori, fineţea şi poezia locului îi hotărăşte de asemenea utilitatea bine chibzuită şi buna gospodărire. Ca şi în arta noastră populară, utilul şi frumosul •departe de a se exclude, se unesc într-o creaţie de înaltă valoare etnică, de o românească şi veche rezonanţă.

Florica pentru mine rămîne indisolubil legată de trecut. Amintirea care o învăluieşte n-are însă nimic personal în ea — e amintirea în sine desbărată de orice contingenţă a zilei de azi. Trecutul a dăruit-o istoriei; poezia n-o poate reda decît legendei..." (Ion Pillat, *Florica, Via şi casa Brătienilor,* Ed. Informaţia zilei, Bucureşti, 1944, p. 5.)

înţelesul poeziei e dezvăluit, în parte, de Ion Pillat. *Comoara* concentrează încărcătura sentimentală dată de priveliştea dealului de lîngă lunca Argeşului, asemuit unui urcior plămădit de Creaţiune şi plin de esenţele unor existenţe. Legătura dintre poet şi pămîntul natal este indestructibilă. El se închipuie redevenit copil desmierdînd cu genele dealul prefăcut într-un ou încondeiat, ţinut în palmă.

Cristian Livescu dilată semnificaţia poeziei, inspirîndu-se din metoda lui Bachelard, pentru care „Realul străbate mai multe stadii metaforice, incitat de fizica imaginarului ca «motor» al fantasticului transcendental, pentru a se consuma apoi în simboluri în virtutea unei

cazuistici arhetipale". Schema după' care se dezvoltă interpretarea porneşte de la „trei simboluri reaductibile la acelaşi arhetip: *pămîntul natal* (dealul) din care s-a plămădit urciorul (imagine derivată), *puterea-făptură a fertilităţii* şi în sfîrşit *oul* (perfecţiunea increată) — în palma copilului care se vrea reinclus, în indistinctul cosmogonic — arhetipul unificator fiind *Pămîntul-Mamă, Comoara* — în limbaj metaforic.

Pentru critic versurile: *„Şi m-am zărit aluncea sub bolţile de vii j Copil ducînd la gură un strugur de rugină/"* schiţează „gestul ispitei" care apare ca o forţă malefică „împiedicînd ofensiva imaginarului spre desăvîrşire". *(Poezia lui Ion Pillat, Conceptele imaginarului,* p. 14.)

în schimb Dumitru Micu găseşte că versurile: *„Şi mă păli deodată durere-aşa haină j Că îmi scăpă din mînă comoara şi pieri/",* exprimă emoţia regăsirii copilăriei „dătătoare de inefabile înfiorări" *(op. cit.* p. 467); Aurel Rău, *Un virtuos al emoţiei, Ion Pillat,* jv 183; idem, *Ion Pillat. Poezii. Prefaţaşi Antologie...;* Al. Piru, *Poezia lui Ion Pillat...* p. 26).

205 *Adio la Florica.* 3 aprilie, s.n., 1921, Bucureşti (Datarea poeziei din mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 140 este identică în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului) *Flacăra,* VII (1922), nr. 31, 4 aug., p. 493.

în mss. 5075, v. 9 O surugiu te-opreşte!...

" " " v. 13 *Opreşte-ţi* caii-n spumă...

" " " v. 29 *Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape*

" " '.' v. 30 *Ca să găsesc în mine Florica de demult*

" " " v. 31 *Cu Argeşul ce-şi mînă murmurătoare ape*

" " " v. 32 *Cu crîngu-n care cucul de-atunci tot îl ascult.*

Titlul *Adio la Florica* pare a fi fost inspirat de poeziile scriitorilor romantici ai generaţiei de la 1848 închinate ruinelor unor cetăţi-vestigii ale unui trecut glorios. Contemplarea lor era un mijloc de exaltare patriotică şi întărire sufletească. Pillat împrumută formularea romantică înainte de a părăsi meleagurile iubite dar ideea poemului său poate fi asociată în acelaşi timp cu poezia lui M. Eminescu *O rămîi.* Pentru Pillat însă trecutul nu rămîne ireversibil ca pentru marele său înaintaş. Părăsirea locurilor natale este doar formală, deoarece zilele fericite ale copilăriei sînt toarse şi rămîn înfăşurate ca un cocon în sufletul său.

Constantin Ciopraga consideră poezia o piesă de antologie, în care accentul nu este pus pe descrierea naturii ci pe evocarea nostalgică dar discretă a trecutului idealizat. „Elementul nou al descripţiilor pillatiene este în confruntarea peisajului din prezent cu cel din amintire, într-o comparaţie continuă ca la Sadoveanu" *(op. cit.*, p. 164—165).

Mircea Tomuş afirmă că poeziile *Străinul, Comoara* şi *Adio la Florica* formează epilogul excursului liric complex şi unitar desfăşurat în volumul PE ARGEŞ ÎN SUS *(op. cit.,* p. XXI-XXII).

Poezia, pentru Cristian Livescu, ilustrează „magnetismul trecutului" şi această precedenţă paradisiacă se confundă cu imaginea *dealului,* a colinei ca substitut al arhetipului matern. „Avem de a face cu o întreagă paradigmă, în care nostalgia timpului dinainte devine echivalent al matricei autohtone prin intermediul priveliştei deluroase feminizată: *„O surugiu opreşte, Stai locului Trăsurăl / Prin plute seculare se văd cu ochiul plâns/ Sporind pe ceruri dealul tn flori ca o ramură,/ Ce-n poala lui lumina trecutului a strtns/" (Conceptele imaginarului...)*

Poezia citată de Aurel Rău, *op. cit.,* p. XXIII; idem *Un virtuos al emoţiei: Ion Pillat...* p. 189.

Trecutul viu

în E.D.II. ciclul a fost alcătuit din poeziile: *Jucării, Copilul de-odinioară, Septemvrie I, Septemvrie II, Septemvrie III, Cina cea de taină, Toamnă, In cramă, Aci sosi pe vremuri, Acuarelă,* grupate în P.Ag.S. (1923) sub titlul Amintiri. La acestea au mai fost adăugate: *Timpul, înapoiere* şi *Drum tn noapte,* luate din ciclul Toamna Amintirii din P.Ag.S. (B.P.T.) şi *Inscripţie pentru nucul din vie, Inscripţii pentru o ftnttnă* care iniţial aparţinuseră volumului LIMPEZIMI şi ulterior au fost incluse ciclului Limpezimi argeşene din P.Ag.S. (B.P.T.). Poetul schimbă oarecum ordinea poeziilor din acel ultim volum după cum urmează:

206 *Copil de-odinioară.* Bucureşti, august 1916, sfîrşit la Miorcani în anul 1918. Poezia a apărut prima oară în voi. G.Z., ed. Socec, 1920.

Ultimile două versuri ale poeziei sînt citate de Ion Cantacuzino — printre alte exemple — ca o dovadă a felului în care amintirile din trecut aduc reflexul copilăriei pe planul actualităţii *(op. cit.,* p. 575).

Comentînd" poezia, Cristian Livescu atrage atenţia că în prima strofă evocarea; toamnei şi a miresmelor de fructe coapte păstrate şi regăsite în *Casa' amintirii* creează mediul propice reînnodării contactului cu trecutul. Strofa a doua închipuie defileul purificării, al sustragerii din rigiditatea imanentă care culminează cu „încopilărirea", trezirea dintr-o astfel de viaţă „cea de-odinioară". Şi criticul conchide: „dar cele mai izbutite poeme ale lui Pillat rămîn cele referitoare la momentul iniţierii în vederea reintegrării la starea începuturilor plenitudinare". *(Introducere tn opera lui Ion Pillat...* p. 90).

Poezia citată de George Călinescu, *op. cit.,* p. 777.

207 *Septemvrie* (I). Bucureşti, noiembrie 1918. (Poezia a fost datată în voi. G.Z. (1920).

în *însemnări literare* I (1919, nr. 44, 14 dec, p. 9, poezia e datată în anul 1918 şi este formată din 8 strofe a cîte două versuri. Ea a fost identic retipărită în volumele G.Z. (1918) şi G.Z. (1920). în PAg.S. (1923), în PASĂREA DE LUT, în P.Ag.S. (B.P.T.) şi în E.D. I poezia a fost împărţită în două, ultimile patru strofe ale primei variante au format o primă poezie intitulată *Septemvrie,* iar primele patru strofe au alcătuit-o pe a doua purtînd acelaşi titlu.

Cristian Livescu este de părere că poezia revelă felul în care Pillat „îngemănează Toamna cu Amintirea, încercînd să mistuie prezentul într-o memorie legată intim de ritmurile Naturii. Această ecuaţie vrea să contopească în spaţiul imaginar, de o parte proiecţia unei firi-dişponibile-pentru-trecut," care poate comunica cu o patriarhalitate edenică şi, deci, cu ancestralul, iar pe de altă parte, proiecţia firii-disponibile-pentru-natură, care decupează din zona percepţiei imediate sau latente cadrele în stare să asigure „alunecarea", transformarea. Iată detailat mecanismul acestui proces: *„Vezi Toamna şi — Amintirea — surori divine —/ Cînd una ne soseşte şi cealaltă revine/ Zadarnic cerc că vremea cu anii a crescut/ în fiecare toamnă reintru tn trecut./ Copilăria-mi toată dă buzna la uluci/ Cind stă la poartă coşul cu struguri şi cu nuci/" (op. cit.,* p. 108).

Poezie citată de Ion I. Cantacuzino, *op. cit.,* p. 575; G. Călinescu, *op. cit.,* 777.

208 *Septemvrie.* (II). Bucureşti, noiembrie, 1918. (Poezia a fost datată în voi. G.Z.]1920]. Vezi nota de la poezia antecedenţă).

209 *Septemvrie* (III). Toamna 1918, Miorcani. (Poezia a fost datată'în P.Ag.S. [1923] exemplarul autorului).

Flacăra, III (1922), nr. 1, 8 dec, p. 3.

Ov.S. Crohmălniceanu încadrează astfel poeziile toamnei: „Un puternic sentiment horaţian străbate şi poezia chtonică din volumul *Pe Argeş tn sus.* Pillat cîntă bucuriile simple, savurate în cadrul bucolic al peisajului natal, satisfacţiile vieţii patriarhale şi mai ales plăcerea de a gusta darurile pămîntului. Anotimpul preferat al poetului e de aceea toamna, cînd se pleacă sub greutatea ciorchinilor crengile viilor

argeşene, cînd se scutură nucii bătrîni din curtea casei părinteşti şi cînd se umple cămara cu fructe.

La sosirea acestei sărbători a opulenţei, nenumărate senzaţii încărcate de ecou olfactiv îl năpădesc pe Pillat. Toamna e pentru el „madeleina" lui Proust. Timpul intervine şi aici ca tootiv liric fundamental. Parfumurile, luminile, gustul fructelor coapte îi permit poetului să-şi regăsească sufletul infantil" *(op. cit.,* p. 112).

210 *Cina cea de taină.* Bucureşti, 17 ianuarie, s.v., 19,19. (Poezia datată în voi. G.Z. [1920], exemplarul autorului).

Ion I. Cantacuzino semnalează în această poezie şirul întrebărilor revelatoare ce revin obsedant pentru a cuprinde amintirea fericirii de altădată, *(op. cit.,* p. 575).

211 *Toamnă.* Miorcani, 10 octombrie, 1919, poezie scrisă în timpul campaniei electorale. (Poezie datată în voi. G.Z. [1920].
Însemnări literare, XXXIII (1919), 7 dec, p. 4; *Adevărul,* XXXII (1919) nr. 10 983, 15 dec, p. 2; *Junimea literară,* XII (1923), nr. 10—11, p. 387; *Cronica* (1966), nr. 9, 9 apr., p. 8.

în *Însemnări literare,* poezia poartă data: „Miorcani, octombrie, 1919".

în toamnă, anotimpul roadelor pămîntului şi spectacol al victoriei fertilităţii, poetul are — iluzoriu — sentimentul permanenţei Creaţiunii, expansiunea acestei trăiri redîndu-i certitudinea comuniunii cu strămoşii mitici. Spre deosebire de Blaga şi Bacovia, splendoarea toamnei pillatiene reanimă trecutul restituit în mod efemer, de amintirile pe care ea le suscită, dar poetul acceptă, cu o blîndă resemnare finalitatea acestei plenitudini vitale retezată de oarba vremelnicie. (Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 107.)

212 *In cramă.* în P.Ag.S. (1923) poezia este însoţită de nota autorului: „Dintr-o poezie mai lungă din AMĂGIRI, Flacăra, C. Banu ed. 1916, refăcută în dec, 1922, s.n.

Este vorba de poezia *La culesul viei* datată în volumul A.; Bucureşti, 26—27 ianuarie s.v., 1914 şi însoţită de indicaţia: „Ultimele două strofe revăzute şi-au găsit într-o formă definitivă sub titlul *In cramă* locul potrivit în volumul *Pe Argeş tn sus.*
Cugetul românesc (1923), nr. 2, febr., p. 123.

Deosebirile dintre prima strofă a poeziei *In cramă,* deci penultima, strofă din poezia *La culesul viei* sînt următoarele: >.
în A. v. 29 (1) *Vin sporesc prelung răsună goarnele de vtnători.*
" " v. 30 (2) *Dar se potolesc cu-ncetul — Doarme tot acum — Ascultă*

Celelalte versuri păstrează forma din prima versiune.

Poezia citată de Constantin Ciopraga (în *op. cit.,* p. 166).

213 *Timpul.* Poezie nedatată, cu care se sfîrşeşte voi. P.Ag.S. (1923). în P.Ag.S. (B.P.T.) inclusă în ciclul Toamna amintirii.
Cugetul românesc (1923), nr. 1, p. 18—20.

214 *Chemare.* Catrenul este prescurtarea ultimei strofe din *Templul meu,* poem scris la Florica la 14 iunie 1910. A fost publicat în voi. A. unde autorul dă următoarele lămuriri: „Republicată cu prea mici modificări în *întoarcerea* (1927) şi anume în Casa amintirii. în EDJ *Templul meu* a rămas inclus aceluiaşi ciclu.

Prima variantă a strofei suna astfel:
în A. v. 12 (1) *E* casa bătrînească sădită printre nuci
în A. v. 13 (2) *Pe un* vîrf de deal. *în* toamnă, *pe* gardul de uluci,
" " v. 14 (3) Atîrnă-n *grape grele,* dulci struguri şi-n vii
versul "4 este cu totul nou.

215 *înapoiere.* 1910. Poezia datată în voi. ÎN, exemplarul autorului, unde este însoţită de nota: „Partea întîia a fost trecută de sine stătătoare la *Pe Argeş în sus,* vezi ed. definitivă din Bibi. p. toţi". Amintim că partea a doua a poeziei a fost publicată în ED.I cu titlul: *întoarcere,* fiind repartizată la ciclul: Casa amintirii.

Regăsim peisajul familiar, derulat în faţa ochilor din fuga trăsurii— motiv adesea întîlnit în poeziile lui Ion Pillat.

216 *Jucării.* Miorcani 11-14 sept. 1918. (Poezie datată în voi. G^Z. [1930]). în *Letopiseţi,!* (1918, ian., 1919), nr. 5-6, 20 dec, p..1, poezia poartă data: 11-13 sept. 1918. *Citiţi-mă,* I (1922), nr. 2, ian., p. 87-89; *Aurora,* iBucureşti, VII (1927), nr. 1848. p. 3.

Selectată din voi. G.Z. şi adăugată volumului P.Ag.S. (1923) la ciclul Amintiri, poezia nu a fost inclusă în volumul FLORICA, dar în P.Ag.S. (B.P.T.) ea a fost trecută la ciclul Trecutul viu.
In *Letopiseți, Citiți-mă* şi P.Ag.S. (1923);
v. 42 „Poeme de Emineseu", „Flori Sacre", „Amăgiri"...
v. 47 Din cîte astăzi omul *ce sînt* iubeşte-n ele

Octav Şuluţiu remarca la rîndul său că cele mai frumoase poezii ale lui Ion Pillat sînt în legătură cu amintirea „Astfel e *Jucării,* unde, rememorîndu-şi copilăria la vederea jucăriilor, poetul *transformă* viitorul însuşi în amintire. E admirabilă această idee poetică de răsturnare a viitorului în trecut, această convertire în amintire a ceea ce va să vie". *(Scriitori şi cărți,* p. 171).

Deşi scrisă la Miorcani, într-o toamnă, inspiraţia poemului se datora amintirii legate de aşteptarea nopţii de Crăciun, în anii copilăriei petrecuţi la Florica. în sufletul omului matur, în care „îmbătrînirea şi-a strecurat cenuşa", surpriza revederii neaşteptate a vechilor jucării face să zvîcnească minunarea de altădată în faţa darurilor şi să i se reaprindă — pentru o clipă — însufleţirea jocului. Dar, după cum jucăriile îi rămîn acum streine *„Relicve moştenite de la copilul mic,* tot astfel cînd va fi *descătuşat din steiul de pămîntească sgură* şi va reveni *tn vechiul săi iatac* cărţile sale care conţin pasionantul joc al creaţiei poetice, ce îi este în prezent: *cîntec, icoană şi parfum* îi vor apărea la fel de fără sens ca jucăriile prăfuite şi uitate. Poemul prezintă treptele unor morţi succesive şi dispariţia în neant a creaţiei însăşi. Este poate cel mai fără nădejde poem al lui Ion Pillat.
Poezia citată de loan Adam, *op. cit.,* p. 223.

217 *Drum de noapte.* 1914. (Poezia a fost datată în voi. ÎN unde a apărut lntîia dară fiind inclusă apoi] în P.Ag.S. (B.P.T.|) în ciclul Trecutul viu.

Aurel Rău aseamănă *Drum de noapte* cu *Odaia bunicului,* amîndouă poeziile folosind aceeaşi tehnică a însuşirii detaliilor şi a modului de a sugera ^atmosfera timpului. Deosebirea este că în sonet e folosită metoda „substituirii, a transpunerii ca într-o metempsihoză a eului propriu în mediul de -viaţă al bonjuristului" pe cînd în *Odaia bunicului* poetul reconstituie „veacul apus prin elemente care ţin de propria-i biografie vorbind la concret de un

cadru familiar care conferă autenticitate experienţei poetice şi păstrează savoarea locului trăit". (Aurel Rău, *Un virtuos al emoției, Ion Pillat...* p. 79-80.)

Ov.S. Crohmălniceanu citează *Drum tn noapte,* ajungînd la concluzia că în volumul P.Ag.S. Pillat realizează „un tip de chtonism limpezit şi puternic sensibilizat, refăcînd, într-o paralelă original românească, universul de simplităţi ataşante al lui Francis James". Paralelismul ni se pare întîmplător şi deloc o imitaţie dar îl cităm după cum a fost formulat de critic: „Orthezul devine Florica unde sclipeşte printre nuci bătrîni, casa strămoşească a familiei poetului; «unchiul din Antile», bunicul pe care nepotul nu a mai apucat să-1 cunoască; pipa unuia, bastonul «tăiat în lemn de vie» al celuilalt, ş.a.m.d. Locul Almaidei d'Etremont şi al Clarei d'Ellebeuse îl ia fata de altădată în albă crinolină". Viaţa se regăseşte mereu în tiparele trecutului *(op. cit.,* p. 111).

Ov. Papadima observă că „Drumul regresiunii spre tărîmul originar, spre incinta magică, trece necesar prin «păduri adînci de fag», element constructiv al mitologiei imaginare... Dintr-o asemenea perspectivă, sonetul *Drum de noapte* evidenţiază sinonimia asociativă pe care poetul o stabileşte între — pe de o parte — călătoria spre înapoi, traversînd codrii mitici ai profunzimii şi familiarităţii recîştigate cu dificultate şi «pacea sufletească» venind să primească spiritul, să-i dea iluzia desprinderii spre ante-fiinţă pe de altă parte [...] Arta lui Pillat cuprinde vraja întoarcerii, a descătuşării de efemer, însoţită de frenezia întregii naturi, care transformă, redimensionează omenescul, predispunîndu-1 reveriei poetice. Din acest moment, orice viziune devine aievea adică trăită anterior, într-o altfel de viaţă: «viaţa mitică», (op. cit., p. 82, 83).

Poemul citat de Al. Piru în *Poezia lui Ion Pillat...* p. 261; Aurel Rău: *Un virtuos al emoției: Ion Pillat...* p. 181.

218 *Aci sosi pe vremuri.* Miorcani 28 iulie, s.v. (Datat în voi. G.Z.) [1920] unde se află următoarea notă a poetului: „Există şi o variantă mai lungă (50 versuri) scrisă la 29 şi 30 iulie, şi nepublicată. Deşi concepută la Miorcani în spaţiu, în timp, poezia se petrece la casa amintirii din Florica".
în mss. 878 M.L.R. şi GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI, unde poezia a fost la început repartizată, datarea este şi mai precisă: „Miorcani sîmbătă 28 iulie 1918". (G.Z. 1920). Poemului i s-a dat ulterior locul în P.Ag.S corespunzînd întru totul nu numai ambianţei dar şi sensului filozofic al întregului volum.
Letopiselii, I (1919), nr. 8, 1 mar., p. 3; *Cultura poporului,* I (1921), nr. 16, 15 aug., p. 2; *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 187; *Uni-*

versul literar, XXXXII (1926), nr. 11, 14 mar., p. 9; *Junimea literară,* XVri (1928), nr. 4-6, apr. iun., p. 132-133.

în mss. 878 M.L.R. al GRĂDINII ÎNTRE ZIDURI se află copiată poezia, cu indicaţia 'autograf a autorului că este vorba de o variantă posterioară, de netipărit, singura definitivă rămînînd aceea deja publicată.

Horia Furtună în articolul său: *Alături de Ion Pillat...* p. 23, mărturiseşte: „în rîvna de a fi cît mai aproape de inspiraţia lui, Pillat încerca fel de fel de variante în expresie. în poezia *Aci sosi pe vremuri* — după unii critici cea mai frumoasă poezie a lui — scrisă la Miorcani, sîmbătă 28 iulie, 1918, el a notat într-un caiet al meu, între alte versuri nepublicate din poezie, şi următoarea variantă a pasajului final" (în *Ion Pillat, Mărturii despre om şi poet).*

Dăm varianta din mss. 878 MLR în care sînt incluse şi versurile despre «are pomeneşte Horia Furtună, subliniind deosebirile faţă de forma definitivă:

v. 1 La casa amintirii cu-obloane şi pridvor,
v. 2 Păianjeni zăbreliră şi poartă şi zăvor.

v. 3 Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
v. 4 De cînd luptară-n codru şi poteri şi haiduc.

v. 5 îh drumul lor spre zare îmbătrîniră plopii,
v. 6 Aci sosi pe vremuri bunica-mi Galyopi.

v. 7 Nerăbdător bunicul pîndise de la scară
v. 8 Berlina legănată prin lanuri de secară.

v. 9 Pe atunci nu erau trenuri ca azi şi din berlină
v. 10 Sări, subţire-o fată în largă crinolină.

In mss. 878 v. 11 Privind *în seară cerul cu linişte de lac,*
v. 12 Bunicul meu desigur i-a recitat „Le lac".

v. 13 Iar cînd deasupra casei ca umbre berze cad
v. 14 *I-a spus din* „Sburătorul" de-un tînăr Eliad.
în G.Z. " " *îi spune...*

în mss. 878 v. 15 *Stătea pe gînduri fata,* cu ochi de peruzea
v. 16 Şi totul ce romantic ca-n basme se urzea.

v. 17 Şi cum şedeau... departe un clopot a sunat.
v. 18 De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

v. 19 Dar ei în clipa asta simţeau că-o să rămînă

v. 20 De mult e mort bunicul, bunica e bătrînă...

v. 21 Ce straniu lucru: vremea! Deodată pe perete
v. 22 Te vezi aevea numai în ştersele portrete.

v. 23 Te recunoşti în ele, dar nu şi-n faţa ta
în mss. 87 8 v. 24 *Trecutul tău te uită,* dar tu nu-1 poţi uita.

v. 25 Ca ieri sosi bunica... şi vii acuma tu:
v. 26 Pe urmele berlinei trăsura ta stătu.

v. 27 Acelaşi drum te-aduse prin lanul de secară.
v. 28 Ca dînsa tragi în dreptul pridvorului, la scară.

v. 29 Subţire, calci nisipul pe care ea sări.
v. 30 Cu berzele într-însul amurgul se opri...

In mss. 878 v. 31 *Ca umbre de-altădată pe casă berze cad...*
v. 32 *Cum şi-ncepea balada bătrînul Eliad.*

v. 33 *Se face iarăşi cerul de seară ca un lac...*
v. 34 *Şi inima mea bate-n cadenţa din „Le Lac".*

v. 35 *Trecutul mort îşi poartă în mine ritmul viu*
v. 36 *Dar rima e uitată şi versul nu-l mai ştiu.*

v. 37 *Şi iată c-alte vorbe pe vechia melodie*
v. 38 *în seara potolită şi-n inimă adie.*

In~mss. 878, G.Z. şi P.Ag.S. (1923):

v. 39 *Şi mi-ai* găsit *cuvlntul* aproape pueril
v. 40 *Cind ţi-am şoptit poeme subtile de Merrill*

v. 41 Iar cînd în noapte cerul pe lac întins sub lună
v. 42 Şi-am spus „Balada lunei" de Horia Furtună

în mss. 878 v. 43 *Dar ţi-am părut romantic şi poate simbolist...*
v. 44 *Iar eu privind la ochii tăi limpezi de-ametist.*

v. 45 *înfiorat de taina ce-n juru-ţi se urzea,*
v. 46 *Vedeam, ca-n amintire, doi ochi de peruzea.*

v. 47 Şi cum şedeam... departe, un clopot a sunat
v. 48 Acelaş clopot poate — in turnul vechi din sat...

v. 49 De nuntă sau de moarte în turnul vechi din sat...

Vom cita gradat părerile criticilor despre *Aci sosi pe vremuri.*

în 1928, Eugeniu Pohonţu decreta: *„Aci sosi pe vremuri* e cea mai frumoasă poezie a poetului. Dacă am vrea să glosăm această poezie, n-am găsi mai potrivite decît însăşi glosa lui Emineseu: *Toate-s vechi şi nouă toate... Vremea trece vremea vine"* (în *Contribuţii literare... Ion Pillat...* p. 132-134).

Tudor Vianu evidenţiază „ideea paralelismului situaţiilor, capabilă să producă rezonanţe profunde în sufletul omenesc prin strămutarea întîmplărilor noastre într-un cadru de eternitate... Dezvoltînd şi variind acest motiv, după obiceiul lui de totdeauna, scrie într-o zi Ion Pillat una din cele mai frumoase poeme ale sale *Aci sosi pe vremuri* [...] întîmpinarea logodnicei în generaţia trecută a bunicilor se reface astăzi ca situaţie [...] Clopotul de nuntă sau de moarte care a sunat bunicilor este auzit şi de perechea de astăzi. Dar peste melancolia prevestirii lui se ridică fericirea de a te şti durabil prin acea înrădăcinare în viaţă, care permite refacerea aceluiaşi destin în cadru mereu schimbător". (T. Vianu, *op. cit.,* p. 68—69).

George Călinescu recunoaşte: „Capodopera lui Ion Pillat este însă *Aci sosi pe vremuri,* graţioasă, mişcătoare şi indivizibilă paralelă între veacuri, înscenare care încîntă ochii şi în acelaşi timp simbolizare a uniformităţii în devenire" *(op. cit.,* p. 777).

Pentru Dumitru Micu, de asemenea, simţămîntul trăirii simultane în trecut, viitor şi prezent, adică în predecesori, urmaşi şi în sine însuşi (vezi *Odihna tatii* şi *A doua elegie* din CAIETUL VERDE) îşi găseşte „concreţiunea artistică supremă în *Aci sosi pe vremuri* în care paralelismul de situaţii... generează un lirism de zonă înaltă de o dulce melancolie şi o împăcare înfiorată" *(op. cit.,* p. 465—466).

George Munteanu discerne că una din capodoperele volumului PE ARGEŞ ÎN SUS, mult citată, *Aci sosi pe vremuri,* îşi datoreşte strania ei putere de seducţie nu contextului tematic larg tradiţional în care-i încadrată, ci inimitabilei ironii (şi autoironii) romantice în subtext, căreia i s-au pus surdinele rafinatei tehnici simboliste a sugestiei, *(op. cit.,* p. 3).

Analizînd structuralist poemul *Aci sosi pe vremuri,* Aurel Martin observă că unele date materiale: oblonul, poarta, zăvorul, păianjenii, plopii îmbătrîniţi „în drumul lor spre zare" adică spre nesfîrşit şi nedefinit, hornul ce nu mai fumegă, concură toate în a sugera regresiunea

într-un timp intrat de mult în nefiinţă şi totuşi viu prin amintire, *(op. cit.,* voi. II, p. 26).

Cornel Ungureanu scoate în relief efectul aluziilor literare din acest poem, „capodoperă a lui Ion Pillat (recunoscută astfel, citată fragmentar sau integral de toţi exegeţii poetului), şi care e tot o poezie a ecourilor, a oglinzilor, magistrală prin legănarea ceremonioasă a versului [...] Emoţia capătă un *limbaj* aparte prin reflectarea ei literară [...] Asociaţiile, textele citate aparţin lumii evocate în poezie" Şi astfel „literatura devine ea însăşi un limbaj şi un limbaj al timpului, un acompaniament romantic contribuind printr-un efect de distanţare unic, înţeles doar de iubitorul de carte" — la plasarea evocării în timpul ce aparţinea poeţilor citaţi, *(op. cit.,* p. 276—277).

Cristian Livescu demonstrează faptul că în *Aci sOsi pe vremuri* există o suprapunere a două cicluri vitale care dă poetului „speranţa că dezleagă enigma reintegrării: trebuie să refaci mereu ritualul străbun, să reiei «scenele» din apusa patriarhalitate, pentru a evita frîngerea legăturii şi risipirea în confuzul neautentic... E retragerea din lume a perechii mitice, întemeietoare de neam sau clan şi a unei tradiţii de comportament [...] în pacea de început se strecoară un demon al răului, al morţii sau al timpului, atrăgînd atenţia asupra implacabilei închideri a porţilor nemuritoare „[...]" Din paradis perechea fericită «cade» în viitoarea vremelniciei, surprinzîndu-i-se străfulgerarea de veşnicie în a cărei dilatare năzuise..." *Dar ei tn clipa asta simţeau c-o să rămînă [...]* Dincolo de o clipă suspendată, exemplară, se deschise hăul nemilos al căderii [...]" Scenariul mitului sosirii — pe vremuri — a bunicii Calyopi — casa amintirii, devine o iniţiere a cărei repetare — modul de repetare al oricărui mit — duce la descoperirea tîlcurilor adînci ale existenţei, la ieşirea iluzorie din teroarea timpului. Pillat recompune o dramă rituală, cu gîndul expres de a-i impune multiplicarea, conservînd misterul «demultului» printr-o actualizare la nesfîrşit". Considerată din alt unghi *Aci sosi pe vremuri* este şi o interesantă artă poetică, ea tălmăcind un mod de a concepe poezia, ca reîmprospătare (repovestire, reînscenare) a mitului înregistrat pe undele imaginarului [...] O atare amplitudine de interpretare „confirmă ideea de capodoperă, pe care toţi comentatorii lui Pillat au amplificat-o în cazul acestui poem prolific în interpretări". *(Poezia lui Ion Pillat. Conceptele imaginarului...* p. 15).

Sfîrşim cu comentariul lui Adrian Anghelescu: „Farmecul melancolic al întregii poeme rezidă în caracterul idilic al spaţiului individual •şi vulnerabilitatea vieţii, în acceptarea cu o senină împăcare de către poet a aceluiaşi rol unic şi fulgurant, într-un scenariu ce se va relua in timp cu alţi protagonişti, într-un decor aparent acelaşi şi totuşi

fundamental schimbat, din moment ce cu fiecare fiinţă ce se duce şi cu aceea care se naşte, dispare o lume şi reapare o alta [...] Pe cît de lent, de tolerant se arată în clipă, pe atît de vorace se vădeşte în durată acest timp al devenirii umane". (Adrian Anghelescu, *op. cit.,* p. XXV — XXVI).

Poezia citată de Cornel Regman, *op. cit.,* p. 697; Ion I. Cantacuzino, *op. cit.,* p. 574; Nicolae Manolescu, *op. cit.,* p. 90; Al. Piru, *op. cit.,* p. 11—12; Constantin Ciopraga, *op. cit.,* p. 167; Z. Ornea, *op. cit.,* p. 578; Ioan Adam, *op. cit.,* p. 223—223.

219 *Acuarelă.* (Poezia datată în voi. P.Ag.S (1923): 19 dec. Bucureşti, strofa a 4-a şi primele-două versuri din a 5-a ceva mai tîrziu). în *Gindirea,* II (1923), nr. 11 — 12, 5 ian., p. 131, poemul apare fără strofa a doua, introdusă în varianta din P.Ag.S. (1923) şi păstrată în toate tipăririle ulterioare.

în *Gindirea,* v. 5 *Cum să spun eu inserarea cu silabe*
v. 6 *Ceru-n zare vinăt cum e faţa prunei.*

Cristian Livescu închină o amplă analiză poemului care -r după părerea sa — „este o sinteză a excursului poetic din PE ARGEŞ ÎN SUS. Năzuinţa împreunării între tărîmuri, aidoma stării primare" dă fiinţă unuia din cele mai frumoase spectacole închipuite de Pillat. Viaţa veche «paradisiacă, pare să se fi retrezit din inactivitate, încercînd o nouă apropiere de niveluri terestre. în adîncurile imaginarului viaţa «veche» se confundă de fapt cu puritatea copilăriei". *(Introducere tn opera lui Ion Pillat...* p. 229—231).

Poezia citată de Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 472'.

220 *Inscripţie pentru nucul din vie.* (în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 9, poezia nu este datată).

Cele trei Grişuri, VII (1926), nr. 11 — 12, noy.-dec, p. 152.

în mss. 5076 v. 8 Curat să-ţi fie *vinul* şi viile mănoase, (corectat în forma definitivă)

Poezia a făcut parte din volumul LIMPEZIMI şi a fost trecută apoi în P.Ag.S. (B.P.T.) la ciclul Limpezimi argeşene.

Cornel Ungureanu sfîrşeşte comentariul la PE ARGEŞ ÎN SUS, citînd în întregime poezia *Inscripţie pentru nucul din vie* care este aşezată fericit la sfîrşitul volumului. Criticul descoperă în „voinţa construcţiei poetice o orgie de paralele, adevărat dicţionar al intenţiilor

poetului". *Nucul din vie* (purtătorul inscripţiei) este un templu comparabil cu cel al vremurilor cîntate de Virgili», el este zeitatea ce străjuieşte locurile şi care vorbeşte poetului acceptîndu-i .ofranda după cum o , primise pe aceea a strămoşilor, ca *şi* a bunicului şi tatăl acestuia (Cornel Ungureanu, op. cjj.,,p. 280). Poezia amintită de Ioan Adam,, *op. cit.,* p. 221.

221 *Inscripţii pentru o fintîna.* (în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 8, cele trei poezii purtînd acelaşi titlu sînt datate: 8 februarie 1926. Titlul iniţial, la care se renunţă, preciza: „Inscripţii pentru o fîntînă din pridvorul casei de la Florica"). în vot. LIMPEZIMI ele apar de sine stătătoare, în mss. 5076, v. 4 Prin luncile de aur sub *dealurile* toamnei, (corectat în formă, definitivă).

In voi. JP.L., prima parte a poemului este publicată separat (p. 141) iar celelalte două catrene împreună (p. 135).

în E.D.lt, cele trei bucăţi sînt despărţite între ele printr-o steluţă şi formează o singură poezie.

' Ion I. Cantacuzino arată că poezia *Inscripţie pentru o fintînă* exprimă acelaşi înţeles metafizic al naturii ca depozit al amintirii *(op. " cit.,* p. 582).

BĂTRÎNII (1918-1922)

222 *Aţtepttndu-i.* Miorcani,septembrie-octombrie 1919. (mss. 5075 B.A.R.S.R p. 142—145), *Cugetul românesc,* I (1922), nr. 1, feb., p. 15—17.

La publicarea poemului BĂTRÎNII, în revista *Cugetul românesc,* Ion Pillat renunţă la motto-ul ales din *Epigonii* de M. Eminescu.

în mss. 5075, p. 142, poemul avea ea motto: *Codi-ul frate cu românul,* dicton popular, la care poetul renunţă chiar de la recopierea acestuia, în mss. 4219.

în mss. 5075, la fel ca la publicarea poeziei în *Cugetul românesc* şi în retipărirea ei în P.Ag.S. 1923, după primele şapte versuri, care introduc pădurea în toamnă însoţind drumul spre Florica, poetul a simţit nevoia unei pauze, lăsînd liber un interval de un rînd. în versiunea din E.D.II, pauza a fost pusă abia după v. 20, deci la sfîrşitul descrierii codrului cu frunzişurile galbene şi roşii, asemeni flăcărilor în vîlvătaie, cu copacii zbuciumaţi şi sfîşiaţi de vînt ca nişte hoarde barbare tn goană, metaforă care îndreaptă imaginaţia cititorului spre epoca migraţiunilor şi măreşte enorm aria trecutului.

Poetul se îndreaptă spre peisajul, dominat de dealul de la Florica, la poalele căruia se afla casa părintească, ambianță reînsuflețită de amintire și fundal sentimental mitizat, propice meditației și reveriei omului matur. în continuare versurile sugerează potolirea naturii și a sufletului odată cu apariția, — pe marginea drumului — a plutelor și mestecenilor la a căror vedere și foșnet i se trezește în suflet melancolia nopților de vară de altădată. în felul acesta veșniciei naturii — căreia îi pot fi circumscrise orice etape ale istoriei — i se dă ca centru viața sufletească a poetului de unde este posibilă orice incursiune în timp.

Versurile 39—40 schițează anecdotic casa de la Florica și anunță poemul *Casa din deal* din P.Ag.S. Prin versurile 43—44 se precizează distanța dintre copilărie și maturitate, timp în care peisajul și amintirea s-au *copt încet în suflet ca miezul unei azimi,* constituind fundamentul sentimental și de fapt forța radiantă a întregului poem. împreună cu ciclul Casa amintirii (1916, AMĂGIRI), *înapoiere* (ÎNTOARCERE), *Drum de noapte* (1914) și ^4ci *sosi pe vremuri* (1918, GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI), versurile 11 — 46 ale poemului *Asteptîndu-i* anticipează PE ARGEȘ ÎN SUS.

Evocarea procesului alunecării în timp prin intermediul revederii priveliștii ținutului familial, este exprimată prin v. 47—50. Versurile contopesc prezentul cu trecutul *spărgînd al clipei strimt hotar,* abolire în care orice reîntoarcere în timp este posibilă. Poetul evocă apoi atmosfera și starea de reverie în liniștea nopții, la lumina lămpii, în camera sa de la Miorcani (v. 59—65). Visarea provoacă deschiderea lăuntrică a ochiului „magicei lanterne", însuflețind cu aduceri aminte, ecranul avînd ca fundal decorul bibliotecii de la Florica. Versul 44: *Și pas cu pas și drumul și noaptea se coboară,* anunță înnoptarea, propice trezirii oricăror fantasme.

în volumele P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) și E.D.II poetul renunțase, nu întotdeauna fericit la v. 21 — 28; 39—40; 43-44; 47—50; 59—65.

Se semnalează următoarele mici deosebiri dintre diferitele versiuni ale poemului, față de versiunea din 1923, pe care o vom adopta:

în mss. 5075 mss. 4219 și *Cugetul românesc* v. 15 *Și* fagii...
și *Cugetul românesc* v. 16 Cum-nalță-n agonie...
Cugetul românesc v. 26 £i-alăturea...
. " " " se renunța la v. 29 *Tot jucăuși să-ncingă bătute și chindii*
v. 30 *Cînd soarele pălește ca toamna la chindii*

" " " mss. 4219 și *Cugetul românesc,* v. 32 O deal de la Florica *acum* ce drag îmi ești
în voi. P-AgJS. (1923): v. 33 Cînd, fumuriu Brumarul își lasă-n văi tămîie
v. 34 Cînd, scorburoși, cu foaia lor lucie lămue

în studiul său, Ion I. Cantacuzino alege din poem versurile 32, 38, 41, 43, 45—46, 4S și 52 pentru a demonstra că în poezia lui Ion Pillat din această perioadă „temele copilăriei, ale amintirii, ale trecutului, ale casei sînt atît de îmbinate încît nu poți discerne cum nasc una din alta". Procedeul servește poetului pentru a realiza permanența activă a trecutului, a tradiției obținută în aceeași măsură prin cufundarea sa în amintire și în cărți, cît și în natură. *(Note despre poezia lui Ion Pillat,* p. 580).

Ovidiu Papadima citează versurile 1 — 7, 31—32, 41 — 43, 45—46, pentru a exemplifica de asemeni facultatea poetului de a materializa timpul prin amintirile care se confundă cu istoria, în atmosfera de vrajă creată de luna ce luminează interiorul bibliotecii de la Florica. *(Ion Pillat...* p. 63-64).

Poemul *Așteptîndu-i* înseamnă pentru Cristian Livescu, despărțirea poetului de toată formarea sa ideologică străină și aderarea — surprinzătoare — chiar pentru el — la o poezie simplă, autohtonă, însuflețită de peisajul natal și de lumea copilăriei de altădată. în același timp criticul discerne în acest poem—scris, deci înainte de PE ARGEȘ ÎN SUS, — o demonstrație a procedeelor creației sale poetice, exprimate prin versurile: 37—52 (versiunea originală), care datează deci cu mult înainte de formularea *artei poetice* din *Mărturisiri* (p. 280 — 281). Este vorba, în aceste versuri, în esență, de lăsarea primului fior al inspirației — de data aceasta provocat de amintirea copilăriei — să se *coacă* pe îndelete, pentru ca la un moment dat să aibă loc acea izbucnire pîrguită a temei, recreate de imaginar, la continua *dogoare a sufletului.*

înnoirea atmosferei trecutului, astfel create, face posibilă de acum înainte *aruncarea punților între trecut și prezent* și pregătește intrarea în scenă a personajelor alese ale istoriei literaturii noastre *(op. cit.,* p. 71-74).

Primele versuri ale poemului citate și de Felicia Giurgiu, *op. cit.,* p. 90.

223 ***Dosoftei Mitropolitul.*** **București, în noiembrie-decembrie 1920, (început în 1918 la Miorcani). Mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 146-148.**

***Cugetul românesc,* I (1922), nr. 1, feb., p. 17-19; *Flacăra,* VIII (1922), nr. 12, 18 mai, p. 195.**

în mss. 5075, Ion Pillat însemnă cîteva date ale vieții și activității Mitropolitului Dosoftei, care i-au servit ca repere pentru constituirea .poemului., >

Pe contrapagina 145: *„Dosofteiu Mitropolitul, născut pe la 1624 (I. Bianu și N. Iorga)* /I. Bianu, *Momente culturale,* București, f.a., ed. Alcalay, p. 60; N. Iorga, *Istoria bisericii și a vieții,religioase a românilor,* Vălenii de Munte, 1908—1909, p. 381-398/; *a murit la Moscova cam pe la 1614 fi. Bianu, op. cit., p. 66j la Tangaroc tn 1711 (Ghe. Adamescu) I Istoria literaturii române,* București, 1914, p. 114/.

Pe contrapagina 146, în dreptul versurilor de pe pag. 147 în care este vorba despre *Psaltirea* tradusă și versificată de Dosoftei: *Psaltirea... pe versuri tocmită de Dosofteiu Mitropolitul Moldovei...*tipărităZa *Uniev, mlnăstire din Podolia, in anul 1673* (I. Bianu, *op. cit.,* p. 69). Pe contrapagina 146: *„Acest Dosofteiu Mitropolitul... adine din cărți știa și deplin călugăr și blînd ca un miel, tn țara noastră pe aceste vremi nu șe afla om ca acela (Ion Neculce).*

La apa Vavilonului
Jelind de țara Domnului
Acolo șezum și pllnsem.

(Dosoftei, Psalmul 136)

/controlat de noi în: *Ion Neculce. Letopisețul Țării Moldovei* și *O samă de cuvinte.* Ediție îngrijită, cu glosar, indice și o introducere de Iorgu Iordan, E.S.P.L.A. București, 1955, p. 176/. Pe contrapagina 147: *De tînăr s-a călugărit tn minăstirea Probota... (jud. Suceava), Ion Bianu* în *„Momente culturale",* p. 69.

„Cine-și face zid de pace
Turnuri de frăție
Duce viața fără greață
'Ntra sa bogăție..."

(Dosoftei (versuri originale inspirate de psalmul 132)

„Ptnă la Dosofteiu vers românesc scris, putem zice că nu exista"

(Ion Bianu, „Momente culturale" /p. 69/).

„Descălecat-au țara domnul Dragoș-Vodă
Fericită buiacă cu tot felul de roadă
Ctnd au adus tntr-tnsa rum&neasca limbă
De bun neam și ferită de la calea strlmbă.

(Dosofteiu)

***Versuri originale dintr-o scurtă cronologie a domnilor Moldovei de la Dragoș-Vodă pînă da Antonie Buset* (este vorba de opera Mitropolitului Dosoftei: *Stihurile la luminatul herb a Țării Moldavei,* una din primele versifieări originale ale literaturii române medievale — poem cronologic apărut într-un *Molitvănic...* (1681) și reeditat în *Parîmii* (1683), cu voievozii ctitori, începînd cu Dragoș, „descălecătorul", urmînd cu cei din neamul Mușatinilor pînă la „Ștefan cel Bun"'cu fiii săi Bogdan și Rareș și neuitînd de contemporani de la Vasile Lupu și Eustratie Dabija, pînă la Gheorghe Duca și Constantin Cantemir. / Vezi: *Dicționarul Literaturii române de la origini pînă la 1900, Ed. Acad. R.S. Română,* București, 1979, p. 298/. în voi. P.L., P.Ag.S. (B'.P.T.) și E.D.II se renunțase la v. 18—19, exprimînd figurat că în cărțile așezate pe rafturi și asupra cărora cade pe rînd reflectorul lunii, poetul pătrunde ca într-o. lume deosebită iar sufletul fiecărui scriitor rămîne închis în cuprinsul cărții pe care a creat-o, de unde reînvie fiind reînsuflețit și eliberat de cititor, idee dezvoltată de noua critică. (V. Georges Poulet, op. cit., p. 291).**

în mss. 5075, V. 41 Pentru-ai tăi fii nemernici nu-ți *părăsești* tu raiul
" " " v. 42 *Sîntem* izgoniți departe *jelind* de țara Domnului
(corectat ca în E.D.II)
în mss. 5075, v. 43 *Fecioarele asemeni la apa'* Vavilonului
" " " v. 50 *O țară unde ca și-n al* rîurilor albii,
" v. 54 Sub aripa *credinței* toți puii își adună,

în voi. P.L., în P.Ag.S. (B.P;T.), ca și în E.DJI, Ion Pillat eliminase v. 47—56 care dezvoltau — în mod discursiv — roM credinței și al datinilor tradiționale în păstrarea coeziunii naționale,

în mss. 5075 și mss. 4219 v. 57 *O* Probota...
" " " " " " v. 59 *Cu monahi buni* ca ceara făcută de albine
" " " " v. 60 *Ce-și mistuie* ființa să *lumineze* bine
" " " " " " v. 61 *Curați ca pînza albă* bătută-n rîu la piuă
" " " " " " v. 62 *Senini* la gînd...
" " " ". " " v. 63 *Lăcaș, cuprins* de rugă și plin de ... taine mari

" " " " " " v. 64 *In care în amurguri,* prin brazii centenari
" " " " " v. 66 *Dar unde-i* primăvara *prea-bune* Dositeu
" " " " " v. 67 Şi cerul dimineţii *al tău* cristal de apă
" " " " " " ir " " " .... " " "
v. „ *ca un*
în mss. 5075 şi mss. 4219 v. 69 *Dar unde-i* clipa clară a visului tău, cînd
în voi. P.L. şi E.D.II se omiseserâ v. 66—76 evocînd fericita ambianţă creată de limpezimea naturii şi frumuseţea *Psalmilor* care i-au inspirat lui Dosoftei primele versuri. în versiunea poemului din P.L.. P.Ag.S. (B.P.T.) şi EDJI, Ion Pillat introdusese:

Intoarce-le acolo cetite Dositeu,
Nu-i nici-o poezie să ţie ca tăcerea

Ultimul vers anticipează definiţia *Artei poetice* dată de Ion Pillat, în 1935, în POEME ÎNTR-UN VERS: *Nu vorbele, tăcerea dă cîntecului glas* şi în care el se dovedeşte a fi adeptul experienţei mallarmeene. Dar riposta imediată a mitropolitului: *„Eu am adus în ţara ta rumănească limbă/ De bun neam şi ferită de la o cale strtmbă"* indică cu precizie opţiunea poetului în favoarea rolului utilitar civilizator — neapărat necesar oricărei opere de artă (Ov. Papadima, *op. cit.,* p. 64; Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 74).

în P.L., P.Ag.S. şi E.D.II, se renunţase la versurile 81—82 care sfîrşeau poemul prin dispariţia fantomei lui Dosoftei.

Aşadar, Ia fel ca în primul poem Aşteptîndu-i, şi în acesta, închinat lui Dosoftei, şi de asemenea în cele următoare, odată cu sugerarea apariţiei scriitorilor respectivi şi a rolului lor, vom întîlni — în germene — idei care vor fi dezvoltate în evoluţia ulterioară a operei poetului, după cum tehnica evocărilor va beneficia de experienţa sa parnasiană şi simbolistă.

224 *Ghenadie Cozianul.* Miorcani, septembrie-octombrie, 1918. (mss. 5075 B.A.R.S.R. p. 150-159), *Cugetul românesc,* I (1922), nr. 1, feb., p. 19-21; *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, 18 mai, p. 195-196.

Ion Pillat citise şi copiase din cele 66 de catrene versificate în 1747 de Ghenadie, arhimandritul mînăstirii Cozia, publicate de N. Iorga în *Două biblioteci de minăstire Ghighiu şi Argeş. Catalog şi extrase.* Bucureşti, Editura Minerva, 1904; şi de Ilarie Chendi, în *Călugărul poet, Semănătorul,* 1904, p. 123. Catrenele prefaţau fiecare capitol al

cărţii *Itica-ieropolitica şi Filozofia învăţătoare de obiceiuri cu simboluri şi Intli cu chipuri luminată spre îndreptarea şi folosul celor tineri,* conţinînd poveşti, morale, reflecţii, pilde biblice sau mitologice, lucrare tipărită în limba rusă, în 1712, la Kiev, la Lavra Perska, şi tradusă de Ghenadie Cozianul. Poetul cunoştea viaţa acestui monah (n. circa 1695-?), trimis la învăţătură la 10 ani, care suferă intermitent de orbire, fapt pentru care renunţă la viaţa lumească şi la iubirea unei logodnice, decizîndu-se pentru călugărie. Devenit egumen al Coziei, apoi epitrop peste mînăstiri, el călătoreşte prin 1727 la Moscova, îndeletnicindu-se cu transcrierea unor cărţi religioase şi cu tălmăcirea cîtorva dintre acestea. Catrenele traduse dovedesc exerciţiul său de versificator şi un neîndoielnic dar poetic, iar în conţinutul lor, Ghenadie se străduieşte să exprime lapidar: veşnicia adevărului moral în contrast cu trecerea vătămătoare a timpului, filosofie la care nu putea să rămînă insensibil Ion Pillat. (Vezi: *Dicţionarul Literaturii române de la origini pînă la 1900,* Bucureşti Editura Acad. Republicii Socialiste România, p. 391—392). Pe contrapaginile 148 şi 150 Ion Pillat reţine ca repere, următoarele catrene:

Frumoasă li-i voroava şi cuvioasă foarte.
(Ghenadie Cozianul „Tălmăciri din moscovitică limbă 1747")

Vremea acopere toate, vremea pierde toate
Vremea strică cîte sint, vremea aduce moarte.
(Ghenadie Cozianul, *idem)*

Silnică e dragostea şi tare credinţa.
(Ghenadie Cozianul, *idem)*

în afară de acestea ne-a mai rămas copiată de Ion Pillat următoarea selecţie de versuri:

1747 Din Ghenadie Cozianul
Tălmăciri din „moscovitică limbă"

Celor ce pe Dumnezeu din suflet iubesc
Toate bunătăţile pururea le sporesc:
Ca cu aripi către cer mintea se înalţă
Ca să scape de vînălori, de cursă şi de laţă...
*

Somnu e chipul morţii şi sclrbelor mumă,
Iar trezirea e armă şi scăpare bună...

Dragi sînt linereațele, sînt şi luminate,
Cînd au rutinare şi alte bune' faptei..'

Cinstită e vorba şi patul nespurcat, '
De- va putea cineva să trăiască curat
Îngerilor întocmai şi ca frumoşii crini
Ce petrec cu frumuseţe prin iuţi mărăcini...
*

Frumoasă li-i. voroava şi- cuvioasă foarte...
*

O tînărule iubeaşti ceale deşarte
Ți-ai legat ochii şi-ai pus crucea după spate
Rătăcit-ai calea ta, te-neci prin negură,
Dar demonii la tine cască a lor gură.
*

Silnică e dragostea şi tare credința
Legate cu nădejdea, au toată putința;
Cînd petrec dimpreună, sint za, coif, anghiră
De săgeți şi de arme nimic nu se miră...
*

De te-ar ruga fetele, de-ar plînge de tine,
Fugi ca de nişte sireni şi glasuri streine,
Că mulți oameni de sireni se-nghit pe mare
Aşa-n lume prin dulceți mulți vin la pierzare.
*

Scurtă iaste viața şi deşărtăciune
Plină de lacrimi şi foc de-amărăciune;
Mai slabă e viața decît nişte băşici,
Ce prin țevi de gură slobod pruncii cei mici...
*

Vremea acopere toate, vremea piarde toate,
Vremea strică cite sînt, vremea aduce moarte...
Iar numai adevărul tn veci moşteneşte
Vremile descopere şi toate păzeşte

Nu strunele pot da glas, nici aduc cîntări,
Ci tocmirea strunelor slobod dulci răsunări,
Şi obştirea Intru sfaturi nu va fi tocmită,
De n-ar avea dragoste şi vorbă unită.
*

Nici spre dreapta să. lăsăm, nici spre stingă parte
Mintea şi ochii noştri spre lucruri deşarte:
Melcul merge cit de-ncet! Calea dreaptă ține:
Fir de necaz ajunge la vîrf şi jnargine.

Vezi: *„Călugărul poet"* de Il. Chendi *(Semănătorul,* 1904, pg. 123) *„Două biblioteci de mînăstire Ghighiu şi Argeş* de N. Iorga (Buc. 1904, pg. 3044).
în mss. 5075, v. 4 *Pe un măgar călare* (corectat în forma definitivă)
" " " mss. 4219; *Cugetul românesc* v. 13 *Cum vrei să lupți bătrine cu Bergson şi cu Kant?*
" " " *In Cugetul românesc*
" " " v. 14 *Azi un* copil de şcoală ca tine-i *mai savant.*
în mss. 5075 v. 25 Presimți în juru-ți cerul ca *peştele* năvodul
" " " v. 26 *Bisericuța veche ți-arată voevodul*
şi *Cugetul românesc* v. 29 *Vezi zugrăvit doar iadul pe zidul schitului*
" " " " " " v. 37 Acum de slujba serii *cucernic* te găteşti
" " " " " " v. 38 Ai sărutat *cu-evlavie* icoane'm-părăteşti

în v. 26—28 se face aluzie la tabloul ctitoricesc pictat în naosul bisericii şi care reprezintă pe Mircea-cel-Bătrîn şi pe fiul său Mihail, amîndoi ținînd în mîini macheta lăcaşului. în v. 29—35 este vorba de *Judecata din urmă,* zugrăvită în pridvorul bisericii de pictorii lui Constantin Brîncoveanu.

v. 30 *chit* = balenă, din vechea slavă: kitu, folosit în textele bisericeşti (Vezi: *Dicționarul explicativ al limbii române moderne,* Ed. Acad. R.P.R., Bucureşti, 1975, p. 148;

v. 41 *iazmă* = arătare urîtă şi rea, apărînd în basmele populare; *op. cit.;* p. 411.

Poemul a fost citat de Ov. Papadima, în *Ion Pillat...* p. 64

225 *Ienăchiță Văcărescu.* **Bucureşti, 1922.**
***Cugetul românesc,* I (1922), nr. 2, mar., p. 125—127; *Solidaritatea,* (1923), nr. 35, 11 mai, p. 1; *Flacăra,* VIII (1923), nr. 12, mai, p. 196.**

în VISĂRI PĂGÎNE, Ion Pillat se arătase atras de Orientul apropiat şi îndepărtat şi contura, prin poemele sale, delicate stampe (Divanele, Din Samisen) sau tablouri închipuind peisaje invadînd ruinele unor străvechi temple indiene, regăsite de arheologi *(SamsaraJ* toate acestea ca decor pentru lăuntrice peregrinări prin climate de idei şi credinţe străine. Atracţia pentru exotism şi pitoresc va fi o permanenţă a poeziei pillatiene, dar această plăcere pentru frumuseţea şi insolitul concret se va transforma din ce în ce mai subtil, pînă la dematerializare in esenţă poetică.

Schimbările aduse poemului *Ienăchiţă Văcărescu,* de la prima versiune, publicată în periodice (1922—1923) şi în P.Ag.S. (1923), pînă la forma sa redusă, din P.L., P.Ag.S.,. (B.P.T.) şi E.D.II, arată optica diferită a poetului faţă de propriul său subiect, pentru ca în *Testamentul literar,* el însuşi în faţa evoluţiei integrale a operei sale, să recomande revenirea la prima versiune.

în 1942, în studiul şi antologia dedicate celor patru poeţi Văcăreşti, Ion Pillat îi recunoştea ca fiind „iniţiatorii şi întemeietorii unei poezii române care să nu fie nici viers de psaltire, nici cîntec popular şi care să constituie temelia modestă dar trainică a întregii dezvoltări lirice de mai tîrziu... *Ei sub masca uşoară* o *versului anacreontic de amor tşi propuneau crearea unei poezii româneşti* şi din această perspectivă trebuie să le judecăm încercările şi mai ales, realizările". *(Ion Pillat, Poeţii Văcăreşti — C. Conachi,* Bucureşti, *Pagini alese,* nr. 47, p. 4. p. 5

Cu toate că şi pentru Ion Pillat — „Iancu Văcărescu se prezenta în mod deosebit, ca un mare precursor", el se opreşte totuşi la Banul Ienăchiţă Văcărescu (n. circa 1740—1799), autorul poeziilor *Amărită turturea, Spune inimioară, într-o grădină* şi *Testamentul.* Savurosul portret pe care i-l face ni-l dezvăluie pe Ion Pillat amatorul consecvent al celor *O mie şi una de nopţi* (în timpul refugiului din războiul din 1944, ia cu el în grabă una din ediţiile complete pe care le avea în bibliotecă, (Dinu Pillat, *Itinerarii istorico-literare...* p. 24), dar şi pe cititorul pasionat al lui Anton Pann, C. Negruzzi, Al. Odobescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, M. Sadoveanu şi Panait Istrati şi care declara că trebuie „scos la iveală neîntrecutul talent răsăritean al povestirii atît *de* specific pentru literatura noastră şi păstrat pînă în zilele de azi" (Ion Pillat, *C. Negruzzi, Cum a;n învăţat româneşte,* Bucureşti, *Pagini alese,* Scrie nouă, nr. 10, p. 5). Ori, în acest poem, Ion Pillat se dovedeşte el Însuşi un straşnic povestitor evocînd cu dezinvoltură şi mare plăcere unul din aspectele vieţii balcanice, galante, atît de orientalizată în prima jumătate a veacului al XVI 11-lea, epocă încă fanariotă. Ienăchiţă Văcărescu apare mai degrabă ca un calif persan ce parafrazează propriile sale

versuri şi filozofează cu melancolie, dar în felul pillatian, obsedat de pîlpîirea efemeră a vieţii. Dar farmecul poemului îl constituie minunatul aspect pictural al personajului principal, al interioarelor de modă orientală, pe fundalul de mahala românească în care se înghesuie o mulţime pestriţă în costume variate şi In mişcare continuă. în versiunea redusă, Ion Pillat renunţase oportun la v. 3—4, care dezvoltau descrierea casei de la Florica navigînd în timp, atrasă magnetic de lună. Sosirea marelui Ban, bătrîn şi mahmur (v. 7—12), primirea sa după eticheta orientală (v. 21 — 24) şi apoi evocarea imaginii lui, în plină tinereţe, urmat de slugi, zburînd trufaş pe cal (v. 33—34) spre iubita sa, descrisă în ambianţa de interior românesc şi de basm persan (v. 39—40) (v. 43—44), provocau în imaginaţia cititorului un dinamic şi captivant crîmpei de film, nu lipsit de umor. Prin renunţarea la versurile mai sus enumerate, Ion Pillat reducea valoarea de suculent pitoresc a poemului. El opta astfel pentru o prezentare mai statică, sugerîndu-ne portretul—din stampe de epocă — ce îl reprezintă. Consideraţii estetice l-au determinat pe Ion Pillat să renunţe la v. 43 şi 67 — 71, în care Ienăchiţă Văcărescu dispărea lăcrimînd şi dincolo de moarte după dulcea amintire,

în *Cugetul românesc* fusese lăsat cîte un rînd liber după v. 2 şi 4. 25

v. 8 — *rădvan* = trăsură de lux închisă, montată pe arcuri şi trasă de mulţi cai. în rus. *rydvan,* în germ. *Reitwqgen* *(Dicţionarul...,* p. 775).

v. 9 — *mumbaşir* = slujbaş însărcinat cu încasări şi execuţii fiscale (variantă: *bumbaşir),* în 1b. turc. *mtibaşir* *(op. cit.,* p. 575).

v. 23 — *imamea* = capătul ciubucului prin care se trage fumul. în tc. *imăme (op. cit.,* p. 416)

v. 24 — *filigene* = ceaşcă de cafea neagră fără toartă şi cu sport (variantă: *felegean).* în turcă *fililicăn (op. cit.,* p. 328).

v. 32 — *valtrap—cioltar* = pătură de postav împodobită cu diferite cusături, care se pune sub şea. în turcă *culturi* (op. cit., p. 153).

v. 41 — *fermenea* = haină scurtă din stofă brodată cu fir sau mătase, uneori îmblănită, pe care o purtau boierii peste anteriu. în turcă *fermene (op. cit.,* 330).

v. 44 — *surgiucul, surguei* = panaş din pene de struţ împodobit cu pietre scumpe, purtat la turban sau işlic (căciulă de blană sau postav de diferite forme). în turcă *sorgue (op. cit.,* p. 917).

Alexandru Dima alege v. 13—25, pentru a exemplifica reuşita poemului în evocarea „atmosferei orientale, bogată dar leneşă a epocii fanariote". (A. Dima, *Aspecte şi valori...* p. 257)

Ovidiu Papadima remarcase că Ion Pillat îl arăta pe Ienăchiţă Văcărescu înstrăinat şi întristat faţă de veacul poetului (Ov. Papadima *Ion Pillat...* p. 64)

Cristian Livescu consideră portretul lui Ienăchiţă Văcărescu printre cele mai reuşite şi citează versurile 29—52 pentru a scoate în evidenţă „risipa de fast fanariot, lascivitatea osmanlîie şi suspinele proprii melancoliei balcanice" (Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 75).

226 *Dinicu Golescu.* Bucureşti 1922.

Cugetul românesc, I (1922), nr. 2, mar., p. 127, 129; *Universul literar* XXXXII (1926), nr. 39, 26 sep., p. 2.

Poemul este un pios omagiu adus lui Dinicu Golescu şi operei sale *însemnare a călătoriei mele.* în 1939 Ion Pillat îi caracteriza astfel personalitatea şi opera: „Acest mare boier, luminat la gînd şi cu dor de mai bine pentru ţară, a dat poporului şi timpului său o carte unică în literatura noastră. Asistăm surprinşi, la începutul secolului al XIX-lea la călătoria unui Marco Polo, pornit din răsărit să descopere Europa [...} Dar sub aparenta naivitate, sub expresia exotică, sub savuroasele şi neaşteptatele aprecieri ale boierului oriental, rafinat şi barbar totdeodată, — cititorul de azi, amuzat şi curînd uimit şi convins descoperă mintea occidentală â unui precursor"... (Ion Pillat, *Constantin Golescu, însemnare a călătoriei mele* în *Pagini alese,* nr. 31 — 32, p. 4 — 5).

După poezia senzuală şi filozofia dulceagă a lui Ienăchiţă Văcărescu, opera lui Dinicu Golescu (n. 1777 — 1830) era, după cum scria Ion Pillat, „paşaportul dăruit de «întîiul român modern» (definiţia e a lui Pompiliu Heliade) neamului său, ca el să poată trece graniţa culturii apusene". (Ion Pillat, *op. cit.,).* Toate acestea justifică îndeajuns alegerea lui Dinicu Golescu în galeria de portrete a BĂTRÎNILOR, dar Ion Pillat era atras pe deasupra de aspectul boierului cu calpac „îmbrăcat încă în caftanul asiatic al Orientului", cu silueta greoaie pe aleile grădinilor vieneze între mulţimea de femei fluturind în rochii uşoare de mătase şi pălării de paie cu largi boruri ondulate. Îi impunea inteligenţa lui precisă şi felul în care-şi tempera aviditatea de a vedea şi a cunoaşte, ordonînd-o sistematic şi comparativ în pagini dense spre folosul experienţei, în dialogul dintre poet şi oaspetele său, părerile lor despre menirea poeziei sînt în aparentă contradicţie tocmai pentru a se scoate în relief personalitatea lui Dinicu Golescu, care opta la fel ca şi Mitropolitul Dosoftei, pentru scopul etic, imediat util, al operei de artă.

întîiu] vers al primei versiuni introducea pe Dinicu Golescu direct în scenă:

v. 1 *Cind iată fără veşti,*
v. 2 *A şi intrai tn scenă Dinicu din Goleşti,*

în P.L., PAg.S. (1923), P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI se pregăteşte, după eticheta orientală, intrarea personajului, formă pe care o preferăm:

v. 1 *Din palme cît a-i bate şi-ai sta să te gîndeşti,*

în *Cugetul românesc,* v. 13 *E cel ce-şi lasă pasul să sune ca un* vers.

în a doua versiune a poemului Ion Pillat a redus din conversaţie partea sa de dialog pentru a contura mai pregnant ideile interlocutorului său. Fuseseră omise de aceea v. 14—15 în care, în felul lui Walt Withman, Pillat se lasă îmbătat de poezia călătoriei şi de dorul de a descoperi minunile lumii, trăire definită in v. 22:

„Poet e cel ce naşte cu pasu-i universul"

Se renunţase de asemenea prea drastic la v. 41 — 49, v. 51— 59 şi v. 62, 63, prin care Dinicu Golescu dezaproba gratuitatea poeziei şi a călătoriilor întreprinse doar pentru a căuta nebuneşte, mereu, alte aspecte ale lumii şi nu pentru îmbogăţirea minţii.

Omiterea v. 80—83 elimina însă din discursivitatea omagiului adus de către Dinicu Golescu patriei sale.

v. 32 — *Şenbrun* — vulgarizare a numelui castelului Schonbrunn din Viena, reşedinţa familiei de Habsburg.

v. 42 — *stihuitor* = versificator, poet *(Dicţionarul...,* p. 893)

v. 44 — *politefsit* = abilitate, isteţime, din lb. neogreacă: *politikl* (op. cit., p. 718).

Alexandru Dima citează v. 67—69, exprimînd dojana bătrînului boier, de fapt reproşul făcut de Ion Pillat sie însuşi ca şi contemporanilor, dar care nu are energia versului eminescian din *Epigonii (Aspecte şi valori...* p. 256—257).

în studiul său, Ovidiu Papadima se opreşte la v. 70—74, adresate, de Dinicu Golescu poetului care, cu toată cultura sa europeană este lipsit de entuziasm şi patriotism, mustrare adresată astfel, indirect, de Ion Pillat contemporanilor săi. Criticul citează şi v. 81 — 85 prin care boierul din Goleşti cere poetului să aibă sufletul plin de realităţile autohtone.

Cristian Livescu alege v. 27 care-] defineşte pe Dinicu Golescu: cel ce primul a „deschis" *Ca un copil comoara Apusului de vis (Introducere...* p. 75)

227 *Anton Pann.* Miorcani, septembrie-octombrie, 1918 (mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 156-159)

• *Cugetul românesc;!* (1922), nr. 2, mar., p. 129-131; *Flacăra,* VIII (1923) nr. 12, 18 mai, p. 196.

În poemul anterior, *Dinicu Golescu,* Ion Pillat îşi exprimă propria sa credinţă despre înalta menire a scriitorului de a transmite prin opera sa, propriului popor, progresul şi frumuseţile descoperite în alte civilizaţii şi culturi. Cu poemul *Anton Pann* el ne dezvăluia ceva din viitoarea sa teorie literară asupra făuririi unei literaturi specifice româneşti care, pentru a obţine viabilitatea ei pe plan universal, trebuie să rămînâ legată organic de tradiţie, adică să fie alimentată de şuvoiul energetic aP geniului popular. Despre rolul lui Anton Pann, „finul Pepelii" după cum îl botezase Mihail Eminescu în *Epigonii* — Ion Pillat a scris in 1937, un studiu apărut în volumul săli *Tradiţie şi literatură:* Anton Pann „finul Pepelii" (p. 141 — 159), completat în 1941 în col. *Pagini alese* nr. 43 — 44 cu: *Importanţa operei lui Anton Pann* şi în 1942 cu antologia: *Anton Pann, Arghir şi Anadam. Judecata Strugurelui (Pagini alese, nr.* 49).

În poemul *Anton Pann,* scris cu mult înaintea eseurilor critice, Ion Pillat face o paralelă între literatura edulcorată, influenţată de romantismul occidental şi curentul proaspăt plin de înţelepciunea vieţii, de suculent har şi subţire ironie, alimentat de verva jovială şi sănătoasă a snoavelor şi poveştilor lui Anton Pann, luate şi reînnoite din lite'ratura 'populara orală.

Se observă unele mici deosebiri faţă de versiunea din mss. 5075, B.A.R.S.R., şi substanţiale reduceri de text la republicarea poemului îft voi. P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI.

În mss. 5075 v. 2 Cînd *mă trezi,* la poartă *in nas* cu Anton Pann.
' „ „ „ v. 4 Pe jos urcase dealul şi gîfiia *cu* greu

În volumele citate mai sus fuseseră omise v. 5—35, renunţîndu-se la prezentarea plină de duh a lui Anton Pann cum şi la încercarea mai puţin reuşită de a schiţa „capodopera de umor" *Judecata strugurelui.* De asemenea se reduseseră versurile 41 — 42, scurtîndu-se pe bună dreptate, din critica pe Care poetul Ion Pillat o făcea atitudinii de iremediabilă tristeţe, regret şi neîmplinire a romanticilor. Fuseseră omise versurile 55—58 evocînd efectul snoavelor lui Anton Pann asupra ascultătorilor săi, lipsă pe care ediţia de faţă o remediază. Pentru ca poemul să se sfîrşească didactic cu sentinţa pusă în gura lui Anton, Pann definind superioritatea înţelepciunii proverbelor asupra versurilor gratuite, fuseseră de asemenea omise, versurile 69, 70, care evocau ieşirea personajului din scenă, făcînd temenele, după eticheta orientală,

v. 3 — *giubea* = haină largă purtată de boieri. În lb. turcă *cilppe* *(Dicţionarul.,* p. 373)

„ „ *antereu* = haină lungă purtată de preoţii ortodocşi, de boieri, de lăutari. În lb. turcă *anteri (op. cit.,* p. 39}.,

v. 5 — *protipendadă* = marea boierime privilegiată. Din lb. neogreacă — *preoţi pentas, proli pendada, op. cit.,* p. 755

v. 51 — *calif* = şef musulman care deţine puterea politică şi religioasă la mahomedani *(op. cit.,* p. 112)

În *Alături de Ion Pillat (Ion Pillat. Mărturii despre om şi poet,* p. 20, Horia Furtună povesteşte cum şi în ce împrejurări a creat Ion Pillat poemul *Anton Pann.*

Cristian Livescu alege versul 51 pentru succinta definire a lui Anton Pann: *Povestitor al vorbei, calif peste silabe. (Introducere...* p. 75)

228 *Eliade, Cţrlova şi Alexandrescu.* Miorcani, septembrie-octombrie 1918 (mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 160-164)
Cugetul românesc, I (1922), nr. 3, apr., p. 247—249)

Prin mijlccirea Mitropolitului Dosoftei şi asihurilorsale cu incantaţie de colind românesc, prin operele unor Ienăchiţă Văcărescu, Dinicu Golescu şi Anton Pann, Ion Pillat dorea să atenueze: „ruptura bruscă ce a avut loc pe la 1830 între literatura medievală numai religioasă sau istorică şi generaţia de la 1848 care îşi schimba sufletul patriarhal şi 11 < r iile slavone pe o formă de cultură nouă, occidentală, ca şi sufletul latin regăsit [...] prăpastie sufletească între cititorul de azi şi cartea veche de ieri care nu există Ia alte neamuri cu o dezvoltare culturală mai armonioasă" .[...] (Ion Pillat. *Ion Neculce, Letopiseţul Ţării Moldovei, Pagini alese,* nr. 1, p. 1. — 2). Era firesc ca din punctul de vedere cronologic şi al evoluţiei literare şirul BĂTRÎNI-lor să fie continuat cu scriitorii romantici. Atitudinea sa faţă de Eliade, Cîrlova şi Alexandrescu preconiza eseul scris în 1931 despre *Romantismul românesc,* în *Tradiţie şi literatură,* (p. 117—140), cum şi coloratele prezentări şi expresivele antologii pe care le-a dedicat ulterior scriitorilor noştri romantici. Ion Pillat deosebea originalitatea romantismului românesc, constînd într-un anume clasicism realist propriu rasei noastre latine, strămutată în Orient, căreia „Tracii i-au lăsat dorul, iubirea naturii, frăţia cu elementele ei" (Ion Pillat, *op. cit.,* p. 127). Ori, acest realism, nu lipsit de o ironică duioşie, îl are Ion Pillat cînd priveşte pe cei trei poeţi, legaţi în viaţă nu numai prin aceeaşi simţire patriotică şi preferinţă pentru romantismul european dar şi prin preţuirea pe care b aveau unulpentru celălalt. Simulînd fantezia romantică poetul nostru îi arată purtaţi de caleaşca albastră a nopţii oprită în zbor de lună (v. 1 — 4). Dar, în voi. P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI, el renunţă la v. 5— 6 care sugerau viziunea halucinant-macabră a revenirii lor din moarte. Deşi concepţia BĂ-

TRÎNILOR ar fi permis închipuirea oricăror situaţii cu condiţia de a se respecta caracterele personajelor şi a specificităţii operei lor, totuşi Ion Pillat ţine seama, într-o oarecare măsură, de realitate. Caleaşca cu se cei trei poeţi este imaginată pornind din Tîrgovişte deoarece toţi trei născuseră în istoricul oraş care păstra măreţele ruine ale cetăţii de scaun a Ţării Româneşti. Dar ceea ce îi unea într-adevăr era veneraţia pentru „trecutul unic" amplificată de contemplarea vestigiilor din vremurile de vitejie şi de neatîrnare de altădată. înainte cu puţin de *Unire* şi de *Independenţa* cîştigată în 1877, fundamentul real al stării psihologice comune scriitorilor generaţiei de la 1848 era cel de: „evadare şi de răzvrătire faţă de o realitate prezentă: asupritoare, înjositoare şi nedreaptă — căreia căutau să-i suprapună viziunea credinţei, a trecutului idealizat a fanteziei, a artei mîngîietoare" — şi care îi înfrăţea între ei şi în acelaşi timp cu scriitorii romantici din apus (Ion Pillat, *op. cit.*, p. 137).

O discretă atitudine critică faţă de complacerea în elegie a romanticilor fusese exprimată deja în poemul *Anton Pann*. Reveriei şi meditaţiei pe marginea morţii şi neîmplinirii li se opuneau plăcerea de a trăi şi vitalitatea de a primi cu înţelepciune încercările vieţii. în poemul de faţă, negurii de tristeţe din sufletele poeţilor care, în drumul străbătînd ţinuturile dintre Tîrgovişte şi Florica, nu vedeau decît zidurile ruinate sub lumina îngheţată a lunii, Pillat le-a împotrivit farmecul tainic al peisajului nocturn care freamătă poleit de lună.

La începutul poemului, în prezentarea lui Bliade Rădulescu (1802—1872) şi a lui Gftgore Alexandrescu (1814 — 1890) se fac aluzii Ia poemele lor, respectiv: *Sburătorul* şi *Cîinele soldatului,* iar Cîrlova (1809 — 1831) este descris în uniformă militară aşa cum ni-1 arată fotografia rămasă de la el.

în versiunea din P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI fueseră omise versurile 25 — 29 cu apariţia în goana drumului, a hanurilor, a focurilor joase strîngînd în jur cărăuşi şi vite, toate văzute idilic ca într-un tablou de N. Grigorescu. Se observă unele mici modificări faţă de versiunea din mss. 5075:

v. 35 Şi în *obsesiunea* trecutului unic

v. 36 Din *pitorescul nopţii* neculegînd nimic.

Versuri pentru care se propusese şi:

Trăind pentru vecie cu sufletul antic
Din fermecarea nopţii neculegînd nimic.

Pentru versul 43 se propusese: *Şi pajurile ţării zburau rotind pe stîne*

în ediţiile citate mai sus, Ion Pillat se lipsise de versurile 44—49 în care

pastişase viziunea romantică a ruinelor şi glorificarea vitejiei neînfricate a românilor veacurilor trecute. El eliminase în continuare versurile 51 — 60 în care citase tînguirile retorice din poeziile celor trei poeţi, inspirate de contemplarea ruinelor cetăţii din Tîrgovişte şi, de asemenea versurile 61 — 64 înfăţişîndu-i apoi familiar, aşezaţi în jurul mesei şi bînd ceai din samovar.

în v. 52 Ion Pillat face greşeala de a afirma că poezia lui Eliade este anterioară lui Cîrlova. în mss. 5075 în dreptul v. 54 se menţionează că acesta este un citat din poezia lui Eliade: *O noapte pe ruinele Tîrgoviştei* (1836). La v. 55 s-a notat că el aparţine *Ruinurilor Tîrgoviştei* de V. Cîrlova (1830), iar versurile 58—59, că au fost luate din *Adio la Tîrgovişte* de Gr. Alexandrescu (1832). Trebuie să nu se uite că acţiunea poemului se petrece în 1830, dată la care Eliade nu scrisese încă poemul *Sburătorul* şi Gr. Alexandrescu *Umbra lui Mircea la Cozia.* Aceasta explică faptul că ei nu-şi recunosc propriile lor versuri citate de amfitrion.

în mss. 5075 se înseamnă că v. 68 este citat din *Sburătorul* iar versurile 72—73 din *Umbra lui Mircea la Cozia.*

în mss. 5075 v. 80 *Că el va scrie odată nemuritor* acestea. Versurile 81 — 86 sugerînd dispariţia celor trei năluci, fuseseră şi ele reduse.

Eug. Pohonţu afirmă că cei trei poeţi sînt incolor prezentaţi (în *op. cit.,* p. 131 — 132).

Poemul a fost amintit de Cristian Livescu în *op. cit.,* p. 76.

229 *Bolintineanu.* Bucureşti, în primăvara anului 1921. Mss. 5075, B.A.R.S.R p. 165—167.

Cugetul românesc, I (1922), nr. 4, mai, p. 378—380.

în eseul scris în anul 1916 *Un destin poetic: D. Bolintineanu. Tradiţie şi literatură,* p. .160—171) prescurtat în 1940 în voi: *Pagini alese* ca introducere la antologia *Dimitrie Bolintineanu. Legende istorice, „Pagini alese,* 1940, nr. 22", Ion Pillat reabilita cu zel şi cu sentiment, perimarea în timp a operei celui mai declamator poet romantic şi aprecia astfel contribuţia operei sale:...„Pe lîngă atîtea scăderi inerente epocii şi unui romantism de formulă şi de import ieftin, Bolintineanu a adus poeziei române mijloace de exprimare necunoscute pînă Ia dînsul..."

în poemul închinat lui Dimitrie Bolintineanu (n. 1819—1872), Ion Pillat nu reuşeşte să-i pună în valoare calităţile pe care i le recunoaşte în eseuri. Avem impresia că umorul rămîne precumpănitor şi că citim de fapt o reuşită parodie. La republicarea poemului în volumele PASĂREA DE LUT, P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI, Ion Pillat renunţase la primele şapte versuri care sugerau, intenţionat, de-a dreptul ridicol, mo-

mentul intrării în scenă a scriitorului atît de influenţat de macabrul şi oniricul poeziei romantice străine. împrumutînd recuzita poeziei lui Bolintineanu, Ion Pillat îl face să apară ca un strigoi în atmosfera lugubră a nopţii de groază, pastişată din poemul *Mihnea şi Baba.* Poetul nu-şi poate pierde luciditatea şi fina sa ironie faţă de un senzaţional obţinut cu efecte ieftine, deşi paralel, nu rămîne insensibil la puterea de înfiorare a versurilor, evocînd scrîşnirea scheletelor de morţi în cavalcadă. El notează chiar, pe marginea paginei din manuscris, în dreptul v. 25—28, că descrierea „desfăşurării frizei de oase şi strigoi", luminată de luna alunecînd printre nori, îi aminteşte de stampa celebrului pictor şi gravor francez Raffet (n. 108 + 1860) intitulată „La revue nocturne" (Gravura reprezintă retragerea dezastruoasă a armatelor franceze din Rusia). Pillat renunţase în continuare la v. 29—30 care provocau un efect comic descriiridu-1, tresărind speriat din somn, la atingerea îngheţată a mîinii oaspetelui său.

în volumele P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI, poemul este mult prescurtat, sfîrşindu-se cu v. 40. Pillat renunţa astfel la partea din poem în care erau puse în valoare *Legendele istorice: Cea de pe urmă noapte a lui Mihai cel Mare* şi *Muma lui Ştefan cel Mare,* versuri care i se păreau poate prea discursive. Revenirea însă la prima versiune sprijină de altfel afirmarea sa că: *„Legendele istorice* condensează pînă la sublim, dar şi pînă la absurd cîteodată, toate calităţile şi toate defectele poeziei lui Bolintineanu". *i*

„A devenit un loc comun de ironii ieftine de a cita trunchiat cutare pasaj, care astfel izolat, prin ciudăţenia situaţiei şi anacronismul expresiei, poate uşor produce un efect ridicol, contrar celui propus de autor. Dar nu e mai puţin adevărat că aceste mici poeme, bătute în metal nobil, ne par ca nişte medalii antice, păstrînd gravate pe ele cu liniile cele mai pure, profilul eroic şi faptele mari ale trecutului nostru". (Ion Pillat, *Dimitrie Bolintineanu, Legende istorice,* în *Pagini* alese, nr. 22, p. 5).

Balansînd între tendinţa de a se lăsa dominat de un rece spirit critic, de a divulga cu umor desuetudinea şi ridicolul grandilocvenţei bolintinene şi recunoaşterea substanţei progresiste şi patriotice a operelor lui Bolintineanu, Ion Pillat se hotărăşte pentru acestea din urmă.

v. 49 — *topuzul* = măciucă, buzdugan cu capul îmbrăcat în argint şi bătut în nestemate, care împreună cu sabia, tuiul (steag turcesc) şi calul împărătesc, constituie unul din însemnele învestiturii domneşti conferite de sultan, în turcă *topuz (op. cit.,* pl 961).

230 *Mureşanu,* în primăvara anului 1921 (mss. 5075, BLA.R.S.R. * p. 168—170) *Cugetul românesc,* I (1922), nr. 4, mai, 1922, p. 380—382.

Poetulrevoluţiei de la 1848 din Ardeal, Andrei Mureşanu (n. 1816—1863),'definit de Mihai Emineseu în *Epigonii: Preot al deşteptării noastre, semnelor vremii profet,* contestat în general de Titu Maiorescu, ,dar în schimb, socotit de Aron Densuşianu „fără egal", era considerat de George Călinescu un precursor al poeziei profetice ardelene ce avea să culmineze cu Octavian Goga (G. Călinescu, *op. cit.,* p. 239).

Ion Pillat închină poemul mai degrabă întregului Ardeal-,-r- naturii, oamenilor locului, răsculiţi de dorul dezrobirii, venind nestăviliţi de pretutindeni şi îndreptîndu-se spre *Clmpia Libertăţii,* — decît lui Andrei Mureşanu, care apare la sfîrşit ca exponent al năzuinţei naţionale de eliberare şi unire iar versurile sale din poemul *Deşteaptă-te române* apar ca expresia speranţei unui neam întreg.

în voi. PJi,, P.Ag,S. (B.P.T.), E.DJI, Pillat eliminase versurile: 14—15, 20—23, 39—42 care îngreuiau descrierea năvalnică a mulţimii. Terminase cu versurile: *Pe Clmpia Libertăţii obezile stnt sparte / Deşteaptă-te române din somnul cel de moarte,* renunţînd la versurile 55-^63 pline de regretul faţă de diminuarea elanului patriotic în sufletul Urmaşilor care trăiesc aievea întregirea patriei visate de înaintaşi.

Cugetul românesc v. 5 Cum freamătă furtuna *prin frunza unui pom.*

Cuvînt regional: v. 53 — rujă = trandafir, măceş *(op: cit.i* pi- 819)

231 *Alecsandri,* poem Scris în primăvara lui 1921 (mss. 5075, B.A:R.S.R., p. 171-173)

Cugetul românesc, I (1922), nr. 4, mai, p. 382—385; *Gazetă" literară* XII (1965), nr. 37, sep., p. 4 (fragment).

în *Mărturisiri,* după cum am mai citat, Ion Pillat contestă afirmaţia criticilor care au vorbit despre influenţa *Pastelurilor* lui Alecsandri asupra poeziei din PE ARGEŞ ÎN SUS. El susţine că îri acea perioadă 'îl;'admira pe Emineseu şi că spusele criticii l-au determinat să redeschidă *Pastelurile* pe care nu le recitise din şcoală şi să găsească în ele d adevărată ineîntare. Din propriile sale note reiese că poemul pe care 51 dedică lui Alecsandri (n. 1821 — 1890), a fost scris în 1921. Departe de a pune la îndoială mărturisirea lui Ion Pillat, sîntem totuşi curioşi să vedem care poezii anume din PE ARGEŞ ÎN SUS, au'fost scrise înaintea poemului: *Alecsandri:* •

Făcînd abstracţie de pastelurile datate în anii: 1910, 1914, 1918, 1919, publicate mai întîi în GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI iar în E.DJI repartizate fericit volumului PE ARGEŞ ÎN SUS, cercetarea tabelului

cronologic al poemelor, dovedeşte că în 1920 Ion Pillat dăduse deja: *închinare, Virful dealului, Mormintul, Spre Izvorani, Capela, La zăvoi, In vie, Cucul din Valea Popii, Pădurea din Valea Mare, Casa din deal, Castanul cel mare, In parcul Goleştilor,* deci poemele care ţes întreaga tramă a poeziei pillatiene din acea perioadă, desfăşurată în peisajul atît de iubit al luncii Argeşului. Vom arăta diferenţierea observată de unii din vechii critici cum şi părerile criticilor tineri despre suprapunerea care s-a făcut în mod Superficial între operele celor doi mari poeţi. Seninătatea lui Vasile Alecasndri, marea simplicitate a operei sale, armoniosul ei echilibru sufletesc, forma ei autentic românească, puritatea şi conciziunea stilului erau cu entuziasm admirate de Pillat. (Ion Pillat: *V. Alecsandri, Pasteluri, Pagini alese,* nr. 4) Desigur, poemul dedicat lui Alecsandri — după cum o arată însemnările care ne-au rămas, fusese plănuit, hotărîndu-i-se locul în şirul BĂTRÎNILOR, încă din anul 1918, cînd a fost concepută alcătuirea Întregului ciclu. S-ar putea însă ca recitirea operei acestuia să fi fost făcută la înoeputul anului 1921. Nu este locul deocamdată să vorbim despre studiul pe care i-l consacră în 1930, integrat volumului *Tradiţie şi literatură* şi nici de scurtele eseuri din 1936, 1938 şi 1942 care prefaţează antologiile din opera lui Alecsandri, publicate de Ion Pillat în colecţia *Pagini alese.*

Poemul *Alecsandri ekte* cel mai supărător discursiv din toate celelalte. Ion Pillat, atît de supravegheat, este de data aceasta covîrşit de o avalanşă de sentimente. Oglindindu-se în opera lui Alecsandri, Ion Pillat retrăieşte expansiunea inspiraţiei sale autohtone, izbucnită •odată cu reîntoarcerea definitivă în ţ^ră. El regăseşte peisajul familial şi odată cu aceasta, începe obsesia amintirilor din copilărie. Poemul este o confesiune proprie dar şi o substituire a sa în opera poetului iubit, iar valoarea lui constă în faptul că prevesteşte pe Ion Pillat, criticul literar şi eseistul de mai tîrziu.

în voi. P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.D.II, el eliminase v. 1-5 optînd pentru intrarea directă în scenă a lui Alecsandri, în sunete *de zurgălăi ce sună In trap vioi de cai.* Pillat îl imaginează pe noul oaspete refuzînd să intre în casă, cerînd gazdei sale să-1 conducă în lunca Argeşului, dar pe care Alecsandri o confundă cu lunca de la Mirceşti. în continuare Ion Pillat taie fără milă v. 27 — 34, 39—40, 56—106 în care confuzia dintre cele două privelişti continuă, contopindu-se pînă la urmă într-una singură. Pillat ajunge să substituie peisajul de toamnă—atît de propriu atmosferei poemului BĂTRÎNII — într-o noapte de mai, dominînd deasupra luncii, primăvara fiind anotimpul preferat de Alecsandri. La sfîrşitul poemului este Ion Pillat cel ce-şi expune filozofia. Cu toată primăvara biruitoare, este învins de melancolia clipei fugare. El opune

vremelniciei continuitatea asigurată de creaţia artistică, de data aceasta, opera lui Alecsandri.

Începînd cu v. 27 şi pînă la sfîrşitul poemului, Pillat face următoarele aluzii la opera lui Alecsandri:

în versurile 27 — 40 Pillat îl imaginează pe noul oaspete trecîndu-şi în revistă volumele: *Doine, Mărgăritarele, Lăcrămioare, Suvenire* şi *Pasteluri.* Versurile 86—89 rezumă poezia *Steluţa* închinată Elenei Negri, iar v. 91 aminteşte de nuvela *Dridri.* în. v. 94—95, Pillat se referă la poezia *Rodica* din voi." *Pasteluri.* în ultimile versuri este vorba de volumele *Balade* şi *Doiiie.*

Demne de reţinut din poem sînt v. 41 — 55 puse în valoare de Ion Pillat în volumele P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) şi E.DJI care exprimă indirect dorul său de a deveni poetul Argeşului. Versurile de mai sus ne determină să înaintăm ipoteza că, paralel cu elaborarea acestui poem, Ion Pillat şi-a alcătuit cuprinsul şi conturat armonioasa şi completa arie a volumului PE ARGEŞ ÎN SUS.

Cugetul românesc, v. 81 *Gtndeam. Pe aceeaşi creangă aceleaşi păsări vin.*

în mss. 5075, după versul 77, se continuă cu versurile următoare, la care poetul renunţă:

Cu flori de măr sălbatic zăvoiul ne ningea
Ne închideau cărarea fantastice troiene,
Sau luna înflorise răchită din poiene?
Şi fermecat ca-n basme mi s-a părut c-auz
Mărgele mari de apă ce cad într-un havuz
Ca să ţişnească iarăşi spre cer gtlgîiloare...
Dar bardul spuse simplu e o privighetoare.

în studiul său, Ion Cantacuzino atrage atenţia că în poezia lui Pillat actualizarea istoriei, identifică oamenii peste timpuri ceea ce va aduce de la sine o identificare a locurilor, peste spaţiu: *„Zăvoiul din Florica e lunca din Mirceşti,* sau dintre animale:

•Se auzi departe clar o privighetoare
E-aceea care cîntă pe groapa lui uitată:
Pe morţi numai natura nu-i uită niciodată, (op. cit., p. 879)

Eminescu. Fragment scris pe la începutul anului 1920 (mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 174-175.

1 *Mă părăsise bardul venit de pe Şiret.*
Pe drumuri împietrite de-al nopţilor polei
Suna tot mai departe un rts de clopoţei...
Mă reîntorceam spre casă, eu singur —•' Raza lunii

Sculpta cu dalia vie in relief alunii
Făctnd din steiul umbrei să scapere sctntei, —
Ctnd am zărit, alături pe banca de sub tei,
Pe Eminescu tînăr cu Veronica Miele...

Prindea îngheț de lună grădina-n flori de sticle
Cristalizați ca-n basme de-un vrăjitor viclean
Copacii, trunchi ți frunză erau de porțelan;
Poteci, mărunt prundite, albeau și îndrăzneț
Zvîrleau pe-un rîu de umbră un sclipitor podeț;
Argintuite-n tremur de-a razelor bătaie,
Poiene necosite luau chip de heleștaie
Și păunite albe pășind prin iarba-naltă...
De lebezi feciorelnic, alunecînd pe baltac..
Glicina de pe ziduri, măceșul din pervaz,
Erau liane scumpe și roze de Șiraz,
Iar casa mea bătrlnă reinălța prin veacuri
Castelul singuratic la margine de lacuri...
Vn om sta trist cu fruntea căzută-n a lor poală,
Și luna și iubita cu aceeași mină pală.
li netezeau șuvița de pâr întunecat...
Dar ochii lui din drumul divinului păcat...
Prin ramuri nemișcate privea ca prin ferești
La liniștea lactee a căilor cerești —
Ca doi hulubi sălbatici in gratii de coteț;
Pofteau beția oarbă a zborului răzneț;
Ca doi milogi la geamul aprinselor lumini
Flăminzi, țintеau din beznă, opritele vitrini,
în care pe-o tipsie cu irizări albastre,
Stau stelele de zahăr deasupra foamei noastre.

Șopti susur de frunze sau el vorbea încet:
„Lunara ta ființă de dor nemlngtiet,
Coboar-o iar,, iubire, alunecînd pe-o rază,
în inima-mi de piatră și iar o luminează.
Dă-mi gîndul tău de-o șchioapă și traiul tău de-o clipă
De-mi legi tn schimb de umeri năvalnica-ți aripă.
Lovește-mă cu-amnarul planetelor să fiu
Pe vatra veșniciei de-a pururi fociil viu,
Ce pîlpîie, trosnește și sare nebunatic;
Dănțuitor albastru cu talpa de jăratic,
Cu sufletul de flăcări și cu călcliul gol,

Ptndit mereu de-al umbrei nețărmurit ocol.
Pe mine nemurirea a prins podiș de stlnci —
Descătușă-mi izvorul cu apele adinei
Și lasă-l pe sub sălcii să fie pînă-n mări
O fugă limpezită de-atttea înstelări
Nu puțul ce coclește, sălcie a lui apă —
Vreau valul viu năvalnic ce fuge ptnă crapă,
Dar cdre-o clipă numai, ținînd în brațe vîntul,
In curcubeu de raze își faure mormîntul."

În fragmentul poemului închinat lui Mihai Eminescu (1850—1889) Ion Pillat încearcă, la fel ca și în celelalte, nu numai să-i facă portretul, literar, dar să-și scufunde gîndirea în conștiința poetului, să gîndească ceea ce gîndește și să simtă ceea ce simte, strecurîndu-și pe nesimțite propriile sale idei, născute din contactul cu subiectul evocat. Ca și în celelalte cazuri, Ion Pillat sugerează mai întîi un cadru adecvat, care nu mai este biblioteca, ci grădina în noapte, poleită de lumina argintată a lunii, cu bătrîna casă ce-i păre: *reînălțtnd prin veacuri / castelul singuratic la margine de lacuri/.* În acest peisaj cristalizat, înghețat de vrajă, îi apar pe banca de sub tei: Eminescu tînăr și Veronica Miele. Pillat dorește să evoce frumusețea obsedantă a chipului marelui poet, dar nu vorbește despe operă lui anume, prin această abstracție, el părînd a stabili un contact direct cu esența geniului eminescian.

Impresionant țîșnește strigătul de dor al *Luceafărului* după viață și iubire, după ființa Cătălinei, de data aceasta tot una cu tînărul poet Pillat, noul său cititor, care-1 reînsuflețește, redescoperindu-i și iubindu-i opera. (v. 35—44).

Asemeni celorlalte poeme din BĂTRÎNII și în acesta, Ion Pillat nu apare anihilat de geniul poetului pe care-1 aduce în contemporaneitate, căci odată cu pătrunderea și substituirea sa în conștiința acestuia el se descoperă pe sine însuși, luînd act de propria sa personalitate. Sfîrșitul poemului exprimă dorinț.a *Luceafărului* ca iubirea — sufletul cititorului — să-i înflăcăreze nemurirea în care a fost pietrificat, să sfarme închisoarea veciniciei. Izolarea, retragerea eminesciană este transformată de propria filozofie a lui Ion Pillat, cristalizată pe parcursul operei și ajunsă — după peregrinări multiple, după încătușarea în nostalgia după trecut, la dezrobirea în acceptarea condiției umane: nașterea — mișcarea și moartea, de nimic oprite — verigi ale continuității fără de sfîrșit. în v. 47 — 53, prin intermediul lui Eminescu, Ion Pillat își exprimă propria sa credință și speranță în perenitatea operei de artă, în devenirea ei impulsionată *continuu de cititorii,* mereu și mereu alții (Vezi: Maurice Blanchot, *Spa-*

țiul literar, 1980, București, Editura Univers, *Ceea ce nu se termină, ceea ce nu încetează niciodată,* p. 19—22).

Ion Pillat nu reușește să sugereze în poem calitatea de neîntrecut a versului eminescian după cum va ajunge să o formuleze în 1930 în *Tradiție și literatură (Emineseu și poezia pură,* p. 202—213) și în prefețele numeroaselor antologii din opera lui Emineseu, publicate în 1936 1937 și 1939 în colecția *Pagini alese.*

Valoarea fragmentului de poem închinat lui Emineseu ne dezvăluie de asemenea modernitatea gîndirii de critic și istoric literar a lui Ion Pillat ce va fi dezvoltată în volumele *Tradiție și literatură* și *Portrete lirice.*

Poemul citat de Tudor Vianu în *Poezia lui Ion Pillat...* p. 60—61 și de Constantin Ciopraga în *Portrete și reflecții literare...* p. 159.

232 *Cel din urmă* (Grigorescu). Poem început în primăvara anului 1920. *Cugetul românesc,* I (1922), nr. 5, iunie, p, 468—472.

Poemul de sfîrșit al ciclului BĂTRÎNII, inspirat de opera pictorului Grigorescu, nu este o excentricitate din partea lui Ion Pillat. Priveliștile, tipurile, aspectele vieții patriarhale erau redate de celebrul pictor, idilic, idealizate cu aceeași dragoste care împătimea patriotismul scriitorilor secolului al XIX-lea. Tablourile sale apăreau ca întruparea frumuseții, unei patrii unite și în sfîrșit eliberate.

în versiunea din volumele P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) și E.D.II, Pillat redusese din versurile de început (v. 10—14) prin care încerca să creeze atmosfera romantică prielnică așteptării și invocării, în zadar, a nălucei lui Emineseu, care nu coboară însă din astrala sa izolare. Ieșit din livresc, din cadrul bibliotecii, odată cu pieirea BĂTRÎNILOR, el se simte stingher și fără rost, dar este surprins de apariția pictorului Nicolae Grigorescu ultimul personaj omagiat în poem.

De data aceasta ton Pillat optează pentru trăirea directă a vieții pentru bucuria de a simți frumusețile naturii fără intermediul artei, preferință pe care o formulase deja în trecere, în poemul închinat Mitropolitului Dosoftei. Zădărnicia și efemeritatea operei de artă, supusă nestatorniciei criticii, a gustului public și vremelniciei, sînt exprimate prin intermediul lui Grigorescu: în volumele P.L., P.Ag.S. și E.D.II, Ion Pillat redusese din tirada pictorului trecînd direct la invitația pe care acesta i-o face de a străbate împreună țara. Din descrierea, în ton exuberant, a parcurgerii împreună a priveliștilor românești, Ion Pillat redusese masiv la republicarea în voi. P.L., P.Ag.S. (B.P.T.) și E.D.II (v. 57—61, v. 66-67 și v. 78-98).

Frumusețea poemului nu constă în talentul de pastelist al lui Ion Pillat așa cum s-a afirmat. Desigur câ toată această evocare a pămîntului românesc, de la un capăt la altul, îi era ușurată și posibilă pentru că —

după cum mărturisește — el cunoștea întreaga țară încă din excursiile făcute în copilărie (Ion Pillat, *Mărturisiri...* p. 272). El se servește și de data aceasta de un artificiu, livresc, pentru a aduce un omagiu operei luiiNicolae Grigorescu. Valoarea poemului constă în reușita lui Ion Pillat de a intra în lumea tablourilor acestuia. Descrierea versificată a peisajelor, tipurilor, carelor cu boi, hanurilor la drum, a totalității acelei patriarhalități încîntătoare, ne perindă în imaginație și amintire întreaga operă grigoresciană. Pe parcursul lecturii, din descrieri, ar putea fi identificate tablourile respective.

v. 80 — *buiastru* = mers rapid și legănat al calului,, cînd calcă cu amîndouâ picioarele din aceeași parte *(Dicționarul...,* p. 102)

v. 95 — *vtlnec* = *fotă.* în lb. bulgară, *vîlnenic (op cit.,* p. 1023).

v. 10 — *cioporul* = cîrd, cireada, turmă, grup de animale de același fel. în lb. maghiară, *esopor (op. cit.,* p. 153).

Alexandru Dima aprecia cel mai mult, din ciclul BĂTRÎNII, poemul *Cel din urmă,* în care, evocîndu-1 pe Grigorescu, Ion Pillat are toată latitudinea să-și desfășoare talentul de „autentic" pastelist. *(Aspecte și valori...* p. 257).

Ion I. Cantacuzino reproduce versurile 106—132, în care poetul reușește să contopească, într-o imensă frescă natura, pe Dumnezeu și pe om, disprețuind măsura timpului, existența lucrurilor și chiar spațiul în concepția limitată, *(op. cit.,* p. 579, 580).

Ovidiu Papadima observă că procesiunea umbrelor învățătoare se încheie cu pictorul Grigorescu, care îi recomandă poetului să prefere viața în locul muzeului și bibliotecii... *(op. cit.,* p. 65)

Ion Pillat însă, pare a compune poemul răsfoind albumul cu.reproduceri din opera lui Grigorescu sau privind în muzeu tablourile din Galeria ce i-a fost rezervată.

Pentru Cristian Livescu îndemnul lui Grigorescu de a privi *„tn rama lor firească priveliștile vii"* îl iluminează și îl eliberează pe însoțitorul său, pregătit de acum să-și cunoască țara și să înțeleagă glasul pămîntului strămoșesc *(op. cit.,* p. 76)

233 *Ursul lui Donici,* scris în primăvara anului 1921. Mss. 5075, B.A.R.S.R., p. 162-164.

Cugetul românesc, I (1922), nr. 3, apr., p. 249-252; *Flacăra,* VIII (1923) nr. 12, 18 mai, p. 196.

în P.Ag.S. (1923) poemul intitulat *Donici* își păstra locul publicării sale în *Cugetul românesc,* între *Eliade, Cîrlova* și *Alexandrescu,* și *Dimitrie Bolintineanu.* în E.DJI însă, Ion Pillat simte nevoia să nu

întrerupă grupul poeţilor romantici, întregit, firesc* cu poetul din Bolintin, prin poemul hărăzit fabulistului Donici, pe care-l extrage, dîndu-i un loc aparte, după sfîrşitul poemului BĂTRÎNII şi îl intitulează *Ursul lui Donici.* Poemul se diferenţiază însă de • concepţia celorlalte în sensul că poetul nu ţine neapărat să facă portretul lui Alexandru Donici (1806—1866) şi nici sâ-i diferenţieze calităţile faţă de operele altor
ii fabulişti. Pillat reuşeşte să facă o spectaculoasă şi comică intrare eroilor lui Donici, odată cu enumerarea fabulelor* al căror titlu îl însemnă pe marginea paginii manuscrisului în dreptul versurilor care schiţează portretul moral întruchipat de diversele animale: *Două boloboace* (v. 14), *Racul,..broasca ţi ştiuca* (v. 20), *Leul la vlnat, Ursul la prisăci* (v. 21), *Şoarecele şi guzganul* (v. 22), *Momija şi oglinda* (23), *Veveriţa* (v. 24), *Liliacul şi rtndunica* (v26), *Doi clini* (v. 27), *Vulturul şi paingul* (v. 29), *Şarpele* (v. 30), *Lupul naztr (v.* 32), *Greerele şi furnica* (v. 33), *Vulpea şi bursucul* (v. 34), *Măgarul şi privighetoarea* (v. 35), *Elefantul în domnie* (37), Lfc aceasta se rezumă evocarea satirei şi hazului operei lui Donici. Poemul îi serveşte însă lui Pillat ca prin intermediul genului, să-şi exprime păreri proprii, substituindu-se bătrînului urs din fabula lui Donici, devenind astfel, el însuşi fabulist! El denunţă falsa convenţie aacestui gen literar, care se serveşte de animale pentru a satiriza păcatele şi josrrîcile trăsături de Caracter ale oamenilor, în timp ce în realitate calităţile acestora (bărbăţia şi vitejia calului, credinţa ciinelui, blîndeţea căprioarei, etc. etc.) rămîn constante iar fiinţele lor se integrează armoniei universale. Felul de a însufleţi animalele cu cele mai frumoase din calităţile sufleteşti ale omului şi de'a le descrie ca părtaşe ale frumuseţii naturii în care au apărut îl apropie pe Pillat de Rudyard Kipling şi de neuitaţii eroi din *Cartea junglei.*

Cugetul românesc v. 1 Dar luna, *vezi* cu ochii-mpăienjeniţi...
în mss. 5075, v. 11 Tirîş, pe brînci, *în labe, în mers greoi sau zbor* (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 19 *Stam înlemnit de groază cu părul ca măciuca* (corectat în forma definitivă)
„ „ „ şi în *Cugetul românesc;*
v. 40 *Priveau* cu deznădejde...
v. 91 *Noi ascultam* pădurea... (corectat în forma definitivă).

v. 30 *matostat* =*jasp* (piatră semipreţioasă de culoare verde) din lb. neogreacă: *\imatostatis (op. cit.,* p. 528).

Alexandru Dima citează v. 75—79 exprimînd indignarea animalelor care, evadînd din ficţiunea fabulelor, se revoltă împotriva proiectării asupra lor a unora din caracterele umane *(Aspecte şi valori...* p. 25,8).

SATUL MEU (1925)

Poeziile au fost republicate în aceeaşi formă în PASĂREA DE LUT.

234 *Harta.* Miorcani între 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R. p. 187, în caietul I, la p. 112, în caietul de ciorne pe contrapagina 206).
Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec. p. 831; *Mişcarea literară* (1925), nr. 2, 11 apr. p. 2.
în mss. 5076 v. 6 *Clmpii şi lanuri crtnguri şi livezi* (corectat în formă definitivă)
" " " v. 7 Şi cerul minunat *cu multe* jocuW (corectat în formă definitivă)
" " " v. 8 De raze *vii şi ele n-o să vezi* (corectat în formă definitivă)

Poezia este citată de T. Păunescu-Ulmu, care atrage atenţia că *Harta* delimitează aria geografică căreia îi aparţin personajele şi peisajele descrise *(op. cit.,* p. 10); Z. Ornea, *op. cit.,* p. 581.

Satul meu, îngranițat în poezia *Harta,* este după Cristian Livescu o altă deghizare a spaţiului imaginarului din *Casa amintirii şi Florica,* în a cărui incintă este transpufe ca „centru sacru" menit să întîrzie prăvălirea timpului, să-i substituie aşa-numituî „timp sacru" *(op. cit),* p. 218—219).

Poezie citată de Z. Ornea, *op. cit.,* p. 581.

235 *Lumina.* Miorcani între 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss: 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caietuM la p. 113, în caietul de ciorne la p. 206)
Glndirea, III (1923), nr. 6, 20 nov., p. 117
'în mss. 5076 v. 6 Şi vei *călca-n* Gondurii lunii *cînd* (corectat în forma definitivă)
" "•" " v. 7 *Va răsări* din lanurile coapte (corectat to forma definitivă)
" " " v. 8 *Plop după plop cu frunza iremurînd* (corectat în forma definitivă)

236 *Moş Gheorghe Jitarul.* Miorcani 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R. p. 187, în caietul I.la p. 11 în caietul 4, de ciorne la p. 187.
Gindirea, III (1923), nr. 5, 1 nov. p. 90.
Poezia este citată de Păunescu-Ulmu *op. cit.;,* Al. Bădăuţă, *Ion Pillat. Salul meu...* Ovidiu Papadima în *Ion Pillat...* p. 79; Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 114; Cristian Livescu, *op.* ctţ., p. 130, loan Adam, *op. cit.,* p. 225.

237 *Proprietarul.* Miorcani, 11 — 17 sep. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R. caietul II la p. 115, în caietul de ciorne la p. 205). Poezia citată de Pompiliu Constantinescu, *op. cit.*, p. 366; Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 174; Z. Orneă, *op. cit.* p. 582.

238 *Vlad Plugarul.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A,R.S.R.,.p. 187, în caietul I lap. 116; în caietul de ciorne.intitulată *Plugarul* la p. 204)

, *Gindirea,* III ,(1923), nr. 5, 1 nov., p. 91; *Calendarul gospodarilor* 1926 de I. Simionescu; *Cartea Românească,* p. 38; *Făuritorul,* Bucureşti, I (1926), nţ. 2, iun.,.p. 23; *Calendarul foii Lumina satelor* pe anul 1931, Sibiu, 5, 1931, p. 85; *Murmurul pădurii* I (1933), nr. 2—3 aug-sept. p. 15; *Calendarul creştin* — Cartea de aur pe anul 1945, Sibiu, 1945, p. 71.

în mss. 5076 v. 5 *Nu ştiu declt pămlntul, doar pămlntul* (corectat în ... , forma definitivă)
" " v. 6 *Cel negru...*

Poezia este citată de I.N. Herescu: *Ion Pillat: Satul meu...* Ovidiu Papadima, în *împăcarea sub zodii...* p. 226; idem, Ion Pillat... p. 139; Al. Bădăuţă *op. cit.,* p. 389; Păunescu-Ulmu *op. cit.,* p. 11; Constantin Ciopraga, *Portrete şi reflecţii literare...* p. 167; Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 114; Dumitru Micu... p. 476; Ioan Adam, *op. cit.,* p. 224.

•239. *Ilie Baciu.* Miorcani 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 117, în caietul de ciorne la.p; 191). *Gindirea,* III (1923), nr. 5, 1 nov. p. 91; *Mişcarea literară,* II (1925), • • nr. 22, 11 apr. p. 2; *Făuritorul,* Bucureşti, I (1926), nr. 2, p. 23; *Graiul sitului,* II (1932), nr. 5, 15 mar.; p. 11.; *Murmurul pădurii,* I (1933), , nr. 2 —3 aug.-sept., p. 15; *Calendarul săteanului pe anul 1944* — Sibiu , 53, 1944, p. 62; *Tribuna română,* II (1944), nr. 189, 21 aug.

în *Gindirea,* v, 5, *Şi mz ginieţc senin* în noaptea lungă
v. 7 *îşi* mulge toate stelele în strungă

: Poezia este citată de I.N. Herescu în *op. cil.,* p. 117; Bug. Pohonţu, . *op. cit.,* p. 138; Cornel Regman, *op. cit.;* p. 196; Aurel Rău, *Ion Pillat. Poezii. Antologie* de... p. XXV; Ioan Adam, *op. cit.,* p. 226.

240 *Vasile Bultoc.* Miorcani, 11 —17 sept. 1923. (Poezia datată în măs. 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caretul I, la p. 1 — 8, în caietul de ciorne pecontraj?agina 198).

Gindirea, III (1923), nr. 5, 1 nov., p. 91.

în mss. 5076 v. 2 Muiere, *am copii,* nevoi, o casă (corectat în forma definitivă)
" " v. 8 *Bou blînd...* (corectat în forma definitivă)

Ioan Adam asemuie personajul cu Ion al lui Rebreanu, strigîndu-şi ca acela dragostea sălbatecă de pâmînt *(op. cit.* p. 224)

Aurel Rău, *op. cit.,* p. XXVI; idem, *Un virtuos al emoţiei, Ion Pillat...* p. 194. La fel şi Ovidiu Papadiiia în *Ion Pillat...* p. 139, Constantin Ciopraga în *op. cit.,* p. 114, Cristian Livescu în *op. cit.* p. 128.

241 *Ion Pescarul.* Miorcani, 11 — 17 sept. J923. Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R. p. 187, poezia în caiet I, p. 119, în caietul de ciorne pe contrapagina 201)

Gindirea, III (1923), nr. 5, 1. nov. p. 91,.

în mss. 5075 v. 4 *Cel limpede* de-1 vezi pînă-n plămîni (corectat în forma definitivă)
" v. 5 Ilie Baciu/...
" " v. 6 Şi oaia *cea fătată* cu miel prost
" " v. 8 Ştiu *graiul mul al* mrenei pe de rost.

Citată de I.N. Herescu în *op. cit.;* p. 117 şi de Ov.S. Crohmălniceanu în *op. cit.,* p. 114.

242 *Secretarul Primăriei,* mss. 5076 B.A.R.S.R., în caietul I, p. 123; nu se află în caietul de ciorne)

în *Gindirea,* III (1923), nr. 5, 1 nov. p. 92; *Casa noastră,* III (1925), aug.-sept. p. 158.

După cum reiese din înregistrarea poeziei în seria I-a, datarea ei aparţine zilelor 11 — 17 sept. 1923.

în mss. 5076 v. 2 *Mergeam şi eu pe-atunci* în straie albe (corectat în forma definitivă)
" " v. 3 Părinţii *buni m-au dat* în tîrg la şcoală (corectat în forma definitivă)
" v. 5 *Port un* surtuc nemţesc — ştiu legi/e agrare (corectat în forma definitivă)
" " " v. 7 *M-au învăţat tot* — de ce nu sînt în stare (corectat în forma definitivă)

Poezia citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p. 117; Ov.S. Crohmălniceanu în *op. cit.,* p. 114; G. Călinescu în *Istoria literaturii române...* p. 777; Pompiliu Constantinescu *op. cit.,* p. 365, I; Constantin Ciopraga, *op. cit.,* p. 162; Z. Ornea, *op. cit.,* p. 582.

243 *Florea Herghelegiu.* Miorcani 30 sept. — 1 oct. 1923 (poezie datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 181; în caietul II, la p. 154, în caietul de ciorne pe contrapagina 181).
Lamura, V (1924),„nr. 3-4 dec. 1923 - ian. 1924, p. 103
în mss. 5076 v. 1 *Călare* şi cu pletele pe umăr (corectat în forma definitivă)
i ." " " v. 2 *înalt* ştrîns haiduceşte în chimir (corectat în forma definitivă)
" " v. 3 M-ai *apucat pe stepe* fără număr (corectat în forma definitivă)
Ov.S.-Crohmălniceanu, *op. cit.* p. 114.
v. 4: *ceair* = loc de păşune (împrejmuit), cîmpie nelucrată în apropierea unei ape *(Dicționarul...* p. 135); v. 8: *şarg* = cal cu părul galben deschis, iar cu cel din coadă şi coamă negru... *op. cit.,* p. 922)

244 *Ilinca lui Ion.* Miorcani 30 sept. — 1 oct. 1923. Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 181, în caietul II la p. 155, în caietul de ciorne lap. 184. *Lamura,Y* (dec. 1923 — ian. 1924), nr. 3—4, p. 103; *Calendarul gospodarilor,* p. 1926, de I. Şimionescu, Bucureşti, Edit. Cartea românească, 1926, p. 86.
în mss. 5076 v. 2 Desculță *merg,* cu părul sub basma (corectat în forma definitivă)
"• " ' " v. 4 *Un suflet* de muiere cum sînt sute (corectat în forma definitivă)
" " " v. 5 De-wn *timp încoa* îmi umblă omul beat (corectat în forma definitivă)
Poezia este citată de Eug. Pohonțu în *op. cit.,* p. 137; Aurel Rău, *op. cit.* p. XXV; idem; *Un virtuos al emoției...* p. 193; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 80; Ov.S.'Crohmâlniceanu, în *op. cit.,* p. 115; Ioan Adam, *op. cit.,* p. 225

245 *Anisia.* Miorcani, 30 sept. -r- 1 oct. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 181, în caietul II la p. 158, în caietul de ciorne la p. 183) *Lamura,* V (dec. 1923 — ian. 1924) nr. 3— 4, p. 103; *Mişcarea literară,* II (1925) nr. 22, 11 apr., p. 2.
în mss. 5076 y,,7 Şi multe spune satul *stau* şi-ascult (corectat în forma definitivă)
" " , , " y, 8 *Boierul tînăr numele nu-mi ştie* (corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de Pompiliu Constantinescu, *op. cil.,* p. 365; Aurel Rău în *op. cit.,* p. XXVI; idem, *Un virtuos al emoției, Ion Pillat...* p. 196; Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 375.

246 *Joldea Contrabandistu.* Miorcani 30 sept. — 1 oct. 1923 (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 181, în caietul II la p. 158; în-caietul de ciorne pe contrapagina 185).
Lamura, V (dec. 1923 — ian. 1924), nr. 3—4, p. 104.
în mss. 5076 v. 3 *Eu cine-s? Joldea sînt contrabandiştii* (corectat în forma definitivă)
v. 4 *Mă* ştie... (corectat în formă definitivă)
Poezia este citată de Perpessicius, *op. cit.,* p. 152; Constantin Ciopraga, *op. cit.,* p. 168; Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 128.

247 *Popa Breazu.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezie datată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 181, în caietul I, p. 125, în caietul de ciorne pe contrapagina 188) *Lamura,* V (dec. 1923. ian. 1924) nr. 3—4, p. 104, *Mişcarea literară,* II (1925) nr. 22, 110 foi, p. 2; *Făuritorul,* I (1926), nr. 3, iul. p. 45.
Intitulată în caietul de ciorne *Părintele Victor* şi în caietul I *Părintele Chrisant.*
în mss. 5076 v. 8 De-i rău, beau *mult să uit al meu* necaz (corectat în forma definitivă)
Poezia este citată de Pompiliu Constantinescu, *op. cit.,* p. 365; Perpessicius, în *op. cit.,* p. 153; Constantin Ciopraga, *op. cit.,* p. 162.

248 *Părintele Niculai.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 126, în caietul de ciorne la p. 188).
Lamura, V (dec. 1923 — ian. — 1924), nr. 3—4, p. 104; *Mişcarea literară,* II (1925), nr. 22, 11 apr., p. 2; *Făuritorul,* I (1926), nr. 3, iul.,p. 45.
Intitulată în caietul I, *Popa Ilie* dar înlocuit ca mai sus.
în mss. 5076 v. 2 *Am* fața suptă-a *unui* mucenic (corectat în forma definitivă)
" " " v. 6 Stînd gîrbov *sub potcap, cu părul lung* (corectat în forma definitivă)
" " " v. 8 în inimi ca-n altarul sfînt *ajung* (corectat în forma definitivă

Poezia este citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p. 118; Pompiliu Constantinescu, *op. cit.,* p. 365; Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 114; Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 128.

249 *Baba Vița.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076,. B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 127, în caietul de ciorne pe contrapagina 202).

Lamura, V (dec. 1923 — ian. 1924), nr. 3—4, p. 105.

Poezia este citată de Aurel Rău, *op. cit.,* p. XXVI; Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 475; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 139; Constantin Ciopraga, *op. cit.,* p. 167; Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 128.

250 *Iliuț, orbul satului.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I, p. 124, în caietul de ciorne la p.

Lamura, V (dec. 1923 — ian. 1924), nr. 3—4, p. 103.

Intitulată în caietul de ciorne: *Orbul satului*

în mss. 5076 v. 4 *Şi tot In mine* merg şi dibuesc (corectat în forma din , S.M.e.o)

" " " v. 6 *Cadran lipsit de limbă şi de* ceas.

" " " v. 7 Şi totuşi ochii-mi *le-ar ținti* cu milă,

Pe marginea paginii Ion Pillat a însemnat numele rea] al orbului din sat: *Costache Roşu.*

Romulus Dianu, *Ion Pillat. Satul meu...* Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 141; Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 115; Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 128.

251 *Meşter Toader.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată in mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caiet. I la p. 121, în caietul de ciorne pe contrapagina 200).

Cugetul românesc, III (1924), nr. 1, mar., p. 2.

Intitulată la început „Moş Toader zidarul", titlu corectat ca mai sus.

252 *Ulița satului.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Datat în mss. 5076, B.A R.S.R., p. 187, în caiet I]a p. 129, în caietul de ciorne pe contrapagina 189).

Cugetul românesc.

Poezia este citată de I.N. Herescu în *op. cit.,* p. 118; Dem. Teodorescu în *Satul meu. Ion Pillat...* Păunescu-Ulmu, *op. cit.,* p. 12.

253 *Curtea boierească.* Miorcani 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată Tn mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 130, In caietul *de'* ciorne pe contrapagina 196).

Cugetul romanesc, II (1923), nr. 10—11, oct.-nov. p. 740; *Rampa,* VIII (1924) nr. 2136, p. 1.

Poezia este citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p. 118; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.;* Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 114.

254 *Parcul.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076, B.A. R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 131, în caietul de ciorne pe contrapagina 205, cu titlul: *Parcul vechi.*

Cugetul românesc, II (1923), nr. 10—11, oct.-nov., p. 740.

în mss. 5076 v. 4 De ulmi bătrîni, de nuci şi' de *castani* (corectat în forma definitivă)

" " " v. 6 *Poem în care stai să te găseşti* (corectat în forma definitivă)

255 *Copacii satului.* Miorcani, 30 sept. — 1 oct. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 181, în caietul II, p. 163, în caietul de ciorne la p. 186; intitulată *Copacii satului).*

Cugetul românesc, III (1924), nr. 1, mar. p, 22; *Glasul Bucovinei,* VIII (1925), nr. 1921, 18 sep. p. 2.

în mss. 5076 v. 1 *Cine sădi* în satul nostru case (corectat în forma definitivă)

" " " v. 2 Şi garduri *şi* căruțe şi *purcei* (corectat în forma definitivă)

" " " v. 3 *Sîniem* răzeşii cei *cu* crengi pletoase (corectat în forma definitivă)

" v. 4 *Cînd oare, Doamne, ne-oi scăpa de ei* (corectat în forma definitivă)

" v. 7 Noi toți *slujim* un loc şi o credință (corectat în forma definitivă)

" v. 8 Ai satului din *umbră-n* rădăcini (corectat în forma definitivă

Poezia este citată de T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.;* Ion I. Cantacuzino discerne şi în acest poem de inspirație miniaturală ideea continuității în timp, prezentă de altfel, în atmosfera întregului ciclu (în *op. cit.,* p. 585).

25fi .*Biserica.*, Miorcani, 30 sept. — 1 oct. 1923 (Poezia datata în mss. 5076, ,j B.A.R.S.R. p, 181, în caietul I la p. 161, poezia nu se află în caietul de ciorne). *Cugetul românesc*, II (1923), nr. 10—11, p. 741-; *Casa noastră*, III (1925)» p.. 182; *Vremea*, XIV (1924), nr. 643, 5 apr. f.p.

în mss. 5076 v. 5 *Din an In an* cînd clopotele sună (corectat în forma definitivă)

" " " v. 6 M-apucă dor de *turme* şi dulăi (corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de I.N. Herescu în *op. cit.*, p. 118; T. Păunescu-Ulmu, ; *op. cit.*, p. 12;,Dem. Teodorescu, *op. cit.;* Ion I. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 585.

257 *Clopotul.* Miorcani, 30 sept. — 1 oct. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 181; în caietul II la p. 162; îp caietul de ciorne pe contrapagina 182).

Glndirea, III (1923), nr. 6, 20 nov., p. 118.

în mss. 5076 v. 3 De peste *culmi şi* zări de mai departe, (corectat în forma definitivă)

" v. 4 *Din cer vă* aduc *eu* satul pe pămînt (corectat în forma definitivă)

" " v. 5 *Şi* drept răsplată ....(corectat în forma definitivă)

" " v. 8 *Trei oameni trag frlngkia* să nu scap (corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de Pompiliu Constantinescu în *op. cit.* p. 367; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.*, p. 12.

258 *Cimitirul.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 ^Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 187, în caietul I la p. 146, în caietul de ciorne la p. 199) *Glndirea*, III (1923), nr. 6, 20 nov.p. 118; *Casa noastră*, IV (1926), nr. 2, feb. 20.

în mss. 5076 v. 2 N-au casele nici *uşă*, nici fereşti (corectat în forma definitivă)

" . • " v. 4 *în* timpul *sunind* gol, cînd mă găseşti (corectat în forma definitivă)

" " " v. 5 *Privesc aceşti salcimi* prin rădăcine (corectat în forma definitivă)

" v. 8 Cînd trupul *şi-a lor trudă le* despoi (corectat în forma definitivă)

Pompiliu Constantinescu găseşte că ultima strofă a poeziei este obscură şi încîlcită, *(op., cit.*, p. 367) pe cînd, lui Cristian Livescu, versurile poeziei îi amintesc de cele ale ardelenilor de azi loan Alexandru şi Crheorghe Pituţ, pentrd care toţi acei aparţinînd unei vatre sacre stau sub priveghiul celor dispăruţi. Poezia citată de T. Păunescu-Ulmu, *op. mt.* p. 12; Ovidiu Papadima, *op. cit.*, p'. 79. Dumitru Micii în *op. cit., p.* 475, găseşte evocarea cimitirului, tulburătoare.

259 *Crtşma.* Miorcani, 11—17 sept. 1923 (Poezia citată în mss. 5076, B.A. R.S.R. p. 187, în caietul I la p. 132, în caietul de ciorne pe contrapagina 196.)

Cugetul românesc, II (1923), nr, 10—11, oct.-nov. p. 741; *Mişcarea literară*, II (1925), nr. 22, 11 apr. p. 2. , . .

în mss. 5076 v. în pivniţa-rai. boltită ca un dor (corectat în forma definitivă)

Pompiliu Constantinescu afirmă că poezia este una din cele mai buhe ale ciclului *(op. cit.*, p. 366); Cristian Livescu observă că, în descrierea crîşmei, sînt vădite semnele declinului, divulgînd „căderea în timp" *(op. cit.*, p. 134); I.N. Herescu, *op. cit.,'p.* 118; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit., p.* 13; Ovidiu Papadima, *op. cit.*, p. 81.

260 *Hora.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076, B.A. R.S.R. p. 187, în caietul I la p. 133, în caietul de ciorne la p. 190).,

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 831; *Universil*, XLIII (1925), nr. 20, 25 ian., p. 3. .

Pentru Pompiliu Constantinescu personificarea *Horei* este factice *(op. cit., p.* 367, pe cînd Cristian Livescu ne mărturiseşte că, în evocarea freneziei dansului, poetul reuşeşte să menţină ceva din „orgia primară", transmiţînd astfel elementele mitice cuprinse în ceremonialul *Horei;* I.N. Herescu, *op. cit.*, p. 118; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.*, p. 12.

261 *Rateşul vechi.* Miorcani 30 sept. — 1 oct., 1923 (Poezia cuprinsă în tabelul III mss. 5076, B.A.R.S.R. în caietul II la p. 173, nu se află în caietul de ciorne).

Rateş — ban aşezat la o şosea principală. înlb. ucr. *ratus (Dicţionarul...* p. 773).

Cugetul românesc, III (1924), nr. 1, mar., p. 23.

Poezia este considerată "de Pompiliu Constantinescu drept una din cele mai reuşite vignete descriptive *(op. cit.*, p. 366). Ea este citată de: I.N. Herescu, *op. cit.*, în p. 119; T. Păunescu-Ulmu,.op. *cit.;* Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 115; Cristian Livescu, *op. cit., p.* 132.

262 *Jazul.* Miorcani, 30 sept. — 1 oct. 19 23 (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 181, în caietul II la p. 160, în caietul de ciorne pe contrapagina 186).

Cugetul românesc, II (1923), nr. 10—11, oct.-nov., p. 741

în mss. 5076 v. 3 Sînt *un ochi* mort în ziua cu.iăduf (corectat în forma definitivă)

" v. 4 *Privesc cu foc* în seara pămînteană (corectat în forma definitivă)

" " ' " v. 7 *Cînd stelele se-adună* pe-al meu gol (corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de Eugen Pohonțu, *op. cit.,* p. 137; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.;* Dem Teodorescu, *op. cit.;* Perpessicius, *op. cit.,* p. 153.

263 *Morile de vînt.* Miorcani 30 sept. — 1 oct. 1923. (Poezia datată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 181, în caietul II la p. 164, în caietul de ciorne la contrapagina 184).

Cugetul românesc, II (1923), nr. 10—11, oct.-nov., p. 742.

în mss. 5076 v. 8 *Ne strînge-n brațe vîntul ca un zeu* (corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.*

264 *Pădurea de la Stinca.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, p. 187, în caietul I la p. 139, în caietul de ciorne pe contrapagina 190).

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 831.

în mss. 5076, v. 1 De ce-ai tăiat *pădurea* de la Stînca? (corectat în forma definitivă)

" " " v. 2 Ca să *mă* vinzi . . . .(corectat în forma definitivă

" " " v. 5 Toporul *crud* a despoiat *privirea* (corectat în forma definitivă)

" " " v. 7 *Și umbră-ți face numai* amintirea (corectat în formă definitivă)

" " " v. 8 De cînd *căzură* ramurile vii (corectat în formă definitivă)

Poezia este citată de T. Păunescu-Ulmu în *op. cit.*

265 BTR^RTT^ î'"-', 1923 (Poezia datată în mss_ 50^> B.A.R.S.R. p. 187, în caietul II la p. 140, în caietul de ciorne ne contrapagina 194). *Gindirea,* III (1923), nr. 6, 20 nov. p. *n i - n ^ J u n ^ a*

literară, XIV (1925) nr. 1 — 3, ian.-mar., p. 83; *Mişcarea, literară,* II (1925), nr. 22, 11 apr., p. 2.

în mss. 5076, v. 2 0, sat olog. . . . .(corectat în forma definitivă)

" " " v. 3 *Și case caraghioase* de ce stați (corectat în, forma definitivă)

" " " v. 4 Tot în cămeși sau *frică* viri de valuri? (corectat în forma definitivă)

" " " v. 5 Eu merg mereu, *și tu pe loc rămii* (corectat în forma definitivă)

" " " v. 7 *Nu înțeleg mai iute o să mîi* (corectat în forma definitivă)

" " " v. 8 *Și voi* porni. . . . .(corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de Eug. Pohonțu, *op. cit.,* p. 137; Cristian Livescu, *op. dt.* p. 132.

266 *Pîrîul.* Miorcani, 11 — 17 sep. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 138, în caietul de ciorne la p. 205) *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 1, mar., p. 23.

în mss. 5076, v. 4 Dor crească norul. . . . .(corectat în forma definitiva)

" " " v. 5 *Și* morile . . . .(coreptat în forma definitivă)

Poezia este pomenită de T. Păunescu Ulmu, *op. cit.;* Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 81-82.

267 *Stîlpii de telegraf.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată m mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 187, în caietul I la p. 137, în caietul de ciorne la p. 203)

Gindirea, III (1923), nr. 6, 20 nov. p. 117

în mss. 5076 v. 5 întindem *păienjenișuri* de rețele (corectat în forma definitivă)

" " " v. 6 *Și dor și gînd și grijă ți le-am prins* (corectat în formă definitivă)

Poezia este citată de Pompiliu Constantinescu în *op. cit.,* p. 366; Cornel Regman, *op. cit.,* p. 697; Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 475; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 82.

268 *Oile.* Miorcani, 11 — 17 sept.," 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I Ia p. 135, în caietul de ciorne pe contrapagina 187).
Glndirea, III (1923), nr. 6, 20 nov., p. 117.
în mss. 5076 v. 6 *Tot pică-h stropuri laptele din ea...* (corectat în formă definitivă)
Poezia citată de I.N. Herescu în *op. cit.;* p. 119; Păunescu-Ulmu, *op. cit.,* Dem. Teodorescu, *op. cit.;* Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 476; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 32; Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 132.

269 *Rîndunelele.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 136, în caietul de ciorne la p. 194).
Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 832.
în mss. 5076 y. 4 *Liniară* zarea-n *sirmi* de telegraf (corectat în formă definitivă')
" " " v. 5 *Ne-aşează-n* ele una cîte una (corectat în formă definitivă)
" " ," v. 7 *Pe* cerul vînăt *tn* amurg ca pruna (corectat în formă definitivă)
" " " v. 8 *De n-ai şti slova te-ai trezi* poet (corectat în formă definitivă)
Poezia este citată de I.N. Herescu, *op. cit'.,* p. 119; Romulus Dianu, *op. cit.,* T. Păunescu-Ulmu în *op. cit.,* p. 13; Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 475; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 82.

•l

270 *Stupul.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată în rms.5076, B.A. R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 143, în caietul de ciorne la p. 192).
Cugetul românesc, II (1923), nr. 10—11, oct.-nov., p. 742.
în mss. 5076, v. 1 Port o căciulă *pe urechi,* de paie, (corectat în ferma definitivă)
" " v. 3 Şi-mi zumzăe pe buze ca *băiae* (coreatat. în forma definitivă)
" " " v. 4 De miere, din *prisos* să te-nfiripi (corectat în forma definitivă)
" " " v. 6 Nu e, cum *11 cred unii* Ion Pillat (corectat în forma definitivă)
" v. 7 Nu-mi *iau* înţelepciunea în Zend-Avesta (corectat în forma definitivă)
" " " v. 8 O sug . . . .(corectat în forma definitivă)

v. 7: *Zend-Avesta* = ansamblu] • textelor mazdeene (cărţile sacre ale vechilor Perşi) atribuite lui Zarathoustra.
Poezia este citată de I.N. Herescu care consideră că versurile *Nu cat tnţelepciunea-n Zend-Avesta, / Şi-o sug din sucul florilor din strat,* conţin filozofia poeziei piîlatiene. Completăm că poezia *Poruncă* din volumul Cr.Z., exprimă aceeaşi idee; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.,* p. 13; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 82.

271 *Gtştele.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923 (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 187, în caietul I la p. 134, în caietul de ciorne la p. 197).
Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 832.
în mss. 5076 v. 2 *Iar rufele* întinse pe zăplaz? (corectat în forma definitivă)
" " " v. 3 Ce petice ciudate se înşiră (corectat în forma definitivă)
" " " v. 4 *De nea ce nu topeşte,* pe islaz (corectat în forma definitivă) f
" " " v. 5 *Toţi bolovanii albi* încep să mişte (corectat în forma definitivă)
" v. 6 Pe albia *văduvită* de pîrîu? (corectat în' forma definitivă)
v. 2 *prostiri* = cearceafuri; din lb. ucr. *prostyrolo (Dicţionarul...)* Poezia este citată de T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.,* p. 12; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 82.

272 *Brotacul.* Miorcani. 30 sept. — 1 oct. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 181, în caietul II, p. 165, în caietul de ciorne la p. 185.
Gindirea, III (1923), nr. 6, 20 nov.; p. 118
Poezia citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p. 120; Romulus Dianu, *op. cit.;* Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 476; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 82. Prima variantă în mss. 5076, caietul de ciorne (prima schiţă) p. 185:
v. 4. De-a dat iar toamna-n foi. — *Sînt un brotac*
v. 6. De-atît parfum de flori cam *zăpăcit.*
v. 7. *Ce (văd tot)* saltă pe a lunii scară

273 *Iepurele.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 187, în caietul de ciorne.pe contrapagina 195).
Flamura, III (1925), nr. 2, feb. p. 53; *Glndirea,* IV (1925), nr. 12-13, 1 — 15 apr., p. 389—390; *Ţara noastră,* VI (1925), nr. 16, 19 apr., p. 527. Poezia este citată şi comentată pentru surprinzătoarea şi naiva sa

sugestivitate de Dem Teodorescu, *op. cit.;* Al. Bădâuță, *op. cit.;* Ov. Papadima, *op. cit.,* p. 82.

274 *Vtnătorul.* Miorcani, 11 —17 sept.. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 122, în caietul de ciorne pe contra-pagina 203.)

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 833.

în mss. 5076, intitulată mai întîi: *Mihnea vtnătorul* (corectat în forma definitivă)

" " " v. 1 *Pierduşi* o zi ca să împuşti o rață (corectat în forma definitivă)

" " " v. 4 Privelişti *multe* dragi ca un obraz (corectat în forma definitivă)

" " " v. 8 *Ia-mi* cerul clar. . . . .(corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 82.

275 *Amurgul.* Nu se află în caietul de ciorne dar a fost transcrisă în mss. 5076 B.A.R.S.R., la p. 174.

Cugetul românesc, III (1924), nr, 1, mar., p. 23.

Poezia este citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p. 120.

276 *Umbra.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 187; în caietul I lap. 144; în caietul de ciorne la p. 202). *Gtndirea,* III (1923), nr. 6, 20 nov., p. 118.

în mss. 5076, v. 2 Tufanilor cei mari de lingă *drum* (corectat în forma definitivă)

" " f. 4 Tîrîş *cresc* tainic şi *spre văi* mă-ndrum (corectat în forma definitivă)

" " " v. 6 *E* străveziu albastru *şi plăpind* (corectat în forma definitivă)

în mss. 5076 v. 7 *Te-a prins cu pasu-ți calcă* pe arătură (corectat în formă definitivă)

" " " v. 8 *Pe trupu-ți dornic,* veşnic tremurînd (corectat în formă definitivă)

Poezia este citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p. 120; Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 79.

277 *Tăcerea.* Miorcani, 11 — 17 sept. 1923. (Poezia datată în mss. 5076» B.A.R.S.R., p. 187, în caietul I la p. 145, în caietul de-ciorne la p, 202.) *Cugetul românesc,* II (1923), nr. 12, dec, p. 832.

în mss, 5076 v. 1 *Mă nasc țn sat* odată cu-nnoptarea (corectat, în "formă definitivă)

" v. *5 Cucoşul mi-e duşman şi clinii* mă latră (corectat în formă definitivă) .

" " v. 6.'La iaz mă joc cu .luna *printre* stuf. (corectat în formă definitivă/ ,

Ea este citată de I.N. Herescu, *op. cit.,* p.'420; T. Păunescu-Ulmu, *op. cit,.*

278 *Luna.* Miorcani 30 sept. — 1 oct. 1923. (Poezia datată în mss. ,5076, B.A.R.S.R., p. 181, în caietul IIia p. 166, îri caietul de ciorne riu se află decît titlul poeziei la p. 200.) .

Cugetul românesc, II (1923), nr. 12, dec, p. 833.

în mss. 5076 v. 5, Şi-acum spre zori, cum tairncă *descresc,* (corectat în formă definitivă)

" " " v. 7 *De ce-ai suflat tn* fulgul meu ceresc (corectat în formă definitivă)

279 *Noaptea.* Miorcani, 30 sept. — 1 oct. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, p. 181, în caietul II la p. 177, poezia nu se află în caietul de ciorne). *Mişcarea literară,* I (1924), nr. 6/7, 20/27 dec, p. 3.

în mss. 5076 v. 7 De nori, sărută ochii *mei* de stele (corectat în formă definitivă)

Ea este citată de T. PăunesGU-Ulmu, *op. cit.,* p. 13.

280 *Stelele.* Miorcani, 31 sept. — 1 oct. 1923, (Poezia datată în caietul II la p. 172, nu se află în caietul de ciorne).

Mişcarea literară, I (1924), nr. 6/7, 20/27, edc, p. 3.

în mss. 5076 str. I *Poiana cerurilor a prins brumă*
Sau ninsă e cu fulgi de licurici...
Umflind tn vlnturi plnza lui de spumă
Un nor sau dorul trece pe aici,
(înlocuită cu strofa I definitivă)

în S.M.e.o. v. 5 Dar *le* străpung. . . . .

în mss. 5076 v. 7 Şi vălu-i tainic *Domnul* şi-1 desfac (corectat în forma definitivă) , •

v.. 6: *olmaz* = diamant de culoare trandafirie. Vine din lb. ucr. *dlmaz* *(Dicționarul...* p. 624)

Ea este citată de T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.*, p. 13; Cristian Livescu, p. *op. cit.*, p. 131.

281 *Primăvara.* Miorcani. (Poezia nedatată se află în caietul al II-lea 167, ea nu se află în caietul de ciorne).

Glndirea, III (1924), nr. 11, 5 feb., p. 244; *Casa noastră,* III (1925), mai, p. 46; *Rampa,* XI (1926), nr. 2532, 4 apr., p. 1.

In mss. 5076, v. 8 *Şi-am împroşcat* poenele cu flori

Poezia a fost considerată de Pompiliu Constantinescu lipsită de efecte poetice (Pompiliu Constantinescu, *op. cit.*, p. 367); Dumitru Micu vede în *Primăvara* întruchiparea zînei belşugului *(op. cit.,* p. 476)

282 *Nori de vară,* Miorcani. (Poezia nedatată se află în caietul II la p. 168, nu se află în caietul de ciorne).

în *Gindirea,* III (1924), nr. 11, 5 feb., p. 244 şi in mss. 5076, intitulată *Norii, vara.*

Cu titlul schimbat poezia republicată cu forma din mss. 5076 în S.M.e.o, P.L. şi E.D.II.

Cristian Livescu găseşte că foarte frumosul pastel *Nori de vară* face legătura cu poemele din BISERICA DE ALTĂDATĂ *(op. cit.,* p. 133).

283 *Toamnă.* (Poezia nu se află în caietul de ciorne, dar este transcrisă în forma definitivă, în mss. 5076, p. 169.

Glndirea, UI (1924), nr. 11, 5 feb., p. 245.

284 *Iarnă.* (Poezia nedatată, dar este transcrisă în forma definitivă în mss. 5076 B.A.R.S.R. la p. 170, ea nu se află în caietul de ciorne)

Gindirea, III (1924), nr. 11, 3 feb., p. 245; *Cuvîntul literar şi artistic,* I (1924), nr. 7, 25 dec, p. III; *Calendarul gospodarilor,* Bucureşti, 1928» p. 93; ibid., 1930, p. 82.

în mss. 5076, v. 3 *Pe trup,* pe suflet şi pe casă (corectat în forma definitivă)

Ea este citată de T. Păunescu-Ulmu, *op. cit.*, p. 13.

285 *Poetul.* Miorcani, 11—17 sept. 1923. (Poezia datată în mss. 5076, B.A. R.S.R., p. 187, caietul I la p. 128, în caietul de ciorne pe contrapagina 199).

Cugetul românesc, III (1924), nr. 1, mar., p. 22.

în mss. 5076 v. 7 Tot universul *viu* într-o moşie (corectat în forma definitivă)

Cornel Ungureanu este de părere că tonul poeziei este fals, ea exprimînd de fapt programul tradiţionalist *(op. cit.,* p. 281). Pentru Cristian Livescu, Insă, poezia exprima neîncetata căutare a poetului de a dezlega durata temporală. Criticul dezvoltă aceeaşi idee ca Laurenţiu Ulici în *Multum in parvo...* p. 287) şi anume că poetul caută comuniunea cu o „esenţialitate conservată din moşi strămoşi" (în *op. cit.,* p. 126—133).

286 *Darul.* Miorcani, 11-17 sept. 1923. (Datat în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 187; poezia în caietul I, p. 147, în caietul de ciorne pe contrapagina 195). Intitulat întîi *Cititorului).*

Mişcarea literară, I (1924), nr. 6/7, 20/27, dec, p. 3

în mss. 5076 v. 2 Din *gustul* lor nimic n-ai înţeles (corectat în formă definitivă)

v. 3 De nu *le spargi* cu dinţii întîi în gură (corectat în formă definitivă)

v. 5 Un coş *umplut* de mere roşii ţi-am dat (corecta în formă definitivă)

v. 6 Pripitul *doar pe masă îl răstoarnă* (corectat în formă definitivă)

8 *Pe raft să coacă mărul* ***pentru*** *iarnă* (corectat în formă definitivă)

Poezii scrise pentru SATUL MEU dar nepublicate în volum.

Copiii poetului

Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul cu ciorne pe contrapagina 192.

Slntem ai tăi: eu Dinu şi eu Pia,
Te zăpăcim cu paşii noştri mici
Căpşorul drag ţi-astupă veşnicia *(ţi-arată, ţi-ascunde)*
Cînd, versuri vii, în braţe ne ridici.

Tot ce-ai visat nu face cît un zîmbet
Ce-ţi hărăzeşte Pia cu ochi mari
Şi tot ce-ai dres pe lume-l dai pe-un umblet
Ce-l cearcă Dinu mic în largi iţari.

Cubelcul

Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă) contrapagina 193

De-ai fi ca mine ţi-ai lua casa-n spate
Ai pribegi prin lume venetic

Dar mă ridici pe palma ta şi-ţi bate
în piept ceea trăit clnd crai mic.

închizi mai bine ochii să se-ntoarne
Trecutul şi mă chemi, melc odobelc !
La vechiul meu deseţntec două toarne
Plăplnd şi stranii scoate doar un melc.

Ariciul ., .
Mss.. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă) p, .196.

Pe arătură etnii mă văd ghem
De strmă prea ghimpată pentru dinţii
' ' *Lor — fbot-bal ar juia, mă tem,* • - • '
(De nu i-ar trage de urechi) părinţii. '

Şi numai tu, poete, mă iubeşti i
Tu ce ţe-ascunzi sub ghimpi, să, nu te muşte
(Nici colţii răi de care te,izbeşti) :
,,. *(Nici lovituri netrebnici, de picioare).* • .

Neeulai vizitiul , . .>
Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne :fprima schiţă) p. 196.

Mtn patru cai ca patru gînduri rele
Aşa de iute ti gonesc din bici.

Petre grădinarul
Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă), p. 185.

Argat intrai la flori şi cu simbrie
Sint slugă credincioasă la copac,
în loc de sănă am o florărie
Cu nalbele oiţe mă împac.

De pe răzor nu-mi rătăceşte una
Şi soarele le mulge-n zori de zi'
De rouă limpede. La noapte luna
Cu stelele mi le-o păzi.

Domnişoara învăţătoare
Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă), Contrapagina 185).

Port bluză românească-n flori şi fluturi
Şi tocuri nalte şi ciorapi ă jour,

Nu pot dansa, merci, căci pudra-mi scuturi
Am şcoala-ntreagă de menaj, iţi jur.

La ţară aici te plictiseşti de moarte
Ţărani inculţi, da brute, ce-ai crezut?
Of! De ce n-am proiecţie să am parte
La Iaşi sau Dorohoi ca să mă mut.

Sosirea-n sat
Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă) p. 189

De pleci din Rădăuţi, pe Prut, la vale
Ţi-apar uriaş pe zare ridicat
Dar dacă din Coţuşca vii pe cale
încap întreg, sub cer m-am adunat

Racul
Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă), contrapagina 191.

Stufişul viu şi verde muşcă-n coşu
Bucătăresei cu belşug
Poeţii din oraşe mă cred roşu
Dudui la masă coada-mi sug

Am foarfeci ascuţite ca manicura
Ca mai toţi oamenii nu stau pe loc
De-aceea ne-a luat marcă prefectura
Din Dorohoi să-i fie de noroc.

Domnul învăţător
ss.'5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiţă), p. 182.

Sînt secretarul băncii populare
în zilele de şcoală nu-s sătean, (n-am suman)
La zece mai şi la serbări şcolare
Port bele tricolore şi mintean.

Cu vremea vreau să-mi pun candidatura
Cel de la Dorohoi e deputat.
Bătrînul dascăl, biet, citea scriptura.
Şi pierdea vremea cu copiii din (de) sat.

Stroe Lupan

Mss. 5076, B.A.R.S.R., Caietul de ciorne (prima schiță) contrapagina 183.

Sint un flăcău voi trage-n toamnă sorții
Am flori la pălărie-îs fudul
Privesc In ochi la fete-n pragul porții
Călare beau la han, la Ştrul.

La trtntă nici-un sat nu mă doboară
Şi-n chiot joc bătuta îndrăcit
Dar de-nttlnesc pe Leana lui Nicoară
Mă ia în piept un junghi ca de cuțit.

BISERICA DE ALTĂDATĂ (1926)

Datarea poeziilor este reprodusă după cum a fost notată de Ion Pillat pe exemplarul său personal.

Drumul Magilor

287 ***Biserica veche.*** **Bucureşti, 8 iunie s.n., 1924 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 214; mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 199).**
Flamura, **III (1925), nr. 3—4, mar.-apr. p. 81.**

Poemul formează de fapt introducerea volumului. După cum părăsise experiențele străine livrești și de viață, pentru a reveni vijelios, în noapte, în fuga trăsurii la Casa amintirii, în dorul de a se întîlni cu BĂTRÎNII, la fel cum își căutase refugiul în urmele copilăriei păstrate de casa și peisajul de la Florica, urcînd în amintire PE ARGEŞ ÎN SUS, sau scormonind permanența în ținutul și personajele din SATUL MEU — Miorcanii — tot astfel ajungînd, în noapte, la „Biserica veche" sufletul poetului, alterat de complexitatea derutantă și de plăcerile vieții moderne, tînjește după regăsirea unei purități.

Amintim că în 1922 Ion Pillat tradusese din opera poetului expresionist german Iwan Goli poeme care evocau angoasa marilor orașe *(Lampagiul, Negrul de varieteu, Directorul de cinemc tograf', Canalul Panama,* în *Cugetul românesc,* I (1922), nr. 8-9, p. 198-202) și din Paolo Buzzi *Cîntecul celor închişif idem,* II (1923), nr. 6-7, p. 520—521/ care completa panorama acestei lumi, a părăsirii și însingurării' prizonierilor mînăstirilor, bordeielor, cazărmilor și spitalelor. Deznădejdea ascunsă

care este de fapt trama poemului, era deci o obsesie pentru poetul nostru care spera să-și potolească nostalgia măcinătoare după sufletul curat de copil, prin revenirea, de data aceasta, în atmosfera calmă, monahală, și în contemplarea vechilor monumente de artă românească, prinse sărbătoresc in paradisul peisajului și luminii blînde a țării. Evocarea acestei liniști și reverii contemplative își are de fapt începutul în descrierea vieții călugărului Dosoftei la mînăstirea Probota din poemul BĂTRÎNII.

Aşadar aceasta este starea sufletească ce-1 determină pe Ion Pillat să reia, în felul său propriu, interpretarea populară a vechilor mituri pe care le plasează în ambianța rustică românească.

El dă deci un nou aspect legendei sfinte* nu ca un mistic, ci cu aceeași nevoie și plăcere cu care un cunoscător al artei plastice ar alege pentru a se refugia săli de muzee în care sînt expuse picturile pline, de naivă pietate și frăgezime sufletească ale lui Hans Memling, Jean von Eyck sau Fra Angelico, fără să uite însă că în afara acestora și în spatele lui viața se desfășoară cu toate dramele ei.

Desigur, după cum obiectează Ovidiu Papadima *(op. cit.* p. 99) pentru Ion Pillat paradisul căutat rămîne cel al artei și poemele volumului nu sînt religioase. Criticul continuă confuzia asupra artificialității inspirației lui Ion Pillat, fără să ia în seamă faptul că pentru un poet cu o deosebită cultură, sensibilitate și discreție, limbajul plin de analogii cu opere plastice, literare și folclorice, este un mod indirect de a exprima trăirea unor drame generale sau conflicte sufletești proprii.
Poezia citată de loan Adam, *op. cit.,* p. 227.

288 ***Drumul Magilor.*** **Miorcani, 6 sept. 1924 (mss. 5076 B.A.R.S.R., pa 216-217 și mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 205).**
Gindirea, **IV (1924) nr. 2, 1 nov. p. 38-39.**

Pe *Drumul Magilor* Ion Pillat nu pornește pentru a-și liniști sufletul în mistica ortodoxiei. El rămîne același om de cultură, rafinat și lucid, amator de data aceasta de prospețimea artei folclorice și care simte nevoia să redea puritatea interpretării primitive a artei creștine. (Ov. Papadima, *op. cit.,* p 99). Adăugăm la acestea că episodul evangheliei devine propria călătorie a poetului pentru a regăsi peisajul natal.

Poemul citat de Bogdan-Duică în *Ion Pillat. Biserica de altădată,* în *Națiunea,* I (1927) nr. 99, 19 mai, p. 2-3). Ov.S. Crohmălniceanu, *op. cit.* p. 115).

289 ***Spre schit.*** **București, 11 dec. 1923 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 218-219 și mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 202)**

în mss. 5077 v. 6 La *rlul-n chei de munți* scăpînd argintul viu (corectat definitiv)
v. 10 *Şi clopotelor* vechi *le cresc iar aripi mari* (corectat definitiv)
„ „ „ v. ii"*Să prindă* în păduri, cu Sufletul în cumpeni (corectat definitiv)
„ „ „ v. 12 Pe călători-*oprit* Ia crucea din hotar (corectat definitiv)
„ v. 13 Dar *carul* povîrnit, la vale duce umbră (corectat definitiv)

Poemul citat de Romulus Dianu *„Ion Pillat: Biserica de altădată, poezii,* în *Rampa,* XI (1926), nr. 2619.

• Cristian Livescu observă că poemul este un alt drum în noapte în care poetul nu mai urmăreşte întoarcerea la locurile fericite ale copilăriei, în drumul spre schit el caută credinţele unei umanităţi apuse, care rămîn de neînţeles pentru omul modern. El porneşte cu nădejdea retrăirii unei simţiri purificatoare *(op. cit.* p. 137)

290 *Minăstire,* Bucureşti, 13 feb. 1924 (mss. 5076 B.A.R.S.R. p. 220-221; mss. 5077 B.A.R.S.R., p.- 203.
Glndirea, III (1924), nr. 12, 20 feb. p., 284.

Aplecarea lui Ion Pillat spre subiecte religioase — observă Ion I. Cantacuzino — nu este altceva decît tot o stabilire a legăturicu trecutul şi cu tradiţiile strămoşeşti *(op. cit.* p. 386).

Tudor Vianu citează poemul pentru calitatea sa de a cuprinde multiplele aspecte ale universului sensibil *(op. cit.,* p. 76)

Comentînd poemul şi citind versurile: *Pe culmi te tnălţai să împlineşti/ Logodna cerului cu ţara minăstire/,* prin care poatul exprimă legătura *naturii eterne şi divine* cu *sufletul popular,* Cristian Livescu relevă că revenirea poetului în preajma lăcaşului este manifestarea unei adînci necesităţi sufleteşti de a se elibera de temporalitate, de a-şi regăsi sufletul de copil şi „odihna în trecut", încercare reuşit exprimată în ultimile veri suri *(op. cit.* p, 138)

Poemul este citat şi de Puşcaşu Ioachim /Gyr Radu/ în *Ion Pillat: Biserica de altădată, poezii..:* Flamura, IV (1926), nr. 7.

291 *Arhondaricul.* Bucureşti, 17—19 mai 1923. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 222-223; mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 204.
Cugetul românesc, II (1923), nr. 4—5, apr.-mai, p. 303; *Cele trei Crişuri,* VII (1926), nr. 8-9, aug-sept. p. 122.
în mss. 5077 v. 4. *Ce ameţit de somn a împietrit în vis* (corect, def.)

Ion I. Cantacuzino comentează strofa a treia a poemului ca o întruchipare a ierarhiilor divine coborîte printre oameni *(op. cit.* p. 586. Acelaşi simbol al imaginilor este recunoscut şi de Alexandru Dima *(Arta populară şi relaţiile ei...* p. 226)

Tudor Vianu se arată entuziasmat de poemele de idilă mînăstirească: *Minăstire, Arhondaricul* şi *Toaca,* radiind strălucite efecte de alb, argint şi aur, conturate în linii diafane, dovedind calităţile de pictor al atmosferii şi al luminii caracteristice lui Ion Pillat *(op. cit.,* p. 74).

Dincolo însă de talentul descriptiv, în acest poem, Ion Pillat ne comunică trăirea unui moment unic de plenară armonie de *omul adăstat sub streaşine cereşti.*

292 *Toaca.* Bucureşti, noaptea de 6—7 mai, 1924. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 224—225; mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 204).
Lumea. Bazar săptămînal, I (1924), nr. 8, 21 dec, p. 11; *Viaţa literară,* I (1926), nr. 21, 2 oct., p. 5.
în mss. 5077 v. 1 Tăcerea e de piatră şt-un molid (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 7 £i-un înger ca un nor îndepărtat (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 8 Proptit de munţi *se-naltâ* alb în strană (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 15 Şi-ascult în piept *şi-ascult* pe schitul mut (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 16 *Din lună cum mărgăritare plouă* (corectat în formă definitivă)
„ „ „ v. 17 *A tale-s Doamne! a'ncepul să bală* (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 18 *Lung toaca ta cu inima-mi deodată* (corectat în forma definitivă)

Poezia este citată de T. Vianu în *op. cit...* p. 76.

Cristian Livescu consideră poemul ca unul din cele mai izbutite realizări ale liricii pillatiene, la înăJţiinea marilor reuşite vizionare ale lui Blaga şi Arghezi. Criticul revelă că decorul şi atmosfera monahală nu sînt puse în slujba rugăciunilor şi litaniilor liturgice ci creării unei intimităţi cosmice, cuprinse între acoperişul bolţii cerăşti şi natura a cărei nepăsare este îmblînzită de dialogul pe care poetul îl stabileşte între elementele de peisaj, lăcaşul şi obiectele de cucernicie. în tăcerea şi pacea desăvîrşită *„de piatră"* a nopţii, o picătură de ploaie sparge oglinda timpului. Ritmul viu al inimii poetului se integrează ritmului ploii,

cufundîndu-se în palpitarea cosmică, asemuită metaforic unei toace dumnezeieşti, *(op. cit.,* p. 141 — 142).

293 *Gingul.* Bucureşti, 10-11 martie, 1923. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 226—227; mss. 5077, B.A.R.S.R., p. 200).
Gtndirea, II (1923), nr. 16-17, 5-20 apr., p. 229.
în mss. 5077 poemul dedicat lui Cezar Petrescu
„ „ „ v. 11 Şi, buni, îl tot *feresc* de moară: vrăjitoare (corectat în forma definitivă).
„ „ „ v. 12 Ce-ncalecă pe rîu *oprindu-l* înspumat (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 20 în mărţişor un *pic* strălucitor de cer (corectat în forma definitivă)
gtng = persoană care vorbeşte greu, gîngav. din lb.: slavă gongnavii *Dicţionarul... Y>-* 374.
Poezia citată de Romulus Dianu, *op. cit.*

Prin intermediul guşatului din sat ce trăieşte în afara logicii, raţionamentului şi a lucidităţii, Ion Pillat creează un sistem direct, primitiv de simţire şi transfigurare a naturii. Elementele ei personificate, binefăcătoare îl feresc de spaime, comunicarea dintre natură şi fiinţa naivă stabilindu-se ca-n basme. (Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 140—141)

294 *Cozia.* Bucureşti, 2 noiemb. 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 228—229; mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 207)
Universul literar, XLI (1925), nr. 51, 20 dec., p. 7; *Coslnzeana,* X(1926), nr. 33, 15 aug., p. 326.
în mss. 5077 v. 19 *în noaptea*....................
„ „ „ v. 23 *Sau* poate......................

Motivul mînăstirii Cozia a cărei siluetă se oglindeşte pe tremurul apei Oltului, din poezia lui Gr. Alecsandrescu *(Umbra lui Mircea la Cozia),* este reluat de Ion Pillat pentru a figura — de data aceasta — dăinuirea trecutului în permanenţa reflectării monumentului pe valurile Oltului în continuă trecere... (Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 146)

Dumitru Micu atrage atenţia asupra cucerniciei şi delicatei elevaţii cuprinse în versurile ultimei strofe a poemului (Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 479).

295 *Monahul la capre.* Bucureşti, 8 apr. 1926 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 230—231) *Năzuinţa,* V (1926), nr. 4—5, apr.-mai, p. 18; *Propilee literare,* I (1926), nr. 9-10, 1 aug. , p. 40.

Pompiliu Constantinescu găseşte poemul făcut după o reţetă farmaceutică, monahul nefiind altceva decît un sfînt Antoniu, „naţionalizat de circumstanţă" *(op. cit.,* p. 374)

Dumitru Micu afirmă că unpl din tablourile cele mai fin pictate, este cel cu monahul păzind caprele şi încercat de ispite, *(op. cit.* p. 479).

Cristian Livescu descoperă însă tîlcul din anecdoticul bucolic al poemului. Aparent poetul nu intenţionează să sugereze sublimarea elementelor şi trăirilor naturale în „cuceriri" vizionare. Dar, păcatul săvîrşit de monah, în pacea şi frumuseţea edenică a peisajului îndepărtat de frămîntarea lumii, figurează imposibilitatea omului de reintegrare în starea paradiziacă, *(op. cit.,* p. 144—145).

Poezia citată de Ioan Adam, *op. cit.,* p. 227.

296 *îngerul.* Bucureşti, 8 apr., 1926 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 233-234; mss. 5077, B.A.R.S.R., p. 209).
Poezia citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 479.

297 *Biserica de altădată.* Miorcani, 15 sep., 1925 (mss. 5076 p. 313—314, mss. 5077 B.A.R.S.R., p. 206).
Flamura, III (1925), nr. 7 — 8, oct.-nov., p. 197; *Suflet românesc,* I (1925), nr. 4, 1 nov. p. 71; *Viaţa literară,* I (1926), nr. 21, 2 oct., p. 5; *Falanga,* I (1927), seria 2, nr. 14, 12 feb., p. 2.

Povestea Maicii Domnului

298 *Rugă ca să încep.* Tekirghiol-Movilă, 8 iunie, 1925 (mss. 5076) B.A.R.S.R., p. 236-238)
Flamura, III (1925), nr. 1, sep. p. 2 — 3; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 19, 9 mai, p. 2; *Suceava,* I (1939), nr. 64, 20 mar., p. 2.

Referindu-se la ultimile două strofe ale poeziei, Ovidiu Papadima accentuează felul în care poetul se pregăteşte pentru începerea poemului Povestea Maicii Domnului, asemenea iconarilor şi pictorilor primitivi reculegîndu-se pentru a realiza o stare de linişte interioară. Criticul asemuie multe din poemele ciclului icoanelor pe sticlă, al căror stil naiv este transpus deliberat şi oarecum artificial în poezie *(op. cit.,* p. 110). în primele strofe însă Ion Pillat îşi exprimă aspiraţia de a căpăta duhul şi simţirea celor ce brodează iile sau ţes chilimurile, graiul colindelor din bătrîni, arta încondeierii ouălor de Paşte iar cuvîntul său să fie... *cum e*

la noi / Lumina pe pămînt cu plopi şi dealuri moi. El nu se limitează deci Ia starea de har a iconarilor, căci invocă duhul inspirator al întregii arte folclorice româneşti. Poetul are aşadar în sufletul său un fond de inspiraţie mult mai larg şi nu numai schemele iconografice ale picturii tradiţionale bisericeşti figurînd legendele apocrife.

Poezia citată de Z. Ornea, *op. cit.,* p. 582.

299 *Naşterea.* Bucureşti, 22 mai 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 239—241). , *Flamura,* III (1925, nr. 6, iun., p. 3; *Sufletul românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sept., p. 3; *Universul,* XLII (1926), nr. 19, 9 mai, p. 2.

în fond poemul cu *Naşterea Măriei* este închinat unui copil nelegitim, misterul naşterii sale fiind închipuit a fi f«6t provocat de o floare scuturată dintr-un pom al raiului, celebrare transmisă de o legendă din Bucovina (Mînăstirea Humor) şi înregistrată în apocrife: *Vieţile sfinţilor* pe luna septembrie.-

Alexandru Dima recunoaşte în primele trei strofe povestea despre tristeţea Anei şi a lui Ioachim de a nu avea copii. Retrasă în singurătate pentru a se ruga, Ana vede plutind o frunză de păr pe care o sărută şi o pune în sîn rămînînd însărcinată. (S. FI. Marian, *Legendele Maicii Domnului,* Buc. Ed. Academiei Române, 1904, p. 11). în poezia sa Ion Pillat a transformat frunza de păr într-o petală de floare. (Al. Dima, *Zăcăminte folclorice în poezia noastră contemporană...,* p. 23;idem: *Izvorul folcloric al poeziei religioase a lui Ion Pillat...,* p. 3 — 4).

Ovidiu Papadima scoate în evidenţă autohtonizarea legendei. Ioachim este evocat ca un moş în portul nostru de la ţară, iar Ana este surprinsă în livadă, cu furca-n brîu, ei fiind, ca atîtea din personajele basmului românesc, îndureraţi că nu au copii. Miracolul naşterii este sugerat cu mijloace lipsite de mister. Scena naşterii nu se petrece în intimitatea unei încăperi ci în natură, în plin soare. *(op. cit.,* p. 111).

Cristian Livescu accentuează plasarea familiei mitice pe malul Rîului Doamnei, ţinut de unde se trage şi neamul dinspre mamă al poetului şi atrage atenţia asupra versificării rafinate a poemului *(op. cit.,* p. 150).

Poemul citat de Cornel Regman, *op. cit.,* p. 698; Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 480; Z. Ornea, *op. cit.,* p. 583.

300 *Copilăria,* Bucureşti, 23 mai 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 242 — 243) *Flamura,* III (1925), nr. 6, iun. p. 166—167; *Suflet românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sept., p. 3—4; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 19, 9 mai, p. 2.

v. 2: *opreag* = fotă de care atîrnă fire groase de. diferite culori, lb. sb, *opreag* *(Dicţionarul...,* p. 629)

v. 6: *toloacă* = păşune, izlaz pentru, vite, diij lb, ucr. *tolaka* *(Dicţionarul...* p. 960) .

Poemul citat de Romulus Dianu, *op. cit.* Ov. S. Crohmălniceanu remarcă fetiţa prezentată ca o ţărăncuţă, păscînd miei pe „toloacă". Cristian Livescu completează observaţia despre autohtonizarea legendei prin faptul că elementele de sacru din copilăria Măriei sînt localizate în viaţa satului, *(op. cit.* p. 150)

301 *Juruirea.* Bucureşti, 23 mai, 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 244—246) *Flamura,* III, (1925), nr. 6, iun., p. 167^168; *Suflet românesc,* I(1925), nr. 1, 15 sept., p. 4—5; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 19,, 9 mai, p. 2. Faţă de versiunea din B.A. (1926), în E.D.II au fost schimbate între ele versurile: 21 în looul lui 23 şi 23 în locul lui 21,

Poezia citată de Romulus Dianu, *op. cit.*; Cristian Livescu,: op. *cit,* p. 151.

302 *Buna-Vestire.* Tekirghiol-Movilă, 7 iunie, 1925 (mss. 5076 B.A.RIS.R., p. 247-24*8).

Flamura, III (1925), nr. 6 iun., p. 168; *Sufletul românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sept., p. 5; *Ritmul vremii,* fl (1926), nr. 5, mal,"p. 155; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20, 16 mai, p. 2.

Poezia citată de Bogdan-Duică, *op. cit., şi* de Tudor Vianu, *op. cit.,* p. 76.

303 *Iosif teslarul.* Tekirghiol-Movilă, 7 iunie, 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 249-250).

Flamura, III (1925), nr. 6, iun., p. 168—169; *Suflet românesc,* I (1925), nr. 1, 15 sept., p. 6; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20,16 mai, p. 2.

Ovidiu Papadima parafrazează conţinutul poeziei şi atrage atenţia asupra laicizării episodului *(op. cit.,* p. 112).

304 *Naşterea Domnului.* Miorcani. început 8 iunie, sfîrşit 14 iulie 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 251-258)

Suflet românesc, I (1925), nr. 1, 15 sep., p. 6—10; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 20, 16 mai, p. 2; *Viaţa literară,* I (1926), nr. 14, 22 mai p. 4; *Albina,* XXV (1926), nr. 45-52, 15-31 dec, p. 591—595. *Amicul poporului — Calendar pe anul 1939 —* Sibiu,LXXIX (1939), p. 107 — 108; *Calendarul săteanului pe anul 1939 —* Sibiu, XLVIII (19,39), p. 89— 90.

Poetul însemnă sub titlul poeziei: „După o legendă populară", v. 106: *Ispas* = numele unei sărbători creştine ortodoxe, înălţarea Domnului, din lb. slav. *supasu* „mîntuitor" *(Dicţionarul...* p. 443; v. 133: *alduiţi* = binecuvîntaţi, din lb. magh. *aldani (Dicţionarul...* ediţia din 1958 p. 19)

v. 167: *chitelin* de la *a chiti* = a socoti, a potrivi *(Dicţionarul...,* ediţia din 1975 p. 148)

Poezia citată de Bogdan Duică,*op. cit.;* Z. Ornea, *op. cit.,* p. 583.

Alexandru Dima semnalează dintru început procedeele inspirate direct din poezia populară: măsura, ritmul, rimele în genitiv singular şi nominativul plural, adaptarea lingvistică, „Vifleim" în loc de Betleem. Apoi, în dezvoltarea epică a baladei intervin tot mai vădit influenţele folclorice. De pildă descrierea drumeţilor pare un ecou al unei colinde din Biharia (citată FI. S. Marian, p. 69, în culegerea sa, *Legendele Maicii Domnului).* în versurile exprimînd dorinţa Maicii Domnului să nască sub plopii, care' însă o neliniştesc prin continua tremurare a frunzelor, recunoaşte ecoul unei colinde din comuna Strîmbu-Transilvania şi a unei .colinde din Bucovina culese de Marian *(op. cit.,* p. 60), din care poetul pare să-şi fi inspirat şi blestemul Măriei. în versurile povestind, despre încercarea Maicii Domnului de a naşte în staulul oilor, In grajdul cailor, găsindu-şi pînă la urmă liniştea în ocolul boilor blînzi — care o încălzesc cu răsuflarea lor — criticul regăseşte de asemenea motive din colinde amplificate şi cizelate. (Alexandru Dima, *Izvorul folcloric al poeziei religioase a lui Ion Pillat,* p. 5—6)

Poezia citată de Bogdan-Duică *(op. cit.),* Aurel Rău *(op. cit.,* p. XVIII), Pompiliu Constantinescu, *(op. cit.,p.* 373), de Ov. S. Crohmălniceanu *(op. cit.,* p. 115), Cristian Livescu *(op. cit.,* p. 151).

305 *Steaua.* Miorcani, 21 iulie, 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 259—260) *Suflet românesc,* I (1925), nr. 2, 1 oct., p. 36; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 21, 23 mai, p. 8; *România nouă,* XII (1944), nr. 88, 22 dec, p. 7.

306 *închinarea Magilor.* Miorcani, 22 iulie, 1925. (mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 261 — 262)

Suflet românesc, I (1925), nr. 2, 1 oct..., p. 36—37; *Universul literar* XLII (1926), nr. 21, 23 mai, p. 8.

Poemul sugerează comentarii contradictorii. Astfel, luî Pompiliu Constantinescu i se pare că de data aceasta poetul uită să naţionalizeze acţiunea *(op. cit.)* p. 373), pe cînd Eug. Pohonţu constată nepotrivirea dintre elementele locale şi evenimentul biblic evocat *(op. cit.,* p. 139).

Pentru Cornel Regman, *închinarea magilor* „este povestită cu magistral efect de culoare locală" *(op. cit.,* p. 698), iar lui Ovidiu Papadima, „cei trei crai" în veşminte împărăteşti, îi apar „hilari" ca în teatrul popular *(op. cit.,* p. 112)

Dumitru Micu *(op. cit.,* p. 480), Ov. S. Crohmălniceanu *(op. cit.,* p. 115) şi Ovidiu Papadima se opresc asupra gestului superstiţios al Măriei de a acoperi cu marama obrazul copilului pentru a nu fi deocheat de crai. Poezia pomenită de T. Vianu *(op. cit.,* p. 77).

307 *Maica şi Pruncul.* Miorcani, 27 iulie, 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 263-264).

Suflet românesc, I (1925), nr. 2, 1 oct., p. 37—38; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 21, 23 mai, p. 8; *Calendarul gospodarul pe anul 1929,* Bucureşti, 1929, p. 91.

Ovidiu Papadima comentează poezia cu gîndul, totuşi, la scenele cu adorarea pruncului din tablourile Renaşterii europene, care o arată pe Maica Domnului, ca o mamă tînără şi frumoasă privindu-şi extaziată copilul. în singurătatea nopţii, sfîşiată de lătratul clinilor, şi în timp ce băiatul se joacă liniştit, Maica îşi şterge ochii înlăcrimaţi, cu sufletul greu de relele presimţiri, provocate de ţiganca ce a dat cu ghiocul, despre norocul copilului, *(op. cit.,* p. 113). într-adevăr tablourile lui Rafael Sanzio o arată pe Fecioara fericită, în grădină, privind fără griji, pe copilul Christos jucîndu-se împreună cu Sf. Ion, copil şi el. Există însă şi o altă idee reprezentată de Sandro Boticelli şi de Leonardo da Vinci, primul arătînd-o pe Madona adorîndu-şi copilul cu ochii plini de tristeţe. în faimosul său desen neterminat, de la *National Galerie* din Londra, Leonardo o închipuie pe Măria în braţele Anei, mama sa, privind pe cei doi copii jucîndu-se la picioarele ei. Dar în timp ce Fecioara se apleacă dulce asupra lor, expresia Anei transmite că ea cunoaşte din profeţii drama ce va trebui să se întîmple. Ideea de a reprezenta tristeţea Măriei este foarte veche. Pictura bizantină — în interpretarea creştină orientală — o arată pe Măria în scena *Naşterii* tristă şi obosită privind femeile care îmbăiază pruncul. Ion Pillat laicizează cu totul episodul, evocînd neliniştea unei maici ce mai crede în superstiţii şi descîntece.

Poezia citată de Pompiliu Constantinescu *(op. cit.,* p. 373) şi de Dumitru Micu *(op. cit.,* p. 480), care se opresc deopotrivă la pretextul superstiţiei; Z. Ornea, *op. cit.,* p. 583. ,

308 *Bejenie.* Miorcani, 23 iulie, 1925. (mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 265—266). *Suflet românesc,* I (1925), nr. 2,1 oct..., p. 38; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 21, 23 mai, p. 8; *Viața literară,* I (1926), nr. 15, 19 mai, p. 4.

Pompiliu Constantinescu arată că poezia care vrea de fapt să evoce , *Fuga In Egipt;* mută bejenia în Ardeal şi este străbătută de un fals misticism *(op. cit.,* p. 373). De fapt poetul folosea episodul legendei ca metaforă pentru refugiul jin Ardeal provocat de cotropirile turceşti. De asemenea Ov. S. Crohmălniceanu semnalează că Sfînta Familie nu fuge în Egipt de teama lui Irod, ci în Ardeal, „fiindcă au dat turcii". *(op. cit.,* p. 116)

Poezia citată şi de Ovidiu Papadima în *op. cit.,* p. 113.

309 *Despărțirea.* Miorcani, 31 iulie,'1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 267—268)

Suflet românesc, 1 (1925), nr. 2, 1 oct., p. 38; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 22, 30 mai, p. 2.

în poezia *Despărțirea,* Tudor Vianu atrage atenția asupra modului indirect al poetului de a sugera prin intermediul îngrijorării Măriei, tristețea lui Iisus care-şi presimte, sfîrşitul. Drama christică• este unită cu aceea a dezrădăcinării. înainte de plecarea „la oraş", a fiului, (simbo- . lizînd, de fapt,*Intrarea In Ierusalim din* evanghelie) Maria.îl ospătează pentru ultima oară cu pîine şi cu vin, ca într-o premergătoare *Cina cea de taină,* dar ea este cu sufletul. înecat de neliniştea ce i-o provoacă melancolia acestuia înaintea plecării. (Tudor Vianu, *op. cit.,* p. 78).

Cornel Regman pbservă că Iisus „e un fel de Avram Iancu rustic". *(op. cit.,* p. 698). .

Ovidiu Papadima remarcă, la fel ca Vianu, faptul că drama plecării '. . la oraş „la şcoală" este descrisă ca îatr-e poezie de Octavian Goga, dar face observația că în afară de acest conflict sufletesc, suferința este prefigurată de. crucea ferestrei a capei umbră se profilează pe zid. (Ov, Papadima, *op. cj.ț..,* p. 113).

Poezia citată şi de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 480 şi de Ov. S. Crohmălniceanu, *op. cit.,* p. 116, care rețin amănuntul local că Iisus o trimite pe maică-sa să împrumute asinul popii din sat, pentru a putea pleca.

310 *Rusalii.* Miorcani, 24 iulie, 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 269-270). *Suflet românesc,* I (1925), nr. 2, 1 oct., p. 39-40; *Universul'literar* XLII (1926), nr. 22, 30 măi, p. 2.

Aurel Răii dă ca exemplu poezia *Rusalii* pentru tehnica „mimat primitivă" cu care poetul, zugrăveşte mediul autohton şi consideră că poezia „se reclamă nu atît *citită* cît privită". (Aurel Rău, *op. cit.* p. XXVIII).

Ovidiu Papadima remarcă greşeala poetului <je a confunda *Intrarea în Ierusalim,* subiectul de fapt al poeziei, cu Rusaliile (a 50^a zi după înviere). Sărbătoarea este descrisă ca o zi de hram, Ierusalimul devenind un tîrg de munte, la poalele Pietrii graiului cu procesiunea țăranilor porniți spre sărbătorirea schitului. Doar Iisus călare pe asin aminteşte de vechea iconografie. (Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 113).

Cristiaa Livescu apreciază poezia a cărei prospețime se datorează faptului că peisajul se include ariei sufleteşti a poetului. (Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 152). Poezia citată de Z. Ornea, *op. fit.,]p.* 583.

311 *Jalea.* Miorcani, 8 aug. 1925 (mss., 5076, B.A.R.S.R., p. 271). *Suflet românesc,* I (1925), nr. 3, 15 oct. p. 48—49,; -*Universul literar,* XLII (1926), nr. 22, 30 mai, p. 2.

Alexandru (Dima asociază episodul Maicii Domnului, stînd de vorbă cu rîndunica ce povesteşte răstignirea fiului său, cu a lira variantă a legendei culeasă de Florea Marian la mînăstirea Humorului în Bucovina, în legenda, în proză, insă, împăratul păsărilor chema un ciocîrlan să vestească Măriei moartea fiului. Apariția broaştei, care pentru a o consolă pe'Maică ii povesteşte propria-i nenorocire, -de a-i fi fost ucişi cei 8 fii, i-a fost inspirată poetului de a 10-a variantă a legendei culească la Gura Humorului.; *(Izvorul folcloric...,* p. 6—7).-: .

Tudor .Vianu (în *op. cit,,* p. 78) ca şi Ovidiu Papadima (în*op. cit.,* • p. 114), observă că ori de cîte ori intensitatea sentimentului pştecovîrşitoare poetul foloseşte versul popular, simplu şi ingenuu.

Poezia citată şi de Eug. Pohonțu în *op. cit.,* p. 140.

312 *Bocetul.* Miorcani 29 iulie, 1925. (mss. 5076,' B.A.BLS'.R., p. 275-278) *Suflet românesc,* ,1 (1925), nr. 3, 15 oct:, p. 59—51; *Universul literar,* XLII (1926), nr.'22, 30 mai, p. 2. '

Alexandru Dima, dînd ca exemplu cîteva versuri dintr-uii Bocet din Năsăud-Ardeal, afirmă că poemul transcrie o seamă de versuri din bocetele noastre populare (A. Dima, *op. cit., p.* 7—8). •• ^' '

Tudor Vianu consideră că *„Bocetul* Măriei Ia moartea fiului, redat în elementele româneşti ale poeziei populare este chipul de receptare al creştinismului de către țăranul nostru" *(op., cit:,* p.' 78).

Aurel Rău: pentru a întări, larîndul său, dorința poetului de a da fabulației ambianța autohtonă, citează versuri din *Bocetul,* transpuneri de poezie populară care păstrează întru totul inflexiunea,doinei (Aurel Rău, *op. cit.,* p. XXVIII). '

Ovidiu Papadima consideră că amplificările şi comentariile adăugate de poet schemei poeziei populare respective, diluează substanţa poeziei. De asemenea criticul este împotriva modului, în care, acesta a înrămat, riguros, fiecare strofă, de cele două versuri de plîngere şi de chemare. (Ovidiu Papadima, *op. cit.,* p. 115).

Cornel Ungureanu citează din Mikel Dufrenne o serie de consideraţii despre poetul-artizan şi anume: „Bardul care improvizează s-a supus unei discipline îndelungate ca im bun meseriaş al limbajului şi mişcarea căreia i se încredinţează nu pare spontană decît cu preţul muncii ca cea a dansatorului. *(Poeticul,* Editura Univers, 1971, p. 135 şi următoarele), în consecinţă sonoritatea monotonă a aceloraşi versuri, repetate la intervale regulate, au ca scop exorcizarea durerii, întreaga construcţie, conferind poemului *Bocetul* calitatea de piesă antologică. „îndărătul său e *Mioriţa* şi registrul neîncetat aluziv al poetului descoperă între ritmurile populare, zone de lirism pur", citează: strofa V-a (Cornel Ungureanu, • *Ion Pillat. Poezii. Postfaţa la Antologie,* p. 282). Poezia citată de Eug. Pohonţu, *op. cit.,* p. 140; loan Adam, *op. cit.,* p. 228.

313 *Adormirea.* Miorcani, 8 a.ug. 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 279—281) „ *Suflet românesc, 1* (1925), nr. 3, 15 oct., p. 51—52; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23, 6 iun., p. 2. ,

Ovidiu Papadima consideră că poetul reuşeşte să redea liniştea interioară cu care — omul integrat în viaţa folclorică — aşteaptă moartea. Dacă substanţa poeziei este folclorică, realizarea artistică este aceea a poeziei culte. *(op. cit.,* p. 116).

314 *înălţarea.* Miorcani, 4 aug. 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 282—283) *Suflet românesc,* I (1925), nr. 3, 15 oct., p. 52; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23, 6 iun., p. 1; *Grai moldovenesc,. îl* (1933), nr. 14—16, iun.-aug., p. 86.

... Perpessicius caracterizează poemul *înălţarea* ca „un fuior de jertfă luminoasă înălţată la ceruri din brazda pămîntului românesc, după ,,cum întreaga poezie trebuie privită ca un prinos al poetului", *(op. cit.,* . P- 209). . . .

Alexandru Dima face observaţia că poeţii dau îndoitului colorit al flăcărilor o deosebită semnificaţie, acestea semnalînd — după credinţele folclorice —existenţa unei comori. Pillat se serveşte de acest efect pentru a sugera comoara *înălţării* (Al. Dima, *Arta populară şi relaţiile ei...,* p. 240).

315 *Mreaja.* Miorcani, 4 aug. 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 284-288; *Suflet românesc,* I (1925), nr. 3, 15 oct., p. 52—54; *Universul literar,* XLII (1926), nr. 23, 6 iun., p. 2.

mreajă = plasă de prins peşte (var: mrâjă), din lb. slavă *mreză. (Dicţionar...* p. 572)

v. 45: *scobar* = peşte de rîu lung de 15—20 cm., cu botul proeminent, verde cenuşiu pe spate şi alb pe laturi şi pe burtă care trăieşte în grupuri mari; lb. bulgară, *skobar (op. cit.,* p. 839)

Cornel Regman apreciază în acest poem „înfăţişarea delicioasă" a prezentării „Judecăţii din urmă care pare a fi fost inspirată de pictura rustică a unei bisericuţe maramureşene, scena se află reprezentată pe peretele de răsărit al pridvorului, în timp ce pe peretele de apus, Dumnezeu şi Sfîntul Duh sînt închipuiţi stînd de vorbă ca nişte ţărani, despre muncile de pe pămînt *(op. cit.,* p- 699).

Alexandru Dima comunică legenda, culeasă în Bucovina şi Moldova, care, povesteşte despre mila fără margini a Măriei. La „Judecata din urmă", după osîndirea păcătoşilor, ea aruncă în iad, de trei ori năvodul, pentru a-i salva pe cei ce se prind în *el (op. cit.,* p. 7).

Ov. S. Crohmălniceanu apreciază simplitatea derutantă a apelului la salvarea divină *(op. cit.,* p. 116).

Pe cînd Ovidiu Papadima *(op. cit.,* p. 138) îşi continuă teoria despre acest volum care ar fi doar rezultatul mimării Poveştii sfinte de către un rafinat citadin, iar raiul descris în primele versuri ale poemului nu este decît o icoană pe sticlă contemplată de un orăşean, Cristian Livescu prin exemplul aceloraşi versuri, divulgă intenţia întregului volum BISERICA DE ALTĂDATĂ „de a consacra, ca tărîm mitic, ţinutul Muscelului": *Vezi, raiul e o casă din Muscel j Tot prin livezi de stele sui la el. (op. cit.,* p. 373) Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 171; Z. Ornea, *op. cit.,* p. 584; loan Adam, *op. cit.,* p. 228.

Chipuri pentru o evanghelie

316 *Năvodul.* Miorcani, 10 sept. 1925. *Universul literar,* XLII (1926).

Poezia citată de Tudor Vianu, *op. cit.,* p. 80 şi Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 146. Ambii critici accentuează situarea pildei biblice în spaţiu pontic-danubian, pescarul fiind un lipovean bărbos din Jurilovca.

Poezia citată de Eug. Pahonţu, op. cit., p. 140.

317 *Smochinul neroditor.* Miorcani, 10 sept., 1925, (mss. 5076 B.A.R.SR., p. 290-291).. . . . .
Universul literar, XVII (1926), nr..12, 21 mat., p. 4; *Viața literară,* I (1926), nr/.21, 2 oct., p. 5u. ' '

Pompiliu Constantinescu citează poezia pentru a exemplifica nota bucolică şi elegiacă a ciclului care mai păstrează ceva din fibra reală de poezie a autorului *(op. cit.,* p. 374). ,

Poezia citată de T. Vianu, op. *cit.,* p. 80 şi Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 446, jJentru a scoate în evidenţă că de data aceasta decorul parabolei 'este Balticul. •

Poezia citată de Eug. Pahonţu, *op.,cit.,* p. .140.

318 *"Oaia cea pierdută.* Miorcani, 11 sept., 1925. ,
Universul literar, XLII (1926), nr. 28, 11 iul., p'."2.'

Tiidor Vianu (în'op; *cît.,* p. 80) Cristian Livescu (în *op. cit.,* p.164) scot în evidenţă localizarea parabolei: oaia cea pierduta este regăsită într-o văgăun? din Cara-Su, iar Ov. S. Crohmălniceanu (în *op. cit.,)* reproduce versurile caTe dau pildei, ca fundal, încîntătoarea priveliște dobrogeană.

v. 3: *şovarul* = 1. nume dat mai multor plante: a) plantă acvatică .... cu frunze , plutitoare şi cu fructe în , formă de măciucă, b) papură; 2. Fîn cu mult rogoz; lb. ucr. *siivar;*lb. sb. *svar (Dicționarul...* p. 929)

319 *Fiul risipitor.* jjucureşti,2u dec. 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 292—293.)
Universul literar, XLI (1925, nr. 52, 27 dec.p. 8).

v. 4: *bălabăcind* = de la *bălăbănind,* a se mişca dintr-o parte într-alta şi de la *bălăcind* a se scălda în apă.

320 *Semănătorul.* Miorcani, 12 sept. 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 294 — 295).
Universul literar, XLII (1926), nr. 8, 21 feb., p. 4.

v. 3 *dudău* = cucută, buruieni, bălării *(Dicționarul...,* p. 284); *bozii* = plantă erbacee cu miros neplăcut *(Dicționarul...,* p. 95)

Cristian Livescu se opreşte asupra localizării acţiunii parabolei, undeva la poalele munţilor Dobrogei (op. cit., p. 146).

321 *Bunul Samarinean.* Miorcani, 15 sept., 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 296-297)
Universul literar, XLII (1926)* nr. 10, 7 mar., p. 4.

Cristian Livescu parafrazează astfel autohtonizarea parabolei, acţiunea se petrece în codrii Vlăsiei, unde neguţătorul în drum „de pe la bîlciuri cu chimirul plin" e prădat de tîlhari şi salvat de un „clăcaş sdrenţos" *(op. cit.,* p. 146).

Poezia citată de Eug. Pahonţu *(op. cit.,* p. 140)

Morţii

323 *Morții.* (în voi. BISERICA DE ALTĂDATĂ exemplarul autorului, se află însemnarea: Publicată în *„Năzuința Românească, An.* V, No. 2, din februarie, 1926, Craiova). (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 298-311).
Năzuința, V (1926), nr. 2, feb., p. 34—38.

v. 90: *pripor* = coastă de deal sau de munte, pantă abruptă, povîrniş *(Dicționarul...* p. 745)

v. 104: *ortac* = tovarăş de muncă, de drum, camarad. în lb. turcă *ortak (op. cit.,* p. 636)

v. 117: *păcurar* = păstor, cioban *(op. cit.,* p. 663)

v. 131: *trăgănat* = de la tărăgănat

Poezia citată de Bogdan-Duică, *op. cit.*

Tudor Vianu caracterizează succint ciclul: o evocare a uriaşei armate a dispăruţilor dintr-un sat românesc „ca un simbol al puterii lui trasă din strădania atîtor înaintaşi", *(op. cit.,* p. 79—80)

Alexandru Dima descoperă că poezia are. ca fundament credinţa populară în revenirea pe pămînt a morţilor care părăsesc mormintele şi petrec pe la casele lor pînă în a 7-a sau a 9-a zi după Rusalii. Criticul recunoaşte calitatea lui Ion Pillat de a fi asimilat tehnica versului popular şi a-1 fi valorificat cu-maximum de efect poetic. (Al. Dima, *Izvorul folcloric al poeziei religioase a lui Ian Pillat...,* p. 8).

Poezia citată de loan Adam, *op. cit.,* p. 228.

Atragem atenţia că în varianta *Cîntec tn noapte,* poem care face parte din volumul AMĂGIRI, scris la Florica, la 27 iunie 1909, (vezi voi. I, p. 358) Ion Pillat, într-o noapte de toamnă tîrzie, închipuise defilarea morţilor dragi, reveniţi parcă aievea, *cei mici în frunte cu ochi mari... şi după ei / mai gînditori păşeau cei mari/.* Acele frumoase versuri nu au fost pierdute, ideea lor formează sîmburele poemului de faţă amplificat şi avînd ca fundament eresurile populare.

LIMPEZIMI (1927)

Datarea poemelor este reprodusă după cum a fost notată de Ion Pillat în exemplarul său personal: LIMPEZIMI, Craiova, Scrisul Românesc, ediţia bibliofilă, nr. 101.

Poemele au fost republicate în volumul PASĂREA DE LUT.

323 *Limpezimi.* Miorcani, 5 aug., 1926 (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 4).
Universul literar, XLII (1926), nr. 42, 17 oct., p. 6.
în mss. 5076 v. 1 La *cotitura* drumului *din deal* de-ajung (corectat în forma definitivă)
în mss. „ v. 9 Şi *freamătul* cel proaspăt de arini (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 11 în *suflet* de-acum *Iţi* va cînta (corectat în forma definitivă)

Cornel Ungureanu observă că titlul poeziei, dat şi întregului volum îl folosise şi scriitorul belgian Albert Mockel. *(op. cit.,* p. 284)

Este vorba de volumul de poezii *Clartes,* apărut la Paris în anul 1902].

324 *Moara uitată.* Bucureşti, 29—30 martie, 1924 (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 5).
Gtndirea, III (1924), nr. 1, mar., p. 342.
v. 13: *măcăleandru,* măcălendri = pasăre mică cu spinare cafenie şi guşa roşiatică *(Dicţionarul...* p. 529)

Redescoperind vechea moară uitată pe malul apei şi năpădită de vegetaţia pădurii, devenită ea însăşi un element al naturii înrădăcinat în vremuri şi deci simbol constant al duratei, poetul îşi exprimă dorinţa de a fi asemenea morii, retras şi eliberat în contopirea fiinţei sale cu natura. (Ion I. Cantacuzino, *op. cit.,}).* 582). în această poezie Aurel Rău simte bucuria poetului de a regăsi bătrîna moară, un fel de Moară a lui *Călifar,* mai blajină însă, devenită prielnică pentru cuiburile pasărilor pădurii (în *op. cit.,* p. XXIX)

325 *Pluta.* Bucureşti, 13 mai, 1923. Pe o impresie mai veche din Călimăneşti (Aceeaşi datare în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 6).
Gtndirea, III (1923), nr. 1—2, 5 şi 20 mai, p. 21. *Clipa,* I (1923), nr. 4, 10 iun., p. 6 (Reprodusă din *Gindirea).*

326 *în pădure.* Bucureşti, 30 april., 1925. (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 7)
Flamura, III (1925), nr. 5, mai, p. 143
în mss. 5076 v. 1 De sui, prin ciea-n..'. . . . .
„ „ „ v. 5 De ţii mereu *cărarea* sub frunziş (corectat în forma definitivă)

Comentînd ultima strofă a poemului, Ion I. Cantacuzino conclude că la Ion Pillat subordonarea şi contopirea cu firea sînt atît de puternice încît chiar temele erotice'— deşi rare — iau înfăţişarea unor aspecte ale naturii. *(In op. cit.,* p. 582).

327 *Piersicul.* 11 ian. 1925. (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 10, unde se înseamnă că poemul a fost conceput la Florica).
Flamura, III (1925), nr. 2, feb., p. 52.
în mss. 5076, v. 12 Aerian *sttnd locului* în sbor (corectat în formă definitivă)

328 *Proiect de templu.* Bucureşti, 9 ian., 1926 dar concepută la Florica (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 11 unde se află dedicaţia: „Pentru G.M. Cantacuzino, arhitect", dedicaţie la care se renunţă la publicarea în volum).
în *Ad,evărul literar şi artistic,* VIII (1927), nr. 333, 24 apr.., p. 8, dedicată lui G.M. Cantacuzino.
în mss. 5076, sub titlu, se află lămurirea: „Colonadă şi altar".

în *Proiect de.templu,* Tudor Vianu observă sinteza de plastică grecească şi românească realizată în versuri desăvîrşite. Poetul îşi exprimă impresia de a vedea în coloanele zvelte cu capiteluri corintiene „împletite în lumină" siluetele de ţăranci, purtînd ulciorul pe cap. în poeziile mai vechi, Grecia lui Pillat era ori aceea preclasică a centaurilor — a însoţirii dintre om şi animal — ori aceea a ^decadenţei alexandrine *(Hermafroditul, Cythera).* începînd cu LIMPEZIMI elenismul în viziunea lui Pillat tinde spre miezul veacurilor clasice cu toată simplitatea, măsura şi armonia lor *(op. cit.,* p. 82—83).

329 *Hanul cu rîndunici.* Miorcani, 3Q.iulie, 1926. (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 12-13).
Gtndirea, VII (1927), nr. 5, mai, p. 177
în mss. 5076 v. 1 Han *uitat* la drum de ţară, han cu straşina-re afară (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 3 Cărăuşii cu chervanul cari pe vremi îşi uitaU *(vindeau)* banul (corectat în forrnâ` definitivă)

».' . „ „ v. 6 Cu *pustiul* în gîrlici (corectat în forma definit.)
„ „ „ v. 9 Te-a uitat de-o viață drumul, *seara* nu mai suie fumul (corectat în forma definitivă)
» » „ v. 10 *Qspeției (toamnei noastre) pe al tău* hotar, (corectat în forma definitivă)
» » „ v. 21 Ca să-mi fii — han vechi — tovarăș să adorm *la stnu-ți* iarăș (corectat în forma definitivă)
» „ v. 23 *Pretutindeni* numai soare: nici-un om, dar prind să sboare (corectat în forma definitivă)

v. 3: *chervan* = (învechit) car mare pentru transportul mărfurilor și al oamenilor *(Dicționarul...,* p. 144)
v. 4:, *bărdacă* = (popular) cană mică de pămînt cu toartă din care se bea apă, lapte *(op. cit.,* p. 79)
v. 6: *gtrlici* = încăpere strimtă care formează intrarea într-o pivniță *(op. cit.,* p. 375)
v. "11: *povarnă* = instalație rudimentară pentru fabricat rachiu sau spirt *(op. cit.,* p. 729)

în poemul *Hanul cu rindunici,* poetul evocă vremuri de poveste ' (Aure!Rău, *op. cit.,* p. XXIX).

ii Poemul citat și de Ovidiu Papadima în *op. cit.,* p. 136.

Cristian Livescu revelă abundența interioarelor primitoare din volumul LIMPEZIMI. Hanul părăsit, echivalent al *casei amintirii* i>este un nou sediu oniric de reîntoarcere spre trecut cu scopul „de a recupera ceva din sacralitatea unei lumi pe cale de dispariție". Deosebirea este că în tSmp ce *Hanul* și *Camarade fructe* sînt locuri închise, bîntuite de ispite, *Casa amintirii* este „refacerea în stare pură a unui paradis imemorial". (în *op. cit.,*\>. 222—223)

33 0 *Casa cu liliac,* Miorcani, 6 sept. 1924. (Aceeași datare în mss. 5076 , B.A.R.S.R., ,p. 14).

Rampa, VIII (1924), nr. 2132, 1 dec., p. 1.

Descrierea „casei cu liliac" chivot de păstrare a parfumului amintirii, reprezintă concret reactualizarea trecutului. Iar la crearea acestui cadru perfect conturat și materializat, dar de fapt element nematerial al amintirii, poetul se servește de senzațiile concrete ale simțurilor: evocarea „parfumului" din „iatac". (Ion I. Cantacuzino, op. *cit,* p. 583—584).

331 *Călușarii.* Miorcani, 6 aug., 1926. (Aceeași datare în mss. 5076 B.A.R S R p. 15-16).

Universul literar, XLII (1926), nr. 43, 24 oct., p. 3.

în mss. 5076 v. 1 *Revine tn suflet și-n țară* seninul (Corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 4 *Cu mutul lor rege* cei cinci călușari...
„ „ „ v. 22 *își lasă iar noaptea pe cer calendarul* (corectat în forma definitivă)
„ „ „ v. 23 *Și mtine* m-oi pierde, ca jocul sabin (corectatrîn forma definitivă) , ,
„ „ „ v. 24 Iubito, îmi *trece* urciorul cu vin (cprectat In forma definitivă) •

v. 12: *diblă* = (populară) vioară (Dicționarul..., p. 263.

Poezia citată de Cornel Ungureanu cu scopul de a sublinia capacitatea de sugestie exuberant ritmică a versului] pillatian (în *op, cit.,* p. 283). . . . .

Citată de Ovidiu Papadima în *op. cit.,p.* 142—143; Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 483.

332 *Amurg în Deltă*

Amurg. Miorcahi, 6 aug., 1926. Ca și cele două poezii următoare, inspirată de o excursie în Deltă. (Aceeași datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 17).

Viața românească, XIX (1927), nr. 1, ian., p. 104—105:

în mss. 5076 v. 15 *Dar* cele cinci coline *stau* în zare (corectat Informa definitivă)

Tudor Vianu regăsește în poem pitorescul dobrogean *(op. cit,* p. 81). Poezia citată și de Dumitru Micu în *op. cil.,* p. 483, pentru atmosfera de vrajă pe care o degajă versurile; loan Adam, *op. cit.,* p. 229.

333 *Sălcii.* Miorcani, 6 aug, 1926. (Aceeași datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 18').

Viața românească, XIX (1927), nr. 1 ian., p. 109; *însemnări,* III (1934),

v. 1: *deluvii* = numele vechi al subdiviziunii inferioare a erei cuaternare, corespunzînd timpului de extensiune maximă â ghețarilor *(Dicționarul...,* p. 241)

Poezia citată de Dumitru Micu în *op. cit,* p. 483; loan Adam, *op. cit,* p. 229.

334 *Ceamul albastru.* Miorcani, 30 iulie 1926. (Aceeași dată în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 19)«

Viața românească, XIX (1927), nr. 1, ian., p. 106.

în mss. 5076 v. 10 Nici viaţă-n ea, nici rost, nici marinar (corectat definitiv).

ceam = corabie de transport pe Dunăre, din lb. turcă, *cam* (*Dicţionarul...,* p. 195)

335 *Suleimanie,* Bucureşti, noaptea de 6—7 mai, 1924. (mss. 5076 B.A. R.S.R., p. 39).

în *Gtndirea,* III (1924), nr. 16, 20 apr., p. 415, dedicată lui O.W. Cisek.

în LIMPEZIMI (1928) poemul face parte din ciclul *Popas la Stambul.*

în mss. 5076, la sfîrşitul poemului, nota „Stambul 24 april" indică locul care I-a inspirat pe poet.

în mss. 5076 V. 11 *Pătrunde pe sub* un cer de sticlă roz şi verde (corectat în forma definitivă)

v. 14 *Din* raza-i. . . . . (corectat în forma definitivă)

v. 18 Sînt stele sau lumini ce pe *geamii* răsar (corectat în forma definitivă)

Poetul evocă un peisaj de basm şi vis (Dumitru Micu, *op. cit.,* p. 483). Poezia citată de Ioan Adam, *op. cit.,* p. 229.

336 *Eyub.* Bucureşti, noaptea de 6—7 mai, 1924 (mss. 5076 B.A.R.S.R. p. 40) ,

Universul literar. XLII (1926), nr. 16, 17 apr., p. 2; *Lumea turistică* II (1936), nr. 6, ian., p. 12-13,

• în LIMPEZIMI (1928) poemul face parte din ciclul Popas la Stambul.

în mss. 5076, la sfîrşitul poemului, nota „Stambul April 1924" arată locul de inspiraţie. Dar poetul, sub iscălitura sa a însemnat „Miorcani", deci locul unde şi-a transpus în versuri impresia avută la Stambul.

v. 5: *Pera* = cartier din Istambul

v. 17: *Ramazan* = o nouă lună a anului musulman; postul cel mare, cu durată de o lună, în timpul căruia musulmanii postesc de la răsăritul pînă la apusul soarelui (*Dicţionarul...,* p. 771)

Ea este citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 483; Ioan Adam, *op. cit.,* p. 229.

337 *Ftntlna cu platani.* Bucureşti, 2 april, 1927.

Sinteza, Bucureşti, I (1927), nr. 3—4, iun.-iul., p. 11.

Este citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 483

338 *Noapte pe ţărm.* Scrisă în 1920, 8 iulie, Tekirghiol-Movilă. Aceeaşi datare în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 3, unde poemul este dactilografiat.

Cugetul romanesc, II (1923 nr. 3, mar., p. 249; *Însemnări,* Dorohoi, III (1934), nr. 16, mar., p. 6.

în mss. 5076 v. 16 Grăbeş<e-te *căci* umbra-n apus alin se lasă (corectat în forma definitivă)

" " v. 20 *Şi* peste păr. . . . . .(corectat în forma definitivă)

Ea este citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 483

339 *Lumina lunii.* Bucureşti, 1924. (Aceeaşi datare în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 20)

Calendarul Minervei pe 1925. Bucureşti, Cartea Românească, 1925, p. 86.

în mss. 5076 v. 1 Lumina lunii *linge lung casă după* casă

" " " v. 2 *Frecindu-se de ziduri, se tiriie pe drum,*

" " " v. 3 *Se-opreşte pe la hoituri de dini cu limba scoasă*

" " " v. 4 *Şi-a4ulmecă tăcută hidosul lor parfum...*

Versurile de mai sus formează prima strofă, la care poetul renunţă, transcriind în josul paginii versiunea ei definitivă.

Ea este citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 483.

340 *Stele.* f.d. (nedatată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 21).

Universul literar, XLII (1926) nr. 15, 11 apr., p. 3; *Însemnări,* Dorohoi III (1934), nr. 16, mar., p. 5.

în mss. 5076 v. 6 *Ca-n* ape curate de iaz (corectat în forma definitivă)

" v. 7 *In noi* e cerul întreg (corectat în forma definitivă)

" v. 16 *In sufletul nopţii* foşnind (corectat în forma definitivă)

341 *Primăvară.* „Scrisă în tren, pe la Roman, în noaptea de 30 april — 1 mai 1926 — pe o impresie mai veche tot din tren lîngă Ploieşti."

Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 24.

Universul literar, XLII (1926), nr. 48, 20 nov., p. 2; *însemnări,* III (1934), nr. 16, mar., p. 2; *Ordinea,* Bucureşti, IX (1940), nr. 2440, p. 2; *Tribuna României,* VI (1977), nr. 107, 15 apr., p. 1.

în mss. 5076 p. 6 *De aur viu suliţi lungi* se-aprind

v. 13 *şrapnele* = proiectil de artilerie încărcat cu gloanţe, care explodează în aer, la o mică înălţime de pămînt. (*Dicţionarul...,* p. 930)

Poezia este citată de Aurel Rău în *op. cit.,* p. XXIX.

342 *Dor.* Bucureşti, 18 noiemb. 1927. (Aceeaşi datare în mss. 5076 B.A R.S.R., p. 25, unde fusese intitulată mai întîi *Nostalgie).*
Adevărul literar şi artistic, VIII (1927, nr. 368, 25 dec, p, 5.
în mss. 5076 poetul însemnă, ea strofa a IV-a să devină strofa a III-a şi vice-versa. .
Deci v. 5 *Zadarnic îmi* rîd fete pe furiş (corectat în forma definitivă}
Ea este citată de Aurel Rău în *op. cit.,* p. XXIX care remarcă exprimarea dorului permanent de Florica al cărui peisaj şi amintire îl obsedează pe poet, Tămas' înstrăinat In viaţa cetăţii.

Ovidiu Papadima în op. *cit.,* p. 132-133 observă structura poemu-'lui rezultată din versuri îmbinate în contrapunct-a'ltemînd dualismul dintre viaţa citadină în care poetul nu se adaptează pe de'-a-ntregut şi nostalgia după'satul Tăsat, încrustat în Veşnicia şi frumuseţea naturii.
^ Criticul'găseşte mecanica poeziei exprJmînd o stare sufletească, de'fapt, rece,'făcută. Amintim însă, că acest contrast între angrenajul -alienant al oraşului şi zvonul viu şi proa'spăt al naturii nealterate, inspirase' şi poemele *Ciocârlia din* voilumul AMĂGIRI şi *Biserica veche* din BISERICA DE ALTĂDATĂ, deci esta vorba de o temă care reînvie în poezia pillatiană şi nu de un joc-artificial de .alternanţe contradictorii. Poemul citat de Felicia Giurgiu, *op. cil.,* p. 88.

3,43 *Drum de seară.* f.a. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 26.)
Năzuinţi, VI (1927), nr. 1, ian., p. 33;*Propilee literare,* II (1927), nr. 4, 1 mai, p. 30. (Reprodusă din *Năzuinţi)'.*
în mss. 5076 v. 9 Şi cum *treceam* pe drum cu toamna-n ţară (corectat în forma definitivă)
" v. 11 Şi-1 dăruiau în *picături* de ceară (corectat în forma definitivă)

344 *Imagini toamna.* Bucureşti, 2 april, 1927. Pe o impresie din Florica. '(mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 27).
Ea este citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 483.

345 *Pasărea toamnei.* Bucureşti, 27 oct., 1924. (mss. 5076, B.A.R.S.R. P- 28.
Gindirea, IV (1924), nr. 3, 15 nov., p. 85.
în mss. 5076 v. 3 în seara ce umblă în *fagi* să se-ascunză (corectat în forma definitivă)
v. 11 Şi-n liniştea de-aur......(corectat în forma definitivă)

în mss. 5076, *Gtndirea* şi voi. 1., V. 14.*Siai,/...* piatra porneşte cu aripi şi ea
în mss. 5076, *Gindirea* şi voi. L., v, 15 *Şi-n codrul.tomnatic şi singur ea tine* ((corectat în formă definitivă)

346 *Cişmigiu de toamnă]..*Bucureşti, 26 ;qct., 1927. (Datat în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 29.
In Gtndirea, VII (1927), nr, 11, nov., p. 2&1, dedicată:D-nei Eliza Brătianu; *Almanahul ziarelor Adevărul şi Dimineaţa,* 1934, p. 61 — 62; *însemnări,* Dorohoi, III (1934), nr. 16, mar., p. 7; *Lumea turistică^* I (1934), nr. 5, dec, p. 5.
Poezia citată de Aurel Rău in *op, cit.,* p, XXIX; Dumitru MiCu, *op. cit.,* p. 483.

347 *Poetul.* Miorcani, sept.-oct. 1923 (mss. 5076, B.A.R.S.R., caietul de ciorne al volumului SATUL MEU, p. 178.
Cugetul românesc, II (1923), nr. 8—9 aug.-sep., p. 613; *Clipa,* III, 1925, nr. 100, 17 mai, p. 1.

• în poezia *Poetul,* alcătuită anume pentru SATUL MElî, Ion Pillat îşi făcuse un autoportret;' dorind să esprime indestructibila sa legătură cu satul strămoşesc, Miorcanii. Concomitent, el compune încă un poem, pe care-1 va repartiza 'ulterior .volumului 'LIMPEZIMI, în care opune muncitorilor necesari traiului: zilnic al satului, pe poetul, inutil, fără unelte, dar al cărui suflet este în stare să reîmprospăteze frumuseţile lumii. încă din GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI (1918) poemul *Scoica* definea emblematic destinul poetului, iar în volumele UMBRA TIMPULUI (1934-1939) şi ÎMPLINIRE (1939-1940), Ion Pillat închină „poetului" alte două poeme.

Diferenţele poemului'din LIMPEZIMI, faţă de acela din mss. 5076, sînt următoarele:

mss. 5076 v. 4 £i *pîinea albă dă din* plug:
v. 7 *O mreană* aur tremurat
v. 11 Tu singur stai *sfios* de-o parte .
V. 13 *N-ai sapă, plasă, plug şi n-ai mistrie*
V. 14 *Cu ce poţi prinde ce-o să fie.*
V. 15 *Ne-auzit cu paşi de lună*
v. 16 *Ce umblă limpezi în păduri*
V. 17 *Cuvinte noi se-impreWÂă*
V. 18 *Prin sufletul in crengi şi frunză*
V. 19 *Le laşi tăcute să pătrunzi*

*' " v. 20 *Şi-acuma plini de licurici*
" v. 21 *Tresari ca nopţile de oară*
" v. 22 *îmbelşugat de o povară.*

348 *Vraciul,* mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 30
Adevărul literar şi artistic, VII (1927), nr. 324, 20 feb., p. 1.
în voi. L. (1928) poemul era intitulat *Vracul.*
în mss. 5076 v. 17 la care se renunţă; *Şi nu-nţelegi şi-ai vrea s-o-nceapă iară.*

349 *Drumuri.* Bucureşti, după 15 ian. 1928.
Scrisul românesc, I (1928), nr. 4, feb., p. 8

Interior

350 *înserare.* în mss. 5076, p. 57, la sfîrşitul poemului este notat anul „1920".
Ideea Europeană, I (1920), nr., 37, 21-28 mar., p. 3; *Flacăra,* VIII (1923), nr. 5, 2 feb., p. 89.
în mss. 5076 v. 4 *Iubito,* nu te teme, căci mîine ne vin iarăş (corectat Jn forma definitivă)
v. 6 *Din fiecare lampă* o stea ce-a tremurat

351 *Interior.* Bucureşti, 8 iunie, 1924. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 56 cu dedicaţia „Lui I. Brateş").
în *Cugetul românesc,* III (1924), nr. 2—4, apr.-iun., p. 152, dedicată lui I. Brateş, soţia poetului, numită cu pseudonimul de pictoriţă; *Flamura,* II (1924), nr. 7, sep., p. 35 (reprodusă din *Cugetul românesc)*
în mss. 5076 v. 4 *Arar* petale de lumină curg (corectat în forma definitivă)
" y. 9 Se scutură *garoafe* de Luchian
Ion I. Cantacutino sugerează că parfumul creat de armonia obiectelor aranjate în interiorul evocat, creează sentimentul unei permanenţe (în *op. cit.,* p. 548)

Tudor Vianu resimte la rîndul său fervoarea intimistă cu care poetul descrie „naturile moarte" din ciclul Interior şi se simte vrăjit de transparenţa cristalului, albul porţelanului, înserarea reflectată

în limpezimea apei din bocalul eu peşti roşii, taina amurgului cuprinzînd încăperea, *(op. cit.,* p. 82); loan Adam, *op. cit.,* p. 229.

352 *Căprioara de porţelan.* Bucureşti, 29 oct. 1926. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 59)
Contimporanul, VI (1927), nr. 72, ian., p. 4; *Vtnătorul şi pescarul sportiv,* XVIII (1966) nr. 2, feb., p. 28.
în mss. 5076 v. 4 De glonţ *lovit* un frate din păduri, (corectat în forma definitivă)
" v. 10 Că umblu să-i *prind* taina într-un vers (corectat în forma definitivă)
" v. 12 Cum stă oprită-n *sine* şi în mers (corectat în forma definitivă) ii- • -s
Ion I. Cantacuzino remarcă în poemele *Căprioara de porţelan, Miniatura persană, Peştii roşii, Icoană cu busuioc,* dorinţa poetului de a găsi certitudinea neschimbării în obiectele iubite, cărora prin mutaţia — unui puternic senzualism w- le acordă,un sens metafizic, *(op. cit.,* p. 384 ^- 385); loan Adam, *op. cit.,* p. 229.

353 *Miniatură persană.* Bucureşti, 19 dec, 1927. (mss. 5076, B.A.R.S.R., P- 60). ' ,
în *Sinteza,* I (1928), *ns.* 10—11, ian.-feb., p. 2, dedicată lui Emil Riegler, cunoscut om de cultură şi muzician. (Informaţia b deţinem deja criticul Şerban Cioculescu). ,
însemnări, III (1934), nr. 16, mar. p. 8.
Poezia citată de Aurel Rău, în *op. cit.,* p. XXIX.

354 *Peştii roşii.* 16 feb. 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 61.)
Gindirea, IV (1925) nr. 12—13, 1—15 apr., p. 361.
în mss. 5076, v. 16. în colb *lichid* de lună, se ascund (corectat în forma definitivă)
Pe verso pag. 61 a mss. 5076, varianta strofei a IV-a
Şi-n geamul de penumbră fumuriu
Cind apa se întunecă treptat
Trei raze-şi logodesc argintul viu
Pe-un cer lichid de lună irizat.

Lui Cornel Reginan, poemele din ciclul Interior, din care citează *Peştii roşii* şi *Interior,* îi amintesc de acele foarte izbutite fotografii care surprind artistic jocurile de lumină. „Sînt naturi moarte, bibelouri poetice de o perfectă cizelurâ trădînd o eleganţă desăvîrşită a liniei".

Şi criticul conchide" că „aceste poeme închid în ©le o emoţie aulică de cel mai rafinat estetism" *(op. cit.,* p. 699); Aurel Rău, *op. cit.,* p. XXIX ; loan Adam, *op. cit.,* p. 229.

355 *Lalele.* Bucureşti, 6.mai, 1925 (mss. 5076 B.A.R.S.R.jp. 62 cu dedicaţia: lui Adrian Maniu).

• In *Gindirea; \ .* (1929), nr. 5, 2 iun.; p. 40 se păstrează dedicaţia.

La republicarea în voi. L., făTă dedicaţie.

Cristian Livescu obiectează că interioarele evocate în volumul LIMPEZIMI „şi-au pierdut forţa de a redimensioha timpul, de a anula eul actual" cum se îretîmpla în unele din poemele din Casa amintirii! şi PE ARGEŞ ÎN SUS. Poemele din ciclul Interior, printre care şi *Lalele* citată de critic „stîrnesc dorinţa de suspendare în vis şi de mistuire în oniric". Ele amintesc de armoniile coloristice şi de rafinata muzicalitate ce se degajă din naturile* moarte ale lui Theodor Pallady, iar intimitatea şi parfumul încăperilor, trecutul.Reprezentat de istoricul obiectelor, îi fac pemulţi să se gîndeasoâ la unele din poemele lui Francis James" *(op. cit.,* p. 155).

Ciclul Interior înseamnă însă o nouă direcţie a poeziei pillatiene. Poetul părăseşte întoarcerea în trecut, împlinindu-se în contemplarea unor obiecte a, căror frumuseţe este înfăşurată în perindarea privirilor, a unui interior reflectînd sufletele celor care l-au iubit. El devine atent în surprinderea acelei clipe' unice de plenară corespondenţă între tot ceea ce există cuprins în intimitatea unei încăperi, peisaj familiar, sau în împăcarea cu sine însuşi, moment concretizînd noţiunea de fericire şi biruind perisabilitatea clipei. Atmosfera şi starea sufletească din poemele ciclului sînt — mai de grabă — pregătitoare acelei clipe de extaz unic exprimat de Paul Vaîery în *Palme,* poem emblematic pentru Ion Pillat.

356 *Cleştar.* Călimăneşti, 21 aug., 1926. (mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 63.) *Adevărul literar şi artistic,* VII (1927), nr. 324, 20 feb., p. 1.

în mss. 5076 v. 2 *Caişii* grădinii se scutură-n'ea (corectat în forma definitivă) >

" " " v. 7 întrînsul *vârşasem* o rază de soare (corectat în forma definitivă)

" " ". v. 13 Atunci doar-odaia, privirii cînd scapă (corectat : în forma definitivă)

" v. 14 iŞi-Q vezi *din* năuntru *mai bine stăpln* (corectat în forma definitivă)

" " v. 15 *Cleştarul* primeşte pe-albastra lui apă (corectat în forma definitivă)

" " " v. 16 Petale ce pururi *prind viaţă* în vis (corectat in forma definitivă)

357 *Icoana cu busuioc.* Miorcani, 7 aug., 1927. (mss, 5076 B.A.R.S.R., p. 64). *Universul literar,* XLII (1926), nr. 41, 10 oct., p. 2.

în mss. 5076 B.A.R.S.R., şi voi. L. v. 5 De cînd o noapte ne-am *iubit*

358 *Somn curat.* Predeal, 3 martie, 1925. (în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 65, intitulată *Adormita).*

în *Clipa,* III (1925), nr. 94, 29 mar., p. 1 şi *Flamura,* III (1925), nr. 3—4, mar.-apr., p. 124 cu titlul: *Adormita. Convorbiri literare,* LÎX/1927), nr. 1—4, ian-apr. p. 150.

359 *Ctntec de leagăn.* Miorcani, 13 august, 1927. (Aceeaşi datare în mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 22).

Sinteza, I (1927), nr. 5—6, aug.-sep., p. 2; *Universul,* L..(1933), nr. 346, 18 dec, p. 4; *Încercări,* I Soroca, (1936), nr. 1, 15 feb., p. 17.

Cornel Ungureanu atrage atenţia asupra realizării senzaţiei „curgerii vremii", a „liniştii nocturne" în contextul idilic'sugerat de versurile poemului ce par a crea „sunete noi". *(In'op. cit.,* p. 283)

360 *Alt ctntec de leagăn,* f.d. (nedatată în mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 23, dar poemul a fost scris, desigur, tot în aHul 1927).

în mss. 5076 v. 1 Să-mi adorm copilul-lin şi lin *şi lin,*

" v. 4 Unde trec *lăstunii* (corectat în forma definitivă)

361 *Artă poetică.* Bucureşti, 7 martie, 1927. (mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 66).

în mss. şi în *Gindirea,* VII (1927), nr. 4, apr., p. 131, închinată: „Fetiţei mele Pia", idem în *Adevărul literar şi artistic,* VIII (1927), nr. 334, p. 7.

Dedicaţia este păstrată şi în voi. LIMPEZIMI.

în mss. 5076 şi voi. L. v. 2 Din cuvinte *rare* zi de zi

" " " v. 3 Ţesătura *minunată-n* care (corectat în forma definitivă)

" " " v. 5 Zi *de* zi ....(corectat în forma definitivă)

" " " v. 9 *Ceas de eeas* şi clipă după clipă

Cristian Livescu interpretează poemul ca.avînd una din cele mai deznădăjduite semnificaţii. Cu discreţia sa caracteristică, Pillat figurează în versuri de o puritate şi rezonanţă cristalină, zădărnicia ca prin puterea imaginarului poetic el să poată pătrunde dincolo de existenţa cotidianului. Pentru critic bolnava care ţipă în somn nu ar fi fetiţa poetului ci „personificarea stării poetice" incapabile de a potenţa visul. Poemul s-ar afla la capătul experienţei năzuind ca prin retrăirea trecutului să se poată stabili „dinamica reintegrării". Cristian Livescu vede în acest poem începutul unei drame care se va continua în volumele următoare: drama înstrăinării imaginarului *(op. cit.,* p. 153—154).

Ne permitem să prevestim că poetul va găsi pînă la sfîrşit umilinţa şi puterea de a se dezlega de trecut. Liniştea şi împăcarea vor lua naştere din acceptarea propriei noastre nedesăyîrşiri, ultimile versuri ale, poetului fiind acordul major rezultat din bucuria faţă de frumuseţea existenţei în sine.

Calendarul viei

în voi. LIMPEZIMI, nota autorului: „Conceput în via de la Florica". Tudor, Vianu precizează că via de \% Florica inspiră şi cele 12 poeme ale ciclului,Calendarul viei. Criticul vede în această „idilă podgoreană" amănunte realiste asemănătoare poemelor lui Francis James din care Ion Pillat traduce — în 1927 — împreună cu JI.N. Herescu *(op. cit.,* p. 81)

362 *Mărţişor.* Bucureşti, 17 mai, 1925, dar. concepută ca. şi următoarele la Florica. Lipseşte din.mss. 5076 B.A.R.S.R.
Suflet românesc, I (1925), nr. 6, 1 dec, p. 96—97; *Calendarul Minervei* pe anul 1926, Bucureşti Cartea românească, 1926, p. 35; *Universul literar, XLIII* (1927), nr. 16,17 apr., p. 249; *Suceava,* I (19X9), I (1939), nr. 64, 20 mar., p. 3.

Aurel Rău regăseşte în Calendarul viei. o nouă comuniune cu meleagurile Argeşului [ale cărui voluptăţi campestre sînt descrise de poet, la rînd, pe tot parcursul anului *(op. cit.,.* p. XXX).

Pentru N. Manolescu în Calendarul viei „refacerea lui Alecsandri este mai evidentă ca oriunde". Din poeme transpare firea sănătoasă şi optimistă^ a poetului, bucurîndu^se de farmecul fiecărei luni a anului într-un cadru înlesnit de viaţa rustică şi tihnită, cu plimbări pe înserat şi lecturi la umbra nucului din grădină. *(Lecturi infidele,* p. 138—140)

' Cornel Ungureanu însă, care recunoaşte de asemenea prelungirea poetică din PE ARGEŞ ÎN SUS în Calendarul viei, disceme că ciclul e departe de a avea un caracter „didactic". Poetul evocă discret, mai cu seamă, melancoliile, încercuind anotimpurile pentru a le „descoperi condiţia lor de excepţie" în perindarea lor veşnică, apariţie şi dispariţie, eternă şi ciclică, *(op. cit.,* p. 283)

Dumitru Micu apreciază că totul în ciclul Calendarul viei şi în volumul întreg este combinaţia unei game de culori reduse la verde, alb, albastru, argint şi aur şi care ia aspecte fantastice în jocul luminii, în *Mărţişor* criticul atrage atenţia asupra nepreţuitelor efecte şi reflexe neaşteptate, şi dă ca exemplu versul: „a nins cu nea de floare pe prunii din livezi". *(op. cit.,* p. 482).

Siraţindu-se azvîrlit într-o lume care nu-şi dezvăluie căile de „pătrundere în plenitudinea iniţială". Cristian Livescu se întreabă dacă „Unirea" cu veşnicia naturii, care în alte poeme se săvîrşea pe calea poeticului, nu devine în poemul de faţă o alianţă, o împăcare cu ritmul vieţii bucolice, al îndeplinirii ritualice a unor îndeletniciri necesare continuităţii vieţii (în *op. cit.,,* p. 158).

363 Prier. Bucureşti, 17 decembrie, 1925. (mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 69 Poezia datată în exemplarul autorului).
Universul literar, XLIII (1927), nr. 16, 17 apr., p. 249; *Luminiţa,* IV (1967), nr. 4, apr., p. 11 (fragment). :
în mss. 5076 v. 11 Ea sboară, sparg»«erai, aşterne pe hotar (corectat în forma definitivă)
v. 23 *vămi* = pui de iepure, din lb. latirtăr *vituleus, vitulus; (Dicţionarul...,* p. 921)

Citînd cîteva din pdemele ciclului Calendarul viei, „în care Pillat opune bucuriile virgiliene vieţii literare bucureştene", printre care şi poemul *Prier,* Ov.S. Crohmălniceanu stabileşte, cu fineţe, o apropiere între Ion Pillat şi poeţii fantezişti francezi: Jean-Marc Bernard, Jean Pellerin, Leon Verane, Tristan Dereme, despre care Pillat scrisese cu multă seducţie în PORTRETE LIRICE. (Ov.S. Crohmălniceanu, în *Ion Pillat poet neo-clasic...* şi în *Poezia chtonică. Ion Pillat...* p. 118). în jurul acestor poeţi, în majoritate provinciali, Ion Pillat—, în eseul său *Poeţii fantezişti şi tradiţia franceză* (scris în 1935) — ţese o fermecătoare atmosferă de intimitate intelectuală de adevărată tradiţie franceză. Ei readuc luminoasa măsură şi formă armonioasă a sufletului latin şi a versului francez şi cu aceştia meridionalul Ion Pillat pare să aibă atîtea afinităţi prin: „acest amestec bine dozat de spirit pur, de

ironie uşoară, de ztmbet trist, de senzualitate spirituală şi de sentiment măsurat — această dulceaţă amară in care iubirea naturii, a femeii, a vinului — introduce o triplă notă de voluptate păgtnă, temperată de atotputernicia timpului fugar şi de o filozofie horaţiană" (Ion Pillat, *Portrete lirice,* Ed. Cugetarea, f.a. p. 132). Comparindu-i poezia cu aceea a poeţilor francezi, deosebim la Ion Pillat o nobilă discreţie care epurează epicurismul senzual franeez, el fiind Încă mai aproape de ţinuta stăpînită a poeziei virgiliene şi horaţiene.

Poemul citat de Dumitru Micu *(op. cit.,* p., 482).

364 *Florar* Miorcani, 23 mai, 1926. (mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 71).
Universul literar, XLIII (1927), nr. 16, 17 apr., p. 249; *Vatra,* I (1929), nr. 3, mai, p. 2; *Foaia interesantă,* Bucureşti, XXIV (1929), nr. 22, 30 mai, p. 90 (reprodusă din *Vatra).*

In mss. 5076 v. 9 înşiră versuri simple *pe pagini de trifoi* (corectat în forma definitivă)
" v. 13 *Deodată* îşi arată — *Norodul meu ce-mi vrea?* (corectat în formă definitivă)
" " v. 14 *Ca să nu-l pierd* ....(corectat în formă definitivă)]
" " v. 17 *Aceiaşi munţi* iHiaşteaptă de cînd copilării (corectat) în formă definitivă)
" " voi. L. şi P.L.
v. 18 Haij murgulel.si du-mâ, în *voie, unde-oi* şti
" voi. L. şi P.L.
v. 19 Străbate o pădure, coboară şi se suie
" voi. L. şi P.L.
v. 26 Şi macină polenul *de soare* din Florar (corectat In forma definitivă)

Citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 482.

365 *Cireşar.* Miorcani, 10 sept., 1925. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 73).
Universul literar, XLIII (1927), nr. 17, 24 apr., p. 265.

în mss. 5076 v. 5 Arinii *verzi* din sita uşoară de frunziş (corectat în formă definitivă)
" " " v. 7 Şi săgetînd penumbra *ce doarme in scocul* morii (corectat în formă definitivă)
" v. 10 Pe care iarba-n margini de *drum* s-o pască-1 laşi (corectat |In formă definitivă)
" " " *V.* 20 Cu drag îi culegi gura *mai rece* ca o fragă (corectat în formă definitivă)
" v. 25 încaleei îi dai drumul, *laţi* frîu-n pumnii tăi (corectat în formă definitivă)

Poezia este citată de Dumitru Micu în *op. cit.,* p. 482.

în poemul *Cireşar,* Cristian Livescu nu vede decît „pofta de trăire a unei clipe prezente". Spre deosebire de „înscenarea" din *Aci sosi pe vremuri* unde cuplul erotic reface starea fericirii şi purităţii originare, în poemul de faţă nu este vorba decît de 0 banală ispită erotică *(op. cit.,* p. 160)

Este unul din puţinele poeme tn care aluzia erotică aminteşte de senzualismul ce se împlineşte în cadrul idilic, campestru, al poeţilor fantezişti francezi.

366 *Cuptor.* Miorcani, 24 mai, 1926. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p, 75).
Universul literar, LIII (1927), nr. 17, 24 apr., p. 265; *Tribuna României,* IV (1975), nr. 67, 15 aug., p. 11. ,

în mss. 5076 v. 4 Tăcerea nesfîrşitei *amieze* o împung (corectat în formă definitivă)
" v. 5 *Ctnd* apele luminii *mai* joacă pe zăvoi (corectat în formă definitivă)
" ; " " v. 6 La iazul *alb* dorm bivoli cu botul în noroi (corectat jn formă definitivă)
în mss. 5076 v. *9* Şi pe sub car cosaşii cu capul *sub* cojoc (corectat în formă definitivă)
", " " v. 10 *Un singur vultur,* negru virează stînd pe loc (corectat în formă definitivă)
" " " şi voi. L.
v. 11 *Un ftstit* de coasa se-aude-n vre-o poiană.
" " şi voi. L.
v. 12 Dar *tace înfricoşată* de-a liniştii dojana.
" " " v. 18 *Mă bucur ca şi Noe cind s-a trezit din arcă* (corectat în formă definitivă).
" " " v. 20 Dă-mi tu, biblioteca *mea de băiat* o carte (corectat în formă definitivă),

v. 13 *tocălie* = morişcă de lemn care păcăneşte şi sperie păsările din lanuri şi din vii *(Dicţionarul...,* p. 866)

Poezia citată şi de loan Adam, *op. cit.,* p. 230. Citată de Nicolae Manolescu In *Metamorfozele poeziei...,* p. 96.

Pentru Dumitru Micu poemul *Cuptor* atinge limita de sus a virtuozităţii. Poemul aminteşte criticului de Blaga din *Paşii profetului* şi

pe Fundoianu cu Alecsandri (filtrat prin Duiliu Zamfirescu), dar, îndepărtînd aceste „adieri" ne rămîne,înfăptuirea originală a unui „tablou estival excelent" (în *op. cit.,* p. 482).,

Dînd ca exemplu versurile 15—18, ale poeziei, Cristian Livescu remarcă faptul că *visul* care în Casa amintirii reconstituise trecutul dînd iluzia permanenţei, nu mai este în stare să însufleţească imaginarul. Poetului îi rămîne doar *gtndul* încărcat de *amintire.* Această • stare sufletească,de stagnantă apatie, nu devine p constantă a.poeziei lui Pillat. Subliniem observaţia lui Cristian. Livescu despţe tema fundamentală reluată în Calendarul viei, care este aceea a fertilitSţii, reînnoirea lumii prin continua renaştere din seminţele „aduse la iveală din adîncurile Creaţiei". ,,,

367 *Gustar.* Miorcani, 24 mai, 1926. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 77) *Universul literar,* LIII (1927), nr. 17, 24 apr., p. 265.:!
în mss. 5076 v. 5 Pe drumuri *adumbrite* să prindă'călătorul (corectat îri formă definitivă)'' ' ?
în mss; 5076 v. 11 Zăvoiul plin de' utirbre şi *grea de rod..;* (corectat în formă definitivă)
v. 13 *Voi soarbe* haidUCeşte privirea pînă-n fund (corectat în 'formă definitivă)
" " v. 16 îritlia stea îmi *-suie* în noapte şi în gînd (corectat în formă definitivă)
" v. 24 Te întreb *cu tllc* „Să fie chiar hanul lui Mînjoală (corectat în formă definitivă)
v. 25 Dar nu *pricepi* şi-n junimi e cald, Icoană nu-i (corectat în formă' definitivă)
v. 26 *Şi peste tot* miroase'a iubire, a mere, a gutui (corectat în formă definitivă)

Ov.S. Crohmălniceanu, în eseul său *Ion Pillat poet neo-clasic,* remarcă modul firesc în care poetul,amestecă naturismul cu livrescul.

Dorul de ducă şi drumul, care în poemele de pînă la volumul LIMPEZIMI era unul al întoarcerii, al regresiunii în timp, este în acest poem o cale a „ieşirii", a „dezlegării" de incinta atît de dorită pînă acum şi a pornirii spre bucuria altor privelişti (Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 159); Ioan Adam, *op. cit.,* p. 231.

368 *Vinicer.* Miorcani, 23 mai, 1926. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 79J *Universul literar,* LIII (1927), nr. 19, 7 mai,,,p, 2,96, „ ,

în mss. 5076 v. 5 Din poezie-naftâ aveai la îndemînă (corectat în formă definitivă)
" v. 8 Dar taina *îngropării* acesteia 'n-o ştim' (corectat în tformă definitivă) '
" v. 16 Cu lacrima lui clară de ochi *mtntuitoare* (corectat în formă definitivă)
" v. 18 Nici *de grozava boală* ce „filoxeră"-i zici (corectat în formă definitiva) \
v. 21 'Pe *rafturi netăiată ie nimeni* o să şadă (corectat, în formă definitivă)
• " • şi voi. IW
v. 22 *Da, coane Mihalache o ştii de mult.* O cadă

369 *Brumărel.* Miorcani, 23 mai, 1926. (Mss, 5076, B.A.R.S.R. p. 81-82). *Universul literar,* XLIII (1927), nr. 19, 7 mai, p. 296; *Viata literară,* II (1927), nr. 51, 14'mai, p..4 (fragment);
în mss. 5076 v. 5 Prin *creanga despletită* uşor de mîna mea [corectat în formă definitivă)
" v. 15 Eu îl sărut cu dinţii' şi *piersica de* sînge (corectat în formă definitivă)
" y. 16 *Primeşte* pătimaşă iubirea ce o frînge (corectat în forma definitivă)
" v. 20 Dă-mi pe *căderea* sati-*chilimul:.,* (corectat în formă definitivă)
" v. 23 Dă-mi' în *odăi* suifină'......... .(corectat în forma' definitivă)?'' ,
" v. 25 Şi da-mi un nuc stufoi *sub care* să *şed* jos (corectat în formă definitivă)

Dumitru MicU se,arată impresionat de orgia luminii pe care Ion Pillat o creează în versurile'poemului Jm *op. cit.,* p. 483). Ni se pare locul potrivit să reproducem distincţia pe care e face Gheorghe Tomozei în cartea sa *Muzeul ploii... p.* 102 — 103, despre *toamna* şi fia lui Pillat, observaţii'atît de bine ilustrate şi de acestpoem. Pentru Gheorghe Tomozei, Pillat este singurul poet care, cîhtînd via, nu aduce pe buzele cititorului gustul vinului. Căci, pentru Pillat „via este în primul rînd fruct, minunea ciorchinelui" asemuit cu „îngemănările de stole care vor fi proiectate în univers, în teribila lor dezbinare, pămîntul, bob de strugure. E un degustător cast nu străbătut de păgîna voluptate în faţa cupei [...] Cred că iubea vinul cu dragostea cu care înconjura rafturile cu cărţi dragi cu coperţi vechi scrise cu aur cirilie, ediţii rare'cu file suferinde [...] „Beţia" pillatiană e de neconceput altfel decît ca o

lucidă încețoșare de conture. In ambiția sa de a da moliciune și flexibilitate la tot ce e născut rigid, versul coboară o dulce somnie peste tot ceea, ce atinge, și din ceramica unui Cosmos de fragilitate intens muzicală se desprinde și cade peste frunze de viță uscată".

Poemul citat de Cristian Livescu, *op. cit.,* p. 160; loan Adam, *op. cit.,* p. 231.

370 *Brumar.* Miorcani, 9 sept., 1925. {Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 83—84). In *Suflet românesc,* I (1925), nr. 5, 15 nov., p. 80—81, (dedicată „Lui Păunescu-Ulmu și N.I. Herescu); *Universul literar* XLIII (1927), nr. 19, 7 mai, p. 296.

In mss. 5076 v. 12 Auzi *țipară* în ceruri, lungi șiruri de cucoare (corectat in formă definitivă)
v. 17 La traiul *tău o merge* cu pasul tău tăcut (corectat în formă definitivă)
v. 20 Șînt iarăși coțofene *pe ulmi* ca o zăpadă (corectat în formă definitivă)
v. 25 Și singur cu poteca și cliini *tăi* cobori (corectat în formă definitivă)
v. 26 Suh ceru-n *care,țipă o iarnă* iar cucori (corectat în formă definitivă)

371 *Undrea.* Miorcani, 9 sept. 1925. (Mss. 5076 B.A.R.S.R., p. 85-86). *Suflet românesc,,* I (1925), nr. 5, 15 nov., p. 81 — 81; Universul literar, XLIII (1927), nr. 19, 7 mai, p. 296.

In mss. 5076 v. 11 *Se-audg'ntti* un zumset, apoi-deodată-clar (corectat In formă definitivă)
" T. 16 Iți sună Ia ureche o toacă de *cristei* (corectat în formă definitivă) ,
v. 23 *Sus pșritru Voieulescu și Horia nalți o bărdacă* (corectat In fprraă definitivă)
',' " " v. 24 *Pe Ulmu* și Herescu *nu-i uiți* cu cana seacă (corectat în formă definitivă).

Ov.S. Crohmălniceanu recunoaște în poem, sistemul poeților fanteziști francezi de a-și numi simpatiile literare (în *Ion Pillat poet neo-clasic);* loan Adam, *op. cit.,* p. 231.

372 *Ghenar.* Miorcani, 10 sept. 1925. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 87-88). *Suflet românesc,* I (1925), nr. 5, 15 nov., p. 82—83.

In mss. 5076 V. 3 *Ca Ralea sociologul discipol să le facă* (corectat în formă definitivă)
" v. 4 Estetului *ilustru* închină o bărdacă (corectat în formă definitivă)
" " " v. 5 *Îndată după Franța descoperi pe Proust —*
" " " v. 6 *Vezi, omul nostru nu e tocmai așa de prost.*

Poemul citat de Felieia Giurgiu, *op. cit.,* p. 99.

373 *Făurar.* Miorcani, 10 septembrie, 1925. Lipsește în mss. 5076. *Suflet românesc,* I (1925), nr. 6, 1 dec, p. 95—96; *Universul literar,* XLIII (1927), nr. 20, 14 mai, p. 313.

Elegii

374 I *Cloșani.* Conceput la Cloșani, 17 august 1926. Scris la Călimănești, 21-23 august, 1926. (In mss. 5077, B.A.R.S.R., p. 212-214 se află primul bruion al poemului, iar în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 91 — 92 s-au anexat foile cu poemul respectiv tipărit în *Viața Românească)* In *Viața românească (Elegie),* XVIII (1926), nr. 9, sept. p. 249-251 și voi. L. cu dedicația: „Pentru Pia și Alexandru Alimăneșteanu". Este vorba despre mătușă dinspre mamă a lui Ion Pillat și soțul ei. La sfîrșitul poemului nota „Cloșani; August 1926").
Datina, IV (1926), nr. 7-8, sept.-oct., p. 148-149. în mss. 5076 și voi. L., intitulată *Elegia I.*
v. 16 *irugă* — ierugă, canal prin care se abate apa de la moară *(Dicționarul.!,* p. 373)

Nicăieri ca în elegia *Cloșani* — afirmă Cristian Livescu în *op. cit.,* p. 156 — nu este exprimată mai dureros zădărnicia dorinței de a reactualiza trecutul, răpus de uitare. Pînă și noțiunii „demultului" i se revelă semnificația ei „ucigașă". Singura consolare pentru poet rămîne aceea de a-și încrusta în suflet peisaje și aspecte de viață patriarhală, vechi datini, iubite de el cu patimă.

Completăm că remediul pieirii rămîne reținerea frumuseții prin opera de artă, corectiv din ce în ce mai clar exprimat de Pillat în ultima etapă a poeziei sale neo-clasice. Poemul citat de loan Adam, *op. cit.,* p. 231.

375 *II Primăvară.* București, 2 april., 1927 (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 93-94).
In *Viața românească,* XIX (1927), nr. 4, apr., p. 65-66 intitulată: *Elegie de primăvară.*

în mss. 5076 cu subtitlu: *Elegie de primăvară* dar la care se renunţă
" " în voi. L. cu tiţ],u],: *Elegia II*
" v. 16 *Urcă* plaiul şi-1 coboară... (corectat în formă definitivă)
" " " v. 18 Fără *margini* ca Buceagul... (corectat în formă definitivă)
" " v. 24 Şi de urcă din *legendă...* (corectat în formă definitivă) "
" " v. 25 Ungureanu şi Vrînceanu din baladă *li văd* iarăş (corectat în formă definitivă)
" " " v. 28 Şi cu sarica pe umeri *suie iarăş* baciul mare (corectat în formă definitivă)
" " " v. 34 Drumul oilor mi-1 aflã cel ce *duce* drept ca dorul (corectat în formă definitivă)

376 *III Toamnă la Florica.* Bucureşti, 2 april, 1927. (Mss. 5076, B.A.R.S.R. p. 95) ,
în *Viaţa românească,* XIX (1927), nr. 4, apr., p„67 intitulată: *Elegie de toamnă.*
în mşş,. 5076 cu subtitlul *Elegie de toamnă,* dar la care se renunţă.
" • " şi voi. L. cu titlul *Elegia III*
" v. 8 *Parcă* ne chiamă (corectat în, formă definitivă)

377 *IV Vremea.* Dorohoi, 11 iunie, 1927. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 96).
în *Glndirea,* VII (1927), nr. 6, iun. p. 218, intimată: *Elegie.* ,
în mss» 5076 şi voi. L. cu titlul *Elegia IV*

378 *V Marinarul.* Bucureşti, 8 fepru arie, 1926 (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 17)
în mssi .5076 şi voi. L., poemul poartă titlul *Elegia V.*

în mss. 5076, Ia sfîrşitul poemului, însemnarea „Florica", indică peisajul afectiv care 1-a inspirat. Văzută de pe deal, cîmpia dedesubt, cu orizontul estompat de înserare, îi evocă poetului marea. Reîntoarcerea „din pribegie la vatra primitoare" încarcă — pentru o clipă — sufletul poetului de liniştea paşnică a regăsirii, pentru ca odată retrăită această plenitudine, să se simtă gemînd iar de dorul călătoriei. Poemul aminteşte oarecum de *Toamnă la Miorcani* din volumul GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI, unde unduirea ţinuturilor Dorohoiului era asemuită, de asemenea, peisajului marin.

Poemul citat de Felicia Giurgiu, *op. cit.,* p. 81.

379 *VI Toamnă la Miorcani.* Miorcani, 13 august, 1927. (Mss.' 5076, B.A.R.S.R., p. 98-99). • • - "
în *Pleiada,* Craiova, I (1927), nov., p. 14, cu titlul *Elegie*
în mss. 5076 şi voi. L. intitulată *Elegia VI*
" " " v. 5 Unghiul dorului de ducă *clrdurile* de cucoare (corectat în formă definitivă)
" " v. 7 *Dar* le lasă . . . .(corectat în formă definitivă)
" " " v., 10 Prima ştea sau *lumina* stă pe iaz între vintrele (corectat în formă definitivă)

380 *VII Copacilor.* Miorcani, 23 august, 1927. (Mss. 5076, BiA.R.S.R., p. 100—101)
în *Scrisul românesc,* I (1927), nr.nov., p. 9, poemul intitulat *Elegie* este dedicat Sabinei Cantacuzino.
în mss. 5076 şi voi. L. cu titlul: *Elegia VII*
" v. 13 Legănînd tot alte cuiburi şi alt *stol* de rîndunele (corectat în formă definitivă)
" v. 20 *Şi* le freamătă frunzişul. . . . . (corectat în formă definitivă)
" " " v. 21 *Stau* tăcerile vieţii *mai* adînci decît cuvîntul (corectat în formă definitivă')
" " v. 22 *Cel dintti* cu care Domnul scoase apa şi cuvîntul (corectat în formă definitivă)
" " " v. 27 *L-am* purtat de mult în suflet . . . . (corectat în formă definitivă)
" v. 29 Ca mesteacănul ce-şi stoarce părul *de dur tn lumină* (corectat în formă- definitivă)

Elegia dezvoltă sentimentul de vinovăţie provocat de nestatornicia care risipeşte sufletul poetului în comparaţie cu natura fericită a copacilor a căror rădăcini rămîn atît de armonic şi stabil legate de coroana frunzişului. Este aceeaşi temă — expusă mult mai amplu — în poemele din PE ARGEŞ ÎN SUS: *Rădăcini* şi *Castanul cel mare.* în fond poemele nu fac decît să prezinte printr-o nouă mutaţie metaforică conflictu 1 şi nedesăvîrşirea naturii umane din *Centaurii:* lupta dintre natura organică şi cea spirituală.

381 *VIII Fericirea.* Miorcani, 24 august, 1927. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 102).
în *Gindirea,* VII (1927), nr. 9, sept., p. 205, poemul este intitulat *Elegie.*
în mss. 5076 şi voi. L. cu titlul *„Elegia VIII"*

In voi. P.L., poemul apare intitulat *Fericirea.*
v. 9 *ghilit* (regionalism) = pînză albită prin înmuierea în apă şi întinderea la soare. *(Dicționarul...,* p. 3711

Aurel Rău reliefează concepția fericirii care pentru poet ar consta în simpla contemplare şi regăsire de sine însuşi în sînul naturii familiare, (în *op. cit.,* p. XXIX)

382 *IX Invocare.* Bucureşti, 1920. (Poezia datată în voi. L., unde se află nota autorului: „concepută mai întîi ca un fragment din „Eminescu" (BĂTRÎNII).
în *Ramuri,* XXII (1928), nr. 2, feb., p. 56 poemul intitulat *Elegie* şi dedicat poetului V. Voiculescu. '•
în mss. 5076, p. 104 poemul are titlul: *Rugă* şi e datat „în anul 1920".

383 *X Vraja.* Bucureşti, în toamnă, 1926 (?) (Datare însemnată de autor în voi. L. exemplarul personal.
în mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 106—107; apare ca *Elegia XI* dar în voi. L., este *Elegia X*
în *Gindirea,* Vil (1927), nr. 1, ian., p. 22—23, apare cu titlul *Vrăji,*

384 *XI S-au pierdui.* Bucureşti, 18 noiembrie 1927_ (Mss. 5076, B.A.R.S.R.j p. 105). ...
în *Cetatea-Albă,* I (1930), nr. 2, nov. p. 31 cu titlul *Elegia XI.*
în mss. 5076 şi voi. L., poemul intitulat la fel.

385 *XII De voi muri.* Bucureşti, noaptea 7—8 ianuarie 1925. (Mss. 5076, B.A.R.S.R., p. 108. ,
în mss. 5077 poemul este intitulat *Rugă,* la fel ca în *Gtndirea,* IV (1925), nr. 7, 15 ian., p. 196.
în mss. 5076, mss. 5077, *Gindirea* şi voi. L: v. 1. *Clnd* voi muri departe de cetăți.
Şi acest poem, la fel ca *Inscripție pentru nucul din vie, Castanul cel mare, Rădăcini, Copacilor,* este închinat copacului. Pentru Ion Pillat , dintre toate elementele naturii — acesta este simbolul desăvîrşirii şi statorniciei. Poemul este de fapt un testament al poetului care se vrea înmormîntat *„...departe de cetăți/ In brazda neagră-a plugului la noi/... In mină cu o ghindă de stejar".* Trupul său topit în pămînt va fi hrana stejarului ce-şi va Împlini armonios menirea aşa cum ființa sa rătăcitoare nu a ştiut să o facă. Iar umbra crengii ce-şi va tremura *„umbra peste/ Odihna turmelor ce vor să vie/* va îndeplini ceea ce miile sale de versuri n-au ştiut s-o facă.

Criticul Constantin Ciopraga afirmă,pe bună dreptate, că poemul *De voi muri* este *Mai am un singur dor* al lui Ion Pillat. (în *op. cit.,* p. 169).

Referințe critice

PE ARGEŞ IN SUS

V. VOICULESCU. (Etape şi reşedinţe... p. 98-100)
/Prezentarea poetului şi a peisajului liric din voi. P.Ag.S./

„Nu mă încumet să fac biografia poeziei lui Ion Pillat deşi sînt încredinţat că se poate scrie pura viaţă în sine a unei opere poetice.

Mai mult, cred că Arta, ca un destin, mînă şi administrează existenţa artistului adevărat, nu numai în structura ei intimă, ci chiar în aşezările lumeşti. [...]

Florica, după 1918, ca şi după 1878, era în culmea slavei. Sub semnul Florichii — indiferent dacă versurile vor fi scrise la Bucureşti, la Florica, sau la Predeal — se petrecu întîia trainică înfăptuire a poeziei lui Pillat — acea vie îmbinare între sufletul cucernic al poetului şi trecutul neamului.

Aici, la Florica, sufletul pîlpîietor al poetului creşte, se Înmieşte, se lărgeşte la suprafaţa vieţii ca cercul pe ape de iezer şi merge, cuprinzînd, de la ramura bunicului propriu pînă la trunchiul moştenirilor româneşti, de la nucul din vie, pînă la codrii feciorelnici. [...]

Poetul i-a cîntat pe toţi, dar nu ca un amar epigon ci ca un entuziast credincios al culturii trecutului.

Pentru el Florica a fost un microcosm: orice motiv local simboliza unul de ordin general, avea în desfăşurarea lui corespondenţe şi repercursiuni, pînă la cufundarea în vasta ţesătură a ţării.

Prin această Florica familiară a tradiţiei româneşti, care se practica acolo cu stricteţe religioasă, Pillat s-a aflat de la începutul inceputulri în fruntea tradiţionalismului. Nu a fost nevoie să-1 descopere în vreo altă mişcare poetică, unde să-1 înveţe şi căreia să se încadreze.

Tradiţionalismul lui Pillat a fost prima formă a emoţiei artistice, la un tînăr cu suflet pios, covîrşit de locuri, oameni şi împrejurări".

E. LOVINESCU. (Istoria literaturii române contemporane..., p. 92—94)
Citat ales de Dinu Pillat în *O constelaţie a poeziei române moderne* n 285—286).

„După vane ispitiri budiste şi alte amăgiri poetice influenţate de poezia parnasiană şi simbolistă franceză şi Macedonski, dar In care găsim filonul viitoarei sale inspiraţii, centrată pe amintire şi deci pe evocarea copilăriei şi a trecutului în genere, Ion Pillat s-a întplîntat în cîmpul strămoşesc, între dealul şi via Floricăi, între, castanul cel mare şi apa Argeşului, în-peisajul familiar al copilăriei, între orizonturile poetice şi poetizate de amintire. Dintr-un desăvîrşiţ acord al sentimentului elegiac„ atît de simplu şi de profund , cu mijloacele de realizare tot atît de elementare, a ieşit această operă de cristalină rezonanţă, cu sunetul ei propriu, deşi integrat în simfonia literaturii noastre băştinaşe [...}Relicvele casei de la Florica„toate elementele peisajului exterior, castanul, via, cireşul, pădurea din Valea Mare, lunca, zăvoiul, căsuţa din copac, nu devin material descriptiv ca la Alecsandri şi nici puncte de plecare ale unei solidarităţi teoretice cu valul modelator; ele nu-s văzute prin realitatea lor de acum, ci-s însufleţite prin amintirea copilăriei şi colorate prin părerea de rău. a trecutului; pretutindeni unfîşîit al vremii, o nostalgie după timpurile de odinioară, un sentiment de desrădăcinare şi o dorinţă de reîntoarcere la natură şi la locul de'baştină /'.'..] Poezialtii Ion Pillat e transpunerea lui Alecsandri, prin tot'progresul' de sensibilitate şi prin toate prefacerile limbii, pe care le-au putut înfăptui cincizeci de ani de evoluţie: aceeaşi viziune idilică a naturii, aceeaşi seninătate, pătrunsă însă şi de un sentiment elegiac, ce-i sporeşte emotivitatea şi, deci, lirismul, şi acdeaşi simplitate de hmbă şi mijloace de materializare poetică. într-d literatură de imâgism exagerat, e bine de constatat de cită forţă se poate bucura imaginea rară, topită şi armonioasă. în stâplnirea unui instrument atlt de simplu şi, totuşi, atît de meşteşugit, şi a unei vîne poetice atît de proaspete, deşi tradiţională, era firesc şi chiar fatal, ca poetul să caute nu numai să-şi lărgească filonul inspi* raţiei sale, dar să-şi teoretizeze propriul său talent." '

TUDOR VIANU. (Poezia lui Iot Pillat în *Studii şi portrete litere re...,* p. 73-74). • ,

Ca şi E. Lovinescu, Tudor Vianu stabileşte asemănările şi deosebirile dintre Ion Pillat şi Vasile Alecsandri, unitatea dintre ei datorîndu-se tipului sufletesc comun. în continuare defineşte astfel nota specială a volumului:

[...] ;J?lorica poate fi considerată ca o variaţie pe motivul trecutului, şi amintirii, care a urmărit pe poet încă de la primele lui încercări. Toate înfăţişările care ni se vrăjesc acolo cheamă amintirea unei copilării fericite, unită cu pietatea pentru umbrele bunicilor care au străjuit-o. în această scufundare în trecut conştiinţa timpului se ascute şi devine uneori, senzaţie prezentă şi nemijlocită. Experienţa timpului despre care am văzut cît loc ocupă

în poezia lui Pillat, îl face atent la înfăţişările toamnei, anotimp al roadelor şi desfrunzirii, în care precipitarea vremii devine parcă mai sensibilă.

Volumul PE ARGEŞ ÎN SUS a luat loc, în momentul apariţiei lui, printre manifestările curentului tradiţionalist din jurul revistei *Gindirea.* Tradiţionalismul este atitudinea care recomandă întemeierea vieţii pe tradiţii, ca pe nişte experienţe mai îndelungi probate şi prin urmare mai sigure. Această atitudine îi era firească lui Pillat, văzînd orientarea spre trecut, manifestată la el de timpuriu. Dar'această orientare nu îl conduce către îmbrăţişarea trecutului în generalitatea lui cît către acela al unei familii. O stare de lucruri care înmlădiază ceea ce in tradiţionalism constituie rigiditatea unui program, împrumutîndu-i căldura intimităţii".

GEORGE CĂLINESCU. (Istoria literaturii române..., p. 775-776).

„Volumul care a consacrat pe Ion Pillat ca poet original şi tradiţionalist este PJB ARGEŞ ÎN SUS (1923), Ion Pillat nu este aici mii artist ca ia celelalte nici cu desăvîrsjre altul, Noutatea j nu este substanţială ci exterioară, însă poeziile se ţin minte. Poetul îşi cîntă locuinţa rurală ca Franciş James şi evocă trecutul elegant ca Şamain, schimbînd doar elementele. Nu mai sînt pădurile, avuzurile franceze, pi Negoiul, Florica, Goleşti, Miorcani, priveliştea argeşeană. în locul umbrelorsecolului al XVIII-lea francez, apar boierii autoh, toni, Brătienii, romanticii noştri, bunicul junker sub ,G-ţiica Vodă, bunica o,ferind„dulceaţă de chitrâ- Evocând-mai ales,locurile natale, propria-i.familie, poetul pune vibraţie sufletească. Appi are tactul de a îndepărta orice impresie de imitaţie, alegînd versul învechit al lui Alecsandri căruia îi păstrează chiar stîngăciile. Cu marea tehnică a poetului şi cu culoarea lui, efectul (estetism şi acesta dar subtil) e al unui interior luxos cu tavan din grinzi de lemn şi cărămizi lustruite drept pardoseală. Simplificindu-şi senzaţiile şi expurgindu-le de înrîuriri literare, Ion Fillat devine totodată un cîntăreţ al roadelor pămîntului pe care le expune cu voluptate. Castanele coapte, piersicile mature, strugurele tămîios, nucile, gutuile, sînt nu metafore ci reprezentări directe. Originalitatea, savoarea acestei poezii nu pot fi contestate şi PE ARGEŞ ÎN SUS este unul din momentele liricii fundamentale de după război. E în acest volum o exuberanţă poetică, o ţîşnire nesilită a lirismului, de toată lauda. Priveliştea autohtonă este zugrăvită în imagini locale; pridvor, livezj de pruni, suman alb de zăpadă *(Ctitorii).* Bunicul este evocat cu înapoierile lui valahe, prin putina în care făcea băi de nuc, casa bătrînească în mirosuri de şerbet [...] Trecutul, copilăria se condensează în fructe. Ajuns aici, poetul începe să-şi sistematizeze descoperirea şi s-o transforme în „tradiţionalism", lărgind cadrul, colecţionînd cît, măi multă privelişte locală, scoborîndu-se în

trecut şi adunînd toate materialele specific româneşti: însă dacă cele cîteva poezii citate sint vii, astavirie mai puţin din. elemente, cît din împrejurarea că sensibilitatea poetului, de obicei molcomă ajunsese în punctul clocotitor al propriei amintiri. Tradiţia unei literaturi nu se confundă cu geografia şi istoria patriei şi Emineseu putea foarte bine să fie poet cîntînd Egipetul, Himalaia. Tradiţionalismul în felul acesta e un exotism apropiat, o arheologie nu mult deosebită de prima fază parnasiană^ Fuji-Yama se transformă în Ceahlău, Brahma în Iisus, Ţarii, Khanii, Knejiiiîn voievozii şi boierii români. Numele sînt altele, realitatea rămîne aceeaşi, decorativă, muzeală".

POMPILIU CONSTANTINESCU. (ţp. loc de„ articolul, referitor-ţa .PE ARGEŞ ÎN SUS, cuprins în *Scrieri* yol, 4, am preferat, ca mai complet, stu-, diul *Ion Pillat autohton şi universal,* în *Ion Pillat, amintiri despre om şi poet...,* (p. 111-114) :

„Pillat face parte din familia poeţilor horaţieni, depănînd intuiţia timpului ireparabil, cu regretul insistent după copilărie şi adolescenţă, mai apoi cu presimţămîntul morţii, fatală finalitate a curgerii vremii, cu ireversibila ei lege, provocînd totuşi o senină şi temperată melancolie: viziunea lui por? neşte totuşi de la acelaşi izvor clasic, ca şi alilui Aleosandrh acărui vînă horaţiană este vizibilă mxmaiiîn şenpuirea unui cochet epicureisni; cum îl atestă *Pastelurile* şi idila dramatizată în *Fîntlna Blanduziei.,-* Pastelul lui Pillat se deosebeşte însă de graţioasa carte ilustrată a Mirceşteanului, de tablourile dinamice, auditive şi vizuale ale lui Coşbme ca şi, de pictura pe sticlă a lui Adrian Maniu.

Scrise între 1906-1,910, poemele din, *Casa < mi itirii* sînt deseori eminesciene, în armonia strofii;.şi în limbaj, phiar dacă,nu,,eminescianizează prin atitudinea sentimentală; ceea ce este însă mai, interesant decît această,fatală contaminare, la un debutant atît de aprqpiat în Ww de prezenţa vie a *Luceafarului* — este apariţia sensibilităţii pillatiene, obsedat de peisajuli familial de amintire şi de natura autohtonă. Poeme ca *Întoarcere, Casa amintirii, La culesul viei, Ttrziu de toamnă* şi *Lanterna magică* —Jprefigurează cu surprinzătoare siguranţă formală, deşi nu cu aceeaşi încordare şi noutate a expresiei — afirmarea maturităţii lirice din PE ARGEŞ ÎN SUS. într-atît sînt de preţioase aceste indici, încît nu este de mirare că din matca lor îngustă, a crescut, mai tîrziu, debitul lor elegiac, răsucit prin alte şi alte accente, pînă la cele din urmă poeme, încadrate în peisajul clasic şi în spiritul greco-latin, a căror patină livrescă este totuşi animată de acelaşi suflu horaţian, adiind din prelungire, din PE ARGEŞ ÎN SUS; ea nu e semnul unui pseudoclasicism, ci mai curînd, o realizare a ciclurilor precedente, de peregrinare erotică şi mitologică şi de exerciţiu parnasian [...]

în PE ARGEŞ ÎN SUS, poemul, strofa şi versul se organizează definitiv şi definit iar magismul încordat acordă inteligenţă artistică şi rezonanţă elegiacă într-un univers, în care lucrurile, natura in aspectul ei pitoresc, locul natal, familia şi amintirile fuzionează desăvîrşit; în cadrul lor, contemplaţia capătă o semnificaţie mai largă, depăşind atît autohtonia cît şi pitorescul, prin sentimentul timpului care fuge, al regretului după copilărie şi adolescenţă — stare de suflet normală, clasică, în care tristeţea nu devine niciodată disperare şi în "care o lumină fmediteraneeană dă umhrelor însăşi o transparenţă senină [...]

De-aici înainte, putem spune că poetul experienţelor formale îşi pune în lumină polul pozitiv al acestei însuşiri şi necurmate strădanii; lirica pillatiană îşi va spori cadrul, îşi va varia motivele, îşi va reitera mijloacele tehnice, îşi Va căuta şi rafina o expresie cît riiai definită şi definitivă a universului ei moral, îşi va relua şi prelungi rezonanţele elegiace şi va izbuti să filtreze o lumină mediteraneeanâ, In transparenţa melancoliei care, parcă ti cristalizează viziunea, deşi evocă tocmai senzaţia fugitivă a timpului".

VLAHIMIR STREINII. (Pagini de critică literară, I..., p. 58-59)

[...Hm volumul PE ARGEŞ ÎN SUS, care ne încredinţează tn chip deosebit la renunţarea poetului la hoinăreala exotică, lirismul lui Ion Pillat are tocmai aceste două izvoare mai de preţ: sentimentul horaţian al scurgerii vremii 1J1 acel al copilăriei pierdute, dare curg cînd Împreună, clnd deosebit [...] Şi ni se pare că nimeni la-noi nu poate fi identificat ca poet al copilăriei pierdute şi al timpului trecut fără veste decît Ion Pillat. Este grăuntele scUmp, din care emană toaW adevărata sa poe^e.» Este'sporul *de* adevăr liric, pe care Pinat'il adaugă la avutul nostru literar, spor de sensibilitate,'care tnsfl nu stă a nici'un raport de necesitate cu tradiţia şi cu mişcarea teoretică a lui Nichifor Crainic. Căci adevărul siWţirii unul poet depăşeşte totdeauna disciplina •curentelor»". '"

CORNEL REGMAN. (IonlPillat poet al tradiţiei...jp. 690—693; p. 695—697)

„S-a accentuat deiatîtea ori în publicistica românească: propriul, esenţialul poeziei lui Pillat îl constituie, armonia desăvîrşită ce se statorniceşte acum între tradiţionalism şi modernism. PE ARGEŞ ÎN SUS, ca şi în celelalte volume: SATUL MEU, BISERICA DE ALTĂDATĂ, LIMPEZIMI, ar da expresie acestui raport de forţe, ar stăpîni într-un echilibru perfect termenii vechii antinomii; Adevărat «Arta poetică a lui' Pillat; suprapune rezultatul experienţei poetice a curentelor noi pe o temelie substanţial autohtonă»./Al. Bădăuţă, *Note literare, Cartea Vremii* (v. cap. *Pillal)/.* Poetul «a asimilat modernismul, tradiţia, creind dintr-o dezarmonie, dintr-un paradox aparent o unitate vie". (M. Ralea, *Ion Pillut, Biserica de altădată.* Rec. în *Viaţa Românească,* 1927, voi. LXIX, p. 289). «Ne-am trezit astfel în faţa unei sinteze poetice care europenizează autohtonia şi autohtonizează europeismul» (Al. Dima, *Experienţa spirituală a lui Ion Pillat, Universul literar,* 1941, martie, 29) [...]

Să spunem că toate acestea se potrivesc de minune şi poetului nostru. Ele nu constituie însă o diferenţă specifică exclusivă în favoarea lui Ion Pillat, — ci sînt un bun comun — şi nu unul din cele mărginaşe — al unei largi întregi mişcări artistice româneşti In care trebuie să se vadă mai presus de toate un organism viu, realizarea rtilistică în toată complexitatea sa şi mâi puţin schema teoretică implacabil robită unei stricte consecvenţe, mai puţin linia directoare de Ia sine extirpată de orice compromis.'[...] '

Pentru a trece acum la formula tradiţionalista (înţelegînd' acele titulaturi ca ortodoxism, gmdirism, autohtonLm, folelorism spiritualizat [...] ceea ce impresionează înainte de toate In operele de temelie ale' patrimoniului tra-> diţionaliat: PE ARGEŞ ÎN SUS, POEME CU ÎNGERI (V. Voiculescu), ŢARA DE PESTE VEAC (Nichifor Crainic), CARTEA ŢĂRII (Adrîâti Maniuj e un anume caracter de monumentalitate, densitatea şi impetuozitatea totdeodată de catedrală desăvlrşindu-se pe măsură ce mari blocuri se suprapun în, virtutea viziunii iniţiale; o puternică unitate de stil ce se revarsă asupra întregului aplicîndu'se şi celor mai infime componente.

[...]!&*-văzut fnPE ARGEŞ ÎN SUS opera unui bucolic în gen hor.aţian, puţin dezrădăcinat şi ahtiat după viaţa rustică, uii fel de arcad al tihnei voluptoase. Dar clasicul s-a convertit pe dată — în ochii altora — în tradiţionalist iredent, datorită unor eşarfe violent afişate ca *Infrăţiarea cu pămîntul, comuniunea cu strămoşii,* desprinse din cîteva poeme ale volumului.

în fond în articulaţiile ei cele mai subtile, cartea rămîne mai,degrabă simbolistă. Aceasta'in sensul că, dinamizat de un mobil artistic, înfiorat de de viziune, de un elan, aplecîndu-;se asupra unui material-româneşte.acestea, autohtone — poetul se exteriorizează prin gesturi simboliste, adoptă maniera, convenienţele simboliştilor, «atacă» materia prin procedee de atelier simbolist.

Simbolistă e aqea turnură spre epocă, simbolist e tot acel, ceremonial, oficiat parcă în ritm de vechi menuet, pe care il mărturisesc cele mai expresive din poemele volumului. Farmecul acestei poezii trebuie căutat în acel ritual retrospectiv, recompus din gesturi memorate, (pe o singură dimensiune: a timpului, ritual cu atît mai evocator, mai nostalgic, mai indefinisabil melancolic cu cît rămîne o simplă formă din care ceea, ce-i constituie substanţa s-a mistuit ineluctabil în timp. - , „.

Nu atît, aşadar, un bucolism al deprinderilor rustice, nici senzaţia voluptăţii de gurmand din poemele cu fructe şi xu cramă, cît mai cu seamă acel simulacru de punere în scenă a unor scene ce ţin de alte -vremuri, dar pe care poetul le retrăieşte cu acută vivacitate [...] amintirea incursiunilor în vie şi aiurea, tot gospodărescul zgomotos de altădată sînt elemente; din care nu se mai păstrează decît gestul, paşii, ceremonialul" '[.'..] ' ' '

AUREL RĂU. JPrefaţă la lom Pillat. Poezii. Antologie.i., p.XiX) < •

peisajul,din jurul Floricăi se înfăţişează dăruit cu o infinită gamă de frumuseţi naturale şi, dacă e să-1 priveşti după sfatul lui Ion Pillat *i* «de sub castanul, din.vie», într-un ceas de sfîrşit de zi,.cînd zările de peste Argeş se aprind de un roşu magn.ifip, întrucît ai impresia ică «te apleci»,- pe amurg ca pe o «ramă» intensă de şfoc, autorul volumului PE ARGEŞ ÎN SUS luat în accepţia, de poet descriptiv, apare dezavantajat. [...} La aestrea de>Jirism a popziei piljatiene,, natura nu iparticipă ca în *Baltagul;* de exemplu, prin dezvoltarea impetuoasă a ciclurilor sale, prin savoarea'detaliilor, ca la Hogaş, saur prin pregnanţa, cu care-şi desvottaj In *Cartea Oltului* 'marife-i intimităţi, ci prin funcţja jde element autobiografic, prin fadultatea magica de a păstră neştiriite tiparele,unor perindărisuccesive, prin iluziei de nesuphs a^Wemelniculu^ cu, care se.impune concepţiei,artistului astfel ca acesta dă creadă că poezia sa «poate fi redusă în ultimă instanţă', *la viziunisa pămlntului care rămîne acelaşi, la presimţirea, timpului care fuge mereu). »"•* (citai din Ion, Pillat, *Mărturisiri..,* p. 2.73), •..•<;•:„ i , , , ; • •

NICOLAE MANOLEsCUl '(Metamorfozele poeziei..., p. 93-96)

„Aceasta e^te una din cele mai frumoase cărţi de poezie din toată literatura română. Dar s-a petrecut'şi cu Pillat ceea ce se petrece mereu cu Emineseu (păstrînd, fireşte, proporţiile), adică o analizare prin repetare şi imitaţie. Cînd', în fond Valoarea lui Pillat e de a fi 'inimitabil — tradiţionalismul lui'e o descoperire cu totul personală!, fermecătoare la orice nouă lectură [...]

Părerea cea-mai răspîndită este că Pillat, fire sentimentala, devine vibrant cînd îşi evocă priveliştile' copilăriei, renunţînd la inspiraţia livrescă din primele volume. Tudor Vianu semnala succesiunea «intuiţiilor experienţei şi a culturii» în opera poetului, combinarea şi înlocuirea lor: de fapt la Pillat e vorba de o complicare a celei dintîi prin cea de a doua. Dacă evităm banala explicaţie psihologică a poeziei (care nu ne spune de ce tocmai sentimentalismul a devenit lirism), vom vedea că poezia lui Pillat nu e mai puţin «livrescă» în PE ARGEŞ ÎN SUS decît în VISĂRI PĂGÎNE. însă livresc nu înseamnă fără contact cu viaţa, arid. Există o „perversiune" intelectuală care constă în asimilarea naturii unor elemente de cultură. Nu ne place natura ca atare, ci ceea ce spiritul nostru proiectează în ea. O bucurie naturală se preface astfel. într-un sentiment estetic. Sensibilitatea noastră vibrează la imensitatea Bărăganului odobescian, la poezia Moldovei lui Creangă, la farmecul exotic al Dobrogei, lui Barbu. Mirceştii, Isarlicul, Florica nu sînt peisaje naturale,, ele ţip de o geografie spirituală^ sînt cetăţi imaginare. Pillat e întîi un om de cultură şi pe urmă un intuitiv şi lirica nu poate fi pricepută dacă avem superstiţia,că postul exprimă neapărat emoţii din rîndul celor biografice [...] El anticipează p atitudine care va deveni generală în deceniul următor, cînd, prin Ion Barbu, poeţii vor descoperi că poezia îşi e sieşi suficientă. Pillat nu este încă decît un caz individual, caye,. de altfel, nici nu e cel dintîi: îl preced Odobescu, în *Pseudokineghetikcţs,* Alecsandri, Duiliu Zam.firescu, D. Ănghel. Pillat are o mare conştiinţă a poeziei şi n-are spontaneitate: poeţii de mai tîrziu, barbienii, nu pornesc numaidecît de la o astfel de împrejurare personală. [...]

Putem .spaae acum^că lirismul nu provine în PE ARGEŞ ÎN SUS din evocarea peisajelor copilăriei ci din emoţia reconstituirii lor- în' carte. [...] în *Ctitoriii,* în *Cămara cu fructe,* conţinutuMn sine a indiferent: valoare* constă în plăcerea spunerii, a mînuirii, căci.prin-cuvînt poetul îşi alcătuieşte lumea dorită. Argeş, Rîul. Doamnei, Negru Vodă,'<Florica sînt cheile magice ale creaţiei. E o poezie de rafinament şi de-artificiu construită în sensul superior: *Cămara cu fructe* e perfect Totundă, *Aci sosi pe vremuri* (desigur capodopera lui Pillat) plină dfe subtilităţi muzieaie', are mişcarea unei clepsidre: timpul bunicilor s-*a scurs în timpul nepoţilor, care iau totul de la capăt în forme imperceptibil modificate". , '>

LAURENŢIU ULICI. (Recurs... p. 91-98) •

"Imaginea unui Ion Pillat în pantalon bufant, plim'bladu-se sub un cer văratec, cu o carte în mînă, într-un lan de ora ori'p'e uliţele prăfuite ale Izvoranilor, a părut aşa de Convingătoare, că toată' lumea căzu de acord asupra ei, justificlnd-o unii,'deducînd din ea alţii, liniile-de ordine ale unei biografi artistice excepţionale. Astăzi o atare imagine îmi pare de două ori neadevărata:' pentru biografia omului şi pentru aceea a poeziei. Ctfndiţlile receptării Se vor fi schimbat, poate, dar nu perspectiva în care a fost citită poezia Iul Ion Pillat în urmă cu jumătate de secolmi se,pare falsă, ci interpretarea detailată a notelor particulare. Dintr-o perspectivă, dreaptă, o interpretare greşită; Tradiţionalismul (pillatiaa) este, fără îndoială, adevărat; un unghi,maxira

•fericit in care a fost înscrisă poezia; sensurile lui subterane au scăpat observației. •

Mă gîndesc, bunăoară, la «afectarea artistică» pe care o descoperea Călinescu în poemele lui Pillat în dauna «sentimentului». Concluzia călmesciană a fost mai tîrziu luată ca premizâ şi dezvoltată într-un raționament a c ărui concluzie avea să «e opună cu totul primei, axiomatizînd «sentimentalismul» poetului. Şi într-un'caz şi în celălalt argumentele erau căutate în biografia intelectuală a omului, ceea ce dacă nu e chiar fals, nici nu are o importanță altfel decît secundară, exterioară pentru' înțelegerea poeziei... Producerea ei în cazul descrierii «poesisului» pillatian e o nefericire şi pentru faptul că, întîmplător, latura intelectuală a bidgrafiei hai Ion Pillat se opune, tn semnificațiile ei ultime, celei omeneşti. '

' Chtoriismul are la cîritărețul Floricai calitatea de a scoate mai viu sentimentul horațian [.'..] individualizîndu-1 şi universalizîndu-1 totodată".

DUMITRU, MICU. (Ion Pillat ia Gtndirea şi gtndirismui..., p. 473-474)

.iCarte, a cărților lui Ion Pillat şf, incontestabil,, una din capodoperele poeziei româneşti PE ARGEŞ ,ÎN SUS se află cu «tradiționalismul» în acelaşi raport cu orice altă culegere de versuri, modernă'prin structura lirismului, în care fantezia creatoare se rosteşte pe calea unor imagini de resursă autohtonă [...] Apartenența afectivă la ^tradiționalism» implică tocmai ca profesare eu semănătorismului sau a poporanismului o anume situare extraestetică, un oarecare tezism, o subordonare (fie şi foarte disimulată) a artei față de comandamente de altă natură. Nu toți artiştii care tratează motive naționale, care fructifică tradiții devin automat „tradiționalişti"; un Enescu, un Brâncuşi, un Arghezi, un Blaga creează în materie tradițională artă ultramodernă, şi tot la privelişti din universul autohton recurg un Fundoianu, un Voronca, a căror înscriere (operată de G. Călinescu) în categoria «tradiționaliştilor» poate fi legitimată doar prin intenția de a demonstra arbitrarul clasificărilor. (B. Fundoianu întrebuințează tn plus şi o metrică tradițională, care se întîmplă să fie exact aceea a majorității poemelor din PE ARGEŞ ÎN SUS!). Incontestabil, Ion Pillat, spre diferență de Adrian Maniu şi Lucian Blaga, are cu «tradiționalismul», altfel zis, cu poezia de tip neosemânătorist din perioada interbelică, reale afinități, fără să aibă implicit şi atitudinea estetică inerentă respectivei direcții. Chiar atunci cînd adoptă o teză, el rămîne prin definiție un *artist,* în sensul că finalitatea scrisului său rămîne în permanență una estetică. Venit din parnasianism şi simbolism, din «modernism» deci, Ion Pillat se găseşte în raport cu „tradiționalismul" *Gindirii,* într-o situație anaoagă pînă la un punct aceleia lui Matei I. Caragiale față de semănătorism.

Motive comune, dar atitudini ideologic afective diferite. Cintărețul Argeşului şi al Rîului Doamnei nu exaltă «şesurile natale», asemenea lui Nichifor Crainic, programatic Nu celebrează «roadele pftmîntului» retoric. Sau spre a delimita pozițiile mai nuanțat, Ion Pillat are un program şi el, însă un program artistic". •[...]

MIRCEA TOMUS. (Prefață la Ion Pillat. Poezii. Antologie de Dinu Pillat... p.XXII, XXIV, XXV, XXVII): .

:[...),,planurile' pe care se dezvoltă poezia lui Pillat sint trei: realitatea concretă, planul general simbolic şi reajitatea lirică. Această operă, cum s-a mai observai, ne propune un univers domestic foarte bine structurat pest» şi. prin care se desăvîrşeşte rotația anotimpurilor, Împlinirea destinelor 'umane pe treptele vîrstelor, şi ale. evenimentelor capitale ale vieții (naşterea, nunta, moartea), trecerea suflului nevăzut al timpului. [...] Coordonatele tematice ale acestui univers rotund sint însă mai mult decît simple teme: timpul, copilăria,' moarte»)sau. peisajul reprezintă axele lui arhitectonice, astfel că poetul nu e un simplu evocator al trecutului, un cîntăreț al copilăriei, un înfiorat in fața moriții sau un descriptiv. Pillat solicită aspectul de adtnca generalitate umană al acestor motive, are față de ele o poziție filozofică; tratîndu-le ontologic, în ipostazele ultim abstracte. Descoperim aici na rezultat al etapei intelectuale a procesului genetic pillatian, dindu-ne seama câ efortul lucid al inteligenței sale nu se consumă numai in lărgirea, sau detailarea tematică, ci, mai ales,. în acest proces de abstractizare. Văzute din acest unghi, temele propuse devin entități şi între ele se stabilesc legături fireşti. Timpul e văzut prin peisaj şi invers, astfel încît actul regăsirii Miorcanilor sau Floricai nu ține de sfera de experiențe specifice literaturii tradiționaliste, nu e o simplă reîntoarcere la vatră, ci debarcarea pe un tărtm ta care persr pectiva oarbă şi vecinătatea zeilor tutelarii ai .familiei ascute la maximum apetența pentru ultiroile abstracțiuni şi prepară sufletul pentru confruntarea cu stihiile. [...] Pillat reprezintă în istoria lirismului românesc, Împotriva numeroaselor accidente sau aluviuni nesemnificative,, lipul cel mai pur al cîntărețului elegiac. El ilustrează şi dezvoltă elegia pe tot parcursul manifestărilor i»ale; elegia sa, înnegurată de accesul la ultimile probleme ale destinu-. ui uman, e îmbărbătată, devine stenică prin încrederea în frumuseţe şi în om. Lirismul său e specific, se sprijină pe o armătură morală şi puternică, ai cărei piloni de susținere sînt solidaritatea cu generațiile şi cu peisajul pe care omul e chemat să-1 înfrumusețeze şi prin care e chemat să fie fericit. Zbaterea emoțională a versului său plin de miresme, sonorități, ecouri, provine din acel *cârpe diem,* percept clasic înțeles nu în sensul unui mărunt prac-

ticism al plăcerii, ci ca o demnă recomandare adresată omului să înfrunte şi să-şi'apropie toate urmările şi aspectele condiţiei umane; melancolia amintirii, tristeţea sfîrşitului şi ireversibilităţii timpului, dar şî folgudrea de culoare, sunşt şi mireasmă pe care fiecare clipă o pogoară, asupra noastrăi [...]

Versul pillatian din creaţiile sale de maturitate, în speţă din volumul PE ARGEŞ ÎN SUS, este un vers amplu cu bogate rezonanţe şi cu limpidităţi de cristal. Sistemul său metric este unul strict clasic, cu prea puţine excepţii, intrucît practica versului alb poetul pare a şi-o însuşi din filiera clasică,: iar structura prozodică şi de concepţie a fiecărei poezii se menţine în aceeaşi factură: poezii articulate în toate cbmponentele lor, rotund închegate, sunînd plin şi armonios;; în toate poeziile lui ideea e netă, precisă, adîncă. Şi totuşi ceaa ce comunică această operă este mai mult decît impresia exterioară, culoare şi sunet. Însuşindu^şi unele canoane ale academismului poetic, prin rezultatele emoţionale ale artei sale, Pillat se manifestă ca un profanator de canoane. Căci, departe de a fi distant academică sau didactică, rezultanta lirică a operei lui comunică fiorul,, apropiat de mister' al marilor si măruntelor corespondenţe din. univers; Facilitatea versului său, impresia că el se lasă înţeleşi4e la prima lectură, este o cursă pe care ne-o;întinde sintaxa sa ortodoxă şi imagistica aparent accesibilă. AdîncireA lecturii ne duce în faţă unor rafinamente de expresie în donjeniul imagistic»îşi a unui rid aproape de netrecut'alconcepţjiei. Chiar» cînd sensurile poeziei pillatiene se desfoliază pînă la ultimul, rămîne aburul nelămurit al emoţiei data> de apropierea unor înţelesuri profundei gravezi vechi câ nişte mistere. în fond, ca'sensibilitate, subtilitate şi nuanţarey lirismul p i ^ află în vecinătatea celui modern care năzuie>sa cdmunice misterul muzical; neînţeles al sufletului uman şi al raporturilor sale ca universul. {...]

•Ceea ce expljoă armonia şi poate chiar perfecţiunea acestei opere nu e atît eehilibwal atttor muchii opozante din domeniul' expresiei sau al orientării literare; sunetuliei inspinăca o melodie şi definitiv, încărcătura ideatică şi emoţională provin mai intîi'de toate din armonioasa confluenţă a factorilor ei constitutivi: univers concret, realitate lirică şi planul general simbolic, fiecare în parte e conceput şirealtoat pe principiul unor raporturi armonice pe care am încercat Să le definim: confluenţa tor însăşi este armonică, astfel că peetfa lui Pillat bazată pe un sistem complex şi suprapus de armonii, în mod necesar nu putea să sune altfel decît sună, câ b muzică a armoniei".

CORNEL UNGUREANU. (Postfaţă la Ion Pillat. Poezii. Antologie de..., p. 274-276; p:"578-279) '

„între sbriitorîi'secolului XX, Ion'Pillât'e'Singurul care are un arbore genealogic. C...] Aşadar, Ion Pillat e singurul în lumea sa:'nepot, strănepot, sţră-stră-nepot de miri boieri, cu nume'înscrise în *Descriptio Motdavide* ă lui Dimitrie Cantemir,' deci *trăind* ca *neam,* cu mult înainte, în MolddVtt unui Grigore Ureche sau Ion Neculce, povîrnişul liniei paterne a pdetului cdboară ameţitor către noţiunea de întemeiere şi întemeietor.

Provenind pe linie maternă, din familia mai nouă, aceea a Brătienilor, gintă adînc înşurubată în transformările politice ale României moderne, familie ilustră şi ea nu atît prin vechime, cît prin pertinenţă "şi, mai âpbi, prin consecvenţa cu care, în fruntea unui puternic partid politic, a rămas precum o.dinastie, mereu în virful unei piramide sbciale, Ion'Pillat va'abdlca de la toate drepturile sale «dinastice» în numele artei, prerogativele cu care apartenenţa sa îl înzestrase. [...]"' •>•'''

> ;,[...Jintrarea în poezie a luilon Pillat, cu angajarealtii *poetică,* înseamnă o rupere detrad^ia familiala. [...] Intrarea în poezie, renunţarea la 'soţidfitatea altor cariere'(căci el trebuie să fie, în humele arborelui său genealogic un continuator) înseamnă, în perspectiva timpului o jertfă. Conştiinţa'ei se va accentua'pe măsură ce timpul îşi va'spune'cuvîntul. [!..] Şi în căutarea aceleiaşi lunii concrete, tulburător de',concrete, poetul vâ cînta prin *amintire* toamna,* locuri,' despărţirea de îuriţea sa, pentru cealaltă: *lumea,poeziei, [...]"*

PE ARGEŞ.Î^ ŞljŞ (poezii scrise între 1918-1923) e cartofunda^n-, tală a poetului, dpcumentul independenţei sale literare. E a e arborele genealogic, mărturisirea de credinţă faţă de strămoşi, faţă de, moşie, jurărnînt făcut locurilor şi zeilor protectori. [...] . . . •»,...

PE ARGEŞ ÎN SUS e o carte,de întemeiere, un hrisov scris în numele poeziei.şi al regalităţii poetice. Este cartea unui,.no-u Negru Vodă si,a unui nou Meşter Manole, ce, unul prin blazon şi celălalt prin vocaţie constructivă, înalţă nu o construcţie, materială („Pe Aţgeş în jos... începe, legenda), ci una, spirituală [...] în.acesţ volum veghează, ca niciodată.pînă.acimi» voioţafiţitoţ. ririi poetice. [>.,],;. „ , ., '« i • • • • -

Poetul construieşte pentru fiecare poem o *scenă :*cu menire 'alegorică sau pur şi simplu evocatoare,, *o corespondenţă* a momentului reveriei., Poetuk reconstituie „lumea amintirii" cu grija detaliului, a'; obiectelor *purtătoare de încărcătură sentimentală.,*Romancier, Ion Pillat ar,fi.£ost un proustiaU; poet, descoperă în trecut idila... Plimbîndu-se prin conac,, Ion Pillat se;plimbă prin istorie şi literatură, fără să.evadeze din familie, ba, dimpotrivă: amjntindu-şi. Copilăria contrastînd cu a'tîtea fapte îngheţate de .istorie, nu. poate fi $ecît. miracujoasă, basm prelins de-a lungul acestei lumi. Evenimentele «copilăriei» pot aparţine astfel fantasticului* inocenţa sirstei înviind o lume,a inocenţei. , , , , . ' •/

Miraculosul lumii «de i,altădată», cea sanctificată:;de inocenţă ar da dimensiune poemelor, după cum tensiunea lor interioară izvorăşte din cohştntK

ța paradisului „pierdut". Interioarele tn PE ARGEŞ ÎN SUS, locuri sacralizate de existența celor de altădată, a *bunicilor,* de pildă, peisajul (deci exterioarele) trăiesc sub semnul eternității."

ROXANA SORESCV, Măştile melancoliei...

[...] „O falsă familie de spirite, perpetuată cu obstinație de istoria literară, li reuneşte pe Ion Pillat şi Vasile Alecsandri. Dar Intre cei doi este o deosebire destul de complexă [...]

Interesul comparației între cei doi stă tocmai în relevarea diferențelor esențiale de motivație a gestului poetic, tn aparență atît de asemănător. Peisajul liric, picturalul imagistic şi corectitudinea formală a poemului au pentru Ion Pillat semnificații care i^au rămas, pentru totdeauna străine lui Alecsandri. Unul primeşte natura ca pe un dat, în care individul se integrează cu voluptate, celălalt contemplă peisajul ca pe un semn sustras legilor cărora omul e nevoit să li se plece. Descrierea este pentru Alecsandri :un prilej de fericită acceptare â universului, pentru Pillat — unul de a-şi proiecta melancolia funciară în elementul exterior. Q pudoare a omului cult care-şi refuză manifestările'Spectaculoase disciplinează expresia pillatiână şi o sileşte să-şi semnifice neliniştile prin aparent străinile mişcări ale cosmosului.

Desigur, marea temă a liricii lui Ion Pillat este contemplarea trecerii iremediabile a timpului, căreia numai spațiul organizat i se poate sustrage, în vreme ce omul'este supus unei fatale evoluții. Dar vechiul motiv horațian ai lui «fugit irreparabile tempus» reprezintă, în fond, retragerea la adăpostul unei percepții culturale. Cultura şi disciplina lirică, apelul la modalități estetice statuate" de percepere poetică a lumii — ca refugiu spiritual, ca nevoie de solidaritate în fața dispariției;' Ca sfidare aruncată legilor inexorabile — acestea sînt atitudini complet străine spiritului lui Alecsandri. Necesitatea de evaziune din temporal, de încremenire a eternității în clipa fugară, aceasta se iveşte dintr-o pătrundere spirituală înnăscută a devenirii ca ciclu, inevitabil Încheiat prin dispariție. Dacă ar fi fost filozof, Ion Pillat ar fi fost un adept al-lui Vico. Orice gest este pentru poet, în perspectiva timpului, un gest repetat; el a mai fost făcut odată, ca să dispară în neființă [...]

'[...] Piesele antologice, *Aci sosi pe vremuri, A doua elegie,* sînt unite de senzația inconsistenței temporare a sentimentelor umane fundamentale, retrăite acum pentru că au fost încheiate în alt timp. Iar cel care trăieşte ce»a mai fost rămîne iremediabil singur în contemplarea simultană a trecutului care-i hotărăşte gesturile şi a sentimentelor care şi-au pierdut proprietatea de individualizare, fără ca omul să poată sau să dorească a deveni singular prin ele." ,

CRISTIAN LIVESCU. (Introducere tn opera lui Ion Pillat...,?. 257, p. 261, p. 282).

[...] „Adept al poeticii moderne este Pillat prin calea aleasă de el pentru „prelucrarea" amintirilor, a stărilor inițiale de comuniune cu peisajul autohton. Pe acest traseu al memoriei afective, la începuturi se află Strămoşul mitic, depozitarul de senzații In stare pură, care — antropologic vorbind — se confundă cu infantilitatea avidă de Natură. Din acest unghi de vedere, relația cu spațiul «copilăriei pierdute» capătă semnificație ontologică, prăpastia din ce în ce mai adîncă între Strămoş (Ființa Inițială, Eroul Exemplar, Copilul Liber) şi Urmaş (Ființa Neputincioasă, Insul Obişnuit, Adultul Claustrat) despărțim! la urma urmei două posibilități de stăpînire a realului. Urmaşul încearcă să refacă universul Strămoşului, iar. posibilitățile sale se bizuie pe datele sintezei mitico-poetice, datorate «întlrzierii» cu care sînt solicitate amintirile ancestrale şi individuale. Aminarea are consecințe contradictorii. Pe de o.parte, distanțează Urmaşul de Strămoş, le anulează legăturile directe, ceea ce duce la mărginirea unuia şi la mitizarea celuilalt, prin neintervenția unor acte care să întreacă sau să egaleze în măreție pe cele făptuite de inițiator. Pe de altă parte, contrastul permite Urmaşului să localizeze impresiile «vechi», să dea o coerență mitică «epicii» încredințate lui, b «epică» simplă, în fond, circulară, urmărind un ciclu vital exemplarizat prin chiar naturalețea ga, Povestindu-1, Urmaşul se implică direct în acest scenariu închis, caută să-1 imite, să-1 rescrie Întocmai. Intervine aici un aşa-numit *icomplex al fiului risipitor».* Neputința de a renunța la vatra părintească, la locul venerat In care fiecăruia îi este împlîntată semința, este specifică celor ce resimt necesitatea continuității de atitudine şi comportament, din tată în fiu, şi care, aricite meandre le-ar aduce viața, se glndesc mereu *la întoarcerea* acasă, spre a reînnoi şi tălmăci aici, numai aici, exemplul de stabilitate al înaintaşilor. [...] Regretul Intîrzierii, al îndepărtării fără țel de domeniul de acțiune al Strămoşului mitic este una din dominantele liricii, pillatiene, care se va prelungi pînă spre volumul LIMPEZIMI. [...]

„Să remarcăm că tot componentul intimității este cel ce permite transmiterea obiceiurilor din bătrini, rămase ca Simple rituale, unele cu totul particulare şi tocmai prin asta nespus de scumpe. Ritualul, cu mijloacele sale de a «reînvia» o schemă inițiatică, impune anumite rigori bine ştiute, ce nu admit inovații de nici un fel. Or, tocmai atari rigori, îndelung selectate, permit o rapidă mutație spre «înapoi», de vreme ce — învăluite în vrajă — umbrele trecutului se amestecă, „în seara ce coboară", cu ființele care le evocă *(„N-auzi cum sună paşii lor de odinioară?" I. ['...]*

Avem astfel circumscrisă geneza unui reactiv inconştient care, la Pillat, consumă însăşi credința şi dragostea față de pămîntul natal, față de o tradiție eare concepe viața în concordttmja cu ciclicitatea şi ritmurile naturii, cu Creația în stare pură, pusă în mişcare de o matrice telurică activă cu cei ce cred în

fecunditatea ei şi i se sacrifică. Strămoşul este un arhetip, în poetica piilatiană, care înglobează puterea comuniunii cu răsunetul tainic al acestei Genitrix, într-o totalitate sacră, dătătoare-de har•[.-..]

Perpetuarea schemelor iniţiatice făurite într-o anterioritate glorioasă prin faptele ei erotice, conferă vrajă şi inefabil acestei poezii care îşi elaborează savant conturile, prin imitarea unei primitivităţi înţelepte şi ţiriînd cu străşnicie la .Jegile ei nobile". ..sţ .,;

ADRIAN ANGHELESCU. (FarMecUl evanescent al melancoliei **în** *'op; cit.,* p. XIII, p. XIV, p: XV, p. XVI, p. XVII, p; XVIII, p.'XIX.)

[..:] „Proust — pe care mai' mult ca sigur poetul îl citise în anii de studii de la P*ris — adăugase: «adevăratele paradisuri .sînt acelea pe care'le-ai pierdut». Pentru naratorul din *In căutarea.timpului pierdui* copilăria însemna înainte' de toate un nume: Gombray. Florica şi .Miorcaniiîi vor reaminti de fiecare dată lui Ion Pillat acest «paradis pierdut», ale cărui reverberaţii afective şi spirituale se vor dovedi mult mai profunde decît seducţia de moment a unor'curente şi şcoli literare moderniste. Această realitate se va dovedi mai presus decît orice canon estetic, izvorind din străfundurile unor zone sufleteşti. [...]

Fondul de amintiri, impresii, senzaţii acumulat în anii copilăriei alcătuia oi încărcătură mult prea sensibilă, pentru ca, într-o bună zi, să nu izbucnească la lumini din adlmturile subcpnştientuhaai, [...]

Tot ceea ce părea nebtâos în fiinţa poetului, tot ceea ce gestase îndelung izbucneşte acum ladutnină. Mesajele trecutului, ale ariilor copilăriei şi adolescenţei sînt recepţionate ca nişte ecouri pe cît de îndepărtate, pe atît de 'Vii, ea licărul prin noapte al unor stele ce au pierit de mult, dar ale căror raze încă mai străbat beznai'spaţiilor galactice. Abia acum percepe el conţinutul, sensurile simbolice ale acestor mesaje, codul-lor secret.' [...$'

Scrutînd trecutul; poetul înţelege acum semnificaţia anumitor imagini; fapte şi situaţii de viaţă, atitudinile unor oameni care, fie că nu mai existau j fie că deveniseră.de nerecunoscut. Şi, totuşi, continuăsă dăinuie ceva în afara acestei degradări, pe>care lent, dar'decisiv, o produce timpul: structura sufletească a omului aşa cum se reflectă în memoria şi conştiinţa sa,' în raport cu solicitările luttiii exterioare, prin tot acel conglomerat de imagini şi experienţe de neuitat. Reproiectate pe ecranul: memoriei, toate aceste impresii şi senzaţii capătă, în conştiinţa omului matur --- pentru care moartea nu- ma i este o necunoscută, iar tjmpul nu-i, mai apare etern şi imuabil —,o dureroasă acuitate afectivă.,

La nivelul impresiilqr vizuale şi maţ puţin'al senzaţiilor, sensibilitatea poetului prezintă unele afinităţi cu ceaproustiană [..] Ga şi la Proust, rolul amintirii este precumpănitor: Dac .ce reţine memoria din experienţele şi faptele-trăite odinioară, din tot fluxul doi .impresii şi senzaţii? Care sînt acele clipe de excepţie ce, se vor,converti in..amintiri indelebile, esenţiale şi profund revelatoare peste ani? Ion Pillat constată şi el că orice pronosticuri în această privinţă se dovedesc de cele mai„multe ori false, că şansa de supravieţuire o au-tocmai acele imagini şi impresii c*>ţin'de. simplitatea şi de firescul vieţii obişnuite. [»..]

Ca şi la Proust, amintirea trecutului, » acestui: timp mitic al copilăriei este însoţită de sentimentul fragilităţii vieţii şi a morţii, — sentiment ce întunecă bucuria împlinirii clipei prezente, dar care, în schimb, face şi mai vii imaginile timpului dus. [...] Faţă d« adtocimea, complexitatea şi anvergura explorărilor^ proustiene ale. subconştientului; viziunea lui Ion Pillat asupra trecutului, reprezentării©sale nu depăşesc însă,<celimai adesea, stadiul impresiilor vizuale. Evident, genurile diferă. în concentratul spaţiu al poemului,;, autorul: nu poate să descrie bucMriajtextatică a acelor clipe de revelaţie, trăite atunci cînd senzaţii tactile; plfactive, auditive, produse de, impactul întimplător cu realul, fac să renască un întreg trecut. Şi totuşi, arareori, un asemenea proces al memoriei linvolnntareţj declanşaiîn plan senzorial, se produce, resuscitînd şuvoiul amintirilor, trezind» la .viaţă lumea mirifică a (apusei copilării *(Cămară de.< fructe).*

Oeeace prevalează însă şi aici e> latura pitorească,, evocatoare şi' mai puţin .aceea introspectiv analitică a vieţii sensibile, interioare. [...] Un loc privilegiat îl ocupă acelea care privesc, umitJerauldomesTirJ.intinu. Detalii ale acestui spaţiu concură la crearea atmosferei unei lumi, situată, parcă, în afara timpului. Interioare şi obiecte atestă urmele unor vieţi ce nu mai sînt, exprimă mentalităţi, gusturi, moduri şi stiluri de viaţă trecută. Aici s-a consumat ritualul ţihuc al unor existenţe,aievea. Totul,în*aoest$ încăperi, d» q plăcută, melancolică vetusteţe cu care de copil se familiarizase la Florica sau Miorcani sugerează un climat de viaţă incpnfundabU şi, singular, tot aşa cum fiecare fiinţă umană îşi vădeşte propria ei unicitate- [•••]"

WAN ADAM-(Ion Pillat. Pe Argeş tn sus..., p.

;.[...] „Spre sfîrşitul vieţii Pillat voia — îşi amintea Horia Furtună — să scrie-tun poem de fantezie, *Vrăjitorul,* în care iW<ma să arate/ cum un vrăjitor. [...] azvîrle în *<aer* obiecte inanimate.care;îndată prind viaţă şi aripi». Poate că mai mult decît o glorificare generică a-forţei, poetului, simbolul presupune şi o recunoaştere indirectă a propriei puteri: magicianul e Pillat însuşi-Tot atît de adevărat e faptul că nici un alt volum nu-i dă mai bine decît *Pe Argeş tthsus* măsura putinţei de a însufleţi lucrurile, de a ghici în ele «vecia ceasului Cemoare». în absenţa stăpînilor —r plecaţi fără întoarcere — obiectele

ii menţin într-o viaţă secundă, sustrasă momentan universalei treceri. Deloc numeros, relicvariul pillatian dă fără greş senzaţia proustiană a regăsirii timpului pierdut. între atîtea figuri casnice ale amintirii două sînt recurente: *oglinda* şi *cartea.* Ambele presupun o demonie de care poetul însuşi era conştient. «Cărţile ce-ncuie perfecte amăgiri» sint, de pildă, singurele semne de recunoaştere admise tn visul unei existenţe postume (v. *Jucării).* Oglinda însă, ca «hieroglifă a adevărului» şi totodată «hieroglifă a falsităţii» (Jurgis Baltruăaitis) învîrteşte roata timpului în sens invers, restituie chipul ideal, străin cu totul omului de azi. Eul fictiv se substituie omului real. Ca Dorian Gray, Pillat rămîne sufleteşte prizonierul propriei imagini de altădată, fixată magic în memoria oglinzii / citat din *Ochelarii bunicii/.* Finalmente, tasăşi memoria «devine o inefabilă oglindă ale cărei reflexe luminoase vin din abisurile eului. Suportul obiectiv al emoţiei poate' HpSij imaginarea lui e suficientă pentru a păstra intact» fiorul / citat din *Străinul/.* Un paradis lăuntric, pentru totdeauna regăsit, ţine aşadar locul celui pierdut. Evident, mărturia aceasta are în primul rînd o valoare pur personală, «ste, astfel spus, wi document sufletesc. Tot atît de bine ea arputea fi şi o replica autohtonă, un ecou tîrziu la celebrul poem dramatic al lui Milton. Ca poet, aprigul puritan îl fascina pe Pillat (din moment ded situa intr-o antologie de suflet a liricii engleze imediat după Shakespeare), iar aceste versuri din finalul *Paradisului pierdui* îl vor fi impresionat pe viitorul autor al *Bisericii de altădată:* «Şt atunci mult mai puţin vei fi Întristat / Că Paradisu-acesta-1 părăseşti,/ Avînd în tine însuţi un alt Rai/ Cu,mult mai fericit decît acesta/».

N. STEINHARDT: Reeditarea lui Ion PiUai, (Transilvania, XIII (19«4), nr. 4, p. 38—39

[...] Pillat este uri tradiţionalist, un melancolic şi un entuziast al'autohtoniei, însă nu un *simplu* apologet al virtuţiilor sau'culorilor indigene. Lirica lui, scrie Adrian Anghelescu, în studiul introductiv al ediţiei Cornelia Pillat, nu se confundă cu un tradiţionalism Îngust ori un paseism de tip sămănătorist, întocmai ca la Proust — iar studiul lui Adrian Anghelescu poartă semnificativul titlu *Farmecul evanescent al melancoliei* — elementele de bază ale operei pillatiehe (Copilăria, Casa părintească, Amintirea) stnt alcătuitoare de Mit-Arhetip, iar'nu teme comune pentru revărsări de sentimentalism. Adrian Anghelescu' se referă îndeosebi la Proust, nu la Mauriac. „Ca şi pentru Proust, amintirea trecutului, a acelui timp mitic al copilăriei este însoţită de sentimentul fragilităţii vieţii şi al morţii". Remarca este justă, însă citarea lui Mauriac se impune şi eai Dealul, podgoria, clmpia: iată „motivele" inspiraţiei la Florica, la Miorcanii Dorohoiului, la Izvorani. Dar podgoria delndată cheamă Malagarul lui Mauriac, după cum şi Casa] părintească

(privitor la autorul *Destinelor* s-a putut vorbi de *casele fugitive)* ori Copilăria reprezintă modelele (simbolice, structurale) caracteristice romanului mauri-cian *(Le mystere Frontenac* e un exemplu hotărîtor). Florica este un Malagar românesc («Via grea de rodul în care se concentraseră, parcă, toată lumina verii ce amurgea şi miresmele toamnei ce-şi făcea tot mai simţită prezenţa...»e iată un tablou întru totul potrivit şi *landelor* din proximitatea Bordeauxului), dealul de la Florica este un arhetip poetic aşijderea arhetipului imagistic de la Poiana Mărului pentru pictorul Horia Bernea, conacul de la Florica îşi are echivalentul în solida locuinţă a familiei hanseatice Buddenbrook (şi stă în contrast cu baladinul vers rilkean: *Wer sick kein Haus gebaut hat...).*

[...] Individualitatea poetică şi originalitatea reacţiilor psiho-seasibiie se afirmă, se vădesc în *Pe Argeş tn sus.* Atunci, într-adevăr, nestingherite, nesfioase, vor stăpîni dealul, podgoria şi cîmpia, cele trei elemente ale «pămîntului» devenit focar primordial pentru contemplaţie; atunci peisajul românesc iţi va dobîndi preeminenţa Insă nu *tn sine,* ci întruCît e' Sorginte şi „cînip magnetic" al unor senzaţii proprii: melancolia vieţii, scurgerea ireparabilă a timpului, duioşia mîhnită a Inserării, a serilor de toamnă, a privirii obiectelor pieritoare, inefabila obsesie a trecutului. Şi, desigur; întrucît, genorftată o îndrăgire crescîndă a spaţiului natal, a obiectelory clădirilor, şi fiinţelor care-1 configurează, fiindcă oglindeşte mersul prin timp al omului şi dă acestei rapide evanescenţe măcar puţină stabilitate şi concreteţă.

Oare nu într-o aceeaşi măsură este peisajul proustian de francez şi autohton? Ori al lui Mauriac? Ori de german şi de nativ al Ini Thomas Mann? [...]

Ion Pillat aşadar, nu e un'«simplu» tradiţionalist ori peisagist;.e — ca şi Proust, Francois Mauriac ori Thomas Mann-4 un «normat» perfect încadrat îh societatea, vremea şi predannle mediului, tin anormali» Care, lotuşi, a înţeles (a «ştiut») 'prea bine, a pătruns şi el ca ai ceilalţi trei mari scr> itori cărora l-am alăturat — universul «anornial» şi i reflectant al poeziei, artei, creaţiei de-a doua: Peisajele copilăriei, imprejurările, unei vieţi comode şi neaventuroase, încadrarea în sistemul convenţiilor societăţii din oare a făcut parte, simpatia şi consideraţia purtate poeţilor altor graiuri şi glii, intima legătură (fidelă, aproape dureroasă) cu «materialităţile» ambiante, strunirea pornirilor temperamentale nu i-au fost stavile ori oprelişti, ci incitări spre biruirea ritmului monoton al existenţei, spre păşirea. în acel domeniu — diferit, parabolic, straniu, anormal — generic şi vag denumit artă.

BĂTRÎNII

HORIA FURTUNĂ. (Alături de Ion Pillat, in Ion Pillat mărturii despre om şi poet..., p. 20) ; • •

[...] *Jn iulie 1918, după demobilizare, Pillat mă luă cu el la Miorcani, moşia lui părinteasca-'din judeţul. Dorohoi. Aci urma să ne odihnim după lungul zbucium al războiului şi să scriem versuri. .

Miorcanii a fost pentru noi un loc de orientare hotărîtoare. Războiul, ii spuneam lui Pillat,, mi-a revelat marea realitate a ţării şi a limbii româneşti. Bl simţea la fel. Ne-am hotărît să întrerupem poeziile începute sub vechile semne literare şi să ascultăm porunca sufletului nostru nou. Şi-a terminat volumul GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI, eu am isprăvit ciclul *în strmele ghimpate.* Eu ani început *un Anton JPann* care a rămas pînă azi doar început; al a scpis într^o ^singură zi un *Anton Pana* care a fost primul din imarea poemă BĂTRÎNn, pe care a dat-o mai tîrziu".

',•.:.,'•< •• - *u* ••,:, [• . • j • - .-.

EUGEN LOVINE'SCUu (Istoria literaturii române contemporane... p. 104)

{.-.'} „BĂTRÎNII (lărgesc inspiraţia poetului printr-o solidaritate dincolo -de- cadrele conştiinţei domestice, care nu. prezintă aceeaşi armonie de fond şi impresii" ca *Florica şl* vădesc un anumit patetism retoric şi,o insuficientă caracterizare a marilor strămoşi". ,r

ALEXANDR U DIMA. (Aspecte ţi valori în poezia lui Ion Pillat..., p. *25b*—257).

[...jj „Ca şi «Epigonii» lui Emineseu, poetul îşi propusese evocarea -cîtorva chipuri literar-culturale 'din trecutul nostru [...]

Evoeărife din BĂTRÎNII păcătuiesc însă prin lipsa unor caracterizări specifice scriitorilor, prin lunecarea lor comună în generalitate şi chiar didacticism:; Numai fragmentar izbutite poemele au — fiecare — versuri Ce reţin fie prin justa evocare a atmosferei vremilor trecute, fie prin note de vioiciune şi liumor".

TUDOR 'VIANU. (Poezia lui Ion Pilla^ln Studii ţiportrete literare...,p.60—61).

„în poema BĂTRÎNII defilează primii mînuitori ai scrisului românesc, un Dosoftei Mitropolitul, un Ghenadie Cozianul, un Ienăchiţă Văcă» rescu, vin apoi patronii unei concepţii occidentale de viaţă bazată pe raţiune şi încrezătoare în progres şi a unei poezii în conexiune cu modelele Apusului civilizat, printre care Dinicu Golescu, Eliade, Cîrlova, Alexandrescu şi Bolintineanu, Anton Pann, Donici şi Mureşanu reprezintă în această galerie nota

naţională şi naţionalistă, care în sufletul revoluţionarilor de la 48 trăia în bună armonie cu îndemnul de a împrumuta formele de viaţă ale Apusului civilizat. V. Alecsandri le urmează tuturor acestora.. Nu însă şi Emineseu, eare reprezintă de fapt un alt drum. Occidentalismul poeţilor de la 1848, năzuinţa lor către forma unei civilizaţii s-a frînt în muzica lui Emineseu, cu întoarcerea ei către lumea basmului şi a trecutului, către armoniile mîngîietoare ale naturii, către înţelegerea unei lumi ca, o aşezare iîmpietrită de rosturi eterne şi imobile. Marea lui figură putea lipsi din această frescă a poeţilor revoluţionari şi bonjurişti. [...] Ion Pillat a socotit însă că dă o încheiere logică poemei sale, făcînd să apară ca cel din urmă: dintre înaintaşii săi, nu pe un poet, ci pe un pictor, pe Nicolae Grigorescu, spre care privirile româneşti s-au întors cu încredere şi. îneîntare către.această lume care nu este a deznădejdii, de vreme ce raţiunea omului o poate stăpini şi transforma după idealurile ei"; •

GEORGE CĂLINESCU. (Istoria literaturii..., p. 777). '

„BĂTRÎNII o mulţime de figuri ale trecutului..', apar înaintea poetului in chip de fantome şi vorbesc cu el în casa de la Florica, într-un limbaj pastişat pe temeiul operei lor, îritr-un ton artificial, '.monoton şi fără sens liric. Inspiraţia este livrescă şi nu numai straniului, dar românului însuşi, nedocumentat suficient asupra unuia ori altuia, 'aceste' compuneri nii-i spun nimic". ' >>,,,,

ION ZAMFIRESCU. (Pillat şi ideea de timp, în *Ion Pillat, mărturii despre om şi poet...,* p. 184). . . , '

„Pillat are întotdeauna gustul şi presimţirea înţelesurilor istorice dar nu lucrează direct cu ele, nu Ie aduce la suprafaţă, ci le ţine in tăcere pe* im plan de adîncime în stare să justifice şi să intensifice emoţia lui lirică; Nicăieri nu apare mai bine această trăsătură ca în alegoria BĂTRÎNII, acolo unde Pillat aduce lîngă noi, ne pune să vorbim direct cu ele,-figuri trecute din galeria venerabilă de cîntăreţi ai neamului. Misterul acestei învieri e posibil printr-un proces de dizolvare a timpului, dizolvare mimai de cadru şi de distanţă, nu însă şi de conţinuturi care rămîn vii şi intacte".

CRISTIAN LIVESCU. (Introducere în opera lui Ion Pillat..., p. 74—75, p. 76)

„Scris cu multă vreme după apariţia volumului GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI şi aproape concomitent cu multe din poeziile,«grupate în PE ARGEŞ

Î N SUB, lungul poem BĂTRÎNII (464 de versuri), apărut în 1922 în revista *Cugetul'românesc,* merită oi analiză speciala. Bl nu poate fi aşezat laolaltă cu ridurile FLORICA şi TRECUTUL VIU, deşi elementul tradiţional comun ar îndreptăţi o asemenea apropiere. Avem de-a face tot cu un poem de tranziţie, de data aceasta de înfiripare a unei relaţii statornice cu o tradiţie literara; fără de care invocfli'ea trecutului devine trudă zadarnică. Prin poemul de faţă, Pillat Îşi apropie modalitatea mitizării unor proeminenţe apuse prin intermediul poeticului, iniţiativă reuşită cel dintîi de Eminescu, în *Epigonii,* modalitate căreia i Se suprapune o altă tehnică,*; acea >a „înscenării" — âjurisă, fciim se ştie, la desavîrşire In mult citata capodoperă a lui Pillat, *Aci 'gosi pe vremuri.* Daf, înainte de orice, BĂTRÎNII consemnează la modul Cel mal direct cotitura realizată de poet; în^preajm» anilor '20 [...] în BĂTRÎNII hu avein deocamdată — şi aceasta ne face să considerăm.poemul ca fiind unul de tranziţie — decît reactualizarea *expresiei* unui trecut de glorie culturală [...] Vom observa lesne că laudele aduse marilor strămoşi literari se referă, în marea lor majoritate, la păstrarea şi îmbogăţirea «graiului» românesc, poetul încercînd, în cazul fiecăruia să parafrazeze — prin-tr^ufy reuşitcolaj rnimeţ^c —.stiluricelebre sau' elemente caracteristice de atmosferă... '.'"

„ . în, pofida proporţiilor sale neobişnuite, poemul BĂTR'ÎNIT; această amplă *are poetica* a,lui îfiljat, Redescoperă cuvintele de preţ ale autohtonizaţii, le face să.,fie adapiabile unui nou registru poetic. Este un mod de primenire a expresiei şi, în aceiaşi timp, un act de ataşare programatică la •spontaneitatea ordonată» poeziei intrată în tradiţie".

IOAN ADAM (Ion Pillat Pe Argeş în sus..., p. 218) * ' ' '

„yjguroş eşte,şi apelul înaintaşilor literari, ai *ctitorilor,* 'glorificaţi cu fast,în amplul poem B^rfru'i. Raţiunile atitudinii nu mai sînt morale, ca în *Epigonii,* ci exclusiv stilistice. Pillat pare a şti că adevărata originalitate nu înseamnă evitarea ori negarea modelelor, ci asimilarea şi depăşirea lor. în consecinţă, înainte de a crea o nouă literatură, înainte de a introduce un *nou timbru, e* participă cu evidentă voluptate la un tip *canonic* de literatură, se simte solidar cu o tradiţie vie."

SATUL MEU

V. VOICULESCU (Etape şi reşedinţe..., p. 101 — 103)

[Descrierea ţinutului Miorcanilor, peisaj pe care se profilează personajele schiţate în SATUL MEU şi climat al creaţiei poeziei pihatiene].

„Miorcanii Moldovei, uitată moşie a tatălui, poetului, Miorcânii umilii săraci şi domoli cu lumini îngîndurate pe zări şi ondulaţii nostalgice cu malurile ruinate ale, Prutului în,privelişte, a îngăduit poetului să se coboare- în lăuntrul său — unde, sub rumeguşul de aur al amintirilor, s-a găsit, pe sine, vechi de cînd lumea, nou ca dimineaţa. Singur veridic şi autentic din tot ceea ce întîlnise el pînă atunci în lume. •

Sub ocrotirea Miorcanilor s-a descoperit pe sine cu tot tezaurul de liniştit chin metafizic, de motive psihologice, de probleme de arhitectonică poetică, de magie a verbului, de adîncire simbolică a vieţii. La Miorcani s-ă articulat clasicismul şi apoi helehismul lui Pillat. Desigur toate aceste motive se aflau în germen, chiar în poezia înfiripată la Paris.. Ele se,întretaie ca nişte filoane în toată desfăşurarea de mai tîrziu. Dar cele mai preţioase şl cele mai autentice care erau la fund ies acum la' iveală. Tot aici, la Miorcani a săpat el vrăjita rădăcină a folclorului carie i-a umplut poezia de acel adevăr substanţial ce înfloreşte *ia* SATUL MEU, de-a lungul' "BISERICII DE ALTĂDATĂ. Aici, la Miorcani, a reluat şi a trăit marea poezie a lumii de la omul vedic şi Homer, pînă la Rilke şi Valery, pe care dacă-i cunoştea, aici i-a pătruns.

Miorcanii 1-a făcut să uite zeii Florichii şi să se simtă uneori el însuşi -un Demiurg, creator de lumi închegate din cuvînţ. ' ' '

Astfel, epoca Florichii, fără să se curme brusc, rămîne departe în urmă, cii porţile întredeschise ca poetul 'să se poată întoarce din ce în ce mai rar.

începe acum era Miorcanilor.' Se isprăveşte astfel cu acea poezie de'tinereţe'din zodia Florichii, nu aş putea spune superficială, ci da suprafaţă, a poeziei miiit prea decorativă, ca o altiţă sau ,ca o încondeietură. Poezie adevărată, dar nu de un adevăr de legendă...

Poetul se afla încă.pe planul unui^Alecsandri mult evoluat. Căci ,la Florica^subiectul poeziilor venea din afară, se impuneau, pa nişte forţe -r stafii ce pîndeau peVoeţ din fiecare ungher al odăilor, din fiecare colţ al viei, în fiecare privelişte. La Miorcani el se descătuşează din robia acestui impozant dar prea'decorativ trecut. Miorcanii sihastri îl urcă în zările esenţialului orizont interior.' Aici începe adevărata existenţă poetică a lui Ion Pillat, cînd poezia se organizează pe planuri superioare, în cicluri Sever şi organic rînduite, lăuntric motivate şi unde ardoarea experimentală pentru versul cît mai alchimic, se împleteşte cu cercetarea migăloasă a legilor verbului, cu reflexia neînduplecată, cu meditaţia largă.

Poezia scobind adînc în el, ajunsese la zăcămintele proprii ale poetului, la esenţa lui intimă din care începe să se hrănească. La Miorcani, se naşte Elegia} atît de caracteristic pillatiană. Aici, apar în toată complexitatea lor, Timpul şi Moartea, motive nesecate pentru poet. La Florica, timpul i se arătase numai în ipostaza lui istorică asemeni cu o umbră îngheţată a trecerii.

Acum, timpul se despică în două şi începe a se proiecta înspre înainte, spre moarte şi devenire: timp metafizic, timp interior, susur bergsonian, iarăşi motive pur pillatiene. Poetul nu mai este al istoriei, al tribului, este al'Misterului său propriu, care e unicul mare mister unde încep şi sflrşesc toate, neam, familie, privelişte, lume, Univers, convergînd toate desluşit şi deplin în el. De aici o sporire a noţiunilor de uman în poezia lui Pillat; o creştere' a simţului eternului şi a puterii de evocare a infinitului.

Emoţia se stăpîneşte cu hotărîre, dar capătă îri schimb relief şi mai pur.

Poezia ciştigă acea unitate de formă şi gîndire, ceea ce îi echilibrează aspiraţia între contemplare şi năzuinţa, limitarea formală nefijnd o stavilă dorinţelor şi pasiunii conţinute.

La Miorcani gi-a chivernisit poetul moşia Im spirituală de pe care a cules îmbelşugat rod etern. , i.

Aici, plănuia, dospea, chibzuia pentru ani întregi lucrnl lui litera*, într-o linişte, Q înţelepciune, nu echivalentă, ci mult superioare fericirii" [.:..]

POMPILIU CONSTANTINESCU.'(Ion Pillat„SAŢULMEU^Scrieri..., voi. 4, p. 365-368, [1925]

„Treptele de evoluţie poetică ale d-lui Ion Pillat au ioşt deştul de capricioase. Ancorînd, ca debutant, în rada simbolismului, deşiavea preţioase însuşiri clasice, continuînd pe acelaşi drum care nu era al său, către maturitate, a poposit lîngă yâtra străbunilor, evocînd frumuseţea peisajelor autohtone în pasteluri de p personală expresie. ' ' '."

Stăruind pe aceeaşi latură, ne prezintă în ultima culegere icoana multiplicată a *satului său,* Miorcani. încă din PE ARGEŞ ÎN ŞUS, inspiraţia d-lui Ion Pillat îşi împletea dragostea numai în jurul căminului propriu şi al străbunilor în aspecte topograifice de prea particulară localizare în spaţiu.

De la peticul mai întins al *Floricăi* s-a limitat acum la cercul strimt al *Miorcanilor.* SAŢULMEU e o geografie poetică, dispusă-n elementele sala constitutive; în chipurile şi icoanele *satului său,* d. Pillat a.reuşit să zugrăvească o galerie de tipuri şi aspecte ce pot interesa poeticeşte [..]

Evocările scurte, de cîte două strofe, se împart în două categorii: portrete şi naturi moarte. D. Pillat foloseşte mijloace pur picturale; descripţia nu e aerată de emoţiune lirică, ce îşi circumscrie cadrele la o simplă spatia - lizare de imagini.

Proprietarul, Ştrul Leiba, Secretarul primăriei, Anisia, Popa Breazu, Părintele Nicului, — în categoria portretelor; *Copacii din sat, Rateşul veo,hi, Crlşma* — în categoria peisagiilor — sînt definiţii sensibilizate în vignete poeţi ce

p Autorul, probabil, şi-a dat seama că, adoptind procedee pur picturale, poate cădea uşor în mecanizare de aceea,' pentru a le anima, a transpus definiţia poetică la persoana întîia. '

Concepţia apare vicioasă cu atît mai mult cu cît unele din efigiile sale sînţ de natură epigramatică, iar altele, prin felul obiectelor ce zugrăvesc, forţează, pînă la,baroc procedeul, (ex. *Proprietarul, Secretarul primăriei.)*

, Transpunerea la persoana întîia e firească în unele portrete, fără nuanţă epigramatică, ca *Anisia* sau *Părintele Niculai.*

Cînd e vorba de natură moartă, ca în *Crlşmp„* de altminteri dintre cele mai bune, sau *SţUpii dejelegraf,* procedeul apare direct artificial. •

E drept că nu e uniform. Astfel *Rateşul vechi* scapă de acest defect şi e printre cele mai reuşite vignete descriptive.

Dar goana după imaginea inedită, efortul de personificare al unor obiecte lunecă mai adesea în preţiozitate supărătoare: petele din penultimul volum cresc în proporţii neîngăduite aici, unde interiorizarea peisagiului cedează pasul aspectului pur pictural, (ex.': *Cimitirul, Clopotul, Hora, Primăvara.)*

Tradiţionalismul şi dragostea de pămîntul natal au devenit Ia d. Pillat prilej de osificare poetică; d%a se îngrădeşte în contururile prea particulare a înfăţişării ţării noastre^ îşi cetlueşte'inspiraţia la petecul îngust al unui loc ce-I leagă Sufleteşte numai pe'sine şi, reducînd pastelul la o simplă vignetă picturală,inspiră serioase temeri de la ajunge la cronica versificată, de interes particular şi la mecanizarea mijloacelor de expresie"".' "'' '

CC, I : • • • ' -' '

D. RAZU (DEMOSTENE BOTEZ), Ion Pillat, *'Satul meu,...* [1925].

[... '] „Salul meu manifestă o strîhsă legătură de colţul de pămînt pe care ă copilărit autorul şi legăturile acestea de ţarină cu'sentimentul familiar pe care-1 stimulează sînt baza tradiţionâKsmului. '

Proust Spre finele primului volum din *Du cote de chez Swann,* după ce a petrecut în memorie împrejurimile Combray-uîui, cu toate florile dinspre Mesăglise pe care le-a văzut copilăria lui, spune: «Soit que la foi qui cree soit tărie en moi, *soit que la realitii ne se forme que dans la mimoire,* les fleurs qu'on me montreaujourd'hui pour la premiere fois ne me semble pas de vraies fleurs».

Pentru d. Pillat, satul său — Miorcanii — cu tipurile şi peisajul care-au constituit primele noţiuni ale copilăriei, este singurul sat «adevărat» cu singurele tipuri «adevărate» cu singiirul peisaj «adevărat». Toate satele pe care apoi le-a văzut pentru prima oară sint parcă sate artificiale.

Acest sentiment îl are fiecare din noi, pentru satul, tîrguşorul sau uliţa în care s-a'născut. Unei'«epopei» a satului natal—care, virtual, trăieşte în, fiecare din noi, d. Pillat a voit să prefere o fragmentare pe tipuri, peisaje

momente, care constituind simetrice noţiuni primordiale, alcătuiesc «satul» aşa cum,s-ar alcătui un sat «definiţie»sau «noţiune» pentru copii, din cuburi şi figuri de lemn cu dimensiuni egale" [...]

„înfăţişareasatelor este pe cale de ase primeni. Tipurile pe carele cîntă d. Pillat încep a face parte din trecut. Tristeţea părăsită a curţii boereşti, ruina rateşului vechi, singurătatea tăcută a parcului ca şi Moş Gheorghe Jitarul fac parte dintr-o lume oare va dispărea. Pentru generaţiile viitoare «satul meu» va fi altfel" [...]•>

„Cartea d-lui Pillat închide între foi, ceva din viziunile fiecăruia din acei care-au început a învăţa lumea într-un'sat *tpaingin drumuri negre ca-ntr-o plasă»"* •

PERPESSICIUS (Ion Pillat. Satul meu (Cartea vfemii), în *Opere,* voi, II, p. 152- 153. ' . ' '

[..,]„d,-l Pillat a urmărit în SATUL MEU să ne dea schema unei monografii poetice a Miorcanilor. Judecata noastră nu trebuie să piardă din ochi acestsemn.de pe fruntea poetului,.în poeme de cîte două catrene fiecare, d-l Ion Pjllat încheie un colţ de sat, o reflecţie, un personaj- în spaţiul a două strofe poezia sade multe ori tînjeşte ca un copil sănătos într-fliCurtieică fără zâne — poezia sa care era învăţată cu ţarina, cu valea despletită, cu orizontul. Dar d-l Pillat le-a voit astfel de data aceasta. Privite ca viniete lirice ale unui peisaj rural, aceste poeme în miniatură au un farmec original. Ele se pot grupa în cîteva serii, din care cea mai bogată cuprinde variantele laitmotivul, am zice inasimilării sufleteşti" .(Ex.: *Proprietarul, Secretarul prinţăriei) [...]*

„Ne aflăm mai gurînd în faţa unor epigrame indirecte — căci executantul e pus să se flageleze singur — în eare,poanta finală trădează o intenţie satirică. Alteori intenţia aceasta se realizează, pe două,planuri, cum e în dipticul celor doi preoţi — unul de modă nouă.., (popa Breazy.) «şi părintele Niculai, preot de modă veche» [..] ;<,

„Dar peste această serie, căreia i-am putea aice epigrame politice,, se înalţă o alta mai apţoape de sufletul nostru, pentru, că lasă mai mult loc imaginei, deci poeziei. E acea serie de personificări sumare, cu strălucirea fugitivă a licuricilor de-a lungul unei şosele luată în goana trăsurii, dar a carp farmec nu place mai puţin. Aşa sînt de pildă: *Hora şi Prutul şi Crtţma* şi. *Uliţa satului* şi *Iazul" [...]*

„iar o a treia serie gravează, cu o artă ce ţine pasul interpretului în lemn, ce ilustrează volumul de faţă, figuri dintr-un album romantic, cu liniile puţin şterse, cu umbrele întinse, aproape de ceaţa originară din care talentul d-lui

Ion Pillat le-a scos la lumină: şi *Anisia* şi *Joldea Conlrdbandistu* şi *Iliuţ, orbul satului* şi *Baba Vişa [...]*

„Şi iată cum un poet adevărat îşi poate permite orice capriciu. Miniatura nu exclude arta, mai ales cîhd a ieşit din aceeaşi mînă, obişnuită să se aplice şi operelor mari".

OC TAV ŞULUŢIU (Pasărea de lut în *Scriitori şi cărţi...,* p. 173)

„Cu o forţă plastică dusă pînă la senzualism, — a nu se confunda cu senzualitate! — cu posibilităţi de imagistică, bogate şi diverse, Ion Pillat a creat o poezie precis integrată într-un trecut poetic pe care cu cinste şi-l recunoaşte şi căruia îi adaugă o nouă treaptă. Resursele optice ale poetului au fost nesecate şi au pictat într-o vastă succesiune de tablouri icoanele naturii acestei ţări. De n-ar fi decît FLORICA şi jumătate din SATUL MEU şi Ion Pillat ar rămîne un poet bun şi mereu recitibil".

EUGEN LOVINESCU (Istoria literaturii române contemporane..., p. 94)

„Adevărată monografie rurală, SATUL MEU (1925) e prea schematic şi prea voit prozaic".

COBNEL REGMAN. (Ion Pillat poet al tradiţiei... p. 697)

„SATUL MEU se valorifică pe plan pictural. De la aspect la efect s-ar putea schiţa evoluţia ce separă PE ARGEŞ ÎN SUS de prezentul volum. Mai conturat tradiţionalistă întrucît poetul pare a se fi aplicat cu mai multă Stăruinţă elementelor „româneşti", opera este totuşi prin tehnică, prin manieră, mai aproape de drumul bătut al poeziei moderne.

Obişnuit, sînt notaţii impresioniste, uneori simplu graţioase, cu aspect, unele, de calambur, sugerînd, altele, tehnica ghicitorilor, un fel de ghici-ghicitoarea mea cu ceva dinJules Renard. *(Stîlpii de telegraf).*

Poezia încărcată cu mult imagism şi metaforism ţine'de domeniul miniaturii şi al epigramei. Consumîndu-se repede[...] este în chiar condiţiile genului să impresioneze prin instantaneul orbitor, de concentrat efect. De aici apoi «poanta»supraîncărcată de efect, contrastele puternic puse în lumină, impresiile categorice localizîndu-se în versurile finale.

Partea primă a volumului e şi cea mai semnificativă. Poetul schiţează aici figurile satului nu fără unele sugestii din Francis James. Poanta expresivă aminteşte puternic pe acesta *(Ilie Baciu)."*

TUDOR VIANU [Poezia lui Ion Pillat în *Studii şi Portrete literare...,*p. 74)

„în SATUL MEU, scris în septembrie 1923, publicat în 1925, Pillat încearcă să refacă pentru Miorcani, ceea ce izbutise pentru Florica. A rezultat şi mai mult şi mai puţin: o icoană a oamenilor şi a locurilor satului, văzută din perspectiva proprietarului şi a curţii boereşti, zugrăvită cu o anumită simpatie democrată, dar căreia îi lipseşte acea duioşie, acea mişcare a sufletului care îşi apropie aspectele şi face farmecul volumului precedent. Apoi tehnica volumului care rezolvă toate temele în două strofe a cîte patru versuri, trezeşte impresia unei prinsori poetice cîştigate, a unui act de virtuozitate, în care realitatea sentimentului se umbreşte".)

GEORGE CĂLINESCU (Istoria literaturii române de la origini pînă in pre; zent...,* p. ,777) , •.

„Tot atît de fals este ciclul SATUL MEU, monografie în stanţe a comunei rurale, în care se dă pentru fiecare factor o scurtă definiţie a menirii lui, sau de epigramă de idei ori de imagini".

AUREL RĂU (Ion Pillat. Poezii, Antologie şi prefaţă de..., p.XX^VI)

„în SATUL] MEU factura realistă de care am vorbit la volumul precedent s-a păstrat în parte. Se reţin prin caracterul lor revelator cîteva micron biografii dezvăluind existenţe aspre şi mizere sau, joc de imagini ca-n *Oile,* cîteva miniaturi lirice, de peisaj rural, între care *Rateşul vechi, Mările de vînt, Iepurele* şi *Amurgul.* Nu e mai puţin adevărat că ele convieţuiesc intre coperţile aceleiaşi cărţi cu bucăţi în care rămăşiţele unei optici semănătoristese pun lesne în evidenţă *(Ştrul Leiba, Părintele Niculai, Secretarul primăriei).* Alcătuite dţn cîte două strofe, ca nişte stanţe de Moreas şi fiecare subiect autoprezentîndu-se, vorbind la persoana întîi, unele poezii din acest volumv.de-un lirism obiectivat şi unde participarea afectivă a poetului este cel puţin camu« flata, aduc cîteva mărturii, concrete, într-o expresie verbală adecvată,, despre viaţa fără bucurii şj fără speranţe (citat *Ilinca lui Ion).*

Concluzia se degajă singură şi 4in cuvintele lui *Vasiie Bukoc* (citat) pentru care singura nădejde pe lume rămîne boul din grajd. .<,.•.

De o vibraţie mai pronunţată se impune atenţieiişi *Anisia* (citat), aducînd ceva din lumea „umiliţilor şi ofensaţilor vieţii" care traversează opera sadoveniană. . . • • „ •

în ciuda stereotipiei, cu monologul lor confesiv, aceste destine (am mai adăuga şi *Baba Vişa)* au parcă aerul unor epitafuri ticluite după o idee din *Spoon River Antology,* celebra carte a lui Lee Masters. ,

In momentul scrutării de către poet, saţul e Miorcanii Dorohoiului din anii imediat următori reformei agrare, reformă incompletă, pusă în aplicare începînd cu anul 1921 sub presiunea luptelor muncitoreşti şi a mişcărilor ţărăneşti. Dar prin lipsa de perspectivă istorică, prin neîntrezărirea nici unei posibilităţi de salt din ieşirea din starea materială constantă, satul lui Pillat este într-o oarecare măsură şi o entitate anistorică, satul din totdeauna, condamnat să reparcurgă la infinit aceleaşi cicluri.

Poezia *Ilie Baciu,* adeseori citată ca valoroasă de critica din trecut, neînfăţişează pe ciobanul satului, *un saricalăţoasă cît un urs»,* ca pe o statuie lucrată naiv şi urieşeşte, în jurul căreia timpul s-a scurs fără să lase urme"

Dacă imaginea creată în prima strofă ar putea fi luată şi ca un simbol al permanenţei poporului, care, în faţa marilor migraţii pustiitoare din primul mileniu, şi-a găsit adesea salvarea în solidaritatea cu munţii ducînd o viaţă cu precădere agrar-pastorală, strofa a doua (citat) trădează o idee venind din cu totul alte surse, şi care în volumul următor se vor pune cu şi mai mare claritate în evidenţă. Vorbind de evoluţia motivului popular în poezia cultă de modul cum acesta este interpretat de la o generaţie la alta şi remarcînd preferinţa unor poeţi contemporani pentru *«elementul tainic şi adine tulburător al descînlecelor, bocetelor sau colindelor»,* Pillat consideră că poate defini „poezia nouă" — respectiv poezia dintre cele două războaie — ca pe una ce «se *străduie să redea mai mult latura omenească a sufletului nostru primitiv».* După cum socoate că «acest caracter de primitivism»îi dă poeziei într-un mai înalt grad caracterul naţional specific".

LAURENŢIU ULICI (Multum in parvo..., p. 287)

„Impresia de spaţiu identificabil, de geografie răspicat conturată, *o* dau în poemele lui Ion Pillat toponimicele. Fără ele satul poetului s-ar aburit pierzîndu-se de singura delimitare regională, atît sînt de absente structurile specifice. Distingem empiric „aerul" moldovean de cel muntean sau transilvănean. Dacă *Amintirilor* lui Creangă le-am fura onomastica, toponimia şi le-am munteniza limba, «aerul» moldovean ar rămîne. în primul rînd în mentalitatea generală a personajelor. Aşişderea s-ar întîmpla — pentru «aerul» transilvănean cu Agîrbiceanu ori Pavel Dan în proză, Goga în poezie. Satul lui Pillat, fie el Miorcani sau Izvorani, nu are un «aer», al său, e acelaşi în nordul Moldovei şi, în jos pe Argeş, redus la ceea ce e comun şi nespecific: decorul natural larg, figura mai mult socială a indivizilor din comunitate, dinamica preocupărilor vitale. Deduc de aici că poetul face din acest «orizont spaţial» cu atribute, cum spuneam de matcă ontologică un pretext pentru *altceva,*

mai presus de aparența unui reportaj liric. Ce căuta Pillat în peisajul botanic și antropomorf al satului era *liniștea* și o *ordine* din totdeauna a întregii ifiri, cristalizată într-o infinitate de cicluri finite.

OVIDIU PAPADIMA ***(Ion Pillat.,,,*** **p. 81- 82)**

în anul 1946, în volumul omagial: *Ion Pillat. Mărturii despre om și poet,* Ovidiu Papadima publica eseul: *împăcarea sub zodii, pe* care-1 completează în monografia *Ion Pillal,* apărută în anul 1974 și din care extragem următoarele:

[...} „A fost necesară ° revenire la Miorcani, [câ să despersonalizeze oarecum eul poetului, să-1 scoată din colivia aurită a amintirilor fastuoase ale copilăriei, desGhizîndu-i ochii spre lumea din afară, aceea a satului sărac, pierdut în singurătăți, cu credințele lui, cu riturile lui străvechi [...] într-adevăr, cosmosul folcloric în complexitatea lui se ivește acum pentru întîia dată în poezia lui Ion Pillat. în ciclul SATUL MEU (1923), *moș Gheorghe* «jitarul satului» apare ca o imagine a «sfîntului Patru», portar al raiului atît de, concret Jn credințele folclorice, *Ilie ciobanul* crede — ca toți ai lui atunci — că albul Căii lactee și-ar avea originea, într-o țîșnitură din ugerele unei fabuloase turme de oi; *baba Vișa* — «manca morților din sat» — are sufletul plin de eresurile străvechi ale trecerii omului spre lumea «de dincolo», de sub pămînt; *«Iliuț — orbul satului»* — e un cititor în suflete, așa cum i-a considerat pe cei fără vedere folclorul tuturor popoarelor, de la Homer pînă aproape de vremurile noastre; cimitirul e «satul cel adevărat» unde — la fel ca în imaginile care populează bocetele «n-au casele nici poartă, nici ferești»; vîntul ațîțînd *morile de vint* e un zmeu din lumea basmelor; *umbra* ce însoțește pașii omului este un al doilea eu — în folclorul nostru ca și în cel universal, precum. în mijto-Jogia Egiptului antic, cu numele *Ka,* era al doilea suflet al omului,, precum în nordicele *Saga* era o ființă în afara lui, prevestindu-i, primejdiile și moartea — la fel și în *Umbra* lui Ion Pillat; *«Și chipul lui ești fu culcat pe drum».* Totuși universul folcloric rămîne în afara mentalității poetului. El mimează doar existența acestui univers în credința oamenilor din sat, în numele cărora vor. bește în concentratele monologuri portretistice ale ciclului. Ion Pillat rămîne și de astă dată același intelectual rafinat și lucid, credincios propriului său univers și artei sale, care e aceea a unui modern [...] Ion Pillat dorește să se apropie de mentalitatea celor care trăiau încă viața folclorică, dar nu se identifică cu ea. O mimează numai — privind-o din afara ei cu luciditate, creînd *simili folclorice,* ca și Lucian Blaga mai tîrziu. Spre deosebire de acesta însă — «are își impregna echivalențele folclorice cu penumbrele universului său poetic — Ion Pillat manifestă propensiunea spre concret a pictorului [...,] Mult mai frecvente în SATUL MEU decît portretele sînt,peisajele, și aici lectorul

subtil de poezie modernă — care a fost totdeauna Ipn, Pillat — își .desfășoară maturul său meșteșug poetic; întemeiat în,primul rînd pe forța de, expresie plastică a imaginii [...] Nu este, credem, o simplă întîmplare faptul că titlul ciclului sună aproape de acela al celebrului tablou al lui Marc Chagall: *Eu și satul meu,* întreaga tehnică artistică a poeziilor din SATUL MJȘU, atestă efortul conștient al lui Ion Pillat, de a realiza un echivalent al gravurii în lemn: linia aspră, scurtăj sobru dar mult adînoită, mai ales în poeziile cu structura portretului; o voință dură de a rămîne departe de orice imixtiune a idilicului în zugrăvirea omului, la fel ca în plastica lui Marc Chagall și a acelora dip familia lui spirituală. Gravurile în lemn ale lui I. Teodorescu-Sion — care împodobesc ediția princeps a ciclului — subliniază plar aceste intenții ale poetului. In schimb, în peisajele ciclului se răsfață în voie sclipătul viu, surprinzător al imaginilor [...]" Felul în; care Ion Pillat tratează descrierea: crîșmei, iazului, pîrîului, stîlpilor de telegraf, stupului, oilor, gîștelor, brotacului, amurgului, iepurelui îl determină pe critic să conchidă: „Ipn Pillat își tratează tema, de altfel nu numai aici în acest ciclu, in stilul *picturii naive* ă diletanților citadini, lipsiți de o cultură estetică modernă dar evadați din zona artei populare, — pictură atît de la modă astăzi la noi."

OV. S. CROHMĂLNICEANU. (Poezia chtonică. Ion Pillat în *Literatura română intre cele două războaie mondiale,.,* «p. 113—115).

„Pillat făcea o distincție între tradiția «moartă» și cea «vie». Prima corespunzînd trăirilor epidermice, e «sterilă», «statică» și «nșlnțelegătoare», A doua ținînd de viața,,adincă și originar^, ar fi, dimpotrivă, prin [excelență «creatoare», «dinamică» și «comprehensivă», «.Tradiția moartă» poetul o asemuiește cu crusta unui rîu înghețat; dedesubt însă apele continuă să curgă; mișcarea lor neîntreruptă e «tradiție vie». Acesteia nu-i poate repugna spiritul «modern», pentru că el caracterizează însuși procesul permanent de înnoire a firii. Cînd însă prefacerile nu mai sînt expresia unși. necesități profunde, naturale, atunci e vorba de cu totul altceva. Apar inovațiile de suprafață, artificiale, bazate pe imitație și cultivate în numele «modernismului». El ar fi, după Pillat «calcul mincinos», «planta de hîrtie»și s-ar confunda practic cu «tradiția moartă», pentru că reduce, ca și aceasta, creația la un tipic. *(Tradiție și literatură).* .... ,

Poetul e avertizat, precum se vede—asupra primejdiei sclerozărilor ideologice, de orice fel. Totuși în volumul următor SATUL MEU, optica, tradiționalistă începe să se facă simțită; scurtele portrete de țăran, sînt gravate cu dese apăsări pe arhaitatea și primitivitatea figurilor. [Se dau ca exemple *Ilie Baciu, Vlad Plugarul, Florea grăjdarul, Părintele Niculai].* .. , >

Schimbările survenite în stilul de viață ancestral sînt notate cu antipatie: raiul rural nu mai are «poartă» şi slujba de „Sîn Patru" a „jitarului" a dispărut; «boierii-s duşi şi satu fără cîini». *Secretarul Primăriei* poartă «surtuc nemțesc», ştie «legile agrare», dezleagă uşor «buchia Codului Silvic», dar nu e în stare âă-i înțeleagă pe oameni. *Popa Breazu* a absolvit seminarul; îşi ascunde însă Sifb guler pletele şi se ocupă de arendăşie. *Gurtea boerească* a rămas să «mormăie a pustiu» ca o bătrînă uitată. Idilismul, perfect acceptabil în PE ARGEŞ ÎN SUS fiindcă aparținea naturii şi universului copilăriei, extinzîndu-se aici asupra vieții sociale, devine supărător." {Se dau ca exemple *Vlad Plugarul, Proprietarul]*. „Cele mai bune strofe sînt tot mici pasteluri, prin care trece sentimentul fugii timpului. *(Rateşul vechi)*

Oricum însă poezia chtonică se păstrează. Particularismul local e surprins fără exces de culoare, printr-un desen energic, angulos şi rezumativ, care amjnteşt'e creionul decis al lui Teodorescu-Sion)". [Se dau ca exemple *Ilinea lui Ion* şi *Iliuț orbul satului]*.

DUMITRU MICU (Ion Pillat, în *Glndirea şi gtndirismul...,* p. 475—476)

„«Tradiționalism» (nu şi «ortodoxism», (untradiționalism de convenție, mimetic, contrafăcut, conține SATUL MEU, volum apărut la doi ani după PE ARGEŞ ÎN SUS şi în care poetul îşi devine propriul epigon. Cartea e un soi de monografie a Miorcanilor [...] Bucățile, sînt 6onstruite cerebral, manierismul, prețiozitatea, carența vibrației fiind manifeste.

[...]Perfecția execuției celor mai multe piese nu poate fi însă negată. Se găsesc în SATUL MEU efigii de bună calitate, definiții pregnante, notabile construcții imagistice,'care, dacă nu conțin, în'înțelesul superior al cuvîntului, poezie, rămîn foarte izbutite produse de artizanat. *Vlad plugarul, Părintele Niculai* sînt chipuri de medalii. în'alte bucăți *(Ştrul Leiba, Ilincă lui Ion, Anisia, Baba Vişa, Iliuț, orbul satului),* se întocmesc măşti lugubre şi tragice. Cîte o definiție e nu numai plastică; 'dar şi sugestivă, aproape tulburătoare. A cimitirului de exemplu [...]

Frecvente sînt imaginile grațioase, miniaturile executate cu gingăşie şi umor. Unele pâr nişte exerciții în vederea «poemelor într-un vers» viitoare. *Stilpii de telegraf* înfloresc în toamnă cu rîndunele: **Un fel de frunze negre cu piept nins*». Altundeva rîndunicile aşezate pe firele aceloraşi stîlpi sînt **scriitura sonoră» a unui tDumnezeu — pesemne caligraf»*. «Suflate în aur ruginiu de soare, norii de vară sînt *iicoane împărăteşti* expuse pe *ceru-n asfințit»*. O turmă de oi păscînd e omologată cu un joc de domino: «Pe *ctmpul neted, ca pe o masă verde,I Un joc de domina s-a-răsturnat»*. Un brotac: *«O frunză verde a sărit din iarbă »*. Primăvara e o zînă a belşugului: **Am săgetat tn sat cu rtndunelej Şi-ncondeiez poienile cu flori."*

CRISTIAN LIVESCU (Introducere tn opera lui Ion Pillat..., p. 126-p. 133)

• „în volumul SATUL MEU asistăm la o rarefiere a imaginarului pillatian care se obiectivează, neîncetînd incursiunile spre arhaic, spre patriarhalitatea imemorială, prin aplecarea asupra urmelor trecutului, pentru ca — prin mitizare — să se producă sclnteia reintegrării [...]• ,••

[...] Este şi aici încercată — cu altfel de mijloace, însă — integrarea la o aşezare statornic constituită, nu de ordinul familiei sau „clanului", ci al unei comunități săteşti mai largi. Trecutul ancestral se revarsă în prezentul care se străduieşte să mai respire după vechea datină. Acesta e «misterul» pe care îl modelează acum Pillat, admirînd legendele ce pîlpîie, gata să se stingă, sub ochii lui, după chipul şi asemănarea legendelor apuse [...],.

îndeletnicirile patriarhale au decăzut, rămînînd doar în amintirea bătrînilor. Pillat dezbate la modul sociologic fenomenul ruinării, încearcă să-i determine cauzele ascunse, dar concluziile sale nu aduc progrese spectaculoase, în comparație cu cele semănătoriste.

Ceva surd amenință cu risipirea această lume care se căzneşte să aducă cu sine, de departe, rămăşițe ale rosturilor străvechi, Poezia, recuperînd un mod de viață pe cale de dispariție (idee semănătoristă, la originile ei), se implică puterii magice a dăinuirii şi astfel şo ;dizolvă, se pierde, în, jSfjtea de etern. Cu aceasta, sesizăm şi noua tentă a pillatianismului, care deviază într-un sens ceva mai practic neputința de a stabili o legătură fermă cu trecutul «de aur», învăluit în netămăduită nostalgie [...] Civilizația de altădată parvine prin intermediul ocupațiilor tradiționale sau prin meşteşuguri pe cale de dispariție. Elementele, neînsuflețite ale decorului suporjtă şi ele,povara unor metamorfoze malefice, care au risipit «timpul vechi», purtător al ordinii şi stabilității [...] Vom observa că partea a doua a volumului SATUL MEU este rezervată elementelor de permanență ale satului, separate de viața indivizilor umani. S-a produs deci o scindare, cu efecte repercutate dramatic asupra indivizilor, o asemenea corupere neafectînd însă viața cosmică, din ce în ce mai depărtată de simțirea omenească. Natura continuă să se înnoiască, să-şi dovedească superioritatea inepuizabilă în a fi mereu nouă şi fertilă [...]

[...] Poetul încearcă prin acest volum o altă soluție în vederea apropierii de o esențialitate conservată din moşi-strămoşi şi amenințată cu dispariția, Doctrina sa e mai evidentă aici, fapt ce subminează într-adevăr, din valoarea culegerii, fără însă a fi vorba de o abatere de la programul estetic inițial, care îşi vrea consolidat pe alte că* universul", \ „.-,

IOAN ADAM (Ion PiUat. Pe Argeş In sus..., p. 224 şi p. 226).

[...]„în volumul următor, *Satul meu,* scrupulul «realist»primează asupra poeziei amintirii. Acum poetul nu se mai revendică de la o stilizată tradiție

familială, ci de la o lume rurală cu rînduieli aspre, patriarhale, pictată sumar, în gravuri expresioniste ce n-ar fi displăcut lui Gotruş (de altfel ambii scriitori gravitau atunci în orbita *Gindiri).* Transcripţia simbolistă a peisajului, acea blîndă unduire marină a cîmpiei din *Seară la Miorcani* sînt părăsite, satul e acum un eden pustiit, dominat de eresuri, sărăcie şi moarte. [...] încremenirea, hieratismul gesturilor au, ar zice Pillat însuşi, în deplin acord cu propriile teze din *Sentimentul naturii tn evoluția liricii noastre,* «înțelesuri adînci de rit ancestral». Rivna poetului de a surprinde astfel de semnificaţii transindividuale e vădită. Curînd vederea lui nici nu mai reţine siluetele, figurile umane, în schimb Intîrzie compensator asupra simbolurilor legate într-un fel sau altul de ritualizarea existenţei: hora, rateşul, cimitirul, biserica. Evocîndu-le, Pillat nu e preocupat de «peisaje» ci de sensul lor şi ca atare subordonează plasticitatea definiţiei."

BISERICA DE ALTĂDATĂ

POMPlLtU CONSTANTINESCU (Scrieri, voi. 4..., p. 371, p. 372, p. 373.)

[...] „în BISERICA DE ALTĂDATĂ, d. Pillat îşi pune o nouă problemă — mai îndrăzneaţă de data aceasta, mai străină de natura talentului său, şi, prin urmare, cu inconveniente mai izbitoare. Atît timp cît mijloacele literare îl serveau, tradiţionalismul d-lui Pillat era generator de poezie; cînd, însâ, porneşte de la o concepţie Mecanică, pe care n-o animă cu fluidul interior al sentimentului, tradiţionalismul d-sale e b arbitrară construcţie, confecţionată după o reţetă strict teoretica: D. Pillat umanizează aci, legenda biblică a naşterii şi vieţii Mîhtuitorului, o'naţionalizează, transformînd-o în timp şi spaţiu, integrînd-o îh atmosfera sufletească şi împrejurări autohtone. Elementele naţionale, ce tind să modifice datele cunoscute, sînt însă pur decorative; *â.* Pillat nu depăşeşte linia mijloacelor descriptive: la o concepţie nouă aduce mijloace poetice vechi, bine determinate în opera sa viabilă, insuficiente însă pentru noile năzuinţi: Ciclul PovesteaMaieii Domnului e o îmbinare de pastel, convenţional în culoarea mediului, şi de monotonă povestire, lipsită de măreţie mistică şi de patriarhală poezie; misticismul d-lui Pillat e o simplă schimbare de cadru.

[...] Ni se va reaminti, inevitabil, de Rainer Măria Rilke, pe urmele Căruia d-sa a mers; Rilke e însă un romantic turmentat de existenţa suprasensibilâ, un mistic în care entuziasmul ia accente imateriale; pentru el viziunea

interioară a lumii este singura, marea realitate; Rilke e un temperament de esenţa aerianului Novalis, trăind între real şi imaginar ca într-o lume proprie.

[...] Prin ultimul volum publicat, d. Pillat n-a devenit un mistic; dacă Dumnezeu şi sfinţii ar face literatură, poate, mai curînd l-ar găsi lipsit de cucernicie."

PERPESSICIUS (Ion Pillat. Biserica de altădată. Menţiuni critice, I, p. 208)

[...] „fie că e vorba de comunicări mistice ale poetului cu natura, un soi, am zice, de panteism creştin în care.toată prezenţa e plină de duhul sfint, fie că e vorba de acele icoane în marginea parabolelor, localizări spirituale în peisajul românesc — un smochin neroditor prin părţile Balcicului, un păstor pe la Carasu, un samarinean din Vlăsia... BISERICA DE ALTĂDATĂ este una din cele mai interesante încercări în care erudiţia folcloristică a lui Ion Pillat, plecînd de la numeroasele legende din ţara noastră ale Maicii Domnului alcătuieşte o frescă religioasă — savantă altoire de poezie cultă în tulpina motivelor populare.

Poemul religios al d-lui Pillat e în spiritul colindelor noastre."

EUGEN. PAHONŢU (Contribuţii literare. Ion Pillat..., p. 138-139)

[...] „îndrăgostit de plaiurile ţării (aceste plaiuri se,reduc pentru I. Pillat la un colţişor de pămint pe Argeş), a încercat să ni-1 aducă pe Hristos pe pămîntul nostru în volumul BISERICA DE ALTĂDATĂ... Evenimentele biblice din Povestea Maicii Domnului sînt aduse pe planul prezentului, în decor românesc şi,transpuse în personagii, ţărăneşti... O întreţăsare a realităţii de toate zilele, cu credinţe religioase, în care realitatea încearcă să se înalţe, să se sfinţească, dar din care farmecul mistic al credinţei este scoborit... Potrivirea între realitate şi evenimentele biblice se pune greu de acord, astfel încît să se acopere, lucru ce dă naştere unei confuzii şi unei abstracţiuni simbolice ce întrece cu mult abstracţia bibliei."

ALEXANDRU DIMA (Aspecte şi valori tn poezia lui Ion Pţllat..., p. 258-p. 259)

[...] „Poezia religioasă a lui Pillat îmbracă în genere trei forme distincte: a) religiozitatea ca element al amintirii poetului, ca în *Biserica veche* şi *Biserica de altădată,* b) pastelul, cadru al religiozităţii şi mai ales c) forma epică a poemului *Povestea Maicii Domnului.*

Primele două forme trebuiesc firesc studiate ca aspecte particulare ale poeziei sale retrospective sau descriptive. Povestea Maicii Domnului are însă o structură proprie ce se cere deosebit cercetată cu atît mai mult cu cît — cu acest prilej — se pune problema influenței lui R.M. Rilke, misticul german ce a tratat același subiect în *Das Marien Leben...* între cele două lucrări o paralelă se impune deci.

Privite în ansamblul lor, din punctul de vedere al concepției și sensibilității, cele două poeme se desfășoară pe planuri clar deosebite, am putea spune chiar pînă la un punct diametral opuse. în *Das Marien Leben,* R.M. Rilke creează pe planul suprasensibilului, misticului propriu-zis, divinului pur, cerescului imaculat ce se destăinuiește.umanității zguduindu-i sensibilitatea cu spaima și enigma înfricoșată a supranaturalului, sublim neînțeles...

La Pillat, dimpotrivă, Povestea Maicii Domnului șe desfășoară pe planul umanității, al realității concrete și perceptibile, al vieții firești, al luminii naturale prea puțin zguduită de fiorul tainelor suprasensibilului. între spiritualitatea pur mistică a lui Rilke și umanitatea firească a lui Pillat, diferența este clar tranșantă, este în fond distincția dintre concepția religioasă a sufletului german, metafizic, mistic și realitatea realistă și raționalistă.

Influența lui R.M. Rilke asupra lui Pillat nu poate fi decît minimă, redusă la cîteva elemente exterioare, la fragmente scurte de poemă a căror origină e — în ultimă analiză — tot biblică...

Reținut adînc de umanitate, cultivînd o poezie în care misticul e, în fond redus la firesc, divinul omenesc, Povestea Maicii Domnului a lui Pillat merge chiar mai departe pe treptele descendenței, spre concret, localizînd umanizarea Ia realitățile geografiei și etnografiei românești... Concepția aceasta a surprins în genere critica noastră prin îndrăzneală și — pentru unii — noutatea ei. •

Literatura germană cu puternicul ei'spirit nâționalizant, cunoaște însă de mult procedeul. încă din secolul al IX-lea, întîlnim de pildă poemul versificat *Heliant* publicat de Schmeller, în care un cîntăreț popular necunoscut povestește viața lui Iisus localizînd-o îh peisajul geografic și etnografic al nordului german [...]

Dar cultivarea unui procedeu comun lui Pillat și literaturii germane vechi, nu înseamnă — chiar prin aceasta — un raport necesar de influențe. Explicația stă mai degrabă în principiul psihologic din care purcede în fond procedeul.

Ion Pillat își scrie și el Povestea Maicii Domnului din punctul de vedere al poporului, mai precis al țăranului român, asemeni cîntărețului popular german. Cum legenda biblică în decorul ei originar, geografic și istoric, nu poate fi asimilată în cadrul puținelor cunoștințe despre țările sfinte ale țăranului nostru, a cărui experiență de viață i-a adunat elemente aperceptive numai din realitatea imediată a satului său, localizarea românească a ținuturilor și locurilor palestiniene trebuie necesar privită din această perspectivă' [...)

[...] poezia religioasă a lui Pillat ar putea crea forma reprezentativă a liricii noastre religioase lipsită în genere de fiorul mistic al suprasensibilului pe care-1 convertește de obicei prin simțul realului și concretului imediat."

EUGEN LOVINESCU (Istoria literaturii romane contemporane..., **p. 94).**

„Există în acest volum o intenție programatică cu atît mai evidentă cu cît nu e vorba de o poezie mistică izvorîtă dintr-un sincer sentiment religios, ci, mai întîi de o atitudine sentimentală față de țpt ce poate evoca religia și «biserica de altădată» și, apoi probabil, deși nemărturisit, de conștiința importanței credinții pentru trăinicia vieții morale ale unui popor. Din acest e considerații de stat și sub influența lui Rainer Măria Rilke, Ion Pillat ne-a dat Povestea Maicii Domnului, principial falsă: sub o formă populară, cu suave dar voite naivități, legenda sfîntă este localizată în cadrele vieții noastre rurale".

TUDOR VIANU (Studii ți portrete literare. Poezia lui Ion Pillat., **p. 74, p. 76, p. 77, p. 78, p. 79.**

„Cu BISERICA DE ALTĂDATĂ, apărută în 1926, avem de-a face cu o dezvoltare a atitudinii tradiționaliste, în forma unei poezii de emoție și de pitoresc ortodox. întîmpinăm desigur aci, una din cele mai de seamă realizări ale tradiționalismului ortodox al *Gtndirii* și desigur al liricii noastre contemporane. Pentru a ne convinge dealtfel cu cît peisajul muntenesc a fost mai fecund pentru poet, considerarea acestui nou volum al lui Ion Pillat este absolut necesară[...] Volumul se deschide cu *Drumul magilor,* bucăți de idilă mînăstirească, cu tăceri, clarități și purități care nu-și găsesc asemănarea. Totul devine acolo sărbătoresc[...] revelații ale clopotului și ale toacei în tăcere, consunînd cu inima pornită să bată deodată mai tare. Niciodată penelul lui Pillat nu s-a înmuiat în culori mai delicate și n-a trasat contururi mai pure. Niciodat ă emoția n-a pătruns într-atîta tabloul, cu un mai just sentiment al echilibrului [...] De cele mai multe ori regăsim, în epoca aceasta, acuarela cu tonurile ei mai delicate și claritatea ei. Pillat e în adevăr un pictor al atmosferei și al luminii[...]. Darul vizual al lui Pillat este cu atît mai remarcabil cu cît el nu se dezvoltă niciodată în paguba audiției. Puterea sa reprezentativă e atît de bogată și poate să îmbrățișeze universul sensibil prin mai multe laturi deodată, încît unele din poeziile sale cum sînt: *Mînăstire, Arhondaricul, Toaca,* trăiesc deopotrivă pentru ochiul și urechea cititorului [...].

„Povestirea Maicii Domnului [...] întrunjeşte o seamă de poezii in care se dosfăşoară viaţa Marieij de la naşterea şi copilăria ei, prin episodul juruirii şi al bunei-vestiri, pînă la minunata ei procreaţie, pînă la jalea nespusă a mamei şi pînă la adormirea şi înălţarea ei [...]. Succesiunea acestor etape a îngăduit comparaţia cu *Marien Leben* a lui Rainer Măria Rilke. înrîurirea lui Rilke asupra lui Pillat pare a se fi exercitat în primul rînd în sugerarea motivului şi stabilirea momentelor în care el se dezvoltă. Sînt apoi unele episoade ale povestirii, cum e acela cu Iosif care a apărut întîi la Rilke. Supărarea bănuitorului Iosif, intervenţia îngerului, raze de înţelegere care îi pică atunci în suflet vin direct din *Argtvohn Iosephus* al Iui Rilke. Dar peste aceste apropieri cîte deosebiri! Rilke este un poet de inspiraţie catolică şi tablourile pe care elni le zugrăveşte sînt deseori dependente de iconografia italiană [...]. Originalitatea lui Pillat este de a fi dat evocărilor sale un cadru românesc şi anume al acelui colţ de ţară muntenească din proximităţile Florichii, cu cătunele pitite sub dealuri, cu livezi care urcă cu Negoiul şi Piatră Craiului în tare. Personajele sînt ţărani munteni din aceleaşi părţi, purtînd haina lor albă, opincile şi oprea-gul [...] rasă de ciobani tălmăcind semnele cerului [...]. Această prelucrare a legendei sfinte cu elemente româneşti, exprimă fericit chipul de receptare a creştinismului de către ţăranul nostru [...]. Poetul care altădată călătorea în versurile sale, către ţinuturi îndepărtate, pentru a găsi expresia trăirilor lui de aci, ca atunci cînd găseşte atîtea echivalenţe exotice şi istorice pentru peisajul de stepă al Miorcanilor, execută acum mişcarea contrarie, aducînd către noi vechea legendă orientală, dîndu-io realitate cu atît mai simţită' cu cît simbolurile ei vecinice descoperă posibilităţi permanente ale sufletului local. A fost un punct de doctrină adeseori afirmat de tradiţionalismul românesc, că poezia noastră nu poate ajunge la expresia universală decît prin dezvoltarea notei naţionale. Această idee îşi găseşte acum o ilustrare fericită în Povestea Maicii Domnului [...],

Chipurile pentru o evanghelie, al treilea ciclu al BISERICII DE ALTĂDATĂ folosesc aceeaşi reducere la local pe care am întîmpinat-o mai sus. Ele alcătuiesc o ilustraţie a parabolelor din Evanghelie[...]. Cadrul îl dă într-acestea peisagiul din sudul Vlăsiei,. şesul nesfîrşit al Bărăganului, cu drumurile lui de tarlale, cu nămolul ars de soare, apoi munţii de piatră şi bălţile cu stuf ale Dobrogei şi terasele Şalcicului, privind către întinderea albastră a mării [...], Această apariţie a Dobrogei în lirica noastră, unică pînă acum, după cîte ştiu, este paralelă cu intrarea ei în pictura românească odată cu Izer, N. Dărăscu, Theodorescu-Sion şi alţii. Legăturile lui Ion Pillat cu plastica se dovedesc şi în această împrejurare. Aceeaşi înclinaţie la poet ca şi la pictori, de a ,anexa regiunea unui pitoresc nou, făcută din exuberanţa orientală a luminii şi culorii, din măreţia orizontului nesfîrşit şi din misterul bălţii. Peisagiul devenea cu atît mai potrivit cu cît tîlcul vechilor parabole orientale se putea desprinde

mai bine din felul oamenilor care aparţin acestui cadru, cu simplrratea lor patriarhală, cu puţinele lor gesturi chibzuite"

GEORGE CĂLINESCU (Istoria literaturii române,., p. 778):

„Cu mult mai interesantă este culegerea BISERICA DE ALTĂDATĂ; foarte învinovăţită pentru falsul său misticism. Dar nu-i absolut dovedit că poetul a urmărit să apară mistic şi nici absolut trebuitoare ferventa religioasă unui mare pictor de sfinţi şi Fecioare. într-o măsură (şi cu oarecare sugestii de la Francis Jammes) Ion Pillat cîntă idilicul ortodox, biserica* mînăstirea, cu simple elemente de peisagii aşa cum cîntase casa de la Florica. *(Biserica de altădată).*

Noutatea pentru poezia română (foarte reprobată ca falsitate) stă în strămutarea tuturor sfinţilor pq teritoriu român. Raiul e pus în Muscel, Sfîntă familie e dusă la Rîul Doamnei şi îmbrăcată ,în veşminte- ţărăneşti române, Fecioara Măria boceşte pe,Iisus ca pe un voinic mort de pistol. (Citat din *Bocet).*

Avem de-a faqe cu un procedeu, care de obicei în astfel de cazuri a avut o înrîurire considerabilă. E mai bine să zicem «stil». Acest stil nu e din lumea simbolurilor ci a iconografiei. Pictura universală,,gotică,, italică (expeptînd bizantinismul; canonic) a reprezentat întotdeauna Familia sfîntă, şi sfinţii cu fizionomii ale rasei respective uneori grotesc,realiste, în veşpointe de epocă în mijlocul unui peisaj naţional. Ce mimare atunci că Iisus şi,Fecioara,Maria lui Pillat suit ţărani, în privelişte ;musceleană?

Pictura bisericească rurală şi mai ales icoanele pe glajă ardelene sînt caracteristice prin astfel de naive localizării Sfîntă. Măria e năpădită de maci şi ferige [...]", p. 778.

CORNEL REGMAN (Ion Pillat poet al tradiţiei.].,'p- 698)

„BISERICA DE ALTĂDATĂ continuă în linia erudiţiei şi a rafinamentului de estet seria experienţelor'aplicate de poet începînd cu SATUL MEU, oarecum sistematic, global asupra unui grup' mai numeros de fapte, de elemente autohtone:,

Cartea de acum — transpunerea în peisaj românesc a Poveştii Maicii Domnului — este a unui maestru rafinat care simulîni naivitatea la un fel de stil, la o manieră ce ţine de *pseudoprimitivism,* cu stîngăcii savuroase de icoană ţărăneasca,' cu reacţiunj neaşteptate extrem de pitoreşti şi expresive, totul într-un fel de vagă stilizare bizantină.

într'O atmosferă de aparentă epicitate, compozițiile — căci «compoziții > sînt — au din acel lirism vibrant al pînzelor cu țărani ale unui Catul Bogdan, Brana, Bilțiu-Dăncuş, de o notă însă mai puțin severă, mai anecdotică oarecum, ilustrată cu deosebire de vignetele (din *Gindirea)* ale lui Demian, şi mai aproape de procedeele *iconografiei* văzute însă prin ochiul frust şi neprevenit al iconarilor noştri de lavțără.'V

AUREL RĂU (Ion Pillat, Poezii. Antologie de..., p. XVII-XVIII)

„Volumul în care «sursele» (tradiționaliste) semnalate mai sus se pun cu şi mal mare claritate în evidență este BISERICA DE ALTĂDATĂ scris între 1923 şi 1926 şi urmărind în Povestea Maicii Domnului, «localizarea» legendei creştine «în ținuturîle Argeşului şi ale Muscelelor»...

Avîfid în Rilke semnatarul ciclului Das \Marlen Leben, un înaintaş, Pillat. nu vizează un misticism trariscedental, atît de pregnant în cazul poetului german, ci, plecind de la folclorul bogat îh această'temă, cum o aratS'şi culegerea lui S.F1. Marian, Legendele Maicii Domnului, reconstituie 0 'viziune populară care a realizat o «umanizare a divinului», o «familiară reducere a dumnezeiescului la omenesc». Căutînd să prezinte" credință'creştină ca pe *o* datină străvedhe, parte componentă a tradiției, Pillat ținteşte să exploreze frumusețile; de naivitate şi expresie cu tare închipuirea populară a încărcat în veacuri de neştiință răspunsul oferit de biserică la multiplele întrebări despre viață şi moarte, pe' care conştiința omenească şi le-a pus din cele mai vechi timpuri. Postura nu e atît a unui mistic, implorînd cu fervoare coborîrea harului divin, cît a iconarului pe sticlă, «de nimeni cunoscut», bucuros să poată zugrăvi totul cu artă mimat primitivă,' din nuanțele şi imaginile mediului autohton".

OVIDIU PAPADIMA (Ion Pillat..., p. 98-100; p. 105, p. 107, p. 109,

„Poemele... grupate în volumul BISERICA DE ALTĂDATĂ sînt rodul meditațiilor asupra artei populare şi artei moderniste; în ciclul Drumul Magilor, cu care e deschis volumul, Ion Pillat e foarte departe de gestul de a căuta un refugiu sufletesc în mistica ortodoxiei. El rămîne acelaş citadin lucid, rafinat, prin cultura lui universală [...] Ion Pillat pornea pe «drumul magilor» ca într-o evadare din complexitatea, răvăşitoare a metropolei moderne [...]. Dar, la fel ca în «hagialicurile» pe alte meridiane interioare, ale crailor de curtea veche ai' lui Mateiu Caragmle, — paradisul căutat este cel

al arteif...]. E în fond căutarea unui drum de reîntoarcere spre o lume imaginată sub semnul unei purități şi al unei lumini liniştitoare în care naivitatea artei folclorice se confundă cu aceea a desenelor de copii a căror imaginație fragedă o rîvneau atîția dintre pictorii contemporani deopotrivă cu aceea a artei «.primitivilor» [...]. Ciclul Drumul Magilor edoar un preludiu la Povestea Maicii Domnului care constituie de fapt centrul de greutate al volumului. Această «poveste» e în fond o demonstrație poetică a propozițiilor formulate în *Sentimentul naturii în evoluția liricii noastre,* o coborîre spre mitologia folclorică, întreprinsă de cineva cu sufletul şi cultura citadină şi Modernă a acelui frămîntat deceniu de după întîia conflagrație mondială, de cineva care nu poate realiza structura naivă, generatoare a legendelor populare, ci doar o *mimează,* creind *simili* ai lor, adică echivalențe artistice şi nu identități. Nepufcînd renunța la luciditate, poetui e atras tocmai de elementele profane ale vechilor noştri zugravi de biserici, anonimi'înrădăcinați în cosmosul nostru" folcloric [...]. Acestproces de autohtonizare a temelor'biblice e şl rriai amplu în icoanele pe sticlă,'• descoperite entuziast în acei arii' de scriitori şi pictori, între care Ion Pillat şi Adrian-Maniu. Faptul că acestea se realizau în afara' vieții clericale şi nu erau destinate ei ci locuinței oamenilor — iar' meşterii'lor' erau ,în, cea mai niare parte oameni de la țară — ie conferea o libertate de imaginație incomparabil,mai mare, «Jeclț aceea a pictorilor ditt biserici şi mînăştiri,[...] prin universul lor de imagini pătrundeauIftlemente din.legendele, folclorice, din cărțile populare şi din .mediul țărănesc de viață pur >$A simplu,- — .alături de,marile linii canonice ale„modelelor .bizantine sau occidentalei de la care pornea tehnica icoanelor pe.slielăf....]: îmPovestee Maicii Domnului, Ion Pillat absolutizează acest proces de autohtonizare şi actualizare a temelor biblice, îl aduce, spre ultima limită posibilă.[...]. ' i '

Volumul BISERICA DE ALTĂDATĂ — prin însăşi unitatea lui tema>-tică masivă, oa şi prin diversitatea procedeelor de mimare a creației populate', pe care le încearcă — constituie punctul culminant al dialogului luminos, optimist al lui Ion Pillat cu pămîntul natal" [...].

DUMITRU MICU (Ion Pillat, în *Gindirea şi gindirismul...,* p. 476, p. 477, p. 478, p. 479, p. 480, p. 481).

. ••[...] „în vădită şi chiar ostentativă concordanță cu orientarea gîndiristă, scrise parcă anume spre a ilustra teza din Iisus in țara mea, sînt poeziile din culegerea următoare, BISERICA DE ALTĂDATĂ, îndeosebi cele grupate în ciclul Povestea Maicii Domnului. Fapt curios, însă: aceste poezii n-au apărut (cu excepția a vreo trei) în *Gtndirea;* ci majoritatea — în *Univeriul literar*

(1925—1926), iar volumul n-a obținut din partea revistei, la apariție, decît. o notiță neînsemnată (Elogioasă, nota a apărut în *Gindirea,* VII, nr. 1, ianuarie 1927, şi ea aparţine lui Tudor Vianu).

Dintre toate cărțile lui Pillat, aceasta a fost, în epocă, cea mai controversată. Critica cea mai aspră i-a adus-o chiar un colaborator de prim rang al *Gindirii,* Blaga, care i-a atacat însuşi principiul orientativ, zicînd că *acest zel etnografic duce de obicei la rezultate facile* (Blaga, *Etnografie şi creaţie,* în *Zări şi etape,* p. 222) [...]. Ideea acestei strămutări geografice a «poveştii sacre» este, indiscutabil, ingenioasă (Blaga, care a ridiculizat-o, va localiza el însuşi în *Arca lui Noe,* potopul în Ardeal) şi rezultatele aplicării sînt pe alocuri chiar remarcabile; însă străduinţa poetului în a pune istoria evangheliei neapărat în acord cu felul de viață şi mai ales cu anume împrejurări istorice de la noi, ce nu au sens decît considerate în inefabilul unicității lor, devine agasantă [.„.], \a general, preocuparea de realism, apăsarea excesivă pe note de pitoresc etnic şi primitivitate, ostentația particularului, într-o creație cu conținut mitologic are efecte de parodie [...]. Peste astfel de inadvertenţe, în BISERICA DE ALTĂDATĂ se alcătuiesc scene, profiluri graţioase, icoane pseudo-ţărăneşti în stil bizantin pline de suavitate [,..].

Acesta fiindu-i cuprinsul, este culegerea Bl SERICA DE ALTĂDATĂ, efectiv o Carte de poezie religioasă?fi..]Totul, în cuprinsul ciclului şi al întregului volum, atestă elaborarea lucidă, Căutarea efectului' literar; nici o piesă nu comuftjcă vreo emoție propriu-zis religioasă[...] «Ortodoxistă», însă cartea poate fi* în pofida atitudinii neortodbxe, îh''sensul Consonanţei orientării artiirtice caicele puncte de doctrina' literara gîndiristă care se sprijină pe ortodoxia populară «necanonică». Dar este oare «ortodoxia populară *o;* îmbibată de superstiţii, de reminiscenţe păgîne - ortodoxie? Ion Pillat practică, în. orice caz, un ortodoxism de atelier, construieşte'tablouri de atelier cu aceeaşi «indiferență a artistului», cu aceeaşi detaşare parnasiană (dar cu incomparabil mai bune rezultate artistice) cu eare altădată confecționase peisaje şi portrete italiene, corintiene sau extrem-orientala. Nu un credincios ne vorbeşte în Povestea Maicii Domnului, ci un meşter. Un artizan pentru care Evanghelia şi folclorul, dogma şi erezia au aceeaşi valoare, înfăţişîndu-i-se, toate deopotrivă, ca simplă materie primă".

CRISTIAN LIVESCU (Introducere tn opera lui Ion. Pillat..., p. 134, p-13(1,-137, p. 139-140, ţ». 146i-p. 147-148, p.. 149-150).

„în BISERICA.DE ALTĂDATĂ rafinamentul asimilării acestor *agenţi* coborîtori s#re trecutul edenic este cu mult mai ridicat. iCa şi Florica sau Miorcani», atmosfera: de schit, de lăcaş monahal - să evidenţiem în treacăt prelungita; aplecare a poetului spre aşezările închise,,.purttad sigiliul conservatorismului şi amplificînd paradigma Grădinii întee ziauri, de fapt a Casei amintirii — permite, nu numai-menţinerea în perimetrul tradiţiei, dar in acelaşi timp, împrospătarea expresiei cu sonorităţi de psaltire şi:,buooavn& de strană [...]. Viaţa monahală i se pare, a eomwnica la »îndu-i cu tihna paradisului de odinioară şi în sensul acesta ea<devine materie poetică. Mai mult, atmosfera de reculegere din perimetrele mînăstireştioar favoriza întoarcerea la pietatea sacrală *bătrtnilor,* acei oameni cane' Credeau mi menirea 16r de descălecători de neam. în sfîrşit, mitul creştin a absorbit aşa cum se întîmplă in eprpu6-ul de datini şi obiceiuri de la ţară — numeroasejdate anterioare impunerii lui, dintovo civiliz&ţie păgînă cu o gmdire magică fowte fecundă care a putut săsupraviețuiască — sînt de părere Pillat şi gîndiriştii -r- datorită contopirii cu wtodoxismul. <• rnw ;

Să reţinem că toate aceste ipoteze de lucruinu fac decît să suplinească celelalte, metode dei (reintegrare' la un trecut, faimos tocmai prin (faptul că ştia să, abolească condiţia umană,,metode utilizate de pqet în PE ARGEŞ ÎN SUS şi SATUL MEU. Mai rămînea de încercat, aşadar o ultimă soluţie: investigarea misticii arhaice, prin «spălarea» de fumul vremii şi de dogmă a ctitoriilor medievale~ [punţi de legătură între viaţa Străveche, cînd accesul la sacru era lesne, cind'totalitatea cosmică'putea fi asumată de om, prin aoea înfrăţire ou natura plină de mister', şi vremea noastră; cînd aceâstăţtrăire a universalului a devenit imposibilă [...]. Altfel spus, ceea'ce vrem sa demonstrăm'este faptul că în' spatele acestor *-peisaj* sau pasteluri senine se ascunde b năzuinţă care a pornit; iniţial, de lâ abolirea timpului, îndreptîh*du-se, din ce în ce mai hotărit spre pătrunderea linor efecte regresivă; şi regcnerative, prin exacerbarea unor funcţii ale *visării [...].'* "

" Bizantinismul lui Piilat rezidă cu deosebire în accentul pus pe o natură, spiritualizată, invitînd la comuniune şi meditaţie. Ea se umanizează, se plasticizează, pentru a dovedi că poate fi un intermediar spre depăşirea limitelor care împiedică regresiunea într-un timp mitic sau transgresiunea într-o cunoaştere deplină [...].

Nu în tonuri hieratizate, ca în maniera atelierelor canonice monahale, ci în pastă densă şi culori tari, accentuînd pitorescul neaoş, este conceput ciclul Chipuri pentru o evanghelie, transpunînd liber cîteva pildei şi-localizîndu-le anecdotic în spaţiwl, danubian-pontic [...]: Dincolo de* autohtonizarea întîmplărilor biblice, Pillat vrea să insiste, prin acest proeedeu, pe repetabilitatea unor scenarii mitice simple, care ipot ffi, suprapuse oricînd peste'Viaţa naturală, peste comportamentul firesc al oamenilor. *Pildele* sînt reeditate la infinit — dincolo de apofatismul bizantin pe care vor neapărat să-1 argumenteze — apropie fiinţa de un mod-de participare activ la sensibilitatea naturală. în acest spirit, poetul nu simplifică siluetele, nu ascetizează figurile

şi contururile, ci le subsumează unui verism de o robusteţe primitivă, *barbară,* ingenui monumenitalfemului mur*l*promovat In pictură de N. Tonitza. Pillat* se îndepărtează astfel în mod vizibil de hieratismul anahoretlc al unor Adrian Maniu sau Vasile Vbicujesbuj apelînd la o sohiţie originală de a intra îri contaoticu simplitatea şi imobilismul originar şi mitic.

[...§ Poveste* Maicii Domnului deapănă viaţa şi patimile „Strămoşului mitic" —. personaj cu so prezenţă statornic*, icwm am văzut, în poezia pillatiană (cu deosebire în PB ARGEŞ ÎN SUS). Ş1câ la oricare îhceput de'epopee', este concepută şi o inovaţie: roditoarea Genitrix hu poate fi alta d4cît Maica Preacurata,-chemată să dea strălucire cuvintelor şi har de *iconar* poetului (de aici şi apropierea sesizată de critică: intre tabltoile versificate şi icoanele pe sticlă). Familia,mitică e;originară de pe malul Rîului Doamnei; de'unde se trage şi neamul dinspre mamă al poetului. Pillat e acrami in largul Său în a descrie comuniunea paradisiacă intre oameni şi zeii.tutelari. [..,] Observăm transferul .realizaţi dinspre SpaţinMegitim, dinspre realitatea poetică, Spre o Schemă'mitică, procedeu obişnuiti&l lirica modernă, unde poeţii îşi apropie pildele lumii vechi, fie pentru,»: le adapta, simboluri noi, fie fipre a colinda altetrasee vizionare, soluţionînd imobilismul propriului teritoriu poeticsfu.]. Cu toata risipa de culoare, cu fcoate elementele de viziune proprii poetului, ştiute, ca aparţinJnd universului său consacrat impresia e de podoabă exces»Xft Ştrece, *Cu* alte cuvinte, lipsa *fioruluiintimităţii* — plasma constitutivă a imaginarului, în cazul lui Pillat - afectează din pîin această poemă în care decupajele de *pfisaj sufletesc,* sint stilizate în mod rigid. Tablourile capătă prospeţime cjnd istorişipea îşi subliniază descendenţa din teritoriul vizionarului, ca, în remarcabilul episod al *Rusaliilor [..,].*

Că toată *povestea* nu a intenţionat altceva decît să consacre ca tărîm mitic ţinutul Muscelului, a cărui natură a fost asimilată de irealitatea poetică, ne-p dovedeşte poemul final *Mreajă:* ,', '

"Vezi,' raiul te o casă'din Muscel,* < .>.-, > i
Tot prin livezii şi, stele urci ala el"

IOAN ADAM (Ion Pillat. Pe Argeş tn sus..., p, 227 şi p. 228).

i,în *Biserica de altădată* (mai cu seamă în poemele din ciclul *Drumul magilor),* unele versuri sînt «citate» din «ideologia» lui Crainic: «Pe. culmi te înălţai să împlineşti/ Logodnica cerului cu sora-mînăstire», iar altele sînt populate de;Îngeri şi arhangheli decorativi, voiculescieni: "...îngerul cu aripi înnodate^ înţelenit, se clatină în grîu"i

Frecvenţa acestor motive nu implică automat o ardoare mistică. în treacăt fio zi6„ insistenţa cu care Pillat îl absolvă într-un eseu pe Jammes

de aouaa «poeziei de sacristie», perseverenţa cu care minimalizează conse. cinţele — în planul liricii— ale convertirii acestuia la catolicismul militant dau indirect indicii despre „religiozitatea" celui care ă scris *Povestea Maicii Domnului.* «Creştinul» e un avatar al! estetului'atras'de plastica de icoană ţărănească. [...J Ca. meşterul anonim, Pillat preferă evangheliile apocrife, legendele necanonice, colindele, adică motive ce^nu-i îngheaţă imaginaţia, nu-i impun eonstrîngeri. Refacerea cultă a «eresurilor» folclorice,.simularea rafinată a naivităţii ţărăneşti, nasc viziuni admirabile, suav realiste Şi candide ca tablourile lui Cimabue ori Giotto. Blaga i-a obiectat lui Pillat localizarea mitului, înlocuirea «fatalităţii etnice» irierente personalităţii creatoare cu reflecţia lucidă şi artificializarea inspiraţiei. Nu-i mai puţin adevărat că poetul *Bisericii de altădată* a acţionat exact în dirbcţia :acestei fatalităţi, şi, parţial, în aceea a tezelor blagiene din *Spaţiul mioritic.* în «icoanele»lui Pillat hieratismul bizantin, rece, devitalizat, e corectat în sens «organic», prin adecvarea «ornamenticii»la «duh». Efectul e sigur şi aproape instantaneu: «biografia"» Măriei se umanizează, mai mult, ia cînturile familiare ale vieţii săteşti. Divinitatea e iscodită cu ochii primitivului, descoperită în spaţiul românesc şi în posturi gospodăreşti".

LIMPEZIMI

PETRU COMARNESCU (Ion Pillat: Limpezimi. Editura Scrisul Românesc..., în *Ultima ora, l* (1929), nr! 33.

„Nici cînd nu am aflat un mai potrivit titlu faţă de, conţinutul esenţial al unui volum, ca acel ales de Ion Pillat: *Limpezimi.*

. După întoarcerea de-a lungul anilor parcurşi, apele creaţiei se liniştesc de la sine şi claritatea maturităţii apare tot atît de firesc, ca razele de soare pînă-n fund de apă. Neliniştea păgînă, zgomotul imaginilor muzicale, popasul la descripţia pămîntului strămoşesc, farmecul tradiţiei, vraja delăsării epice au încercat şi au formulat poezia d-lui Icn Pillat. pin această trecere la început tumultuoasă, şi apoi din ce în ce mai cumpănită, mergînd spre descripţia colorată de un lirism oarecum tăinuit', prin aceasta, credem noi; foarte apropiată de simţămîntul specific al românului, uşurinţa de versificare»-a timp ezit, atingînd o exprimare intima, caldă, odihnitoare.

Lirişmu), simbolismul se apropie firesc de muzică. Descripţia se înfăţişează alăturea picturii [...] Şi descripţia «poeziei d-lui Pillat, se apropie de acuarelă, genul limpede şi uşorial picturii necunoscind frămîntările groaznice; aje uleiului, iar.din ascetismul ordonat«al frescei prea puţin. Acuarela aduce topuri simple, evocînd soarele şi graţia vieţii, transparenţa apei care poartă culoarea, bucuria unui complex simplificat *(Eyuh).*

Dar încă o apropiere ne mai sugerează poezia d-lui Pillat, în care natura «BtP ffiîndru-evocată şi.îasufleţită de/arbori, ce vor sase înalţe pînă la cer *(Piersicul)* şi flori ce sting jalea din sufletul mişcat'de ritmul germinaţiei, pe care vieruLîl simte -*(Gireşnr;.Gustar, Ghenar)* şi păsările îl blagoslovesc. Acea apropiere ou scoarţele: olteneşti, pline de păsări şi flori, dar maicU'âeamă de,fr\u>zeiFotuPde ce»nviaz&spaţiulpft carepăsările sînt gata să^} dinamizeze [...]

i Vlaloarea poeziei idVlui Pillat constă tocmai în calitatea ei descriptivă, in;,claiitatea-i,egală, în realiaarea'formală a unui cmvţinut fraged; vioi şi,unduit la suprafaţă deivtoturîie dorului", v • . ..l.

PERPESSICIUS. (Menţiuni critice, voi. II, p 364)

Prefacerea poeziei Iui Ion Pillat ce se anunţă cu acest volum este astfel observată: „în LIMPEZIMI ne-a plăcut să vedem mai puţin prelungirea acestui izvor rustic [...], cît o clarificare a poetului, o sfinţire a apelor sale lirice de un nou duh-sfînt, acela al poeziei de meditaţie sobră şi de mari resurse tehnice . (citat de Mircea Tomuş în *op. cit.,* p. XXIX.)

ALEXANDRU PHILIPPIDE. (Poezia românească dintre cele două^ războaie mono" iale, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1960, p. 59 şi p. 67).

„Limpezimi se numeşte unul din volumele sale de poezii. E un titlu care se potriveşte întregii opere poetibe a lui Pillat. Adîncimea limpede e însuşirea de căpetenie, a clasicismului; Dar clasicism nu e totuna cu tradiţionalism. Clasicismul nu exclude, ba'chiar include transformarea şi înnoirea, pe baza perfecţionării şi îmbogăţirii atît in ce priveşte fondul cît şi în ceea ce priveşte forma [...] La această adîncime se ajunge printr-o vocaţie nutrită îndelung cu studiu şi perfecţionată prin muncă [...].

Cultivînd adîncimea formei, Ion Pillat a ajuns la o adîncime de ton şi de.conţinut în care răsună multe întrebări şi multe nelinişti. Seninătatea lui e numai aparentă şi ascunde acel fior al necunoscutului şi al misterului pe care toţi marii poeţi l-au simţit."

TUDOR VIANU (Pbeiia lui Ion Pillat în *Studii şi portrete literare...,* p. 80-82)

„Ion Pillat şi-a întocmit întotdeauna volumele în aşa fel, încît prin unele din motivele lor, ele se leagă de cele trecute, pe cînd altele anunţă pe cele viitoare. Cariera sa poetică n-a cunoscut niciodată surpări de teren, tranziţii neaşteptate, evoluţii bruscate. Dezvoltarea sa a rămas tot timpul organică, încît de la o manifestare la alta există totdeauna firul unei continuităţi. Pe de altă parte, felul logic al lucrării sale n-a lăsat niciodată nedezvoltată vreuna din înmuguririle Iui poetice. Un volum viitor o va relua neapărat şi va conduce pînă la sfîrşit mersul înfloririi. Astfel, dacă AMĂGIRILE se unesc cu trecutul prin bucăţile lor parnasiene, unele poeme, de factură simbolistă, anunţă GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI. Dar în aceasta din \irmă, poezia *Aci sosi pe vremuri* constituie nucleul din bare se vor forma cele trei volume tradiţionaliste de mai tîrziu: PE ARGEŞ ÎN SUS, BISERICA,DE ALTĂDATĂ. Tot astfel, unele din cîştîgurle de aci-şi vor găsi continuarea în culegerile care urinează şi anume în LIMPEZIMI din 192S şi CAIETUL VERDE din 1932 [...] Cele două volume din urmă ale lui Pillat execută însă o întoarcere către motivele mai vechi ale Orientului şi Heladei. Dar pe cînd în VISĂRI PĂGÎNE sau ETERNITĂŢI DE O CLIPĂ, infiltraţia clasică şi orientală se produsese pe cale literară, din frecventarea modelelor parnasiene, ba este sprijinită acum pe,intuiţie directă..Călătoriile pe oare Pillat le-a întreprins în urmă în Spania (1929), în Italia (1931), în Grecia (1927), la Constantinopol au lăsat eu toatele o, prmă în poezia lui. Procedeele de pictor, pe care le-a clştigat în observarea naturii româneşti, le aplică el acum peisagiului străin". .

„ / în afară de Grecia şi Spania, Pillat cunoscuse Italia şi Constantinopolul înoă din, timpul studenţiei/.

CORNEL REGMAN (lori Pillat poet al tradiţiei..:, p. 699)

„Mai puţin unitar, mai fărâmicios, volumul LIMPEZIMI in ceea ce are el mai reprezentativ (ciclul Interior, cîteva din *Elegii)* continuă oarecum linia sentimentală din PE ARGEŞ ÎN SUS; cu o deosebire: poeziei cu sucul său patriarhal, de o surprinzătoare şi emoţionantă acurateţa, i se substituie o alta, cu melancolii, mai distinse, modernizate [...]"

AUREL RĂU (Ion Pillat. Poezii. Antologie şi prefaţă de..., p. XXIX şi XXX). . . .

„Cu volumul LIMPEZIMI, Ion Pillat încheie etapa propriu-zis tradiţionalistă, deschizîndu-se unor noi contemplări şi împliniri, prefigurînd

o a treia etapă, a unei tct mai marcate clasicităţi. Schimbarea pare a se datora reînnoirii contactului cu peisajul de la Florica, ale cărui glasuri şi priviri se dovedesc Urmăritoare (ex. *Dor)* dar trebuie avută în vedere şi călătoria întreprinsă în 1927, în Grecia, întîlnirea cu cerul «clasic» al mării Egee[...]. Preocuparea pentru pitoresc slăbeşte întrucîtva încordarea lirică în aceste poezii ale unui excursionist prin cele mai felurite regiuni ale ţării, (volumul din 1928 cuprindea şi ciclurile Atice şi Popas la Stambul, încadrate, la alcătuirea ediţiei definitive din 1944 în altă parte)." *

AUREL MARTIN (Poeţii contemporani ,27)

• ..Volumul LIMPEZIMI dezvoltă într-un fel pe alte coordonate geo- I R ^ Î M iVr? f itraMop «««mentale, colocviile şi solilocviile din PE ARGEŞ IN SLS. între nostalgie şi bucurie, între descripţie şi elegie, între trecut şi prezent, poetul se mişcă încărcat de impresii, ţinînd să dea noţiunii de monografie înţelesurile psihologice cele mai nuanţate."

OV.S. CROHMĂLNICEANU. Ion Pillat poet neoclasic, In, *Luceafărul,* XVI (1973), nr. 49.

„în evoluţia sa de la chtonisih la clasicism, Pillat descoperă poezia fantezistă. Ca Jean-Marc Bernard, Peilerin, Dereme sau Verane despre care a vorbit pe larg primul la noi *(Portrete lirice),* îl surprindem celebrtnd cu aceeaşi ironie blinda şi resemnată satisfacţiile Vieţii petrecute departe de agitaţiile Capitalei. Ele constă în plăcerea de a scrie versuri «minore» şi de a le citi prietenilor la un pahar cu vin.

Chtonică, pentru că are, cum s-a spus «le culte du terroir», această lirică este în esenţă virgiliană şi horaţiană. Nota diferenţială i-o dă doar dezvăluirea glumeaţă în faţa cititorului a «bucătăriei» actului poetic. Pillat se amuză cu astfel de jocuri «fanteziste»încă dinainte (citat din voi. G.Z. poezia *„Opium")* [...] în LIMPEZIMI motivele liricii fanteziste intervin mai frecvent. Pillat opune bucuriile virgiliene vieţii literare bucureştene (citat din poezia *Prier).* Naturismul se amestecă ingenios cu livrescul (citat din poezia *Gustar).* Versurile se supun obiceiului fanteziştilor de a-şi face o carte de vizită din amintirea simpatiilor literare *(Undrea)".*

DUMITRU MICU (Ion PUlat In *Glndirea si gândirismul...,* p. 481, 482)

„în LIMPEZIMI (1928), cel de al patrulea volum din seri^ tradiţionalistă", Ion Pillat e, faţă de sme însuşi, cel din PE ARGEŞ ÎN SUS, ceea ce este — In raport cu Alecsandri; — Duiliu Zamfirescu. Stoarsă de sucuri poezia lui a căpătat limpezimi de<diamant [...]. O poezie a "senzaţiilor rafinate, în special vizuale, olfactive şi gustative, se produce într-un material deloc nou, reprelucrat cu o artă de giuvaergiu. Cînd nu sînt elaborate după principiul Cusăturii fine, cu fir de aur, bucăţile au întocmirea vasului preţios, pe care atingîndu-1 obţii sunetul pur al cristalului".

CORNEL UNGUREANU. (Ion Pillat. Poezie. Antologie şi postfaţă de... p. 282)

„în LIMPEZIMI, melodia versului capătă un rol covîrşitor, virtuozitatea versificării atingînd cea mai înaltă treaptă pentru întreaga lirică pillatiană. Sau poate nu melodia, ci arhitectura versului, a repetiţiilor, capabilă să extragă «muzica» adevărată temei. Niciodată ca pînă acum energia, motricitatea cuvîntului nu au avut un rol mai mare decît în acest volum în care Ion Pillat e fără îndoială un clasic (şi nu clasicizant) ce îşi permite demonstraţii de virtuozitate".

CRISTIAN LIVESCU (Introducere In opera lui Ion Pillat..., p. 154)

LIMPEZIMI e un volum de «recreere» pentru poet, cu pasteluri calme, în care vechile trasee sînt străbătute cu indiferenţa celui obosit de aşteptare, de neîncuviinţarea unei certitudini, la capătul punţii întinse de mirajul poeziei .

IOAN ADAM (Ion Pillat. Pe Argeş In sus..., p. 229 şi p. 230).

„LIMPEZIMI accentuează impresia de rarefiere a lirismului. Clarificarea» pe care o sugerează titlul se rezumă strict la planul *expresiei,* căci altfel Pillat se arată neorientat sufleteşte, abandonat ca o giruetă toanelor inspiraţiei. Faptul că piesele de aici au fost scrise într-un interval relativ lung (1923—1927), în paralel cu volume unitare, lămureşte eterogenitatea. Amintindu-şi la «vîrsta senatorului» tributul plătit influenţelor parnasiene şi simboliste, Pillat credea cu toată seriozitatea că, «tocmai fiindcă erau exterioare inspiraţiei mele fireşti, n-au avut decît o viaţă trecătoare şi trebuiau în curind să dispară de tot». Parcă pentru a-1 contrazice, influenţele repudiate revin. Acuarele orientale, în genul *Stanţelor* lui Moreas, sînt *Suleimanie, Eyub* şi *Finttna cu platani. [...] Sălcii, Amurg în deltă, Ceamul albastru* transpun exotismul pe ţărm dobrogean în caligrafii graţioase ca desenele orientale pe

porțelan. [...] Un ciclu, *interior,* închide simptomatic reveriile poetului între pereții camerii. între obiectele alese cu vizibil spirit estet Pillat își caută molatec dublul ideal ori visează o iluzorie,ieșire din timp. [...] Adevărate «poeme ale luminii» sînt reunite în ciclul *Calendarul viei.* Negreșit, din ele lipsesc panismul, comuniunea ființei cu regnurile lumii, iar sensibilitatea poetului nu-i atît de ascuțită pentru a percepe, precum Blaga, ponderea infinită a razelor selenare. Lumina e doar un revelator al stării sufletești, descoperind prin metamorfozele ei fluiditatea sentimentului, schimbarea lui rapidă. [...] Ele se cer citite cu atenție egal împărțită între « priveliște» și «sentiment», între imagine și echivalentul ei în registrul trăirii."

INDICELE ALFABETIC AL POEMELOR ȘI VOLUMELOR DESPRE CARE ESTE VORBA ÎN ACEST TOM

CUPRINS

BISERICA DE ALTĂDATĂ (1923-1926)

Drumul Magilor

Povestea Maicii Domnului

Chipuri pentru o evanghelie

Morţii

LIMPEZIMI (1923-1927)

Limpezimi

ERATA LA voi. ION PILLAT, *POEZII,* 1906-1918, voi. I 1983.

Pagina	*rtndul*	*tn loc ie*	*se va cili*
XXXV	13	Santi John Perse	Saint-John Perse
	24	1916	1918
57	6	Ne căutăm	Ne căutam
150	titlu	Murmur crescînd pe valuri	Murmur cresctnd de valuri
183	"	Călăuza cămilelor cîntă spre ziuă	Călăuza cămilelor cînta spre ziuă
276	"'	Helladă	Helladă
334	17	Antares, Altair	Antares, Altair
335	5		
367	22	„Pe drum mergeam alături	„Pe drum mergeam alături"
478	22	' 1817 — 1922	1872-1922

Greşeli In copierea dispunerii strofice a poemelor

Pagina

13 catrenul *Nocturnă* trebuia scris cu o pauză de un rînd după fiecare vers

23 între versurile 17 şi 18 ale poemului *întoarcere* trebuia lăsat un rind liber

30 între versurile 6 şi 7 ale poemului *Sfirşit de toamnă* trebuia lăsat un rînd liber

66 fără rînd liber între versurile 19—20 ale poemului *Centaurul*

85 între versurile 21 — 22 ale poemului *El însuşi* trebuia lăsat un rînd liber

98 între versurile 47 — 48 ale poemului *Spovedanie* trebuia lăsat un rînd liber

102 între versurile 20—21 ale poemului *Năzuinți* trebuia lăsat un rînd liber

104 între versurile 61 — 62 ale aceluiaşi poem trebuia lăsat un flnd liber

152 între versurile 18 — 19 ale poemului *Un monah orb vorbeşte* trebuia lăsat un rînd liber

153 între versurile 46—47 ale aceluiaşi poem trebuia lăsat un rînd liber

190 între versurile 2 — 3 ale poemului *Pe claie* trebuia lăsat un rînd liber